

ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ « ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ »**

Διπλωματική Εργασία

**« Θαλάσσιες ζώνες κατά το Δίκαιο της Θάλασσας: Η εφαρμογή τους στην
περίπτωση του Αιγαίου. »**

Σταμπουλής Α. Κωνσταντίνος

Επιβλέπων Καθηγητής : Σκιαδάς Δημήτριος

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Δήλωση για την Πνευματική Ιδιοκτησία

« Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου »

Κωνσταντίνος Α. Σταμπουλής.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Σύνοψη

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας που υπογράφηκε την 10η Δεκεμβρίου του 1982 στο Montego Bay, αποτελεί τη βασική πηγή κανόνων του Δικαίου της Θάλασσας. Οι ουσιαστικές διατάξεις της Σύμβασης αντανακλούν, έπειτα από 40 έτη εφαρμογής, κανόνες διεθνούς εθιμικού δικαίου, οι οποίοι δεσμεύουν και τα μη συμβαλλόμενα μέρη, όπως η Τουρκία.

Ορισμένες διατάξεις της Σύμβασης είναι ιδιαίτερα θετικές για την Ελλάδα και η εφαρμογή τους ευνοεί τον αποτελεσματικό έλεγχο του Αιγαίου. Ενδεικτικά, (i) η κωδικοποίηση του εθιμικού κανόνα των 12 νμ για το εύρος των χωρικών υδάτων και η διατήρηση του κανόνα της ίσης αποστάσεως για την οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας ζώνης, μεταξύ κρατών των οποίων οι ακτές είναι αντικείμενες ή παρακείμενες, (ii) η διατήρηση και ενίσχυση της Συνορεύουσας ζώνης, με την προσθήκη της νέας αρμοδιότητας για την προστασία της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, (iii) ο ορισμός της έννοιας του αρχιπελάγους ο οποίος αποδίδει την φυσιογνωμία του Αιγαίου, (iv) η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας & της (ΑΟΖ), στο μέτρο που η λύση που δόθηκε είναι ουδέτερη και παραπέμπει στο Διεθνές Δίκαιο - όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου - χωρίς να παραπέμπει και στην ευθυδικία, ως μέσο για τον καθορισμό της οριοθετικής γραμμής, (v) ο ορισμός της υφαλοκρηπίδας ο οποίος εισάγει το κριτήριο της απόστασης, (vi) το καθεστώς των νησιών και η εξομίωση τους με τα ηπειρωτικά εδάφη, από την άποψη της αναγνώρισης σε αυτά πλήρη δικαιωμάτων σε θαλάσσιες ζώνες, (vii) η περιστολή της έννοιας την κλειστών και ημίκλειστων θαλασσών, τόσο ως προς το περιεχόμενο του αντικείμενου της (ήτοι η συνεργασία σε περιοριστικά αναφερόμενους τομείς) όσο και ως προς τον χαρακτήρα της διατάξεως ως σύσταση/ υποχρέωση συμπεριφοράς και όχι αποτελέσματος, (viii) το σύστημα επίλυσης των διαφορών που αφορούν την εφαρμογή και ερμηνεία της Σύμβασης, το οποίο έχει αποδεχτεί η Ελλάδα με σχετικές επιφυλάξεις που κατατείνουν στον δικονομικό έλεγχο των διαδικασιών και τέλος, (ix) η απαγόρευση δήλωσης επιφυλάξεων και το επιτρεπτό των ερμηνευτικών δηλώσεων, το οποίο έχει αξιοποιήσει η Ελλάδα, ιδίως σε ότι αφορά τον καθορισμό των εναλλακτικών Στενών του Αιγαίου, στα οποία θα μπορούσε να ασκηθεί ο «πλούς διέλευσης».

Οι κανόνες για την Αιγιαλίτιδα ζώνη, την Υφαλοκρηπίδα και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, συνιστούν το αντικείμενο της μελέτης που πραγματοποιείται για

την εφαρμογή των θαλάσσιων ζωνών στο Αιγαίο πέλαγος, το οποίο χαρακτηρίζεται από αρχιπελαγική δομή και γεωγραφική στενότητα. Η εξέταση των θεμάτων πραγματοποιείται υπό το πρίσμα των σταθερά αντίθετων θέσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας, κυρίως σε σχέση με την πλήρη, «εξ' απόψεως δικαιωμάτων», εξομοίωση των νησιών με τα ηπειρωτικά εδάφη και τους κανόνες οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις στηρίζουν το υπόβαθρο νομικής διαφοράς, η οποία είναι πρόσφορη για παραπομπή σε δικαιοδοτικό μηχανισμό επίλυσης. Η Ελλάδα είναι σταθερά προσηλωμένη σε αυτή την επιλογή.

Λέξεις κλειδιά: Αιγαίο πέλαγος, υφαλοκρηπίδα, αποκλειστική οικονομική ζώνη, χωρικά ύδατα, συνορεύουσα ζώνη, Ελλάδα, Τουρκία

Abstract

The Convention on the Law of the Sea, signed on 10 December 1982 in Montego Bay, is the main source of rules of the Law of the Sea. The substantive provisions of the Convention reflect, after 40 years of application, rules of customary international law, which also bind non-contracting parties, such as Turkey.

Certain provisions of the Convention are particularly positive for Greece and their implementation favors the effective control of the Aegean. For example, (i) the codification of the customary rule of 12 nm for the extent of territorial waters and the preservation of the equidistant rule for the delimitation of the territorial waters, between states whose coasts are subject or adjacent, (ii) the preservation and strengthening of the Contiguous zone, with the addition of the new competence for the protection of the maritime cultural heritage, (iii) the definition of the concept of the archipelago which gives the physiognomy of the Aegean, (iv) the delimitation of the continental shelf & the (EEZ), insofar as the solution given is neutral and refers to International Law - as referred to in Article 38 of the Statute of the International Court of Justice - without also referring to equity as a mean of determining the delimitation line, (v) the definition of the continental shelf which introduces the criterion of distance, (vi) the status of islands and their equalization to continental territories, from the point of view of recognizing full rights to land zones, for them (vii) the narrowing of the concept of enclosed and semi-enclosed seas, both in terms of the content of its object (i.e. cooperation in restrictively mentioned areas) and in terms of the nature of the provision as a recommendation/obligation of behavior and not of a result, (viii) the system for resolving disputes concerning the application and interpretation of the Convention, which Greece has accepted with relevant reservations that extend to the procedural control of the procedures and finally, (ix) the prohibition of declaring reservations and the permissibility of interpretative statements, which Greece has taken advantage of, especially with regard to the definition of the alternative Straits of Aegean, in which the "passage route" could be exercised.

The rules for the territorial sea, the continental shelf and the Exclusive

Economic Zone are the subject of the study, carried out for the application of maritime zones in the Aegean Sea, which is characterized by archipelagic structure and geographic narrowness. The examination of the issues is carried out in the light of the consistently opposing positions of Greece and Turkey, mainly in relation to the full, "from the point of view of rights", equalization of the islands to the continental territories and the rules for the delimitation of maritime zones. The different approaches underpin a legal dispute, which is suitable for referral to a judicial resolution mechanism. Greece is firmly committed to this option.

Keywords: Aegean Sea, continental shelf, exclusive economic zone, territorial waters, Contiguous zone, Greece, Turkey

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ.....	3
1.1 Η εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας	4
1.1.1 Οι Συνδιασκέψεις Κωδικοποίησης.....	4
1.2. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας.....	6
1.2.1 Συνοπτική παρουσίαση δομής και βασικών ρυθμίσεων της Σύμβασης	7
1.2.2 Θεμελιώδεις κανόνες και αρχές της Σύμβασης	14
(i) Η αρχή της ισόρροπης άσκησης των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων	14
(ii) Οι αρχές της καλής πίστης και της απαγόρευσης κατάχρησης δικαιώματος	14
(iii) Η αρχή της ειρηνικής χρήσης των θαλασσών.....	15
(iv) The land dominates the sea	16
(v) Η απαγόρευση των επιφυλάξεων.....	16
(vi) Η ανοχή των ερμηνευτικών δηλώσεων.....	17
(vii) Η Σύμβαση του 1982 από την άποψη του διαχρονικού δικαίου	19
1.2.3. Η κύρωση και επικύρωση της νέας Σύμβασης από την Ελλάδα	19
(i) Η κύρωση της Σύμβασης με το Ν 2123/ 1995.....	19
(ii) Η επικύρωση της Σύμβασης και η δήλωση της Ελλάδας προς τα Η.Ε.....	21
1.3. Η διάσταση του εθίμου στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας.....	24
1.3.1. Η «εθιμοποίηση» της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας.....	24
1.3.2. Η Τουρκία ως «επίμονος αντιρρησίας» στο Δίκαιο της Θάλασσας.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.

ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ	31
2.1 Η γεωγραφική φυσιογνωμία του Αιγαίου Πελάγους.....	31
2.1.1. Το Αιγαίο ως αρχιπέλαγος κατά το Δίκαιο της Θάλασσας.....	33
2.1.2. Το Αιγαίο ως ημίκλειστη θάλασσα κατά το Δίκαιο της Θάλασσας	36
2.2 Η Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου_ 1976.	38
2.2.1 Τα γεγονότα και το νομικό υπόβαθρο της διαφοράς.....	38
Τα γεγονότα της περιόδου 1973-1976	38
Επισκόπηση γεγονότων μετά την διένεξη της περιόδου 1973-1976	41
Το νομικό υπόβαθρο της διαφοράς	43
2.2.2 Η προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών	46
2.2.2 Η προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.	47
(i) Η αίτηση λήψης προσωρινών μέτρων.....	47
(ii) Η κύρια προσφυγή της Ελλάδας κατά της Τουρκίας.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ.

ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ: Η ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ	52
3.1. Έννοια και νομικό καθεστώς της Αιγιαλίτιδας Ζώνης	52
3.1.1. Το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης.....	53
3.1.2. Οι Γραμμές Βάσης.....	56
3.1.3. Το κλείσιμο των κόλπων	61
3.1.3. Τα Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας	63
3.2. Η οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης	65
Η διεθνής νομολογία στο ζήτημα της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης	68
3.3. Η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Αιγαίο Πέλαγος	70
3.3.1. Οι θέσεις της Ελλάδας. Ισχύον καθεστώς.	70
3.3.2. Οι θέσεις της Τουρκίας. Ισχυρισμοί και αντίκρουση.....	73
3.3.3. Η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Ιόνιο Πέλαγος	77
3.3.4. Η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Αιγαίο Πέλαγος	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.	
ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ: ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ & ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟ- ΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ	80
4.1 Έννοια και νομικό καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας.....	80
4.2 Έννοια και νομικό καθεστώς της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης	83
4.3 Η οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας & ΑΟΖ	85
4.3.1 Οι κανόνες οριοθέτησης	85
4.3.2 Οι βασικές αρχές οριοθέτησης	86
(i) Η αρχή της ίσης απόστασης.....	86
(ii) Η αρχή της ευθυδικίας.	87
(iii) Η αρχή της μη αποκοπής / καταπάτησης.	88
(iv) Το κριτήριο της αναλογικότητας.	89
(v) Οι ειδικές / σχετικές περιστάσεις.	90
4.3.3 Η διαδικασία οριοθέτησης των τριών σταδίων.	92
4.4 Η εφαρμογή της Υφαλοκρηπίδας & ΑΟΖ στο Αιγαίο πέλαγος.....	93
4.4.1 Οι θέσεις της Ελλάδας.....	93
Η εφαρμογή του Ν 4001 / 2011	94
4.4.2 Οι θέσεις της Τουρκίας.....	96
4.4.3 Τα δικαιώματα των νησιών σε θαλάσσιες ζώνες σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης.....	97
4.4.4 Η μεταχείριση των νησιών στη διεθνή νομολογία.....	100
(i) Η υπόθεση θαλάσσιας οριοθέτησης των Στενών της Μάγχης (1977)	101
(ii) Η υπόθεση οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ της Λιβύης και της Μάλτας (1985)	102

(iii) Η υπόθεση Οριοθέτησης Θαλάσσιου Συνόρου μεταξύ Μπανγκλαντές και Μιανμάρ (2012).....	105
(iv) Η υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης στη Μαύρη Θάλασσα (2009).....	105
(v) Η υπόθεση Εδαφικής διαφοράς και Θαλάσσιας Οριοθέτησης μεταξύ Νικαράγουα και Κολομβίας (2012).....	106
4.4.5 Η σημασία του νησιωτικού συμπλέγματος Μεγίστης.....	110
Νομολογιακό παράδειγμα: Η υπόθεση Οριοθέτησης Θαλάσσιων Ζωνών μεταξύ Καναδά και Γαλλίας (Saint Pierre & Miquelon) (1992).....	111
4.4.6 Η Συμφωνία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών Ελλάδας Ιταλίας.....	114
4.7 Η Συμφωνία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών Ελλάδας Αιγύπτου.....	115
4.5 Οι θέσεις Ελλάδας και Τουρκίας στο ζήτημα οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών μέσα από τις επιστολές προς τα ΗΕ.....	117
4.5.1 Τα εξωτερικά όρια της διεκδικούμενης Τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η εφαρμογή της Συμφωνίας Τουρκίας και Λιβύης.....	118
(i) Η επιστολή (A/74/550) της 13ης Νοεμβρίου 2019.....	118
(ii) Η επιστολή (A/74/727) της 27ης Φεβρουαρίου 2020.....	122
(iii) Η επιστολή (A/74/757) της 18ης Μαρτίου 2020.....	123
4.5.2 Η θέση της Ελλάδας στις επιστολές της Μόνιμης Αντιπροσωπείας προς τα ΗΕ. Αντίκρουση τουρκικών θέσεων.....	126
(i) Η επιστολή (A/73/850–S/2019/344) της 25ης Απριλίου 2019.....	126
(ii) Η επιστολή (A/74/706) της 9ης Δεκεμβρίου 2019. Η απόρριψη του Τουρκολιβυκού Μνημονίου.....	127
(iii) Η επιστολή (A/74/710–S/2020/129) της 19ης Φεβρουαρίου 2020.....	128
(iv) Η επιστολή (A/74/758) της 19ης Μαρτίου 2020.....	130
(v) Η επιστολή (A/74/819) της 20ης Απριλίου 2020.....	131
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V.	
Η ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ. ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	134
5.1. Το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας (ITLOS).....	134
5.1.1. Οι επιφυλάξεις στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας.....	135
5.2. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ICJ).....	136
5.2.1. Οι επιφυλάξεις στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης.....	137
5.2.2. Η σύνταξη συνυποσχετικού.....	139
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	141
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	145
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	157
Η ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ Η «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΝΗ»	
ΕΙΚΟΝΕΣ & ΧΑΡΤΕΣ	

Πίνακες		
Πίνακας 1:	Διεθνή, ελληνικά και τουρκικά χωρικά ύδατα στο Αιγαίο στα 6, 10 & 12νμ	79
Λίστα εικόνων		
Εικόνα 1	Χάρτης 4 – 1974: Δημοσίευση νέων αδειών ΤΡΑΟ σε Αιγαίο και μεταξύ Ρόδου και συμπλέγματος Καστελλόριζου	40
Εικόνα 2	Τουρκικές γραμμές βάσης στο Αιγαίο Πέλαγος	60
Εικόνα 3	Η εφαρμογή της μέσης γραμμής σύμφωνα με το Ν 4001/2011	95
Εικόνα 4	Delimitation of the Continental Shelf (UK, France) Decision of 30 June 1977	102
Εικόνα 5	Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), 1985	103
Εικόνα 6	Sketch-map No. 11 Course of the Maritime boundary	109
Εικόνα 7	The boundaries of the 1992 EEZ arbitral decision between Canada and France following Canada's 1996 EEZ extension	113
Εικόνα 8	Οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών Ελλάδας - Ιταλίας 1977, 2020	114
Εικόνα 9	Τμηματική Οριοθέτηση ΑΟΖ Ελλάδας - Αιγύπτου 2020	117
Εικόνα 10	Χάρτης 9. Ανακοίνωση στον ΟΗΕ της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας ως τον 28ο μεσημβρινό A/74/550/15.11.2019 UN	121
Εικόνα 11	Σημεία Α & Β της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών σύμφωνα με το ΜΟΥ Τουρκίας - Λιβύης (27 Nov. 2019)	122
Εικόνα 12	Geographical coordinates of the outer limits of the Turkish continental shelf (A/74/757)	124
Εικόνα 13	Χάρτης 10- 2020: Κατάθεση στον ΟΗΕ χάρτη με τα διεκδικούμενα όρια τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο. A/74/757 18.03.2020 UN	125
Εικόνα 14	Χάρτης 13 – Μέση γραμμή σημείων βάσης που ορίζονται στο τουρκολιβυκό Μνημόνιο	133
Εικόνα Α	International Hydrographic Organization (IHO). «Aegean Sea»	161
Εικόνα Β	Η οριοθέτηση του Αιγαίου Πελάγους	161
Εικόνα Γ	Περιοχές αδειών έρευνας τουρκικής εταιρείας ΤΡΑΟ στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου 1973 & 1974	162
Εικόνα Δ	Η επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12νμ	162
Εικόνα Ε	Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοίας στο Αιγαίο (χ.υ. 6 νμ)	163
Εικόνα ΣΤ	Ελληνική Υφαλοκρηπίδα σε Αιγαίο και Ανατοική Μεσόγειο	163
Εικόνα Ζ	ΧΑΡΤΗΣ 16 – Συγκριτική αποτύπωση των τουρκικών διεκδικήσεων / βλέψεων 1972- 2022	164
Εικόνα Η	Maritime Zones Schematic	164

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά νομοθετικά επιτεύγματα που έχουν ολοκληρωθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και αποτελεί την σπονδυλική στήλη του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, το οποίο διέπει τις σχέσεις των κρατών σχετικά με τις χρήσεις των θαλάσσιων και υποθαλάσσιων περιοχών του πλανήτη. Η συμμετοχή κρατών στην Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας είναι σχεδόν οικουμενική και εκ τούτου οι ουσιαστικοί κανόνες της, αντανakλούν διεθνές εθιμικό δίκαιο που δεσμεύει και μη συμβαλλόμενα μέρη, όπως η Τουρκία.

Για την Ελλάδα, η σημαντικότερη νομική και γεωπολιτική διάσταση του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, αφορά το ζήτημα της επέκτασης των χωρικών υδάτων και της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ στο Αιγαίο, ήτοι σε περιβάλλον όπου επικρατούν οι συνθήκες της αρχιπελαγικής δομής και της γεωγραφικής στενότητας, μεταξύ των ανατολικών ακτών των Ελληνικών νησιών και των δυτικών ακτών της Τουρκίας. Το Αιγαίο, βρίσκεται στην σύζευξη Ανατολής και Δύσης και συνδέεται με την Ανατολική Μεσόγειο και το Σύμπλεγμα της Μεγίστης, μέσω των ελληνικών νησιών της Δωδεκανήσου.

Η άρνηση της Τουρκίας να αποδεχθεί τον εθιμικό χαρακτήρα ουσιαστικών διατάξεων της Σύμβασης, ιδίως σε ότι αφορά την αναγνώριση στα νησιά πλήρη δικαιωμάτων σε θαλάσσιες ζώνες και την προτεραιότητα του κριτηρίου της ίσης απόστασης στην διαδικασία οριοθέτησης, καθώς επίσης η σταθερή προσήλωση της να προκρίνει πολιτικές μεθόδους επίλυσης αντί δικαιοδοτικές, συνδυάζονται με τον διαρκή αναθεωρητισμό και τις έμπρακτες αμφισβητήσεις κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας σε περιοχές δυνητικής ελληνικής υφαλοκρηπίδας της Ανατολικής Μεσογείου και του Ανατολικού Αιγαίου, όπως οι ερευνητικοί πλόες, η ανακοίνωση εξωτερικών ορίων διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας και η σύναψη συμφωνίας οριοθέτησης με την Λιβύη, ακυρώνοντας την επήρεια των ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου.

Σε αυτό το πλαίσιο, η εργασία εξετάζει τις κάτωθι θεματικές. Στο **Πρώτο** Κεφάλαιο εξετάζεται με τρόπο συνοπτικό το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο της Σύμβασης του 1982, και πραγματοποιείται η γενική επισκόπηση κρίσιμων διατάξεων, γενικών αρχών και θεμελιωδών κανόνων αυτής. Στο **Δεύτερο** Κεφάλαιο, η μελέτη επικεντρώνε-

ται στην φυσιογνωμία του Αιγαίου και στο ιστορικό/ νομικό υπόβαθρο της διαφοράς για την υφαλοκρηπίδα η οποία οδήγησε το 1976, στη μονομερή προσφυγή της χώρας μας στο Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ και το Διεθνές Δικαστήριο, κατά της Τουρκίας. Στο **Τρίτο** Κεφάλαιο εξετάζεται η έννοια, το νομικό καθεστώς, οι κανόνες οριοθέτησης και η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας ζώνης στο Αιγαίο πέλαγος. Οι ίδιες θεματικές περιλαμβάνονται στο **Τέταρτο** Κεφάλαιο ως προς τις θαλάσσιες ζώνες της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, για τις οποίες το συμβατικό ρυθμιστικό πλαίσιο οριοθέτησης είναι κοινό. Στο ίδιο Κεφάλαιο, εξετάζεται επιπλέον, το καθεστώς των νησιών από την άποψη των δικαιωμάτων και της συμμετοχής τους στην διαδικασία οριοθέτησης, καθώς επίσης οι θέσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας μέσα από τις επιστολές των Μόνιμων Αντιπροσώπων τους στα ΗΕ, προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, για τα ζητήματα εφαρμογής του Δικαίου της Θάλασσας. Η σπουδή των επιστολών, είναι εξόχως διαφωτιστική για την πολιτική στάση και την ποιότητα των επιχειρημάτων της τουρκικής πλευράς. Στο **Πέμπτο** Κεφάλαιο πραγματοποιείται η συνοπτική εξέταση των ελληνικών επιφυλάξεων στην δικαιοδοσία των δύο μηχανισμών δικαιοδοτικής επίλυσης που η Ελλάδα έχει αποδεχτεί, ήτοι του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας και του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, οι οποίες εξασφαλίζουν στην Ελλάδα τον δικονομικό έλεγχο των διαδικασιών επίλυσης. Στο **Παράρτημα**, έχει ενσωματωθεί ένα πρόσθετο και συνοπτικό μέρος με αντικείμενο την λειτουργία της συνορεύουσας και αρχαιολογικής ζώνης, καθώς επίσης σχετικοί Χάρτες και Εικόνες¹.

Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι διαφορετικές προσεγγίσεις των δύο χωρών στα ζητήματα εφαρμογής του Δικαίου της Θάλασσας στο Αιγαίο, προκαλούν διενέξεις νομικού περιεχομένου και γεωπολιτικής υφής, που αν και χρήζουν επίλυσης διακρίνονται από την σταθερή και αντίθετη στάση των δύο μερών.

¹ Οι βιβλιογραφικές αναφορές και παραπομπές που αφορούν πηγές ηλεκτρονικής βιβλιογραφίας, όπως ενδεικτικά οι επιστολές προς τον γγ των ΗΕ, εικόνες, χάρτες, υποσημειώσεις, φέρουν ενσωματωμένο υπερσύνδεσμο (link). Το σύνολο των υπερσυνδέσμων επιβεβαιώθηκε την 22.12.2022 (τελευταία πρόσβαση).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας αποτελεί το σύνολο των αρχών, καθώς επίσης των συμβατικών και εθιμικών κανόνων που διέπουν τις σχέσεις των κρατών σχετικά με τις χρήσεις² της θάλασσας, συμπεριλαμβανομένου του θαλάσσιου υπεδάφους και την εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 26).

Η εφαρμογή του δικαίου της θάλασσας βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τις επιμέρους θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες, οι οποίες διακρίνονται με κριτήριο την απόσταση των εξωτερικών ορίων από την ακτή και την αρμοδιότητα την οποία απονέμει το διεθνές δίκαιο στα παράκτια κατά κύριο λόγο κράτη, σε σχέση με μία δεδομένη θαλάσσια ή υποθαλάσσια ζώνη. Αποτέλεσμα της διάκρισης αυτής είναι ότι ο θαλάσσιος και υποθαλάσσιος χώρος διέπεται από διαφορετικά νομικά καθεστώτα. Ακολουθώντας την προσέγγιση των *Ιωάννου και Στρατή*, οι θαλάσσιες ζώνες είναι : τα Εσωτερικά ύδατα, η *Αιγιαλίτιδα ζώνη*, τα Αρχιπελαγικά ύδατα, η *Συνορεύουσα ζώνη*³, η *Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη* (ΑΟΖ), η Ανοικτή Θάλασσα, ενώ οι υποθαλάσσιες ζώνες είναι : ο *βυθός* των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης και των αρχιπελαγικών υδάτων, η *Υφαλοκρηπίδα*, ο βυθός της ΑΟΖ και ο Διεθνής Βυθός (Ιωάννου & Στρατή 2013, 37-38).

Οι πηγές του Δικαίου της Θάλασσας, ταυτίζονται με τις πηγές του διεθνούς δικαίου όπως αυτές απαριθμούνται στο άρθρο 38§1 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι διεθνείς συμβάσεις, το διεθνές έθιμο και οι γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου ως κύριες πηγές, καθώς επίσης η δικαστική νομολογία και η διδασκαλία διακεκριμένων δημοσιολόγων ως επικουρικές (Ιωάννου & Στρατή 2013, 26).

² Οι κυριότερες δραστηριότητες που ρυθμίζονται από το δίκαιο της θάλασσας είναι η ναυσιπλοΐα, η αλιεία, η έρευνα και η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Το δίκαιο της θάλασσας εφαρμόζεται και ρυθμίζει τις δραστηριότητες στις θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες, άλλοτε με το να αποδίδει τη ρύθμιση σε δεδομένο κράτος, άλλοτε με τη θέσπιση συντρεχουσών αρμοδιοτήτων περισσότερων κρατών και άλλοτε με τον ορισμό οικουμενικής δικαιοδοσίας όπως συμβαίνει στην Περιοχή (Ιωάννου & Στρατή 2013, 38)

³ Η Συνορεύουσα ζώνη, όπως και η συνδεδεμένη με αυτήν «*αρχαιολογική ζώνη*», αναπτύσσονται στο Παράρτημα.

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας που υπογράφηκε την 10η Δεκεμβρίου του 1982 στο Montego Bay, αποτελεί τη βασική πηγή κανόνων του Δικαίου της Θάλασσας και περιλαμβάνει ειδική ρύθμιση διαχρονικού δικαίου στο άρθρο 311 §1, σύμφωνα με την οποία υπερισχύει μεταξύ των Κρατών - Μερών, των Συμβάσεων της Γενεύης της 29ης Απριλίου 1958⁴.

1.1 Η εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας

Το 1982, ύστερα από πολυετείς προσπάθειες και διαπραγματεύσεις υπογράφηκε στα πλαίσια της Τρίτης Συνδιάσκεψης ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, και στη συνέχεια ετέθη το 1994 σε ισχύ, η Σύμβαση του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, οι ουσιαστικές διατάξεις της οποίας αντανακλούν, έπειτα από 40 έτη εφαρμογής, κανόνες διεθνούς εθιμικού δικαίου. Το Δίκαιο της Θάλασσας διαμορφώνεται εξελικτικά, από τη διεθνή νομολογία τόσο του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, και του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας του Αμβούργου, όσο και από κρίσεις *ad hoc* Διαιτητικών Δικαστηρίων, με αποφάσεις που διαμορφώνουν κανόνες κυμαινόμενους μεταξύ διαφορετικών κριτηρίων, στην προσπάθεια ερμηνείας των ασαφειών της Σύμβασης, και στην προσπάθεια εξεύρεσης «ευθύδικων» λύσεων, ανάλογα με την κάθε περίπτωση, που είναι μοναδική (*unicum*).

1.1.1 Οι Συνδιασκέψεις Κωδικοποίησης

Οι αρχές του 20ου αιώνα βρήκαν το διεθνές δίκαιο της θάλασσας σε μία κατάσταση σχετικής ισορροπίας ιδίως σε ότι αφορά την ελευθερία της ανοικτής θάλασσας η οποία αποτελούσε ένα γενικώς αναγνωρισμένο εθιμικό κανόνα. Παρέμενε ωστόσο ως κύριο αντικείμενο διχογνωμίας το ζήτημα του εύρους των χωρικών υδάτων, καθώς επίσης η φύση των αρμοδιοτήτων του παράκτιου κράτους στην εν λόγω θαλάσσια

⁴ Επίσης, η ακροτελεύτια παράγραφος του προοιμίου της Σύμβασης του 1982 ορίζει ότι «τα θέματα που δεν ρυθμίζονται από την παρούσα σύμβαση θα συνεχίσουν να διέπονται από τους κανόνες και τις αρχές του γενικού διεθνούς δικαίου». Σε ότι αφορά τις θεμελιώδεις γενικές αρχές, η αρχή της καλής πίστης και η αρχή της απαγόρευσης της κατάχρησης δικαιώματος έχουν εισαχθεί ως συμβατικοί κανόνες στο άρθρο 300 της Σύμβασης. Από τις επικουρικές πηγές του διεθνούς δικαίου, η νομολογία των διεθνών δικαστηρίων διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην διαμόρφωση, εξέλιξη και ερμηνεία του Δικαίου της Θάλασσας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 26-28).

ζώνη⁵. Στην επιστήμη και την διπλωματία, άρχισε να ωριμάζει η ιδέα μιας διεθνούς συνδιάσκεψης για την κωδικοποίηση των σχετικών εθιμικών κανόνων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 5).

Η **Πρώτη** Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, διεξήχθη στη Γενεύη με τη συμμετοχή 85 κρατών⁶. Οι Συμβάσεις που υιοθετήθηκαν την 29^η Απριλίου 1958 ήταν, (i) η Σύμβαση για την **Αιγιαλίτιδα** Ζώνη και την **Συνορεύουσα** Ζώνη, (ii) η Σύμβαση για την **Ανοιχτή Θάλασσα**, (iii) η Σύμβαση για την **Αλιεία** και τη Διατήρηση των Ζώντων Πόρων της Ανοιχτής Θάλασσας και (iv) η Σύμβαση για την **Υφαλοκρηπίδα**. Από τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1958, η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος μόνο στη Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα. Η Ελλάδα προσχώρησε στη Σύμβαση την 6^η Νοεμβρίου 1972, την οποία κύρωσε με το Νομοθετικό Διάταγμα 1182 της 14 Ιουνίου/ 8 Ιουλίου 1972⁷.

Η Γενική Συνέλευση των ΗΕ, συγκάλεσε με απόφαση της την 10η Δεκεμβρίου 1958, την **Δεύτερη** Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας με σκοπό να επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με το εύρος της χωρικής θάλασσας. Η Συνδιάσκεψη συνήλθε στη Γενεύη το 1960, με τη συμμετοχή 88 κρατών, χωρίς να καταλήξει σε ουσιαστικό αποτέλεσμα (Ιωάννου & Στρατή 2013, 6).

Την δεκαετία του 1960, το διεθνές περιβάλλον μεταβλήθηκε σημαντικά, καθώς ο αριθμός των κρατών πολλαπλασιάστηκε και μία νέα μεγάλη ομάδα κρατών, αυτή του *Τρίτου Κόσμου*, διεκδίκησε ρόλο στη διεθνή παραγωγική διαδικασία. Παράλληλα άρχισαν να διαμορφώνονται τάσεις διεκδίκησης από τα παράκτια κράτη εκτεταμένων θαλάσσιων περιοχών της Ανοιχτής Θάλασσας. Τόσο ο μικρός αριθμός κρατών που είχε προσχωρήσει στις Συμβάσεις της Γενεύης όσο και οι συνεχώς αποκλίνουσες

⁵ Η αύξηση του βεληνεκούς των πυροβόλων είχε ήδη καταστήσει προβληματικό το έως τότε κριτήριο της απόστασης των τριών (3) ναυτικών μιλίων.

⁶ Η πρώτη προσπάθεια σύναψης πολυμερούς συνθήκης για το διεθνές δίκαιο της θάλασσας έγινε στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών, την 27η Σεπτ. 1927, οπότε η Γενική Συνέλευση αποφάσισε την σύγκλιση Συνδιάσκεψης στην Χάγη η οποία διεξήχθη την 13η Μαρτ. - 13η Απρ. 1930, με την συμμετοχή 40 κρατών. Η Συνδιάσκεψη, στα αντικείμενα της οποίας περιλαμβανόταν το ζήτημα του εύρους των χωρικών υδάτων, δεν κατέληξε σε θετικό αποτέλεσμα υιοθετώντας ωστόσο σύσταση για τη σύγκλιση νέα συνδιάσκεψης. Την ΚτΕ διαδέχθηκε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ιωάννου & Στρατή 213, 5)

⁷ ΝΔ 1182/ 1972 « Περί κυρώσεως της υπογραφείσης εν Γενεύη την 29ην Απριλίου 1958 υπό την αιγίδα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών Συμβάσεως περί της υφαλοκρηπίδος », (ΦΕΚ 111/Α/8.7.1972), Αθήνα, 8 Ιουλ. 1972.

απόψεις των κρατών σε σχέση με την εκμετάλλευση των θαλάσσιων ζωνών, κατέδειξαν ότι το διεθνές δίκαιο της θάλασσας δεν ήταν δυνατό να αναπτυχθεί χωρίς μία νέα κωδικοποιητική συνδιάσκεψη⁸. Η πρακτική των κρατών στο ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης διέφερε σημαντικά⁹ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 6).

Η **Τρίτη Συνδιάσκεψη** διήρκησε από τον Δεκέμβριο 1973 έως τον Απρίλιο 1982 και αποτέλεσε την κωδικοποιητική διάσκεψη με την μεγαλύτερη διάρκεια στην ιστορία του διεθνούς δικαίου, με συμμετοχή 157 κρατών, προσδίδοντας σε αυτήν οικουμενικό χαρακτήρα. Η ευρεία συμμετοχή συνέβαλε καθοριστικά στην μετέπειτα «εθιμοποίηση» της Σύμβασης. Οι εργασίες της Συνδιάσκεψης ολοκληρώθηκαν την 30η Απριλίου 1982, οπότε και τέθηκε σε ψηφοφορία το Σχέδιο Σύμβασης.

1.2. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας

Το κείμενο¹⁰ της Σύμβασης ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (*εφεξής Σύμβαση*) υιοθετήθηκε στα πλαίσια της **Τρίτης Συνδιασκέψεως** των ΗΕ την 30^η Απριλίου 1982, με 130 θετικές ψήφους, 4 αρνητικές (*ΗΠΑ, Τουρκία, Ισραήλ & Βενεζουέλα*), και 17 αποχές. Εν συνεχεία, η Σύμβαση υπογράφηκε στο Montego Bay της Jamaica στις 10 Δεκεμβρίου 1982 από 117 κράτη στα οποία περιλαμβάνεται η **Ελλάδα**¹¹ και παρέμεινε ανοικτή προς υπογραφή για δύο χρόνια. Η 60^η επικύρωση της Σύμβασης την

⁸ Επιπρόσθετες εξελίξεις που οδηγούσαν στην ανάγκη θέσπισης νέων κανόνων ήταν, η υπερέκταση της αλιευτικής δραστηριότητας των ανεπτυγμένων κρατών, η ρύπανση των θαλασσών και η τεχνολογική δυνατότητα πρόσβασης σε βυθό βάθους 5.000 m. με την προοπτική εκμετάλλευσης κοιτασμάτων.

⁹ Οι Ιωάννου & Στρατή σημειώνουν ότι μολονότι δεν υπήρχαν σαφείς ενδείξεις για την ύπαρξη συγκεκριμένου κανόνα σχετικά με το αποδεκτό εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της περιόδου εκείνης, το άρθρο 24§2 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη όριζε ότι : «Η συνορεύουσα ζώνη δεν δύναται να εκτείνεται πέραν των 12 νμ από τις γραμμές βάσεις από τις οποίες μετράται η αιγιαλίτιδα ζώνη». Από την εν λόγω διάταξη θεωρήθηκε ότι συνάγεται ένα τεκμήριο για το ανώτατο αποδεκτό εύρος των χωρικών υδάτων» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 6)

¹⁰ Το κείμενο της Σύμβασης διαθέσιμο ως Certified true Copy στην Αγγλική γλώσσα, στο UN Treaty Collection « United Nations Convention on the Law of the Sea». *Certified true Copy*. 10 Dec 1982. available at: https://treaties.un.org/doc/publication/CTC/Ch_XXI_6_english_p.pdf

¹¹ Το κείμενο της Σύμβασης στην Ελληνική γλώσσα διαθέσιμο στο, UNCLOS « Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας ». *EUR-Lex*, Montego Bay, Jamaica, 10 Dec.1982. (Στην Ελληνική γλώσσα) available at: [https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21998A0623\(01\):EL:HTML](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21998A0623(01):EL:HTML)

16^η Νοεμβρίου 1993, αποτέλεσε σύμφωνα με την πρόβλεψη του άρθρου 308 §1 ¹², την χρονική αφετηρία για την θέση σε ισχύ της Σύμβασης, έπειτα από την παρέλευση ενός έτους, την 16^η Νοεμβρίου 1994. Μέχρι την 9^η Δεκεμβρίου 1994, τελευταία ημερομηνία για την υπογραφή της, είχε υπογραφεί από 159 κράτη (Ιωάννου 1996, 15; Καρακωστανόγλου 2002, 53; Ιωάννου & Στρατή 8; UN Treaty Collection, 2022; 1982)¹³.

Τον Δεκέμβριο έτους 2022, τα συμβαλλόμενα μέρη ανέρχονται σε **168** και σε αυτά περιλαμβάνονται διεθνείς οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τα κράτη που δεν συμμετέχουν στην Σύμβαση, ιδιαίτερη σημασία έχει για την Ελλάδα, η μη προσχώρηση της **Τουρκίας**. Αντιστοίχως, η **Λιβύη** αν και έχει υπογράψει την Σύμβαση, δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος (Ιωάννου & Στρατή 2013,8).

1.2.1 Συνοπτική παρουσίαση δομής και βασικών ρυθμίσεων της Σύμβασης

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κωδικοποιημένα επιτεύγματα που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Οργανισμού των ΗΕ. Αποτελεί τυπικό παράδειγμα προοδευτικής κωδικοποίησης με την οποία, όχι μόνον αποκρυσταλλώνονται οι ήδη υφιστάμενοι θεσμοί και ρυθμίσεις του διεθνούς εθνικού δικαίου αλλά, δημιουργούνται νέοι θεσμοί και μορφοποιούνται νέες ρυθμίσεις στο Δίκαιο της Θάλασσας (Βουλή των Ελλήνων, 1995)¹⁴.

Όπως ήδη σημειώθηκε, η Σύμβαση αποτελεί την κατάληξη των προσπαθειών της *Τρίτης Συνδιάσκεψης* των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας που ήταν κατά την περίοδο εργασιών της (1973-1982) η μεγαλύτερη συνδιάσκεψη που ανέφερε η ιστορία, λόγω της άνευ προηγουμένου συμμετοχής Κρατών σε αυτή (Βουλή των Ελλήνων, 1995). Αυτή ακριβώς η ευρύτητα, αν μη καθολικότητα, συμμετοχής όλων των

¹² Άρθρο 308 Έναρξη ισχύος « 1. Η παρούσα σύμβαση αρχίζει να ισχύει δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία κατάθεσης του εξηκοστού οργάνου επικύρωσης ή προσχώρησης. » (UNCLOS)

¹³ Η κατάσταση συμβαλλόμενων κρατών της Σύμβασης παρατίθεται στο United Nations Treaty Collection « United Nations Convention on the Law of the Sea». *Status of Treaties*. 4 Dec 2022. available at: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtsg3&clang=en#1

¹⁴ Βλέπετε την Αιτιολογική Έκθεση ψήφισης του Ν 2321/1995 « Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης », 26 Ιανουαρίου 1995 (Βουλή των Ελλήνων, 1995)

Κρατών της εποχής εκείνης στη Συνδιάσκεψη, είναι αυτή που εγγυάται την αποκρυστάλλωση στη Σύμβαση όλων των τάσεων και επιδιώξεων, που έχουν εκδηλωθεί πάνω στο θέμα του νομικού καθεστώτος των θαλασσών. Από την άποψη της εξισορρόπησης συχνά αντιτιθέμενων θέσεων, η Σύμβαση αποτελεί μία συμφωνία συνόλου, ένα «**package deal**», όπου το κάθε Κράτος βρίσκει κατ' αρχήν αυτό που επεδίωξε αλλά αποδέχεται και τις τοποθετήσεις του αντιπάλου, σε μία θέση αλληλεξαρτήσεως και εξισορροπήσεως (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Πέρα από την κωδικοποίηση των θεμάτων της κατά παράδοση ύλης του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, η Σύμβαση επεκτείνεται και σε εντελώς καινοτόμες συλλήψεις που εξέφραζαν εν πολλοίς τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη διεθνή οικονομική τάξη, της περιόδου. Ενδεικτικά, ο πλούτος του βυθού των θαλασσών που βρίσκεται πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, κατ' αρχήν πέρα από τα 200 νμ, στην διεθνή περιοχή του Βυθού (**Περιοχή**), αναγνωρίζεται ως **κοινή κληρονομιά** της ανθρωπότητας και η πρόσοδος από την εκμετάλλευση της «κληρονομιάς» αυτής αποδίδεται, στα υπό ανάπτυξη Κράτη (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Στην Σύμβαση συμμετέχει δυνάμει των προβλέψεων του Παραρτήματος ΙΧ «**Συμμετοχή Διεθνών Οργανισμών**» και του άρθρου 305 §1(στ), η **Ευρωπαϊκή Ένωση**. Κατά την κατάθεση του εγγράφου επίσημης επιβεβαίωσης της Σύμβασης, η ΕΕ δήλωσε, σύμφωνα με το άρθρο 310 της Σύμβασης και του άρθρου 5 §1 του Παραρτήματος ΙΧ, ότι διατηρεί σε ορισμένα θέματα την αποκλειστική αρμοδιότητα, ενώ για άλλα θέματα μοιράζεται την αρμοδιότητα της με τα κράτη μέλη της. Ένας τομέας στον οποίο τα κράτη μέλη παραχώρησαν την αρμοδιότητα στην ΕΕ, αφορά την διατήρηση και την διαχείριση των θαλάσσιων αλιευτικών πόρων, ήτοι την αλιεία¹⁵ (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Η Σύμβαση αποτελείται από το **Προοίμιο**, τριακόσια είκοσι **άρθρα** και εννέα **Παραρτήματα**.

Στο Μέρος (I) επεξηγείται η χρήση ορισμένων **βασικών όρων**. Το Μέρος (II) περιλαμβάνει διατάξεις που είναι λίαν σημαντικές για την Ελλάδα, σχετικά με την **Αι-**

¹⁵ Άρθρο 5 §1, *Διακηρύξεις, γνωστοποιήσεις και κοινοποιήσεις*, του Παραρτήματος ΙΧ « Τομείς στους οποίους η Κοινότητα έχει αποκλειστική αρμοδιότητα: Όσον αφορά τη διατήρηση και τη διαχείριση των θαλάσσιων αλιευτικών πόρων, η Κοινότητα δηλώνει ότι τα κράτη μέλη της, της παραχώρησαν την αρμοδιότητα (...)» (UNCLOS)

γιαλίτιδα ζώνη, όπως επίσης την **Συνορεύουσα** ζώνη¹⁶. Από αυτές διακρίνεται η ρύθμιση περί του εναέριου χώρου (άρθρο 2), η κωδικοποίηση του εθιμικού κανόνα των **12** νμ σε ότι αφορά την έκταση της Αιγιαλίτιδας, για πρώτη φορά σε πολυμερές συμβατικό κείμενο (άρθρο 3) και την διατήρηση της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση αλληλοεπικαλυπτόμενων αιγιαλίτιδων ζωνών (άρθρο 15)¹⁷. Περιλαμβάνει επίσης ρυθμίσεις για την μέθοδο των **Ευθειών Γραμμών Βάσης** (άρθρο 7) για την μέτρηση του εύρους της Αιγιαλίτιδας, το κλείσιμο των **Κόλπων** (άρθρο 10), την υπό προϋποθέσεις χρήση των Σκοπέλων ως σημείων βάσης (άρθρο 13), την έννοια της **Αβλαβούς Διέλευσης** στην χωρική θάλασσα (άρθρα 17-32) και το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να ζητά από τα ξένα πλοία που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης - *όπου παρίσταται αναγκαίο, και λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας* - να χρησιμοποιούν τους θαλάσσιους διαδρόμους και τους κανόνες διαχωρισμού της θαλάσσιας κυκλοφορίας τους οποίους αυτό δύναται να καθορίσει ή υποδείξει (άρθρο 22) (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Το Μέρος (III) περιέχει ρυθμίσεις για τα **Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας** και το νέο δικαίωμα του «**πλού διέλευσης**», όπως και υπέρπτησης, για το οποίο η Ελλάδα κατέθεσε σχετική ερμηνευτική Δήλωση (Βουλή των Ελλήνων, 1995)¹⁸.

Το Μέρος (IV) προβλέπει το καθεστώς των **Αρχιπελαγικών Κρατών**, ήτοι εκείνα που αποτελούνται αποκλειστικά ή κυρίως από νησιά, στο οποίο δεν περιλαμβάνεται η Ελλάδα ως μη αμιγώς αρχιπελαγικό κράτος¹⁹. Εν τούτοις, είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την Ελληνικές θέσεις στο ζήτημα της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών,

¹⁶ Το καθεστώς της Συνορεύουσας ζώνης ενισχύθηκε τόσο ως προς την έκταση της, καθώς μπορεί να φθάνει, από το τέλος της χωρικής θάλασσας μέχρι τα 24 νμ από τις γραμμές βάσεις, όσο και ως προς το περιεχόμενο των αρμοδιοτήτων του παράκτιου κράτους. Ειδικότερα, στις κλασικές αρμοδιότητες τελωνειακού, φορολογικού, υγειονομικού και μεταναστευτικού ελέγχου προστέθηκε η αρμοδιότητα για την προστασία των αντικειμένων αρχαιολογικής και ιστορικής σημασίας που βρίσκονται στον βυθό της ζώνης (Καρακωστάνογλου 2002, 54).

¹⁷ Με τη Σύμβαση του 1982 λύθηκε ένα από τα πλέον σημαντικά προβλήματα του Δικαίου της Θάλασσας καθώς αποκρυσταλλώθηκε ο εθιμικός κανόνας για το πλάτος της χωρικής θάλασσας, η οποία δύναται πλέον να φθάνει τα 12 νμ (Καρακωστάνογλου 2002, 53).

¹⁸ Σύμφωνα με το νέο καθεστώς, από τα Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας, τα οποία βρίσκονται εντός της χωρικής θάλασσας και ορίζονται με κριτήρια γεωγραφικά και λειτουργικά στο άρθρο 37 της Σύμβασης, τα ξένα εμπορικά και κρατικά πλοία, θα διέρχονται χωρίς τους περιορισμούς του καθεστώτος της αβλαβούς διέλευσης (Καρακωστάνογλου 2002, 54).

¹⁹ Κύριο πλεονέκτημα για τα αρχιπελαγικά κράτη είναι ότι τα ύδατα που περικλείονται από τα εξωτερικά όρια του αρχιπελάγους χαρακτηρίζονται ως αρχιπελαγικά ύδατα και αποκτούν καθεστώς, που προσεγγίζει αυτό των εσωτερικών υδάτων (Καρακωστάνογλου 2002, 56).

ο ορισμός του αρχιπελάγους που δίδεται στο άρθρο 46 (β), ο οποίος αποτελεί κατ' ουσίαν, περιγραφή του *Αιγαίου Πελάγους* (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Το Μέρος (V) αναφέρεται στο νέο θεσμό του Δικαίου της Θάλασσας, την **Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη** (ΑΟΖ) και το Μέρος (VI) στην θαλάσσια ζώνη της **Υφαλοκρηπίδας**. Εν προκειμένω, στο άρθρο 76§1 διαπιστώνεται η αλλαγή που επήλθε στην έννοια της Υφαλοκρηπίδας, έναντι της σχετικής Συμβάσεως της Γενεύης του 1958, με παραμερισμό του γεωλογικού κριτηρίου και επικράτηση του **κριτηρίου της αποστάσεως**, κατά κύριο λόγο έως 200 νμ²⁰. Ενδιαφέρον για τις Ελληνικές θέσεις, παρουσιάζει το άρθρο 83 «Οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές» το οποίο ρυθμίζει την **οριοθέτηση** αλληλοεπικαλυπτόμενων υφαλοκρηπίδων, με συμφωνία στην βάση του διεθνούς δικαίου, πραγματοποιεί παραπομπή στο άρθρο 38 (Κατ'ΑΔ), θέτει τον στόχο επίτευξης δίκαιης²¹ λύσης και περιέχει τη δυνατότητα προσφυγής στο σύστημα επίλυσης διαφορών της Σύμβασης (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Με το νέο θεσμό της **ΑΟΖ**, καθιερώνεται ζώνη δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους η οποία αρχίζει από το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης και φθάνει έως τα 200 νμ από τις γραμμές βάσεις αυτής. Σε αυτή τη νέα ζώνη, έχουν σωρευθεί τόσο τα παραδοσιακά κυριαρχικά δικαιώματα που το παράκτιο κράτος ασκεί στην Υφαλοκρηπίδα, δηλαδή στους φυσικούς πόρους του βυθού και του υπεδάφους των παρακείμενων θαλάσσιων περιοχών, όσο και νέα κυριαρχικά δικαιώματα που αφορούν την έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση των φυσικών πόρων των υπερκείμενων υδάτων, κυρίως των αλιευμάτων, καθώς επίσης πρόσθετες **αποκλειστικές** δικαιοδοσίες όπως η τοποθέτηση και χρήση τεχνητών νησιών και άλλων κατασκευών, η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύ-

²⁰ Η Σύμβαση της Γενεύης 1958 προέβλεπε ότι αν δεν επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών για την οριοθέτηση τότε εφαρμοζόταν η αρχή της μέσης γραμμής - ίσης απόστασης, εφόσον ειδικές περιστάσεις δεν δικαιολογούσαν άλλη λύση (Καρακωστανόγλου 2002, 55).

²¹ Η αρχή της ευθυδικίας (βλέπετε επίσης αρχή επιείκειας, δικαιοσύνης) λαμβάνεται υπόψη υπό την έννοια και την μορφή της δίκαιης λύσης στην οποία πρέπει να καταλήγει κάθε οριοθέτηση. Η δίκαιη λύση πρέπει να είναι σε όλες τις περιπτώσεις, απόρροια του διεθνούς δικαίου και σύμφωνη με αυτό (Καρακωστανόγλου 2002, 55-56).

πανση²².

Το Μέρος (VII), περιέχει διατάξεις σχετικές με την **Ανοικτή Θάλασσα**. Το Μέρος (VIII) περιλαμβάνει μόνο το άρθρο 121 (**Καθεστώς των νήσων**) το οποίο κατέχει δεσπόζουσα θέση στη νομική επιχειρηματολογία της Ελλάδας στο ζήτημα της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών στο Αιγαίο, καθώς προβλέπει την πλήρη, «εξ' απόψεως δικαιωμάτων», **εξομοίωση** των νήσων με τα υπόλοιπα ηπειρωτικά εδάφη. Στο ίδιο άρθρο καθορίζεται η έννοια της «**Νήσου**», ενώ εισάγεται η εξαίρεση περί βράχων οι οποίοι δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή και εκ τούτου στερούνται Υφαλοκρηπίδας και (ΑΟΖ)²³ (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Στο Μέρος (IX) εισάγει το νέο θεσμό των **κλειστών και ημίκλειστων θαλασσών**. Το άρθρο 123, καθιερώνει την «**υποχρέωση**» συνεργασίας κρατών που συνορεύουν με «κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες». Ωστόσο, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα των παράκτιων κρατών, είτε καλύπτονται απλώς από **συστάσεις** είτε αποτελούν απλώς «υποχρεώσεις συμπεριφοράς», αποκλειστικά σε σχέση: (i) με την εξερεύνηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των ζώντων πόρων, (ii) την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος και (iii) την επιστημονική έρευνα στην θάλασσα²⁴.

Το Μέρος (X) της Σύμβασης ρυθμίζει την πρόσβαση στην θάλασσα των «**περίκλειστων**» κρατών και την ελευθερία διέλευσης αυτών από το έδαφος των κρατών διέλευσης. Ως περίκλειστα ή κράτη άνευ ακτών, νοούνται τα κράτη εκείνα τα οποία στερούνται ακτών και συνεπώς δεν έχουν πρόσβαση στην θάλασσα (άρθρο 124§1(α)). Η Σύμβαση αναγνωρίζει στα «**περίκλειστα**» και στα «**γεωγραφικώς μειονεκτούντα**» κράτη, δικαιώματα συμμετοχής στην εκμετάλλευση μέρους του πλεονάσμα-

²² Στο νέο θεσμό, δεν θίγησαν οι κλασσικές ελευθερίες της θαλάσσιας επικοινωνίας των άλλων κρατών όπως η ελευθερία ναυσιπλοΐας, υπέρπτησης και τοποθέτησης καλωδίων και σωληναγωγών (Καρακωστανόγλου 2002, 54-55).

²³ Από την συγκεκριμένη ωστόσο εξαίρεση, αντλείται το θετικό για τις θέσεις της Ελλάδας επιχείρημα ότι εκεί όπου ο συμβατικός νομοθέτης θέλησε να εισάγει εξαίρεση το έπραξε ρητά και δεν είναι δυνατόν να επιχειρείται η δημιουργία επιπλέον εξαιρέσεων, ώστε να αποστέρηθούν τα νησιά της υφαλοκρηπίδας ή της οικονομικής τους ζώνης (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

²⁴ Η υποχρέωση συνεργασίας δεν αφορά τα ζητήματα οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών, ενώ ανήκει στο παράκτιο Κράτος να επιλέξει προς τον σκοπό της προβλεπόμενης συνεργασίας είτε την ευθεία συνεννόηση, είτε την συνεννόηση μέσω αρμόδιας περιφερειακής οργάνωσης (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

τος των ζώντων πόρων των (ΑΟΖ) των παράκτιων κρατών.

Το Μέρος (XI) της Σύμβασης καλύπτει το θέμα της εκμετάλλευσης του **Διεθνή Βυθού**, ενώ το Μέρος (XII) το θέμα της διατήρησης και **Προστασίας** του **Θαλάσσιου Περιβάλλοντος**. Το Μέρος (XIII) αναφέρεται στην **Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα**. Βάση των σχετικών ρυθμίσεων, για την διενέργεια θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας επί της Υφαλοκρηπίδας και στην ΑΟΖ απαιτείται η συναίνεση του παράκτιου κράτους (άρθρα 246 επ.)²⁵. Εφόσον η έρευνα πραγματοποιείται σύμφωνα με τους όρους και σκοπούς της Σύμβασης, το παράκτιο κράτος οφείλει, υπό κανονικές συνθήκες, να παρέχει τη συναίνεση του²⁶.

Εφόσον το παράκτιο κράτος δεν έχει υιοθετήσει ΑΟΖ, η θαλάσσια επιστημονική έρευνα που λαμβάνει χώρα αποκλειστικά στα υπερκείμενα ύδατα θα ασκείται ως μία ελευθερία της Ανοικτής Θάλασσας²⁷, χωρίς να απαιτείται η συναίνεση του παράκτιου κράτους. Η συναίνεση του θα απαιτηθεί όταν οι έρευνες που διενεργούνται στα υπερκείμενα ύδατα αφορούν και στοχεύουν την υφαλοκρηπίδα²⁸.

Το Μέρος (XIV) φέρει τον τίτλο « Ανάπτυξη και μεταβίβαση Θαλάσσιας Τεχνολογίας ». Στο Μέρος (XV), η Σύμβαση ενσωματώνει ένα εξαιρετικά αναπτυγμένο, αν

²⁵ Στην Χωρική θάλασσα, σύμφωνα με το άρθρο 245 « (...) Η θαλάσσια επιστημονική έρευνα σε αυτή διεξάγεται μόνο με τη ρητή συναίνεση του παράκτιου κράτους και κάτω από όρους που θα θέτει αυτό » (UNCLOS)

²⁶ Το παράκτιο κράτος δικαιούται να αρνηθεί την συναίνεση του αν η έρευνα έχει άμεση σημασία για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, ζωντανών ή μη, αν συνεπάγεται γεώτρηση στην υφαλοκρηπίδα, με τη χρήση εκρηκτικών ή την εισαγωγή επιβλαβών ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον, αν συνεπάγεται την κατασκευή, λειτουργία ή χρήση τεχνητών νήσων και άλλων κατασκευών και αν οι πληροφορίες που υποβλήθηκαν από το κράτος της έρευνας αναφορικά με το αντικείμενο ή τους στόχους της έρευνας είναι ανακριβείς ή υπάρχουν εκκρεμότητες από προηγούμενες έρευνες (Ιωάννου & Στρατή 2013, 157-159).

²⁷ Άρθρο 87 §1(στ) (Ελευθερία της ανοικτής θάλασσας) « (...) Η ελευθερία αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τόσο για τα παράκτια όσο και για τα άνευ ακτών κράτη: (...) στ) την ελευθερία επιστημονικής έρευνας, τηρουμένων των διατάξεων των μερών VI και XIII. » (UNCLOS)

²⁸ Η Ελλάδα απαιτεί για τη διενέργεια θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας στα υπερκείμενα ύδατα της Υφαλοκρηπίδας, είτε απλή γνωστοποίηση είτε προηγούμενη άδεια των αρμόδιων αρχών, προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι εν λόγω έρευνες δεν θα παραβιάσουν τα κυριαρχικά της δικαιώματα για εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Υφαλοκρηπίδας. Στην περίπτωση που το παράκτιο κράτος θεσπίσει ΑΟΖ, η συναίνεση του θα απαιτείται για τη διενέργεια οιασδήποτε επιστημονικής έρευνας στην υδάτινη στήλη της ΑΟΖ, δεδομένου ότι η δικαιοδοσία του θα εκτείνεται και στα υπερκείμενα ύδατα (Ιωάννου & Στρατή 2013, 158-159)

και περίπλοκο, **σύστημα επιλύσεως διαφορών**, οι οποίες αφορούν (i) την εφαρμογή και ερμηνεία της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας σχετικά με όλες τις θαλάσσιες περιοχές, πλην της Περιοχής και (ii) τις διαφορές που ανάγονται στην λειτουργία του διεθνούς καθεστώτος του θαλάσσιου βυθού (Περιοχή) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 381).

Σύμφωνα με το άρθρο 287 §1 ένα συμβαλλόμενο μέρος είναι ελεύθερο να επιλέξει με γραπτή δήλωση, ένα από τα παρακάτω μέσα επίλυσης διαφορών: (α) το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Αμβούργου (**ITLOS**), (β) το Διεθνές Δικαστήριο των ΗΕ, στην Χάγη, (γ) Τη διεθνή διαιτησία του Παραρτήματος VII της Σύμβασης και (δ) την Ειδική Διαιτητική Διαδικασία του Παραρτήματος VIII. Μία από τις σημαντικότερες αρχές του δικαιοδοτικού συστήματος της Σύμβασης είναι ότι η απουσία δήλωσης δημιουργεί μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, τεκμήριο επιλογής της υποχρεωτικής υπαγωγής των διαφορών, στην Διαιτησία (Ιωάννου 1996, 24). Σε αυτό το σύστημα, κατά κύριο λόγο, η επίλυση των διαφορών κυριαρχείται από την ελεύθερη επιλογή των μερών, του δικαιοδοτικού μηχανισμού επίλυσεως μίας διαφοράς (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

Το Μέρος (XVI) φέρει τον τίτλο « **Γενικές Διατάξεις** ». Διακρίνονται για την σημασία τους, τα άρθρα 300 « Καλή πίστη και κατάχρηση δικαιώματος » και 301 « Ειρηνικές χρήσεις των Θαλασσών ». Επιπρόσθετα, το άρθρο 303 §1 « Αρχαιολογικά και ιστορικά αντικείμενα που βρίσκονται στη θάλασσα » καθιερώνει, ως γενικό κανόνα, την υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν τον ενάλιο αρχαιολογικό και ιστορικό πλούτο και να συνεργάζονται για τον σκοπό αυτό. Το άρθρο 303 §2, θεσπίζει τεκμήριο υπέρ του παράκτιου κράτους, σύμφωνα με το οποίο τα αντικείμενα αρχαιολογικού και ιστορικού χαρακτήρα που ανελκύονται από το βυθό της ζώνης των 24 νμ, θεωρούνται ως ανευρεθέντα εντός της αιγιαλίτιδας. Με αυτή την εξομοίωση ενισχύεται σημαντικά, η δυνατότητα εφαρμογής της αρχαιολογικής νομοθεσίας, του παράκτιου κράτους (Ιωάννου & Στρατή 2013, 96-97)²⁹.

Το Μέρος (XVII) περιέχει τις **Τελικές Διατάξεις**, από τις οποίες ιδιαίτερη σημα-

²⁹ Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της Σύμβασης, τα αντικείμενα αρχαιολογικού και ιστορικού χαρακτήρα όταν βρίσκονται στα εσωτερικά ύδατα και την αιγιαλίτιδα ζώνη υπάγονται στο καθεστώς της εδαφικής κυριαρχίας του παράκτιου κράτους. Όταν βρίσκονται πέραν του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης και εντός της περιοχής των 24 νμ από τις γραμμές βάσεις εφαρμόζεται το άρθρο 303 §2, της Σύμβασης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 96)

σία λαμβάνει το άρθρο 309, το οποίο απαγορεύει τις **Επιφυλάξεις** προκειμένου να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της Σύμβασης και η επιλεκτική εφαρμογή της. Εντούτοις, το άρθρο 310, επιτρέπει σε ένα κράτος να προβεί σε **Ερμηνευτικές** δηλώσεις με σκοπό « ...την εναρμόνιση των νόμων και κανονισμών του με τις διατάξεις της παρούσας σύμβασης υπό την προϋπόθεση ότι οι διακηρύξεις ή δηλώσεις αυτές δεν αποσκοπούν στον αποκλεισμό ή στην τροποποίηση της νομικής ισχύος των διατάξεων της παρούσας σύμβασης κατά την εφαρμογή τους στο κράτος αυτό ». Σε αυτή τη νομική βάση, η Ελλάδα κατάθεσε τόσο κατά την υπογραφή όσο και κατά την επικύρωση της Σύμβασης, ερμηνευτική δήλωση για τον προσδιορισμό των **Στενών Διεθνούς Ναυσιπλοΐας**, προκαλώντας την Τουρκική αντίδραση (Βουλή των Ελλήνων, 1995).

1.2.2 Θεμελιώδεις κανόνες και αρχές της Σύμβασης

Ορισμένες θεμελιώδεις αρχές που διατρέχουν τη Σύμβαση και έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις ελληνικές θέσεις στο ζήτημα οριοθετήσεων στο *Αιγαίο*, είναι οι ακόλουθες.

(i) Η αρχή της ισόρροπης άσκησης των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων

Η αρχή της *ισόρροπης άσκησης των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων* είναι θεμελιώδης. Σύμφωνα με την αρχή, τα κράτη οφείλουν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους να λαμβάνουν υπόψη τους τα δικαιώματα και τα νόμιμα συμφέροντα των άλλων κρατών. Η υποχρεωτική συνεκτίμηση των συμφερόντων των άλλων κρατών σημαίνει ότι κατά την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων και ελευθεριών που προβλέπει η Σύμβαση, θα πρέπει να τηρείται η απαραίτητη ισορροπία ώστε η άσκηση τους από ένα κράτος να μην έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία άσκησης του αντίστοιχου δικαιώματος από άλλα κράτη³⁰ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 13).

(ii) Οι αρχές της καλής πίστης και της απαγόρευσης κατάχρησης δικαιώματος

Το άρθρο 300 εισάγει στη Σύμβαση τις αρχές της *καλής πίστης* και της *απαγό-*

³⁰ Άρθρο 56 §2 «2. Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την εκτέλεση των υποχρεώσεών του, σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση, στην αποκλειστική οικονομική του ζώνη, το παράκτιο κράτος λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών (...).» Αντίστοιχη υποχρέωση εισάγει το άρθρο 58 §3 για τα τρίτα κράτη σε σχέση με το παράκτιο.

ρευσης κατάχρησης δικαιώματος³¹. Η αναφορά του πρώτου εδαφίου στην αρχή της καλής πίστης προσδίδει σε αυτήν «μορφή ειδικής συμβατικής υποχρέωσης» και εναρμονίζεται με την διάταξη του άρθρου 2§2 (ΚατΧ ΗΕ) η οποία προβλέπει ότι τα κράτη μέλη του ΟΗΕ θα εκπληρώνουν με καλή πίστη τις υποχρεώσεις τους από τον Χάρτη. Με το δεύτερο εδάφιο εισάγεται στη Σύμβαση η απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων η οποία συναντάται στις περισσότερες εθνικές έννομες τάξεις και αποτελεί τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου³² (Ιωάννου & Στρατή 2013, 13-14).

Η αρχή χρησιμοποιείται ως επιχείρημα της **Τουρκίας** στα πλαίσια αντίκρουσης του ελληνικού δικαιώματος επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στο μέγιστο εύρος των 12 νμ, στο **Αιγαίο**, υπό την έννοια της παρεμπόδισης πρόσβασης αυτής σε περιοχές της Ανοικτής Θάλασσας.

(iii) Η αρχή της ειρηνικής χρήσης των θαλασσών

Το άρθρο 301 με τίτλο «**Ειρηνικές χρήσεις των θαλασσών**»³³ επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη την υποχρέωση, κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους, να απέχουν από τις πράξεις που περιγράφει το άρθρο 2 §4 (ΚατΧ ΗΕ)³⁴ καθώς και οποιαδήποτε άλλη πράξη είναι αντίθετη με τις αρχές του Χάρτη. Η ίδια υποχρέωση αντανακλάται και σε άλλες διατάξεις της Σύμβασης,

³¹ Άρθρο 300, *Καλή πίστη και κατάχρηση δικαιώματος*, «Τα κράτη μέρη εκπληρώνουν με καλή πίστη τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται με την παρούσα σύμβαση και θα ασκούν τα δικαιώματα, τη δικαιοδοσία και τις ελευθερίες που αναγνωρίζονται από τη παρούσα σύμβαση κατά τρόπο που δεν αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος» (UNCLOS)

³² Σύμφωνα με τους Ιωάννου & Στρατή, «η ενσωμάτωση της αρχής σε συμβατικό κείμενο (...) αποκαλύπτει την προσπάθεια των συντακτών της Σύμβασης να εξασφαλίσουν την ισόρροπη λειτουργία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των κρατών εντός της νέας έννομης τάξης των θαλασσών» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 13).

³³ Άρθρο 301, *Ειρηνικές χρήσεις των θαλασσών*, «Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους δυνάμει της παρούσας σύμβασης, τα κράτη μέρη απέχουν από κάθε απειλή ή χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας ή πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους, ή (από άλλες πράξεις) κατά οποιοδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο προς τις αρχές του διεθνούς δικαίου που περιέχονται στο χάρτη των Ηνωμένων Εθνών» (UNCLOS)

³⁴ Άρθρο 2 (ΚατΧ ΗΕ) «4. Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών»

όπως για την Θαλάσσια Επιστημονική Έρευνα και την άσκηση του δικαιώματος του πλού διέλευσης από τα ΣΔΝ, όπου τα κράτη οφείλουν «να απέχουν από κάθε απειλή ή χρήση βίας εναντίον της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας των παράκτιων στα στενά κρατών» σύμφωνα με το άρθρο 39§1(β) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 14).

(iv) *The land dominates the sea*

Η αρχή ότι το έδαφος δεσπόζει την θάλασσα, συνάγεται από το πνεύμα των διατάξεων της Σύμβασης και έχει την έννοια ότι το έδαφος αποτελεί τη νομική πηγή της εξουσίας που ασκεί ένα κράτος στις θαλάσσιες ζώνες. Εκ τούτου δεν είναι νομικά νοητή η ύπαρξη θαλάσσιας ζώνης για ένα κράτος χωρίς ακτές, πράγμα που είναι διαφορετικό από τα δικαιώματα που έχουν τα *κράτη άνευ ακτών*, στις θαλάσσιες ζώνες των γειτονικών παράκτιων κρατών.

Η αρχή επιβεβαιώνεται στην Απόφαση του (ΔΔΧ/ ICJ) για την υπόθεση της «**Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου**» το 1978³⁵, όπου έκρινε ότι «(...) μόνο δυνάμει της κυριαρχίας του παράκτιου κράτους στο έδαφος είναι δυνατό να προσδοθούν σε αυτό δικαιώματα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης στην υφαλοκρηπίδα, ipso jure, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο (...)» πραγματοποιώντας αναφορά στην σκέψη του ίδιου Δικαστηρίου στην απόφαση για την υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας το 2009, «(...) the principle is applied that the land dominates the sea»³⁶, (Ιωάννου & Στρατή 2013, 15)³⁷.

(v) *Η απαγόρευση των επιφυλάξεων*

³⁵ International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey), Judgment» *I.C.J. Reports 1978*, p. 3. (Dec. 19, 1978), p.37 para.86. available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/062-19781219-JUD-01-00-EN.pdf>

³⁶ International Court of Justice (ICJ) «North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/ Denmark Federal Republic of Germany/ Netherlands)». *Judgment, I.C.J. Reports 1969*, p. 3. (Feb. 20, 1969). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf>

³⁷ Η αρχή ότι το έδαφος δεσπόζει την θάλασσα πρόδηλα ισχύει για όλες τις θαλάσσιες ζώνες, οι οποίες συνέχονται με την επέκταση αρμοδιοτήτων των κρατών προς τη θάλασσα, είτε πρόκειται για επέκταση ipso jure, στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας, είτε με πράξη του παράκτιου κράτους όπως η περίπτωση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 15).

Το άρθρο 309³⁸ απαγορεύει την δήλωση επιφυλάξεων ή εξαιρέσεων από τα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης, εκτός αν αυτή επιτρέπεται ρητά από άλλες διατάξεις. Ως «**επιφύλαξη**» νοείται η ρήτρα με την οποία ένα κράτος δηλώνει κατά την υπογραφή, επικύρωση ή προσχώρηση ότι δεν δεσμεύεται από ορισμένες διατάξεις μίας συνθήκης³⁹. Η ανοχή επιφυλάξεων θα ήταν δυνατόν να λειτουργήσει διασπαστικά στην οικουμενικότητα της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας η οποία είναι μία πολυμερής Συνθήκη.

Ο όρος «**εξαιρέση**» συναντάται στην διάταξη του άρθρου 298 σχετικά με την «*Επίλυση Διαφορών*» και εφαρμόζεται στις υποχρεωτικές διαδικασίες που συνεπάγονται δεσμευτικές αποφάσεις. Η συμπερίληψη των «εξαιρέσεων» κατά μία άποψη σκοπεί στην αποτροπή των κεκαλυμμένων επιφυλάξεων.

Η **Ελλάδα**, έχει προβεί στην *εξαιρέση ύλης* από την δικαιοδοσία του ITLOS, στα πλαίσια δικονομικού χειρισμού των διαδικασιών που παρέχει στα συμβαλλόμενα μέρη, το δικαιοδοτικό σύστημα της Σύμβασης. Η **Τουρκία** αντιδρώντας στον κανόνα περί της δήλωσης επιφυλάξεων ή εξαιρέσεων, ο οποίος εν όψει των ρυθμίσεων που επρόκειτο να υιοθετήσει η Συνδιάσκεψη, δεν εξυπηρετούσε την πολιτική της στο **Αιγαίο**, ζήτησε και πραγματοποιήθηκε ψηφοφορία σε πρόταση κατάργησης της ρύθμισης, η οποία απορρίφθηκε (Ιωάννου & Στρατή 16).

(vi) Η ανοχή των ερμηνευτικών δηλώσεων

Ως «**ερμηνευτική δήλωση**»⁴⁰, νοείται μια μονομερής δήλωση, ανεξαρτήτως ονομασίας ή διατύπωσης, με την οποία ένα κράτος ή ένας διεθνής οργανισμός αποσκοπεί στο να προσδιορίσει ή να διευκρινίσει την έννοια ή το πεδίο εφαρμογής μιας από τις διατάξεις μιας συνθήκης. Ο χαρακτήρας μίας δήλωσης ως επιφύλαξη ή ερμηνευτική δήλωση, προσδιορίζεται από τις έννομες συνέπειες τις οποίες ο συντάκτης

³⁸ Άρθρο 309, *Επιφυλάξεις και εξαιρέσεις*, «Καμιά επιφύλαξη ή εξαίρεση δεν μπορεί να γίνει στην παρούσα σύμβαση εκτός αν αυτή επιτρέπεται ρητά από άλλα άρθρα της παρούσας σύμβασης» (UNCLOS)

³⁹ Για τον ορισμό της «επιφύλαξης» από την Διεθνή Επιτροπή Δικαίου, International Law Commission «Definition of reservations» A/CN.4/L.779. *Reservations to treaties*. 19 May 2011. para 1.1 available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G11/612/81/PDF/G1161281.pdf?OpenElement>

⁴⁰ *Ibid.* para 1.2 «Definition of interpretative declarations»

αυτής επιδιώκει να επιφέρει⁴¹. Για να καθοριστεί εάν μια δήλωση συνιστά επιφύλαξη ή ερμηνευτική δήλωση, αυτή θα πρέπει να ερμηνεύεται με καλή πίστη σύμφωνα με τη συνήθη έννοια που πρέπει να δοθεί στους όρους της, προκειμένου να προσδιοριστεί από αυτή, η πρόθεση του συντάκτη της υπό το φως της συνθήκης στην οποία αναφέρεται⁴². Εάν μια συνθήκη απαγορεύει τις επιφυλάξεις, η ερμηνευτική δήλωση τεκμαίρεται ότι δεν αποτελεί επιφύλαξη. Μία τέτοια δήλωση θα συνιστά επιφύλαξη, αν αποσκοπεί στον αποκλεισμό ή την τροποποίηση της νομικής ισχύος ορισμένων διατάξεων της συνθήκης ή της συνθήκης στο σύνολο της⁴³ (Ιωάννου & Στρατή 16-17).

Το άρθρο 310⁴⁴ της Σύμβασης δίνει τη δυνατότητα σε ένα κράτος να προβεί σε *ερμηνευτικές* δηλώσεις, υπό τον κανόνα ότι οι εν λόγω δηλώσεις δεν αποσκοπούν να αποκλείσουν ή να τροποποιήσουν τη νομική ισχύ των διατάξεων της Σύμβασης. Υπό αυτή την έννοια, τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα έχουν υιοθετήσει μία συντηρητική ερμηνεία του άρθρου 310⁴⁵.

Η **Ελλάδα** επωφελήθηκε από τη δυνατότητα αυτή καταθέτοντας ερμηνευτικές δηλώσεις, τόσο κατά την υπογραφή όσο και κατά την επικύρωση της Σύμβασης, οι οποίες προκάλεσαν την αντίδραση της **Τουρκίας**.

⁴¹ *Ibid.* para 1.3 «Distinction between reservations and interpretative declarations»

⁴² *Ibid.* para 1.3.1 «Method of determining the distinction between reservations and interpretative declarations»

⁴³ *Ibid.* para 1.3.3 «Formulation of a unilateral statement when a reservation is prohibited»

⁴⁴ Άρθρο 310, *Διακηρύξεις και δηλώσεις*, «Το άρθρο 309 δεν απαγορεύει σ' ένα κράτος κατά την υπογραφή, επικύρωση ή προσχώρηση στην παρούσα σύμβαση, να προβεί σε διακηρύξεις ή δηλώσεις, όπως και να διατυπώνεται ή ονομάζεται με σκοπό, μεταξύ άλλων, την εναρμόνιση των νόμων και κανονισμών του με τις διατάξεις της παρούσας σύμβασης υπό την προϋπόθεση ότι διακηρύξεις ή δηλώσεις αυτές δεν αποσκοπούν στον αποκλεισμό ή στην τροποποίηση της νομικής ισχύος των διατάξεων της παρούσας σύμβασης κατά την εφαρμογή τους στο κράτος αυτό» (UNCLOS)

⁴⁵ Το (ICJ), στην υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης στη Μαύρη Θάλασσα, υιοθέτησε την κρίση ότι η ερμηνευτική δήλωση που είχε καταθέσει η Ρουμανία κατά την υπογραφή και επικύρωση της Σύμβασης σε σχέση με το δικαίωμα των βράχων σε θαλάσσιες ζώνες (121 §3) ουδεμία σημασία είχε για την ερμηνεία της διάταξης αυτής από το Δικαστήριο. Η δήλωση στο πρωτότυπο, «the uninhabited islands without economic life can in no way affect the delimitation of the maritime spaces belonging to the mainland coasts of the coastal States», «Romania's declaration as such has no bearing on the Court's interpretation» στο International Court of Justice (ICJ) «Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)». *Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61.* (Feb. 3, 2009); para 35, 42. available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>

(vii) Η Σύμβαση του 1982 από την άποψη του διαχρονικού δικαίου

Το άρθρο 311 συνιστά ειδική διάταξη διαχρονικού δικαίου⁴⁶ η οποία ορίζει ότι «η Σύμβαση υπερισχύει μεταξύ των Κρατών - Μερών, των Συμβάσεων της Γενεύης της 29ης Απριλίου 1958 για το Δίκαιο της Θάλασσας».

Οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1958 θα εξακολουθούν να εφαρμόζονται μεταξύ κρατών που είναι συμβαλλόμενα σε μία ή περισσότερες από τις Συμβάσεις αυτές και δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση του 1982. Επίσης, εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών σε Σύμβαση της Γενεύης από τα οποία μόνο το ένα είναι μέρος της Σύμβασης του 1982. Η οικουμενική συμμετοχή στη Σύμβαση έχει περιορίσει στο ελάχιστο τις περιπτώσεις στις οποίες θα μπορούσαν να εφαρμοστούν οι Συμβάσεις της Γενεύης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 17-18).

1.2.3. Η κύρωση και επικύρωση της νέας Σύμβασης από την Ελλάδα

(i) Η κύρωση της Σύμβασης με το Ν 2123/ 1995

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας **υπογράφηκε** στο Montego Bay την 10^η Δεκεμβρίου 1982 και τέθηκε σε ισχύ μετά την 60^η επικύρωση, σύμφωνα με το άρθρο 380§1, την 16^η Νοεμβρίου 1994. Η Σύμβαση υποβλήθηκε για κύρωση στην Ελληνική Βουλή την 26η Ιανουαρίου 1995, μαζί με τη Συμφωνία της Ν Υόρκης που αφορά το Μέρος (XI) για τον Διεθνή Βυθό και **κυρώθηκε** με το Ν 2321/1995⁴⁷. Πέρα από τη κυρωτική ρήτρα του άρθρου πρώτου⁴⁸, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην

⁴⁶ Ο βασικός κανόνας διαχρονικού δικαίου των διεθνών συνθηκών θεσπίζεται με το άρθρο 30 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, σύμφωνα με το οποίο, μεταξύ των συμβαλλομένων και εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρήτρα, υπερέχει η μεταγενέστερη συνθήκη στο μέτρο που οι διατάξεις της προγενέστερης αντικρούουν σε αυτήν (Ιωάννου & Στρατή 2013, 17)

⁴⁷ Ν 2321/1995 «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης», *ΦΕΚ 136/Α/23.6.1995*, Αθήνα, 23 Ιουν. 1995.

⁴⁸ Άρθρο πρώτο Ν 2321/1995 «Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία υπογράφηκε στο Μοντέγκο Μπαίου την 10η Δεκεμβρίου 1982, καθώς και η Συμφωνία η σχετική με την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη την 28η Ιουλίου 1994, των οποίων τα κείμενα σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχουν ως εξής (...)

εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου δεύτερου⁴⁹ του κυρωτικού νόμου. Στο πρώτο εδάφιο του άρθρου πραγματοποιείται η νομοθετική επιβεβαίωση του διεθνούς δικαιώματος της Ελλάδας για την επέκταση του εύρους της χωρικής θάλασσας έως τα 12 νμ, ενώ στο δεύτερο εδάφιο περιέχεται η εξουσιοδότηση για την έκδοση σχετικών προεδρικών διαταγμάτων.

Σύμφωνα με τον Ιωάννου, η επανάληψη σε ένα εθνικό νομοθετικό κείμενο ενός δικαιώματος υπέρ του κράτους, το οποίο αντλείται απ ευθείας από το διεθνές δίκαιο, δεν δημιουργεί έννομη συνέπεια στο διεθνές πεδίο. Ο ίδιος αποδίδει την επιλογή του νομοθέτη, στην σκοπιμότητα διακήρυξης από την Ελλάδα ότι θα ασκήσει το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών υδάτων όποτε εκείνη κρίνει σκόπιμο, προκειμένου να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο απώλειας ή αποδυνάμωσης του δικαιώματος, αν η Ελλάδα δεν επεκτείνει το εύρος της Αιγιαλίτιδας ζώνης στο μέγιστο επιτρεπόμενο όριο, μετά την κύρωση της Σύμβασης. Εκ τούτου, ο Ιωάννου κρίνει την διάταξη περιττή⁵⁰. (Ιωάννου 1996, 17-18) .

Σε σχέση με τη πρόβλεψη ότι για την επέκταση των χωρικών υδάτων εκδίδονται Προεδρικά Διατάγματα, σημειώνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 27 §1 του Συντάγματος, για τη μεταβολή των ορίων της Ελληνικής Επικράτειας, άρα και την επαύξηση του εύρους της Αιγιαλίτιδας, απαιτείται Νόμος. Επιπλέον, τα αντικείμενα του άρθρου 27 §1 του Συντάγματος δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδότησης. Κατά την άποψη του Ιωάννου, η επέκταση της χωρικής θάλασσας

⁴⁹ Άρθρο δεύτερο Νόμος 2321/ 1995 «Η Ελλάδα έχει το αναφαίρετο δικαίωμα κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 της κυρούμενης Συμβάσεως να επεκτείνει σε οποιονδήποτε χρόνο το εύρος της χωρικής θάλασσας μέχρι αποστάσεως 12 ν.μ. Για την εφαρμογή στην εσωτερική έννομη τάξη της διατάξεως αυτής και την εφαρμογή ή εκτέλεση των λοιπών διατάξεων που αφορούν την αιγιαλίτιδα ζώνη, καθώς και των σχετικών με τη συνορεύουσα ζώνη, τα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας και την ερμηνευτική δήλωση που έκανε η χώρα μας σχετικά με αυτά κατά την υπογραφή της Συμβάσεως, την υφαλοκρηπίδα, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, την προστασία και διαφύλαξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος και κάθε άλλης διατάξεως της με τον παρόντα νόμο κυρουμένης Συμβάσεως, εκδίδονται σχετικά προεδρικά διατάγματα μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου»

⁵⁰ «Εάν το δικαίωμα μας ήταν δυνατόν να αποδυναμωθεί κατα το διεθνές δίκαιο η νομοθετική δήλωση ότι θα το ασκήσουμε όποτε το αποφασίσουμε δεν θα το διέσωζε» Επιπρόσθετα, ο Ιωάννου κρίνει ότι η ένταξη της διακηρυκτικής δήλωσης στον κυρωτικό νόμο και ιδίως η αναφορά στο «άρθρο 3 της κυρούμενης Σύμβασης» για το εύρος της χωρικής θάλασσας, ενδεχομένως προκαλέσει την εσφαλμένη εντύπωση ότι το δικαίωμα της χώρας μας πηγάζει αποκλειστικά και μόνο από την Σύμβαση (άρθρο 3), ενώ αυτό αντλείται και από το διεθνές εθιμικό δίκαιο (Ιωάννου 1996, 18).

όπως και η χάραξη ευθειών γραμμών βάσης, πρέπει να γίνει με νόμο (Ιωάννου 1996, 19 & Ιωάννου & Στρατή 2013, 87-88)⁵¹.

(ii) Η επικύρωση της Σύμβασης και η δήλωση της Ελλάδας προς τα Η.Ε.

Στις **12 Ιουλίου 1995**, η Ελλάδα κατέθεσε στον Γενικό Γραμματέα ΗΕ τα έγγραφα επικύρωσης της Σύμβασης και συνεπώς, σύμφωνα με το άρθρο 308 §2, σε συνδυασμό με το άρθρο τρίτο του Ν2123/ 1995, η Σύμβαση αποτελεί από την **21^η Αυγούστου 1995** ισχύον δίκαιο στη χώρα μας. Κατά την επικύρωση της Σύμβασης, η Ελλάδα πραγματοποίησε σύμφωνα με το άρθρο 310, ερμηνευτική δήλωση⁵², στην οποία θα εστιάσουμε σε ότι αφορά τις τρεις πρώτες παραγράφους.

Με την **πρώτη**⁵³ παράγραφο, η Ελλάδα διακηρύσσει ότι ο χρόνος και ο τρόπος άσκησης των δικαιωμάτων που απορρέουν από την Σύμβαση θα ασκηθούν σύμφωνα με την διακριτική της ευχέρεια, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος αποδυνάμωσής τους.

⁵¹ Ο Ν 2123/1995 με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, δεν περιλαμβάνει πρόβλεψη για την κατάργηση του άρθρου 2 του Ν 1182/ 1972, με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, στο οποίο περιλαμβάνεται δήλωση ότι η Ελλάδα κατά τον καθορισμό των ορίων της υφαλοκρηπίδας θα εφαρμόζει το σύστημα της φυσικής γραμμής βάσης.

⁵² UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Greece. Declaration made upon ratification. 21 July 1995». *Law of the sea bulletin. no. 29, 1995*, (p. 6-7). available at: <https://digitallibrary.un.org/record/208335?ln=en>

⁵³ «1. Η Ελλάδα, επικυρώνοντας τη Σύμβαση των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, διασφαλίζει όλα τα δικαιώματά της και αναλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση. Η Ελλάδα θα αποφασίσει τότε και πως θα ασκήσει τα εν λόγω δικαιώματα σύμφωνα με την εθνική της στρατηγική. Τούτο δεν σημαίνει ούτε κατ' ελάχιστον απεμπόληση εκ μέρους της Ελλάδας των δικαιωμάτων αυτών»

Στην **δεύτερη**⁵⁴ παράγραφο η Ελλάδα επαναλαμβάνει την ίδια ερμηνευτική δήλωση που είχε καταθέσει και κατά την υπογραφή της Σύμβασης την 10^η Δεκεμβρίου 1982 στο Montego Bay⁵⁵ ⁵⁶. Πρόκειται για δήλωση ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν το γεωγραφικό περιβάλλον του *Αιγαίου*, η Ελλάδα θα προσδιορίζει μονομερώς τους θαλάσσιους διαδρόμους σε Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας (εφεξής ΣΔΝ) όπου θα ασκείται το δικαίωμα του πλού διέλευσης και υπέρπτησης.

Η Ελλάδα είχε επιχειρήσει την 30^η Απριλίου 1982, να εισάγει το περιεχόμενο της δήλωσης στο κείμενο του Σχεδίου της Σύμβασης στα πλαίσια της Τρίτης Συνδιάσκεψης⁵⁷ (Ιωάννου 1996, 24), προκαλώντας και τότε την αντίδραση της *Τουρκίας*.

Σε Δήλωση της προς τον γενικό γραμματέα των ΗΕ την **19η Δεκεμβρίου 1995**, η *Τουρκία* δήλωσε ότι η κύρωση και επικύρωση της Σύμβασης από την Ελλάδα, όπως και η ερμηνευτική δήλωση που κατατέθηκε σχετικά, δεν επηρεάζουν ή θίγουν τα υφιστάμενα δικαιώματα και τα νόμιμα συμφέροντα της Τουρκίας σε σχέση με

⁵⁴ « 2. Η Ελλάδα επαναλαμβάνει την ερμηνευτική δήλωση που έχει κάνει κατά την υπογραφή της Σύμβασης και την οποία καταθέτει και κατά την επικύρωση, της οποίας το περιεχόμενο έχει ως εξής: Σχετικά με τις διατάξεις του Μέρους III «Περί Στενών Χρησιμοποιούμενων για τη Διεθνή Ναυσιπλοΐα» και ειδικότερα όσον αφορά την εφαρμογή στην πράξη των άρθρων 36, 38, 41, 42 και της Συμβάσεως του Δικαίου της θάλασσας, σε περιοχές όπου είναι κατεστημένα πολυάριθμα νησιά τα οποία σχηματίζουν πληθώρα εναλλακτικών στενών εξυπηρετούμενων ουσιαστικώς μία και την αυτή οδό διεθνούς ναυσιπλοΐας, η Ελλάς αντιλαμβάνεται ότι το οικείο παράκτιο κράτος έχει την ευθύνη, όπως προσδιορίζει τον ή τους διαδρόμους εκείνους, μέσω των εναλλακτικών τούτων στενών, δια των οποίων τα πλοία και τα αεροσκάφη τρίτων χωρών θα δύνανται να διακινούνται υπό καθεστώς πλού διέλευσης, κατά τρόπο ώστε αφενός μεν να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της διεθνούς ναυσιπλοΐας και αεροπλοΐας μέσω της υπόψη περιοχής, αφετέρου δε να πληρούνται οι ελάχιστες απαιτήσεις τόσο των διερχόμενων πλοίων, όσο και του παράκτιου κράτους ».

⁵⁵ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Declarations made upon signature of the Convention. 14.Greece». *Law of the Sea Bulletin no 25*, 1994, (p. 29). available at: https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulE25.pdf

⁵⁶ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Texts of Declarations. Regime of straits. Greece». *Law of the Sea Bulletin no 5*, 1994, (p. 13; 41). available at: https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulE5.pdf

⁵⁷ Third United Nations Conference on the Law of the Sea «Statement by the delegation of Greece dated 30 April 1982». *A/CONF.62/WS/26*. 4 May. 1982. p.266. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_16/a_conf62_ws_26.pdf

τις θαλάσσιες ζώνες στο **Αιγαίο**⁵⁸. Σε σχέση με την ελληνική δήλωση για τα ΣΔΝ, η Τουρκία επαναλαμβάνοντας το περιεχόμενο αντίστοιχης διακοίνωσης της 15ης Νοεμβρίου 1982⁵⁹ - η οποία είχε πραγματοποιηθεί ως απάντηση στο αμέσως ανωτέρω ελληνικό σχέδιο διάταξης⁶⁰- δήλωσε ότι :

« (...) η Ελλάδα επιχειρεί να δημιουργήσει μια χωριστή κατηγορία στενών, δηλαδή διασκορπισμένα νησιά που σχηματίζουν έναν μεγάλο αριθμό εναλλακτικών στενών » καθώς επίσης « Με τη δήλωσή της αυτή η Ελλάδα επιθυμεί να διατηρήσει την εξουσία να αποκλείει μερικά από τα στενά που συνδέουν το Αιγαίο με τη Μεσόγειο υπό το καθεστώς του πλου διέλευσης (...) ». Σύμφωνα με την Τουρκία, η ελληνική δήλωση « αποτελεί μια ένδειξη της πρόθεσης της Ελλάδας να ασκήσει διακριτικές εξουσίες όχι μόνον στα στενά αλλά επίσης στην ανοιχτή θάλασσα » (Ιωάννου 1996, 24)⁶¹.

Η Ελλάδα στην απάντηση της μέσω της Μόνιμης Ελληνικής Αντιπροσωπείας των ΗΕ, την 20η Ιουνίου 1997, χαρακτήρισε την τουρκική δήλωση, ως γνωστοποίηση, η οποία « δεν μπορεί να έχει καμία απολύτως έννομη συνέπεια » καθώς η Τουρκία δεν έχει υπογράψει ούτε προσχωρήσει στη Σύμβαση των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982). Η Ελλάδα αντικρούει τις τουρκικές θέσεις δηλώνοντας ότι « (...) Σκοπός της δήλωσης της είναι να ερμηνεύσει ορισμένες διατάξεις της Σύμβασης σε πλήρη συμφωνία με το πνεύμα και το αληθές νόημα της Σύμβασης έτσι ώστε αφενός να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της διεθνούς ναυσιπλοΐας και αεροπλοΐας μέσω της εν λόγω περιοχής και αφετέρου να ικανοποιούνται οι ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλειας

⁵⁸ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Turkey. Objection to the declaration made by Greece upon signature and ratification of the Convention. 19 Dec 1995 ». *Law of the sea bulletin. no. 30*, 1996, p.9-10. available at: <https://digitallibrary.un.org/record/213305?ln=en>

⁵⁹ Third United Nations Conference on the Law of the Sea « Statement by the delegation of Turkey dated 15 November 1982 ». *DOCUMENT A/CONF.62/WS/34*. 15 Nov. 1982. p.226. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_17/a_conf62_ws_34.pdf

⁶⁰ βλ. *A/CONF.62/WS/26* *Supra note 58*

⁶¹ Η δήλωση της Τουρκίας προς τον γενικό γραμματέα των ΗΕ, την 19η Δεκεμβρίου 1995, δεν προκαλεί συνέπειες στην εφαρμογή της Σύμβασης, καθώς η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος σε αυτήν και εκ τούτου δεν μπορεί να ενταχθεί στο ρυθμιστικό πλαίσιο του άρθρου 310. Η δήλωση της Τουρκίας δημοσιεύθηκε στο τεύχος 30 της έκδοσης των ΗΕ, *Law of the Sea Bulletin* (1996) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 23-24).

των διερχόμενων πλοίων αλλά και του παράκτιου κράτους (...)»⁶²»

Με την **τρίτη**⁶³ παράγραφο της δήλωσης, η Ελλάδα επέλεξε ως δικαιοδοτικό μηχανισμό επίλυσης των διαφορών σε σχέση με την Σύμβαση, το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Αμβούργου⁶⁴.

1.3. Η διάσταση του εθίμου στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας

1.3.1. Η «εθιμοποίηση» της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας

Το διεθνές έθιμο είναι μία από τις κύριες πηγές του διεθνούς δικαίου όπως αυτές απαριθμούνται στο άρθρο 38 §1 του ΚατΔΔ⁶⁵. Η Σύμβαση περιλαμβάνει, ενδεικτικά, στα άρθρα 74 §1 και 83 §1 για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, ευθεία παραπομπή στο «*διεθνές δίκαιο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του ΚατΔΔ*».

Επιπρόσθετα, όπως έχει ήδη σημειωθεί, η ακροτελεύτια παράγραφος του Προοιμίου της Σύμβασης ορίζει ότι «τα θέματα που δεν ρυθμίζονται από την παρούσα Σύμβαση θα συνεχίσουν να διέπονται από τους κανόνες και τις αρχές του γενικού διεθνούς δικαίου». Συνεπώς, ακόμα και μεταξύ δύο κρατών μερών στη Σύμβαση το

⁶² (...) οι τουρκικοί ισχυρισμοί συνιστούν άμεση απειλή βίας, με τη σαφή πρόθεση να εξαναγκάσουν την Ελλάδα να απέχει από την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο. Επίσης η Τουρκία στη δήλωση της, πραγματοποιεί αναφορές στις διατάξεις της Σύμβασης, προσπαθώντας να αντλήσει νομικά συμπεράσματα. Το στοιχείο αυτό, κατά την άποψη της Ελλάδας καταδεικνύει ότι η Τουρκία, ως μη συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης, αποδέχεται ότι οι διατάξεις της αντανάκλουν γενικό εθιμικό δίκαιο (Ιωάννου & Στρατή 2013, 25)

⁶³ « 3. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 287 της Σύμβασης των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, η Κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας επιλέγει, με την παρούσα δήλωση, το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας, που συστάθηκε σύμφωνα με το Παράρτημα VI της Σύμβασης, ως όργανο για την επίλυση των διαφορών σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης »

⁶⁴ Ένα από τα επιχειρήματα για την επιλογή του ΔΔΔΘ/ ITLOS, είναι ότι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είχε διαμορφώσει νομολογιακές τάσεις αντίθετες με τα ελληνικά συμφέροντα (Ιωάννου 1996, 25). Επίσης η ελληνοτουρκική διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, δεν είναι δυνατό να αχθεί ενώπιον του (ITLOS), καθώς η Τουρκία δεν έχει προσχωρήσει στην Σύμβαση.

⁶⁵ Άρθρο 38 §1 ΚατΔΔ « Το Δικαστήριο, που έργο του έχει να εκδικάζει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τις υποθέσεις που υποβάλλονται σ' αυτό, θα εφαρμόζει: (...) β. το *διεθνές εθιμικό δίκαιο*, ως απόδειξη γενικής πρακτικής που γίνεται δεκτή ως κανόνας δικαίου » στο Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ). *Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου*. available at: <https://unric.org/el/καταστατικο-του-διεθνους-δικαστηριο-2/>

διεθνές έθιμο εφαρμόζεται συμπληρωματικά (Ιωάννου & Στρατή 2013, 26)⁶⁶.

Η Σύμβαση περιέχει τόσο διατάξεις κωδικοποίησης, όσο και διατάξεις προοδευτικής ανάπτυξης του δικαίου, δηλαδή διατάξεις που διαμορφώνουν νέο δίκαιο και αποκρυσταλλώνουν ρυθμίσεις που έφεραν στο παρελθόν στοιχεία αμφισβήτησης. Οι ουσιαστικοί κυρίως κανόνες της, αποτελούν και διεθνές έθιμο, είτε γιατί αποκρυστάλλωσαν έθιμο που ήδη υπήρχε ή βρισκόταν εν τη γενέσει του, είτε γιατί δημιούργησαν έθιμο για πρώτη φορά, μετά τη σύναψη της Συνθήκης (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020,120).

Καταληκτικά, «το εθιμικό Δίκαιο της Θάλασσας, μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1982, έχει σαφέστατα επηρεαστεί από αυτήν, ώστε να είναι αδύνατο να αγνοηθούν οι κανόνες της και να μην θεωρηθεί ότι έχουν μεταπηδήσει και στον χώρο του εθίμου » (Ροζάκης 2013, 63-65)⁶⁷.

⁶⁶ Το *εθιμικό* δίκαιο είναι άγραφο δίκαιο που ισχύει *erga omnes* και διαμορφώνεται μέσα από την σύμπτωση δύο στοιχείων, (i) της πρακτικής των κρατών όπως εκφράζεται μέσα από την συμπεριφορά τους και εδράζεται σε πράξεις και διατυπώσεις της βούλησης τους και (ii) της «*opinio juris*» που πρέπει να τη συνοδεύει, δηλαδή της πεποίθησης ότι η συγκεκριμένη συμπεριφορά ανταποκρίνεται σε ορισμένο δικαίωμα ή νομική υποχρέωση. Συνεπής απόδειξη της πεποίθησης δικαίου είναι η ευρύτητα της επανάληψης της συμπεριφοράς, η χρονική διάρκεια της τήρησης της και ο αριθμός των υποκειμένων που εφαρμόζουν τον κανόνα (Ροζάκης 2013, 59; Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020,120). Μία διεθνής *σύμβαση* ως γραπτό δίκαιο δεσμεύει τα μέρη που ρητά έχουν συναινέσει στο περιεχόμενο της, όπως αποδεικνύεται από την επικύρωση της ή με όποιο άλλο τρόπο προβλέπει μία σύμβαση ότι καθίσταται οριστικά δεσμευτική. Η δεσμευτικότητα μίας σύμβασης διέπεται, για τα κράτη που έχουν συναινέσει σε αυτή, από την αρχή του δικαίου «*pacta sunt servanda*»(Ροζάκης 2013, 60).

⁶⁷ Σύμφωνα με τους Σιούσιουρα και Αμπλιανίτη : «Η ευρύτατη συμμετοχή στην Τρίτη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία διήρκεσε πολλά έτη, από το 1973 ως το 1982, οι αλλητάλληλες διαβουλεύσεις και προεργασίες μεταξύ όλων των κρατών, σε όλες τις φάσεις της νομοθετικής προπαρασκευής, η σαρωτική τυπική αποδοχή και επικύρωση της Συνθήκης, καθώς και η σχεδόν οικουμενική εφαρμογή της στις διεθνείς διακρατικές σχέσεις και στις δραστηριότητες Διεθνών Οργανισμών - συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ - από το 1982 ως και σήμερα, υπό συνθήκες αμοιβαιότητας, όπως και οι διεθνείς δικαστικές αποφάσεις που αποφαίνονται για τον εθιμικό χαρακτήρα σημαντικών επιμέρους διατάξεων της Συνθήκης, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αμφισβήτησης για τη δημιουργία, σήμερα, των εν λόγω εθιμικών κανόνων». Επίσης, «(...) κάθε κανόνας της Συνθήκης του Montego Bay έχει λάβει και εθιμικό χαρακτήρα, καθόσον πρόκειται για κανόνες που συγκεντρώνουν τη γενική συναίνεση, ώστε να κατισχύουν και να αντισταθούν έναντι όλων, ακόμα και έναντι των κρατών που δεν επικύρωσαν τη διεθνή σύμβαση» (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020,121)

Η *εθιμικοποίηση*⁶⁸ της Σύμβασης, συνάγεται ιδίως από την ευρύτατη συμμετοχή της διεθνούς κοινότητας στις προεργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας που διήρκησε εννέα έτη και παρείχε τη δυνατότητα να αποτυπωθεί στις συζητήσεις και τις διαπραγματεύσεις η «*opinio juris*» της διεθνούς κοινότητας σχετικά με το περιεχόμενο των κανόνων (Ροζάκης 2013, 66). Επίσης, η ευρύτατη αποδοχή της Σύμβασης από τη πλειοψηφία των κρατών της διεθνούς κοινότητας που την υιοθέτησαν και την επικύρωσαν, αρκεί για να διαμορφώσει τις προϋποθέσεις γενίκευσης του περιεχομένου της ως εθιμικού δικαίου (Ροζάκης 2013, 67)^{69 70}.

Το Διεθνές Δικαστήριο στην απόφαση για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης - Μάλτας το 1985⁷¹, έκρινε ότι «*είναι αναμφισβήτητο ότι, έχοντας υιοθετηθεί από τη συντριπτική πλειοψηφία των κρατών, η Σύμβαση του 1982 αποπνέει μία μεγάλη σπουδαιότητα*» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 27). Επίσης στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 20ης Φεβρουαρίου 1969 για την Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας θάλασσας⁷², το Διεθνές Δικαστήριο θεώρησε ότι ορισμένες διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα αποτελούν αποκρυστάλλωση κανόνων διεθνούς εθιμι-

⁶⁸ Η στενή σχέση μεταξύ εθιμικών και συμβατικών κανόνων του διεθνούς δικαίου, επιβεβαιώνεται στο άρθρο 38 της Σύμβασης της Βιέννης για το *Δίκαιο των Συνθηκών* το οποίο ορίζει « τίποτα δεν εμποδίζει (...) έναν κανόνα, ο οποίος προέρχεται από μια συνθήκη να γίνει υποχρεωτικός για τρίτο κράτος ως αναγνωρισμένος εθιμικός κανόνας του Διεθνούς Δικαίου » (Ιωάννου & Στρατή 2013, 27).

⁶⁹ Αντίθετα με τα όσα θεσπίζονται για το Δίκαιο των Συνθηκών, η καθιέρωση και γενική ισχύς του εθίμου δεν απαιτεί ομοφωνία. Ο Ρούκουνας, σημειώνει, με αναφορά στην υπόθεση υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας, ότι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης αρκείται στην « *λίαν εκτεταμένη και αντιπροσωπευτική συμμετοχή* » κατά την αποδοχή του εθιμικού κανόνα, άρα το έθιμο εξαρτάται από την βούληση της πλειονότητας, όχι απαραίτητα του συνόλου των κρατών (Ρούκουνας 2010, 60).

⁷⁰ Σύμφωνα με τον Χ. Ροζάκη, *στη διάρκεια των τριάντα ετών από την υιοθέτηση της Σύμβασης* «τα κράτη που μετέχουν σε αυτήν, αλλά και κράτη που δεν μετέχουν, έχουν αναπτύξει μία σειρά από δραστηριότητες, πράξεις και ενέργειες που επισφραγίζουν τις επιλογές του Montego Bay και προσθέτουν με τη βαρύτητα τους κύρος σε αυτές. Στις κρατικές δραστηριότητες, ή ακόμα και σε δραστηριότητες Διεθνών Οργανισμών - περιλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Ένωσης - θα πρέπει να προσθέσουμε τις διεθνείς δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες αποφαίνονται για τον εθιμικό χαρακτήρα σημαντικών διατάξεων της Σύμβασης - όπως αυτών της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, κάτι το οποίο επίσης προσθέτει στοιχεία στην αποδεικτική διαδικασία της «*εθιμικοποίησης*» του δικαίου της Σύμβασης» (Ροζάκης 2013, 67).

⁷¹ International Court of Justice (ICJ) «*Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta)*». *Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 13.* (June 3, 1985). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/68/068-19850603-JUD-01-00-EN.pdf>

⁷² Βλ. *Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3.* (Feb. 20, 1969) *Supra* note 36

κού δικαίου ⁷³ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 27-28).

1.3.2. Η Τουρκία ως «επίμονος αντιρρησίας» στο Δίκαιο της Θάλασσας

Η Τουρκία ήταν ένα από τα τέσσερα κράτη⁷⁴ που ψήφισαν κατά της νέας Συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας, αντιδρώντας στο μη επιτρεπτό καταχώρισης δηλώσεων επιφύλαξης, στην υιοθέτηση του εθιμικού κανόνα των 12 νμ ως εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης και στη διατήρηση της αρχής της ίσης απόστασης ως μεθόδου οριοθέτησης, προτείνοντας την αντικατάσταση αυτής με την αρχή της ευθυδικίας, τη συνεκτίμηση των ειδικών συνθηκών που επικρατούν σε κλειστές / ημίκλειστες θάλασσες, τη συγκατάθεση των όμορων παράκτιων κρατών για τυχόν επέκταση των χωρικών υδάτων και τη θεώρηση της απλής ύπαρξης νησιών ως ιδιαίτερη περίπτωση.

Ακόμη, η Τουρκία εναντιώθηκε στον ορισμό του «νησιού» ο οποίος τίθεται ενιαίος για όλες τις κατηγορίες νησιωτικών μορφωμάτων προτείνοντας διαφοροποιήσεις, καθώς επίσης στη θέσπιση του γενικού κανόνα ότι τα νησιά (πλην βράχων) δικαιούνται όλων των θαλασσιών ζωνών, προτείνοντας την εξάρτηση του δικαιώματος τους, από την αρχή της ευθυδικίας στα πλαίσια της οποίας θα λαμβάνεται υπόψη η γεωγραφική θέση του νησιού σε σχέση προς το ηπειρωτικό έδαφος του όμορου παράκτιου κράτους (Συρίγος 2021, 441-442).

Η Τουρκία εκθέτοντας τις αιτιάσεις της στα ΗΕ, κατά την τελική Σύνοδο της Τρίτης Συνδιάσκεψης, οι οποίες έχουν συμπεριληφθεί στην έκδοση των ΗΕ «A/CONF.62/SR.189»⁷⁵ καθώς επίσης στην όμοια «A/CONF.62/WS/37 and Add.1-2» της

⁷³ Στην ίδια απόφαση το ΔΔ σε αντίθεση με την πρακτική των κρατών, έκρινε ότι η αρχή της ίσης απόστασης δεν αποτελεί εθιμικό κανόνα και ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας θα πρέπει να γίνει «βάσει αρχών ευθυδικίας, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις». Η συγκεκριμένη διαφοροποίηση επηρέασε καθοριστικά τη διαμόρφωση των διατάξεων της Σύμβασης του 1982 σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 28).

⁷⁴ Την Σύμβαση καταψήφισαν επίσης οι ΗΠΑ, η Βενεζουέλα και το Ισραήλ.

⁷⁵ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Third United Nations Conference on the Law of the Sea. Volume XVII» A/CONF.62/SR.189. 8 Dec. 1982. p. 76-78, par. 138-175. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_17/a_conf62_sr189.pdf

24ης Φεβρουαρίου 1983⁷⁶, έθεσε το επιχείρημα περί μη δέσμευσης από το Δίκαιο της Θάλασσας, τόσο το συμβατικό όσο και το εθιμικό, ως «επίμονος αντιρρησίας». Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου των ΗΕ σε σχέδιο άρθρων προς την Γενική Συνέλευση το 2018, ενέταξε σε σχετική έκδοση της, την ενότητα «Part Six. Persistent objector»⁷⁷ με αντικείμενο συζήτησης την θεμελίωση του όρου «**επίμονος αντιρρησίας**». Οι κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου, «έχουν γενική ισχύ για όλα τα μέλη της διεθνούς κοινότητας και επομένως δεν μπορούν να αποτελούν αντικείμενο οποιουδήποτε δικαιώματος μονομερούς αποκλεισμού που μπορεί να ασκηθεί κατά βούληση, από οποιοδήποτε από αυτά, προς όφελος του»⁷⁸.

Το άρθρο⁷⁹ της Επιτροπής για τον **επίμονο αντιρρησία**, προβλέπει ότι όταν ένα κράτος έχει αντιταχθεί επίμονα σε έναν αναδυόμενο κανόνα του εθιμικού δικαίου και διατηρεί την αντίρρησή του μετά την αποκρυστάλλωση του κανόνα, ο κανόνας αυτός δεν είναι αντιτάξιμος στο εν λόγω κράτος. Αυτή η συνθήκη αναφέρεται ως «κανόνας» ή «δόγμα» του *επίμονου αντιρρησία* και προκύπτει συνήθως σε σχέση με τον προσδιορισμό κανόνων του εθιμικού διεθνούς δικαίου, με σκοπό το κράτος είτε να επιδιώξει να αποτρέψει τη δημιουργία του κανόνα, είτε να διασφαλίσει ότι, εάν ο κανόνας αποκρυσταλλωθεί, δεν θα είναι αντιτάξιμος σε αυτό.

Η *ένσταση* από το ενδιαφερόμενο κράτος πρέπει να υποβληθεί προτού μια

⁷⁶ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Third United Nations Conference on the Law of the Sea. Volume XVII» *189th Plenary meeting A/CONF.62/WS/37 and Add.1-2*, p. 242-243. 24 Febr. 1983. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_17/a_conf62_ws_37_and_add1_2.pdf

⁷⁷ UN General Assembly. «Report of the International Law Commission. Chapter V, Identification of customary international law, Part Six, Persistent objector». *Official Records, Seventieth session (A/73/10)*. p. 152-154. 30 April–1 June and 2 July–10 August 2018. available at: https://legal.un.org/ilc/reports/2018/english/a_73_10_advance.pdf

⁷⁸ « (...) in the case of general or customary law rules and obligations which, by their very nature, must have equal force for all members of the international community, and cannot therefore be the subject of any right of unilateral exclusion exercisable at will by any one of them in its own favour », βλ. *Judgment, I.C.J. Reports 1969* (Feb. 20, 1969), p. 39, para 63.

⁷⁹ *Conclusion 15, Persistent objector*, «1. Where a State has objected to a rule of customary international law while that rule was in the process of formation, the rule is not opposable to the State concerned for so long as it maintains its objection. 2. The objection must be clearly expressed, made known to other States, and maintained persistently. 3. The present draft conclusion is without prejudice to any question concerning peremptory norms of general international law (*jus cogens*)» βλ. «*Identification of customary international law*» Supra note 78, p. 152

δεδομένη πρακτική αποκρυσταλλωθεί σε κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου. Επίσης, πρέπει να εκφράζεται με σαφήνεια και να κοινοποιείται διεθνώς. Αν το κράτος εδραιωθεί ως επίμονος αντιρρησίας, ο κανόνας δεν μπορεί να αντιταχθεί σε αυτό για όσο διάστημα αυτό διατηρεί την ένσταση του. Μόλις αυτή εγκαταλειφθεί, το κράτος δεσμεύεται από τον κανόνα.

Η απαίτηση να διατηρείται επίμονα η ένσταση, ισχύει τόσο πριν όσο και μετά την εμφάνιση του κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου. Τέλος, το καθεστώς του επίμονου αντιρρησίας, δεν μπορεί να θίξει τους επιτακτικούς κανόνες του γενικού διεθνούς δικαίου (*jus cogens*)⁸⁰.

Η συνθήκη του επίμονου αντιρρησίας έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της ελληνοτουρκικής διένεξης, καθότι έχει ενταχθεί στην πάγια επιχειρηματολογία της **Τουρκίας** σε σχέση με καθεστώτα που ρυθμίζονται από το Δίκαιο της Θάλασσας και ιδίως με το καθεστώς της Αιγιαλίτιδας ζώνης και των νησιωτικών σχηματισμών. Η σκοπιμότητα της Τουρκίας συγκεντρώνεται στην αποδέσμευση της από τις ρυθμίσεις του ισχύοντος συμβατικού και εθιμικού πλαισίου του Δικαίου της Θάλασσας, οι οποίες ρυθμίζουν ευνοϊκά για την *Ελλάδα*, το καθεστώς θαλασσιών ζωνών στο **Αιγαίο Πέλαγος**.

Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, παραπέμπει ως *παράδειγμα*, στην δήλωση που πραγματοποίησε ο Μόνιμος Αντιπρόσωπος της **Τουρκίας** στα ΗΕ την 8η Δεκεμβρίου 1982, σύμφωνα με την οποία :

« η Τουρκία από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Διάσκεψης υπήρξε επίμονος αντιρρησίας στο όριο των 12 μιλίων. Σε ότι αφορά τις ημίκλειστες θάλασσες, οι τροπολογίες που υποβλήθηκαν και οι δηλώσεις των τουρκικών αντιπροσωπειών καταδεικνύουν τη συνεπή και κατηγορηματική άρνηση της Τουρκίας να αποδεχθεί το όριο των 12 μιλίων σε τέτοιες θάλασσες. Εκ τούτου, το όριο των 12 μιλίων δεν μπορεί

⁸⁰ Η Επιτροπή σημειώνει ότι ένα παράδειγμα θα ήταν η αντίθεση ορισμένων κρατών στον τότε αναδυόμενο κανόνα που επιτρέπει τη δημιουργία χωρικής θάλασσας μήκους 12 μιλίων κατ' ανώτατο όριο, εφόσον τα αντιτιθέμενα κράτη θα επέλεγαν να εδραιώσουν χωρική θάλασσα μικρότερου εύρους ως γενικό κανόνα, αλλά δεν θα ήταν διατεθειμένα να αποδεχτούν την επιβολή ευρύτερης ζώνης σε βάρος τους. Σε μία τέτοια περίπτωση θα εναπόκειτο στο ενδιαφερόμενο κράτος να θεμελιώσει το δικαίωμα να επωφεληθεί από το καθεστώς του επίμονου αντιρρησίας, υπό τις σχετικές προϋποθέσεις. βλ «Identification of customary international law» Supra note 78, p. 152 para 3.

να διεκδικηθεί σε βάρος της Τουρκίας»⁸¹

⁸¹ «Turkey, in the course of the preparatory stages of the Conference as well as during the Conference, has been a persistent objector to the 12-mile limit. As far as the semi-enclosed seas are concerned, the amendments submitted and the statements made by the Turkish delegations manifest Turkey's consistent and unequivocal refusal to accept the 12 mile limit on such seas. In view of the foregoing considerations, the 12 mile limit cannot be claimed vis-a-vis Turkey» βλ. A/CONF.62/SR.189., *Supra* note 75, para 147-150.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.

ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

Η Ελλάδα θεωρείται μια κατ' εξοχήν θαλάσσια και νησιωτική χώρα. Βρίσκεται μεταξύ των ηπείρων Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής και στη διασταύρωση των θαλάσσιων διαδρόμων μεταξύ Ανατολής και Δύσης, ενώ παράλληλα διαθέτει πλήθος νησιών, με μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ τους ως προς την έκταση, τα φυσικά χαρακτηριστικά, το πληθυσμιακό μέγεθος και την οικονομικοκοινωνική τους διάρθρωση (ΕΕΤΑΑ 2011, 8-13)⁸².

2.1 Η γεωγραφική φυσιογνωμία του Αιγαίου Πελάγους

Το Αιγαίο πέλαγος, αποτελεί υπό-περιφερειακή θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου και κυριαρχείται από την παρουσία των ακτογραμμών της βόρειας και ανατολικής ηπειρωτικής Ελλάδας, σε συνδυασμό με την πολυπληθή νησιωτική της παρουσία⁸³, καθώς επίσης από την ακτογραμμή της Μικράς Ασίας, στην ανατολική του πλευρά (Τσάλτας 2021, 38). Το Αιγαίο συνέχεται μέσω των ακτών των Δωδεκάνησων και της Κρήτης, με το ανατολικότερο τμήμα της Ανατολικής Μεσογείου, όπου βρίσκεται το ελληνικό νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης (*Καστελλόριζο*) και το Νότιο Κρητικό Πέλαγος (*Λιβυκό πέλαγος*), όπου επικεντρώνονται οι τουρκικές διεκδικήσεις, ιδίως από το έτος 2019.

Η πλειονότητα των νησιών της χώρας χωροθετείται στο *αρχιπέλαγος του Αιγαίου*, ο κεντρικός κορμός του οποίου κυριαρχείται από νησιά μικρού και μεσαίου μεγέθους, που διοικητικά ανήκουν σε δύο αποκλειστικά νησιωτικές Περιφέρειες (Βορείου και Νοτίου Αιγαίου) ενώ νότια, η σπουδαιότερη οντότητα είναι η Κρήτη, που συ-

⁸² Με συνολική έκταση 131.957 τετρ. χλμ. και μήκος ακτών περίπου 15.000 χλμ. Η Ελλάδα έχει την πιο εκτεταμένη ακτογραμμή απ' όλες τις μεσογειακές χώρες. Η παράκτια ζώνη μοιράζεται σχεδόν εξίσου μεταξύ της ηπειρωτικής και της νησιωτικής χώρας με τα 7.700 χλμ. της ακτογραμμής να αντιστοιχούν σε 3.053 νησιά. Η Ελλάδα απαριθμεί συνολικά 9.837 νησιωτικά εδάφη, που καλύπτουν το 18,8% του εδάφους της (24.739,4 τετρ. χλμ.) γεγονός που την κατατάσσει στις πρώτες θέσεις μεταξύ των νησιωτικών χωρών του κόσμου (ΕΕΤΑΑ 2011, 8-13).

⁸³ Από τις Περιφέρειες της χώρας στις πρώτες θέσεις, σχετικά με τον αριθμό των νησιωτικών εδαφών, είναι το *Νότιο Αιγαίο* (με 3.381 νησιωτικά εδάφη, που καλύπτουν το 34,4% των νησιωτικών εδαφών της χώρας). Από την πλευρά των Νομών, οι *Κυκλάδες* και τα *Δωδεκάνησα*, στο Αιγαίο, κατέχουν τις δύο πρώτες θέσεις όσον αφορά στον αριθμό των νησιωτικών εδαφών (με 2.242 και 1.139 νησιωτικά εδάφη αντίστοιχα) (ΕΕΤΑΑ 2011, 8-13).

γκαταλέγεται μαζί με τη Σαρδηνία, τη Σικελία και την Κορσική στα μεγαλύτερα νησιά της Ευρώπης. Τα νησιά των Περιφερειών Κρήτης, Νοτίου και Βορείου Αιγαίου, αποτελούν και συνοριακές περιοχές των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. (ΕΕΤΑΑ 2011, 8-13). Ως προς την γεωγραφική μορφολογία του Αιγαίου, το συνολικό μήκος της ελληνικής **Αιγαιακής** νησιωτικής ακτογραμμής είναι 7.500 χλμ, τοποθετώντας την Ελλάδα στην ένατη παγκοσμίως θέση σε επίπεδο μήκους ακτών (16.040 χλμ) (Τσάλτας 2021, 39). Η συνολική ακτογραμμή (νησιωτική & ηπειρωτική) της Ελλάδας στο **Αιγαίο** είναι 11.790 χλμ ενώ της Τουρκίας 3.327 χλμ (Συρίγος 2020, 49).

Η ιδιαιτερότητα του **Αιγαίου** πελάγους, έγκειται στο ότι τα ελληνικά νησιά συγκροτούν ένα συμπαγές σύνολο το οποίο συνέχεται με το ελληνικό ηπειρωτικό έδαφος με τρόπο αδιάσπαστο. Τα ελληνικά ανατολικά νησιά επικοινωνούν με το ηπειρωτικό έδαφος χωρίς γεωγραφική ρήξη, διαμορφώνοντας μία συνεχή αλυσίδα συμπλεγμάτων, με την οποία ολοκληρώνεται η σύνδεση νησιωτικών και ηπειρωτικών εδαφών⁸⁴. Στο αρχιπέλαγος του Αιγαίου, η Ελλάδα δεν μπορεί ανεμπόδιστα να αποκτήσει πλήρη εκτατικά δικαιώματα στις λειτουργικές θαλάσσιες ζώνες της, ιδίως την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα, καθώς λόγω της γεωγραφικής στενότητας, οι αποστάσεις που χωρίζουν τις ελληνικές ακτές από τις αντικείμενες τουρκικές δεν ξεπερνούν τα 400 νμ, ήτοι το διπλάσιο του ανώτατου ορίου των 200 νμ σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας (Ροζάκης 2013, 35).

Σε ότι αφορά το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης, σύμφωνα με τον Διεθνή Υδρογραφικό Οργανισμό (ΙΗΟ), αυτό βρίσκεται *εκτός των ορίων του Αιγαίου Πελάγους*, στην Ανατολική Μεσόγειο⁸⁵. Ωστόσο ο προσδιορισμός των θαλάσσιων περιοχών από τον Οργανισμό γίνεται με σκοπό την διευκόλυνση της ναυσιπλοΐας, τον συντονισμό στην έκδοση χαρτών και την διεξαγωγή υδρογραφικών ερευνών, χωρίς να

⁸⁴ Το Αιγαίο πέλαγος, πέρα από την ιστορική, κοινωνική και οικονομική σημασία που έχει για τον Ελλαδικό χώρο, συνεισφέρει στην οργάνωση μίας επιπλέον αμυντικής γραμμής. Εκ τούτου, η στρατιωτικοποίηση των νήσων αποκτά πρόσθετη αξία για την ολόπλευρη άμυνα της Ελλάδας και αποτελεί επιχείρημα αμυντικής τακτικής. Επιπλέον, η διάταξη των νησιών και η συγκέντρωσή τους σε ορισμένα σημεία του Αιγαίου, σχηματίζουν αλληπάλληλα στενά περάσματα με δυνατότητα ελέγχου της θαλάσσιας επικοινωνίας και τον διάπλου πολεμικών πλοίων στην περιοχή (Βερέμης 1991, 201; Κουσκουβέλης 2007, 149 - 158)

⁸⁵ Βλ. Εικόνες Α & Β του Παραρτήματος

έχει νομική ή πολιτική σημασία⁸⁶. Η περίπτωση του συμπλέγματος Μεγίστης λαμβάνει μεγάλη σπουδαιότητα για την ελληνική εξωτερική πολιτική στα πλαίσια της εθνικής θέσης περί ενιαίας οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, σε όλο το μήκος των θαλάσσιων συνόρων Ελλάδας - Τουρκίας⁸⁷.

2.1.1. Το Αιγαίο ως αρχιπέλαγος κατά το Δίκαιο της Θάλασσας

Αρχιπέλαγος, με την γεωγραφική σημασία του όρου, είναι ένα σύμπλεγμα νήσων, το οποίο καταλαμβάνει μία σχετικά μεγάλη θαλάσσια έκταση (Ιωάννου & Στρατή 2013, 119). *Ιστορικώς*, η έννοια του αρχιπελάγους «*Archipelagos*» χρησιμοποιήθηκε από τους Ενετούς με σημείο αναφοράς το Αιγαίο, από την ιδιαιτερότητα του οποίου προήλθε. Η χρήση του όρου, καθιερώθηκε ως συνώνυμο του Αιγαιακού χώρου που κυριαρχείται από συμπλέγματα νησιών, συνδεδεμένα άρρηκτα μεταξύ τους γεωγραφικά, οικονομικά και πολιτικά (Τσάλτας 2021, 39-40; Συρίγος 2021, 261).

Στο πλαίσιο της Σύμβασης, ως «αρχιπελαγικό κράτος» νοείται το αμιγώς αρχιπελαγικό κράτος, δηλαδή εκείνο που αποτελείται αποκλειστικά από νησιά. Τα μικτά ή αλλιώς *παράκτια αρχιπελαγικά κράτη*, που αποτελούνται από νησιωτικά συμπλέγματα και ηπειρωτικό έδαφος, όπως η **Ελλάδα**, εξαιρούνται από τις σχετικές ρυθμίσεις (Ιωάννου & Στρατή 2013, 120).

Η Σύμβαση στο άρθρο 46(α) ορίζει ότι, «*αρχιπελαγικό κράτος* είναι το κράτος το οποίο αποτελείται εξ ολοκλήρου από ένα ή περισσότερα αρχιπελάγη και ενδεχομένως και από άλλα νησιά». Στο άρθρο 46 (β), ορίζεται ότι «*αρχιπέλαγος* σημαίνει σύμπλεγμα νήσων, περιλαμβανομένων και τμημάτων νήσων, αλληλοσυνδεδεμένα ύδατα και άλλα φυσικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι τόσο στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν μια αυτοτελή γεωγραφική, οικονομική και πολιτική ενότητα, ή

⁸⁶ «These limits have no political significance whatsoever» στο International Hydrographic Organization (IHO). «Aegean Sea (The Archipelago)». *Limits of Oceans and Seas. Special Edition N 23 1953*. Preface to third edition. available at: <https://epic.awi.de/id/eprint/29772/1/IHO1953a.pdf>

⁸⁷ Η Τουρκική επιχειρηματολογία στο ζήτημα οριοθέτησεως της υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, εστιάζει στην προσπάθεια απομόνωσης του νησιωτικού συμπλέγματος από τα υπόλοιπα ελληνικά νησιά, ώστε αυτό να μην συνεισφέρει στον καθορισμό των ανωτέρω θαλάσσιων ζωνών, όπως ρητά προβλέπει η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας στο άρθρο 121 (Συρίγος 2020, 8).

που θεωρούνται ιστορικά ότι σχηματίζουν τέτοια ενότητα»⁸⁸.

Ένα αρχιπελαγικό κράτος, εφόσον πληρεί τα κριτήρια⁸⁹ του άρθρου 47, «μπορεί να χαράσσει ευθείες αρχιπελαγικές γραμμές βάσης που να ενώνουν τα ακρότατα σημεία των πλέον απομακρυσμένων νήσων και σκοπέλων του αρχιπελάγους (...)». Η Σύμβαση δημιούργησε μία νέα ζώνη δικαιοδοσίας, «τα **αρχιπελαγικά ύδατα**», το καθεστώς των οποίων δεν εξαρτάται από κριτήρια απόστασης ή βάθους, καθότι τα όρια τους προσδιορίζονται από τις αρχιπελαγικές γραμμές βάσεις⁹⁰. Εντός των αρχιπελαγικών υδάτων το αρχιπελαγικό κράτος ασκεί κυριαρχία η οποία εκτείνεται στον εναέριο χώρο, καθώς επίσης στον βυθό, το υπέδαφος και τους πόρους των υδάτων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 119-122).

Με βάση την Σύμβαση, διακρίνονται τρεις κατηγορίες κρατών: α) *Αρχιπελαγικά* κράτη, τα οποία πληρούν τα κριτήρια της Σύμβασης ως προς τη χάραξη αρχιπελαγικών γραμμών βάσης, β) Αρχιπελαγικά κράτη που δεν πληρούν τα κριτήρια αυτά, γ) Ηπειρωτικά κράτη τα οποία διαθέτουν αρχιπελάγη. Από τα πιο σημαντικά αρχιπελάγη που ανήκουν σε ηπειρωτικά κράτη και συνεπώς δεν υπάγονται στις σχετικές ρυθμίσεις της Σύμβασης, είναι το Αιγαίο (Ιωάννου & Στρατή 2013, 120).

Στα πλαίσια της Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, η **Ελλάδα** επιδίωξε την εφαρμογή των διατάξεων περί των αμιγώς αρχιπελαγικών κρατών και στην περίπτωση των κρατών που ήταν μικτά ή αλλιώς παράκτια αρχιπελαγικά, όπως η **Ελλάδα**. Σε αυτό το πλαίσιο η ελληνική δήλωση⁹¹, κατά την Διάσκεψη της 14ης Αυ-

⁸⁸ Η διάταξη του άρθρου 46 (β), αν και δεν συνδέεται με συγκεκριμένα δικαιώματα, απεικονίζει την πραγματικότητα στο Αιγαίο και εκ τούτου έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς οι περιστάσεις που επικρατούν στο θαλάσσιο χώρο είναι απόρροια της κατ' ουσίαν αρχιπελαγικής δομής του.

⁸⁹ Τα κριτήρια που προβλέπει η Σύμβαση στο άρθρο 47 «Αρχιπελαγικές γραμμές», προκειμένου να ένα αρχιπελαγικό κράτος να έχει δικαίωμα να χαράξει αρχιπελαγικές γραμμές βάσης είναι, ιδίως, η σχέση μεταξύ υδάτινης και χερσαίας επιφάνειας στο εσωτερικό των γραμμών βάσης, το μέγιστο μήκος των γραμμών βάσης και το συμβατό των γραμμών βάσης με τη γενική γεωμορφολογία του αρχιπελάγους.

⁹⁰ Οι αρχιπελαγικές γραμμές βάσης συνιστούν τη γραμμή βάσης για τον προσδιορισμό του εύρους των διαφόρων θαλασσίων ζωνών του αρχιπελαγικού κράτους με εξαίρεση τα εσωτερικά ύδατα (Ιωάννου & Στρατή 2013, 121)

⁹¹ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Summary records of meetings of the Second Committee 39th meeting. Regime of islands» *A/CONF.62/C.2/SR.39. 14 Aug. 1974*. p. 285-286 par. 80. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_2/a_conf62_c2_sr39.pdf

γούστου 1974, η οποία αφορούσε το καθεστώς των νησιών «*Regime of Islands*», συμπεριέλαβε πρόταση για την ίση μεταχείριση και άρση της διάκρισης μεταξύ ωκεάνιων και παράκτιων⁹² αρχιπέλαγων, επισημαίνοντας ότι οι γεωγραφικοί παράγοντες που εμπλέκονταν ήταν οι ίδιοι⁹³. Η **Τουρκία** αντιτάχθηκε στην ελληνική πρόταση, καθώς μία τέτοια εκδοχή θα ενίσχυε περαιτέρω το καθεστώς ελέγχου της Ελλάδας σε περιοχές αρχιπελαγικών υδάτων του Αιγαίου.

Η **τουρκική θέση**⁹⁴ αναγνώριζε ότι η Σύμβαση θα πρέπει να παρέχει στα κράτη των οποίων η επικράτεια αποτελούνταν εξ ολοκλήρου από ένα αρχιπέλαγος, τα δικαιώματα που επέβαλλε να έχουν η ειδική κατάσταση τους. Αντιτάχθηκε ωστόσο στην άποψη ότι τα αρχιπελάγη που αποτελούν μέρος ηπειρωτικών κρατών θα πρέπει να απολαμβάνουν παρόμοια δικαιώματα, καθώς αυτό θα έδινε στα νησιά αδικαιολόγητο πλεονέκτημα έναντι των ηπειρωτικών εδαφών. Η τουρκική αντιπροσωπεία, σε σχέδια άρθρων προς την Διάσκεψη, για το καθεστώς των νησιών, πρότεινε ότι «*ένα παράκτιο κράτος δεν μπορεί να διεκδικήσει δικαιώματα με βάση την έννοια του αρχιπέλαγους ή των αρχιπελαγικών υδάτων σε μια ομάδα νησιών που βρίσκονται έξω από τις ακτές του*». Η πρόταση αφορούσε πρόδηλα το αρχιπελαγικό καθεστώς του **Αιγαίου**⁹⁵.

⁹² Με βάση το κριτήριο της εγγύτητας προς το ηπειρωτικό έδαφος δεδομένου κράτους, τα αρχιπελάγη διακρίνονται σε παράκτια και ωκεάνια, δηλαδή εκείνα που βρίσκονται στους ωκεανούς σε μεγάλη απόσταση από ηπειρωτικά εδάφη. Στην τελευταία περίπτωση, το αρχιπέλαγος είναι δυνατόν να ανήκει σε ένα ηπειρωτικό κράτος ή να αποτελεί από μόνο του μία κρατική ενότητα (Ιωάννου & Στρατή 119).

⁹³ Η ελληνική πρόταση διατυπώθηκε με υπόβαθρο την τάση της Διάσκεψης προς μία διεύρυνση της εξουσίας των κρατών στις θάλασσες η οποία αντικατοπτρίστηκε στην επέκταση της εθνικής δικαιοδοσίας στην οικονομική ζώνη, στη διεύρυνση της χωρικής θάλασσας στα 12 νμ και στις ρυθμίσεις για τα αρχιπελαγικά ύδατα.

⁹⁴ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Summary Records of Plenary Meetings 39th plenary meeting» *A/CONF.62/ SR.39. 12 July 1974*. p.170 par 42. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_1/a_conf62_sr39.pdf

⁹⁵ Το σχέδιο άρθρου της τουρκικής αντιπροσωπείας, «A coastal State cannot claim rights based on the concept of the archipelago or archipelagic waters over a group of islands situated off its coasts » στο UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey: draft articles on the regime of islands» *Document A/CONF.62/C.2/L.55*. 01 Aug. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l55.pdf

2.1.2. Το Αιγαίο ως ημίκλειστη θάλασσα κατά το Δίκαιο της Θάλασσας

Σύμφωνα με τον ορισμό της *κλειστής* ή *ημίκλειστης* θάλασσας που δίνει το άρθρο 122⁹⁶, το Αιγαίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «ημίκλειστη θάλασσα»⁹⁷. Στο πλαίσιο της Σύμβασης, δεν υφίσταται διαφοροποίηση μεταξύ των «ημίκλειστων θαλασσών» και των άλλων θαλάσσιων περιοχών ως προς τους κανόνες που διέπουν τη θέσπιση και την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών.

Η Σύμβαση δεν επιβάλλει περιορισμούς στο δικαίωμα του παράκτιου κράτους να θεσπίζει ζώνες δικαιοδοσίας ή να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στο ανώτατο επιτρεπτό όριο εύρος των 12 νμ στις κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες όπως η **Τουρκία** προβάλλει, με σκοπό να ανατρέψει τη δυνατότητα επέκτασης των χωρικών υδάτων, χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση της⁹⁸, όπως και την εφαρμογή της μέσης γραμμής, σε μία μελλοντική οριοθετική διαδικασία θαλάσσιων ζωνών στο *Αιγαίο* (Στρατή 2012,1-2).

Η «*υποχρέωση*» συνεργασίας των παράκτιων κρατών σε κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες σύμφωνα με το άρθρο 123, έχει χαρακτήρα *σύστασης* και εντοπίζεται σε συγκεκριμένους τομείς θαλάσσιων δραστηριοτήτων, ενώ δεν αφορά την διαδικασία οριοθέτησης ζωνών δικαιοδοσίας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 84; Συρίγος 2021, 260).

Στα πλαίσια της Τρίτης Συνδιάσκεψης, η Τουρκία προσπάθησε να εκμεταλλευθεί την έννοια των «κλειστών και ημίκλειστων θαλασσών» υποστηρίζοντας ότι στις θάλασσες αυτές πρέπει να ακολουθούνται ειδικοί κανόνες ως προς την οριοθέτηση και θέσπιση ζωνών δικαιοδοσίας, όπως και του καθορισμού του εύρους των χωρικών

⁹⁶ Άρθρο 122, *Κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες, Ορισμός*, «Για τους σκοπούς της παρούσας σύμβασης «κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα» σημαίνει κόλπο, λεκάνη ή θάλασσα που περιβάλλεται από δύο ή περισσότερα κράτη και που συνδέεται με άλλη θάλασσα ή με τον ωκεανό με στενό δίαυλο, ή που αποτελείται καθ' ολοκληρίαν ή κυρίως από τις χωρικές θάλασσες ή τις αποκλειστικές ζώνες δύο ή περισσότερων παράκτιων κρατών» (UNCLOS)

⁹⁷ Το Διεθνές Δικαστήριο έχει χαρακτηρίσει την Μεσόγειο ως «ημίκλειστη θάλασσα» στην απόφαση του της 3ης Ιουνίου 1985 για την υπόθεση υφαλοκρηπίδας Λιβύης - Μάλτας, ως ακολούθως «in a semi-enclosed sea like the Mediterranean (...)», Βλ. *Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta), Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 40, par.47 Supra note 72.*

⁹⁸ Κατά την τουρκική επιχειρηματολογία, η άνευ διακρίσεως εφαρμογή του κανόνα των 12 νμ σε μια ημίκλειστη θάλασσα, υπονοώντας το Αιγαίο, αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος κατά παράβαση του άρθρου 300 Σύμβασης.

υδάτων, στη βάση της συγκατάθεσης των γειτονικών παράκτιων κρατών και των αρχών ευθυδικίας⁹⁹ ¹⁰⁰. Οι προτάσεις της δεν έγιναν αποδεκτές. Ωστόσο, η «υποχρέωση» συνεργασίας των παράκτιων κρατών στις κλειστές/ ημίκλειστες θάλασσες, αποτελεί τον πυρήνα της τουρκικής επιχειρηματολογίας έναντι της Ελλάδας στο ζήτημα κήρυξης ΑΟΖ και τη σύναψη συμφωνιών οριοθέτησης με γειτονικά κράτη. Επιπλέον, στην περίπτωση του Αιγαίου, η Τουρκία επικαλείται την ύπαρξη «ειδικών συνθηκών» που επιβάλλουν επιπρόσθετα, τη διατήρηση περιορισμένου εύρους χωρικών υδάτων (Στρατή 2-3).

Με δεδομένη την περιστολή της έννοιας των κλειστών και ημίκλειστων θαλασσών στο πλαίσιο της Σύμβασης, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τον χαρακτήρα της διάταξης ως σύσταση, η τουρκική επιχειρηματολογία δεν ευσταθεί¹⁰¹ (Ιωάννου 2012, 4).

⁹⁹ Η τουρκική πρόταση της 13η Αυγούστου 1974 «The general rules set out in chapters . . . (chapters relating to territorial sea and economic zone) of this Convention shall be applied, in enclosed and semi-enclosed seas, in a manner consistent with equity. States bordering enclosed and semi-enclosed seas may hold consultations among themselves with a view to determining the manner and method of application, appropriate for their region, for the purposes of this article» στην πηγή: UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey: draft article on enclosed and semi-enclosed seas» *Document A/CONF.62/C.2/L.56* 13 Aug. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l56.pdf

¹⁰⁰ Η τουρκική πρόταση της 18η Μαρτίου 1976 «3. In areas of semi-enclosed seas having special geographic characteristics, the breadth of the territorial sea shall be determined by agreement between the coastal States of that area, in accordance with equitable principles» στην πηγή : UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey: draft article on the territorial sea: breadth of the territorial sea, global or regional criteria, open seas and oceans, semi-enclosed seas and enclosed seas» *Document A/CONF.62/C.2/L.90*. 18 March 1976. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_5/a_conf62_c2_l90.pdf

¹⁰¹ Η ανά γεωγραφική περιοχή αποσπασματική χρήση κάποιων κανόνων της Σύμβασης θα οδηγούσε στο θρυμματισμό του Δικαίου της Θάλασσας. Προκειμένου να αποτρέψει ένα τέτοιο ενδεχόμενο ο ΓΓ του ΟΗΕ είχε τονίσει σε σχετική έκθεση του το 2004 ότι «τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις στο πλαίσιο της Σύμβασης δεν εξαρτώνται από τις γεωγραφικές συνθήκες της κάθε περιοχής και ότι δεν θα πρέπει να επιβληθούν επιπρόσθετοι όροι στην άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η Σύμβαση στα συμβαλλόμενα μέρη», αναγνωρίζοντας εμμέσως πλην σαφώς ότι στις ημίκλειστες θάλασσες ισχύουν μόνον οι περιορισμένες ρυθμίσεις της Σύμβασης (Συρίγος 2021, 260; Ιωάννου & Στρατή 2013, 84; Ιωάννου 2012, 4).

2.2 Η Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου_1976.

2.2.1 Τα γεγονότα και το νομικό υπόβαθρο της διαφοράς

Τα γεγονότα της περιόδου 1973-1976

Η διαφορά της Ελλάδας με την Τουρκία έχει ως αφετηρία το Νοέμβριο του 1973, περίοδο κατά την οποία ξεκίνησε τις εργασίες η Τρίτη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, με τάση διεύρυνσης της εξουσίας των κρατών που διέθεταν εκτενή ηπειρωτική και νησιωτική ακτογραμμή, στις θάλασσες. Μεταξύ των ζητημάτων που κλήθηκε η Συνδιάσκεψη να επιλύσει ήταν αυτά του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης και του καθορισμού των κριτηρίων της υφαλοκρηπίδας, όπως και του τρόπου οριοθέτησής της (Συρίγος 2021, 237).

Την ίδια περίοδο, εν μέσω της παγκόσμιας πετρελαϊκής κρίσης του 1973, η Ελλάδα εξέδωσε στο Αιγαίο, άδειες εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Η Τουρκία αντιδρώντας την **1η Νοεμβρίου 1973**, παραχώρησε στην κρατική εταιρεία ΤΡΑΟ, άδειες για εξερεύνηση κοιτασμάτων πετρελαίου σε επικαλυπτόμενες περιοχές της υφαλοκρηπίδας, στο Βόρειο Αιγαίο, από τις εκβολές του Έβρου προς το νότο και μέχρι την περιοχή δυτικά της Χίου και των Ψαρών, αμφισβητώντας την αποκλειστική εκμετάλλευση της από την Ελλάδα¹⁰². Με την ενέργεια της να διεκδικήσει την υφαλοκρηπίδα σε περιοχές ανοικτής θάλασσας, αμφισβητώντας το δικαίωμα της Ελλάδας στην ίδια περιοχή, ξεκίνησε η διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο (Λιάκουρας 2017, 14).

Την **18η Ιουλίου 1974** δημοσιεύθηκαν στην τουρκική Εφημερίδα της Κυβέρνησης νέες αποφάσεις που έδιναν άδειες προς την ΤΡΑΟ για εξερεύνηση κοιτασμάτων πετρελαίου σε ελληνική υφαλοκρηπίδα. Οι αποφάσεις αυτές αφενός επέκτειναν τις περιοχές των αδειών του 1973 δυτικά των νησιών Σαμοθράκη, Άγιος Ευστράτιος, Λέσβος, Ψαρά, Αντίψαρα και Χίος και αφετέρου έδιναν άδεια εξερεύνησης για πρώτη φορά στο νότιο Αιγαίο, βορειοδυτικά και δυτικά των Δωδεκανήσων, καθώς και σε μία

¹⁰² Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. «Χάρτης 3 – 1973: Δημοσίευση αδειών ΤΡΑΟ σε Β. Αιγαίο». *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*. 9 Ιουνίου 2022. available at: <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/el/map3.pdf>

περιοχή νοτιοανατολικά της Ρόδου¹⁰³. Επίσης τον **Αύγουστο του 1976** το τουρκικό ωκεανογραφικό σκάφος Hora/ Sismik, πραγματοποίησε σεισμολογικές έρευνες σε περιοχές ελληνικής υφαλοκρηπίδας, στο Αιγαίο, ανάμεσα στον Άγιο Ευστράτιο και τη Λέσβο, αμφισβητώντας τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα σε διεκδικούμενες από την Ελλάδα περιοχές υφαλοκρηπίδας, στην βάση του τότε ισχύοντος συμβατικού και εθιμικού δικαίου.

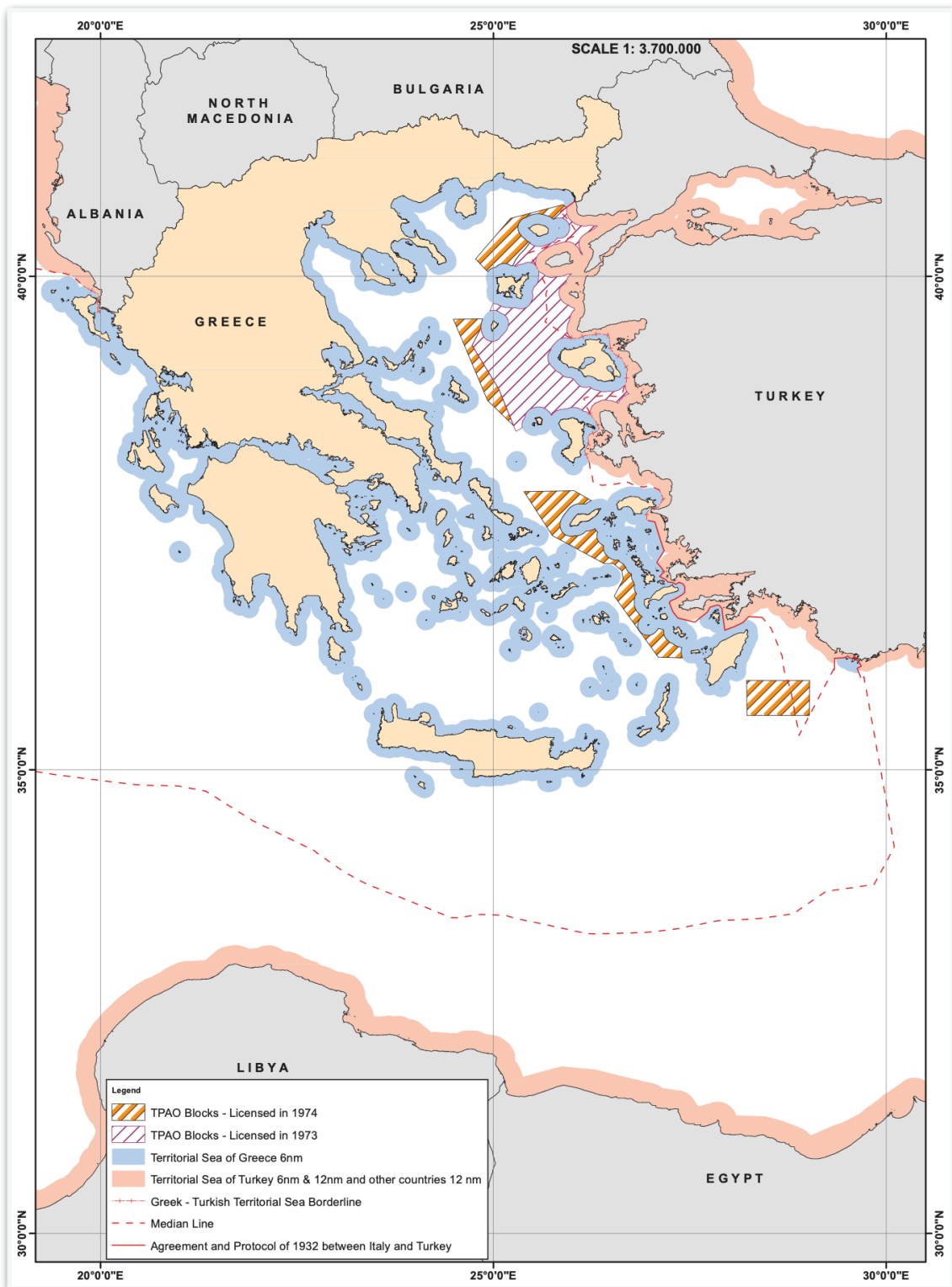
Η έγερση της διαφοράς για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, αναμόχλευσε μία σειρά από τουρκικές αμφισβητήσεις και διεκδικήσεις σε ότι αφορά διμερή και διεθνή καθεστώτα στο Αιγαίο και *έκτοτε θεωρείται η απαρχή της σύγχρονης ελληνοτουρκικής διένεξης*¹⁰⁴.

Οι περιοχές χορήγησης αδειών έρευνας στο Αιγαίο τα έτη 1973-1974, αποτυπώνονται στην **Εικόνα (1)** που ακολουθεί :¹⁰⁵

¹⁰³ Είχε προηγηθεί την 29η Μαΐου 1974, η έξοδος του τουρκικού ερευνητικού Chadarli, σε ύδατα υπερκείμενα εν μέρει ή εν όλω της υφαλοκρηπίδας νησιών της Δωδεκανήσου και των Κυκλάδων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 418 - 419)

¹⁰⁴ Πρόσθετη αμφισβήτηση αφορούσε το δικαίωμα επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 νμ, που ήταν η τάση διεθνώς, πριν ακόμα αποκρυσταλλωθεί ως δικαίωμα στη Σύμβαση του 1982. Αμφισβητήθηκε επίσης το εύρος του ελληνικού εθνικού εναέριου χώρου που καθορίστηκε το 1931 στα 10 νμ, προβάλλοντας την διαφοροποίηση του από το εύρος των 6 νμ της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης στο Αιγαίο, που θεσπίστηκε το 1936. Εκτός από διμερή, η Τουρκία αναμόχλευσε και διεθνή θεσμικά ζητήματα όπως το ζήτημα της Περιοχής Πληροφόρησης Πτήσεων (FIR) και της Ζώνης Έρευνας και Διασώσεως (SAR). Επίσης το καθεστώς αποστρατικοποίησης των νησιών του Αιγαίου (Λιάκουρας 2017, 16-18).

¹⁰⁵ Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. «Χάρτης 4 – 1974: Δημοσίευση νέων αδειών ΤΡΑΟ σε Αιγαίο και μεταξύ Ρόδου και συμπλέγματος Καστελλορίζου». *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*. 9 Ιουνίου 2022. available at: <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/el/map4.pdf>

Εικόνα (1): Χάρτης 4 – 1974: Δημοσίευση νέων αδειών ΤΡΑΟ σε Αιγαίο και μεταξύ Ρόδου και συμπλέγματος Καστελλόριζου

Πηγή: Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών

Επισκόπηση γεγονότων μετά την διένεξη της περιόδου 1973-1976

Τον **Ιανουάριο του 1996**, το επεισόδιο στις νησίδες Ίμια, που έφερε την Ελλάδα και την Τουρκία στα πρόθυρα ένοπλης σύγκρουσης, συνιστά εκδήλωση εδαφικής διεκδίκησης της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας, για πρώτη φορά μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης (Σβολόπουλος 2002, 27 - 40; Συρίγος 2019, 22-37). Αποτελεί την απαρχή της θεωρίας των «**γκρίζων ζωνών**» δηλαδή της αμφισβήτησης, κατά την τουρκική αντίληψη, της ελληνικής κυριαρχίας νησιαίων εδαφών στο Αιγαίο η οποία έχει προεκτάσεις στο ζήτημα της οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών, καθώς οι γραμμές βάσης, από τις οποίες αρχίζουν οι οριοθετήσεις, βασίζονται στην ακτογραμμή των ηπειρωτικών και νησιωτικών εδαφών (Συρίγος & Ντόκος 2020, 41)¹⁰⁶.

Το **1997**, στη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στη Μαδρίτη, εκδόθηκε εκ μέρους των υπουργών Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας, με πρωτοβουλία των ΗΠΑ, ένα κοινό Ανακοινωθέν με έξι θέσεις, στην βάση των οποίων οι δύο χώρες θα αναλάμβαναν να προωθήσουν τις διμερείς σχέσεις¹⁰⁷.

Με τα Συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής του Ελσίνκι το **1999** έγινε αποδε-

¹⁰⁶ Η ελληνική κυριαρχία στα νησιά, τις νησίδες και τους βράχους του Αιγαίου παραχωρήθηκε στην Ελλάδα οριστικά και άνευ όρων βάσει της Συνθήκης της Λωζάνης της 24ης Ιουλίου 1923 και της Συνθήκης των Παρισίων της 10ης Φεβρουαρίου 1947. Σε ότι αφορά τα Δωδεκάνησα, η Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων του 1947, με την Ιταλία, παραχώρησε πλήρη και άνευ όρων κυριαρχία στην Ελλάδα σε αυτά και στις παρακείμενες νησίδες. Οι διατάξεις της Συνθήκης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την αποστρατικοποίηση, είναι *res inter alios acta* και δεν μπορούν να επικαλεστούν από την Τουρκία, η οποία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος. Τα θαλάσσια σύνορα, μεταξύ της Δωδεκανήσου και των τουρκικών ακτών, τείναι οριοθετημένα βάσει της Συμφωνίας της 4ης Ιανουαρίου 1932 και του Πρωτοκόλλου της 28ης Δεκεμβρίου 1932 μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας. Η Ελλάδα υπεισιήλθε ως διάδοχο κράτος της Ιταλίας στις εν λόγω συμφωνίες. Τα νησιά Λήμνος και Σαμοθράκη, υπόκεινταν σε καθεστώς αποστρατικοποίησης, βάσει της Σύμβασης της Λωζάνης του 1923, για το Καθεστώς των Στενών η οποία αντικαταστάθηκε στο σύνολο της από τη Σύμβαση του Μοντρέ του 1936. Για τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, Μυτιλήνη, Χίος, Σάμος και Ικαρία που υπάγονταν σε συγκεκριμένους στρατιωτικούς περιορισμούς η Ελλάδα λαμβάνει στοιχειώδη προληπτικά μέτρα για να διασφαλίσει ότι θα είναι σε θέση να ασκήσει το αναφαίρετο δικαίωμα στην αυτοάμυνα βάσει του άρθρου 51 του Χάρτη των ΗΕ, δεδομένης της συμπεριφοράς της Τουρκίας από το 1974 που συνιστά αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας (Λιάκουρας 2017, 19; Οικονομίδης 133-173; Τελαλιάν 105-120; Ελληνικό ΥΠΕΞ 2022; A/75/976-S/2021/684 2021).

¹⁰⁷ Οι θέσεις αφορούσαν μεταξύ άλλων τον σεβασμό στα νόμιμα ζωτικά συμφέροντα και ενδιαφέροντα της κάθε χώρας στο Αιγαίο, τα οποία έχουν μεγάλη σημασία για την ασφάλεια και την εθνική κυριαρχία τους. Με το κοινό Ανακοινωθέν, η Ελλάδα προσέφερε στην Τουρκία την ευκαιρία να επικαλείται τα ζωτικά της συμφέροντα και να τα διασυνδέει με την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12νμ (Συρίγος 2021, 507).

κτή η τουρκική υποψηφιότητα ένταξης στην ΕΕ με όρο την διευθέτηση της ελληνοτουρκικής διαφοράς έως το 2004, καθώς και την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο. Οι **διερευνητικές επαφές** οι οποίες ακολούθησαν και συνιστούν προδιαπραγματευτικό στάδιο για την υποβολή της νομικής διαφοράς σε δικαιοδοτική κρίση, με ειδική συμφωνία παραπομπής, δεν έχουν οδηγήσει έως σήμερα σε ουσιαστικό αποτέλεσμα¹⁰⁸.

Μετά από την διακοπή τους το **2016** κατ' επιλογή της Τουρκίας και μία περίοδο κρίσης στον χώρο του Ανατολικού Αιγαίου και της Μεσογείου τον Αύγουστο 2020 κατά την οποία εκδηλώθηκαν τουρκικές διεκδικήσεις στη δυνητική ελληνική υφαλοκρηπίδα της Ανατολικής Μεσογείου και του Ανατολικού Αιγαίου, οι διερευνητικές επαφές συνεχίζονται από τον Ιανουάριο 2021, μέχρι σήμερα (Ροζάκης 2021, 83 - 95)¹⁰⁹.

Επίσης, το **2021**, η Τουρκία με επιστολές που απεύθυνε στον ΓΓ / ΗΕ, ισχυρίστηκε ότι τα νησιά του βόρειου και Ανατολικού Αιγαίου, παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα υπό την αίρεση τήρησης του καθεστώτος της αποστρατιωτικοποίησης τους, σύμφωνα με τη Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάνης (1923) και τη Συνθήκη των Παρισίων (1947), αμφισβητώντας άμεσα κατά τον τρόπο αυτό το καθεστώς ελληνικής κυριαρχίας τους (Παπαφλωράτος 2017, 35-59).

Με την αναβάθμιση της θεωρίας των γκρίζων ζωνών, ιδίως στο πλαίσιο του

¹⁰⁸ Το ζήτημα των διερευνητικών επαφών κατέχει δεσπόζουσα θέση στην συζήτηση για την ελληνοτουρκική διένεξη στο ζήτημα των θαλάσσιων διαφορών. Έχει πολιτικές και νομικές διαστάσεις καθώς συνιστά το προδιαπραγματευτικό στάδιο από το οποίο οι δύο χώρες θα οδηγηθούν σε ειδική συμφωνία (συνυποσχετικό) για την παραπομπή της νομικής διαφοράς οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Στο στάδιο αυτό, παρεπόμενα ή (-και) προκαταρκτικά ζητήματα όπως αυτό της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης θα μπορούσαν θεωρητικά να διευθετηθούν πριν την δικαιοδοτική προσφυγή. Κατά την άποψη της Τουρκίας οι διερευνητικές επαφές, συνιστούν διάλογο για την αντιμετώπιση και επίλυση όλων των εκκρεμών ζητημάτων.

¹⁰⁹ Η Τουρκία αποσύρθηκε μονομερώς από την διαδικασία επανέναρξης των διερευνητικών επαφών με την Ελλάδα, με το πρόσχημα της υπογραφής συμφωνίας θαλάσσιας οριοθέτησης μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου, την 6η Αυγούστου 2020. Η διεξαγωγή του 61ου γύρου διερευνητικών συνομιλιών, κατέστη δυνατή αφού η Τουρκία απέσυρε το ερευνητικό σκάφος *Orc Reis* και έπαυσε τις παράνομες δραστηριότητες της στην δυνητική υφαλοκρηπίδα της Ελλάδας.

δόγματος της **Γαλάζιας Πατρίδας**, η Τουρκία¹¹⁰ επιδιώκει την πλέον συμφέρουσα οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών, θέτοντας ως πρόκριμα αυτής στην περίπτωση της δικαστικής λύσης, το ζήτημα της κυριαρχίας επί των ελληνικών νησιών του Αιγαίου¹¹¹.

Το νομικό υπόβαθρο της διαφοράς

Η συστηματική διεκδίκηση τμημάτων της ελληνικής υφαλοκρηπίδας από την Τουρκία και η αμφισβήτηση νόμιμων δικαιωμάτων της Ελλάδας στο Αιγαίο προκάλεσε την δημιουργία νομικής διαφοράς¹¹² μεταξύ των δύο χωρών. Η Ελλάδα στις σχέσεις της με την Τουρκία δέχεται μέχρι και σήμερα, ότι υπάρχει μία νομική διαφορά, αυτή της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας για την οποία προωθεί σταθερά την ιδέα παραπομπής σε διεθνή δικαιοδοτικό μηχανισμό επίλυσης.

Η νομική θέση των δύο χωρών σε σχέση με την ερμηνεία και εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα, προκύπτει από τις εκατέρωθεν ρηματικές διακοινώσεις και διαβήματα που ανταλλάχθηκαν, πριν την προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο το 1976. Οι διακοινώσεις και διαβήματα περι-

¹¹⁰ Σύμφωνα με την τουρκική επιστολή την επιστολή (A/76/559) της 19ης Νοεμβρίου 2021 προς τον γγ των ΗΕ, η Τουρκία καλεί την Ελλάδα να επαναφέρει το αποστρατιωτικοποιημένο καθεστώς των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και υπομνίζει ότι τα εκκρεμή ζητήματα μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας αποτελούν ένα ολοκληρωμένο πακέτο «*Those issues constitute a comprehensive package (...)*» το οποίο περιλαμβάνει την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, το εύρος των χωρικών υδάτων και του εθνικού εναέριου χώρου, την κυριαρχία νησιών, νησίδων και βράχων που δεν παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα μέσω έγκυρων διεθνών πράξεων, την παραβίαση των αποστρατιωτικοποιημένων καθεστώσεων των νησιών Ανατολικού Αιγαίου από την Ελλάδα και το θέμα των περιοχών εξυπηρέτησης (FIR, SAR και NAVTEX).

¹¹¹ Για το θέμα της σύνδεσης των καθεστώσεων αποστρατιωτικοποίησης και κυριαρχίας των ελληνικών νησιών η Ελλάδα σημειώνει στην επιστολή (A/75/753) της 15ης Φεβρουαρίου 2021 ότι « Σε αυτό το πλαίσιο (έναρξη διερευνητικών επαφών), η έγερση νομικά αβάσιμων επιχειρημάτων και ερμηνειών σχετικά με το νομικό καθεστώς των ελληνικών νησιών στο Αιγαίο πέλαγος, το οποίο έχει ρυθμιστεί από την Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάνης του 1923 και την Συνθήκη Ειρήνης του Παρισιού το 1947, δεν ευνοούν την οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κατανόησης, για την θετική κατάληξη του διμερούς διαλόγου»

¹¹² Διαφορά προκύπτει ως μια διαφωνία σε ένα νομικό ή πραγματικό ζήτημα, μια διάσταση νομικών απόψεων ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή ενός κανόνα διεθνούς δικαίου, ή ως αμφισβήτηση νόμιμου δικαιώματος που ένα κράτος αρύεται από το διεθνές δίκαιο. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι διαφορές είναι επιδεκτικές δικαιοδοτικής επίλυσης (Λιάκουρας 2017, 20).

λαμβάνονται στον φάκελο της υπόθεσης της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου¹¹³ από όπου αντλούνται χρήσιμα στοιχεία για τις θέσεις των δύο χωρών¹¹⁴.

Η Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, στην οποία προσχώρησε η Ελλάδα την 6η Νοεμβρίου 1972, παρείχε την δυνατότητα μονομερούς οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με τον κανόνα της μέσης γραμμής λαμβάνοντας ως σημεία βάσης, από τη μια πλευρά τις ανατολικές ακτές των ελληνικών νησιών του Αιγαίου και από την άλλη πλευρά, τις αντικείμενες τουρκικές ηπειρωτικές ακτές. Η ελληνική θέση στο ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, αναδεικνύει την παρουσία των ελληνικών νησιών στην περιοχή, τα οποία απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας, όπως και οι ηπειρωτικές ακτές, σύμφωνα με το άρθρο 1(β) της Σύμβασης της Γενεύης του 1958¹¹⁵. Σύμφωνα με την **Ελλάδα**, εφαρμόζοντας το άρθρο 6 §1 της ίδιας Σύμβασης, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή της ίσης αποστάσεως (*equidistance*), με βάση τις ακτογραμμές της **Μικράς Ασίας** από την τουρκική πλευρά και τις ανατολικές ακτές των ανατολικών ελληνικών νησιών του **Αιγαίου** από την πλευρά της Ελλάδας (Συρίγος 2021, 245-246).

Η **Τουρκία** η οποία δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, στηριζόμενη στο επιχείρημα της φυσικής προέκτασης του εδάφους της Ανατολίας και στους ισχυρισμούς της περί έλλειψης δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας των νησιών, τα οποία αποτελούν εξάρσεις του θαλάσσιου υπεδάφους προέκτασης της Μικράς Ασίας, προέβαλε το επιχείρημα ότι στο Αιγαίο επι-

¹¹³ Ο πλήρης φάκελος της διαδικασίας περιλαμβάνεται σε ένα τεκμήριο, διαθέσιμο στο International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey)» *Pleadings, Oral Arguments, Documents*. (Aug. 10, 1976). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/9481.pdf>

¹¹⁴ Σημαντικός σχολιασμός των εκατέρωθεν ρηματικών διακοινώσεων περιλαμβάνεται στο Ιωάννου, Κρατερός, Αναστασία Στρατή. *Δίκαιο της θάλασσας*. 4η έκδοση, σελ. 416-421. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.

¹¹⁵ Άρθρο 1 στη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, προσαρτημένη στο κυρωτικό ΝΔ 1182/ 1972: « (...) ο όρος υφαλοκρηπίς χρησιμοποιείται ίνα δηλώση : α) τον βυθόν της θαλάσσης και το υπέδαφος των υποθαλασσίων περιοχών των παρακειμένων εις τας ακτάς, αλλ' ευρισκομένων εκτός της αιγιαλίτιδας ζώνης, μέχρι βάθους 200 μέτρων ή, και πέραν του ορίου τούτου, μέχρι του σημείου ένθα το βάθος των υπερκειμένων υδάτων επιτρέπει την εκμετάλλευσιν των φυσικών πόρων των εν λόγω περιοχών β) τον βυθόν της θαλάσσης και το υπέδαφος των αντιστοίχων υποθαλασσίων περιοχών, αίτινες συνεχονται προς τας ακτάς των νήσων»

κρατούν, *ειδικές περιστάσεις*, όπως ο *ημίκλειστος* χαρακτήρας της θάλασσας και η παρουσία νησιών, που αν ληφθούν υπόψη αποκόπτουν την Ανατολία από την φυσική προέκταση της και εκ τούτου - *κατά την άποψη της Τουρκίας* - η οριοθέτηση θα πρέπει να χαραχθεί μεταξύ των αντικείμενων ηπειρωτικών ακτών (Λιάκουρας 2017, 15-16).

Η Τουρκία υποστήριξε ότι, ο κανόνας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ δύο κρατών δεν είναι η αρχή της ίσης απόστασης, αλλά η *συμφωνία* μεταξύ τους. Επίσης ότι το διεθνές δίκαιο και η πρακτική μεταξύ των κρατών για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, δεν αποδίδουν ίση αξία σε όλα τα νησιά, αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά και η θέση αυτών. Η Τουρκία χρησιμοποίησε επιλεκτικά το άρθρο 6 §1 της Σύμβασης της Γενεύης, το οποίο ορίζει ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας γίνεται στο μέσο της απόστασης μεταξύ δύο κρατών, εκτός αν ειδικές περιστάσεις δικαιολογούν διαφορετικό καθορισμό ορίων.

Η παρουσία των ελληνικών νησιών και η ημίκλειστη φύση του Αιγαίου ερμηνεύθηκαν από την Τουρκία ως ειδικές περιστάσεις. Εκ τούτου στο Αιγαίο, δεν πρέπει να εφαρμοστούν οι γενικοί κανόνες του διεθνούς δικαίου αλλά ιδιαίτεροι κανόνες που λαμβάνουν υπόψη την ιδιαιτερότητα της περιοχής. Η **Τουρκία** υποστήριξε τη μη εφαρμογή του άρθρου 1(β) της Σύμβασης του 1958 περί της υφαλοκρηπίδας των νησιών, με το επιχείρημα ότι σε άλλη περίπτωση θα στερούσε τα παράλια της Μικράς Ασίας από *σπουδαία και ιστορικά συμφέροντα* στην περιοχή (Συρίγος 2021, 247-248).

Η τουρκική θέση, πέρα από την επιλεκτική ερμηνεία των διατάξεων της Σύμβασης του 1958¹¹⁶, αντλούσε επιχειρήματα από την υπόθεση της *Βόρειας Θάλασσας*

¹¹⁶ Άρθρο 6 §1 στη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, προσαρτημένη στο κυρωτικό ΝΔ 1182/ 1972: «Είς ην περίπτωσιν η αυτή υφαλοκρηπίς παράκειται εις τα εδάφη δύο ή περισσοτέρων Κρατών των οποίων αι ακταί, ευρίσκονται έναντι αλλήλων, τα όρια της υφαλοκρηπίδος καθορίζονται δια συμφωνίας μεταξύ των Κρατών τούτων. Εν ελλείψει συμφωνίας, και εφ' όσον ειδικαί περιστάσεις δεν δικαιολογούσι διάφορον καθορισμόν των ορίων, ο καθορισμός ούτος διενεργείται δια της εφαρμογής της αρχής της ίσης αποστάσεως των εγγυτέρων σημείων των γραμμών βάσεως εφ' ων μετρείται το πλάτος της αιγιαλίτιδος ζώνης εκάστου των Κρατών τούτων»

του 1969¹¹⁷, όπου το Διεθνές Δικαστήριο θεώρησε την αρχή της ίσης απόστασης απλώς ως μία μέθοδο οριοθέτησης, καθώς και ότι μόνο τα κράτη που ήταν συμβαλλόμενα στη Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα έπρεπε να θεωρούν την συγκεκριμένη μέθοδο ως κανόνα δικαίου στις μεταξύ τους σχέσεις. Η σκέψη του Δικαστηρίου είχε δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για διαφωνία μεταξύ των δύο χωρών, καθώς η Τουρκία ως μη συμβαλλόμενο μέρος, θεωρούσε ότι δεν δεσμεύεται από την εφαρμογή της μεθόδου αυτής. Η Τουρκία βασιζόμενη στην ανωτέρω απόφαση¹¹⁸, διεκδικούσε την υφαλοκρηπίδα του μισού περίπου Αιγαίου υποστηρίζοντας ότι αποτελεί φυσική προέκταση της Ανατολίας (Συρίγος 2021, 243).

2.2.2 Η προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

Μετά την κρίση του 1976 (βλ *Hora/ Sismik*), η Ελλάδα προσέφυγε την **10η Αυγούστου 1976** στο Συμβούλιο Ασφαλείας ΗΕ, με αίτημα να διατάξει την διακοπή των τουρκικών ερευνών δυτικά των ελληνικών νησιών της Ελλάδας. Επιπρόσθετα, η Ελλάδα προσέφυγε στο Διεθνές Δικαστήριο μονομερώς, αιτούμενη κατά πρώτον την λήψη προσωρινών μέτρων και κατά δεύτερον, την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου (Ιωάννου & Στρατή 2013, 426)¹¹⁹.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, με το ψήφισμα 395/1976 της 25ης Αυγούστου 1976¹²⁰, αναγνώρισε ότι υπάρχει κίνδυνος διατάραξης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, συνέστησε όμως στα μέρη την οδό της ειρηνικής επίλυσης, την συνέχιση

¹¹⁷ International Court of Justice (ICJ) «North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/ Denmark Federal Republic of Germany/ Netherlands)». *Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3, p.41 para 71* 20 Feb. 1969. available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf>

¹¹⁸ Το Δικαστήριο αναφερόμενο στο νόμιμο τίτλο, που ένα παράκτιο κράτος επικαλείται για να θεμελιώσει τις αξιώσεις επί της υφαλοκρηπίδας, υπερέτνισε τον γεωλογικό δεσμό μεταξύ του χερσαίου εδάφους και της υποθαλάσσιας περιοχής, απορρίπτοντας το κριτήριο εγγύτητας του χερσαίου εδάφους προς αυτή (Συρίγος 2021, 243).

¹¹⁹ « Η επιλογή της σωρευτικής προσφυγής στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στο Διεθνές Δικαστήριο για τη λήψη προσωρινών μέτρων δεν ήταν απολύτως ορθή. Ήταν σχεδόν βέβαιο ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας θα προηγούνταν χρονικά ως προς την έκδοση απόφασης, ότι η απόφαση του, ως πολιτικό όργανο των ΗΕ, δεν ήταν δυνατόν να περιέχει κάτι το θετικό για την Ελλάδα και ότι, οπωσδήποτε, η απόφαση του θα επηρέαζε ουσιαστικά την εκδίκαση των προσωρινών μέτρων » (Ιωάννου & Στρατή 2013, 426).

¹²⁰ UN Security Council « Security Council Resolution 395 (1976) of 25 August 1976 [on disputes between Greece and Turkey in relation to the Aegean Sea] (S/12187)» *Resolutions and decisions of the Security Council, 1976 - S/INF/32. - 1977. - p. 15-16.* available at: <https://digitallibrary.un.org/record/93723?ln=en>

των διαπραγματεύσεων και την δικαιοδοτική οδό¹²¹. Η ελληνική προσφυγή κατά μία άποψη ήταν ατυχής, καθώς αποτελούσε αρνητική προϋπόθεση η οποία προκατέλαβε την εξέλιξη της υπόθεσης περί προσωρινών μέτρων που είχε υποβληθεί στο Διεθνές Δικαστήριο (Λιάκουρας 2017, 23). Παρά τα προφανή μειονεκτήματα της για την Ελλάδα, η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, έγινε δεκτή με θετικές δηλώσεις από την Ελληνική Κυβέρνηση. Οι δηλώσεις αυτές, ενώ ήταν εκκρεμής η αίτηση της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο για τη λήψη προσωρινών μέτρων, δεν μπορούσε παρά να έχουν αρνητική επίδραση στις αντιλήψεις του Δικαστηρίου *«σχετικά με την ελληνική εκτίμηση του επεισοδίου και του επείγοντος χαρακτήρα των μέτρων, τα οποία, το δικαστήριο θα έπρεπε να πάρει για να προφυλάξει τα ελληνικά έννομα συμφέροντα και τα επίδικα αντικείμενα»* (Ιωάννου & Στρατή 2013, 428).

2.2.2 Η προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Στις 10 Αυγούστου 1976, η Ελλάδα κατέθεσε ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου, μία κυρία προσφυγή κατά της Τουρκίας και μία αίτηση για τη λήψη προσωρινών μέτρων.

(i) Η αίτηση λήψης προσωρινών μέτρων¹²².

Με την αίτηση της προς το Δικαστήριο, η Ελλάδα ζητούσε τα διάδικα κράτη (Ελλάδα και Τουρκία) να διαταχθούν να απέσχουν από κάθε δραστηριότητα σε σχέση με τις περιοχές της υφαλοκρηπίδας ως προς τις οποίες η Τουρκία είχε χορηγήσει άδειες αναζήτησης και έρευνας, ή σε περιοχές παρακείμενες των νησιών ή σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή επίδικη στην κυρία δίκη. Επίσης, να απέσχουν από τη λήψη στρατιωτικών μέτρων ή ενεργειών, οι οποίες θα ήταν δυνατόν να θέσουν σε κίνδυνο

¹²¹ Η εισήγηση του Συμβουλίου να δοθεί προτεραιότητα στις διαπραγματεύσεις αποτελούσε βασική τουρκική θέση που εν μέρει ικανοποιήθηκε. Απορρίφθηκε ωστόσο η πρόταση της να μην καταλήξει το Συμβούλιο σε κάποια απόφαση λόγω του μη αβάσιμου της ελληνικής προσφυγής. Ο βασικός στόχος της Ελλάδας που ήταν η εκτόνωση της κρίσης και η μη επανάληψη της είχε επιτευχθεί. Από την άλλη πλευρά το διατακτικό της απόφασης δεν καταδίκασε ευθέως τις τουρκικές ενέργειες και αντιμετώπιζε τα δύο μέρη επί ίσοις όροις. (Συρίγος 2021, 317 - 318)

¹²² Η αίτηση για την υπόδειξη προσωρινών μέτρων είχε ως δικονομικό θεμέλιο το άρθρο 41 ΚατΔΔ, και το άρθρο 66 του Κανονισμού του Δικαστηρίου (Ιωάννου & Στρατή 2013, 428).

τις ειρηνικές τους σχέσεις (Ιωάννου & Στρατή 2013, 428)¹²³.

Η Τουρκία δεν συμμετείχε στην διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου αλλά υπέβαλλε ωστόσο προς το Δικαστήριο σχετικό υπόμνημα στο οποίο αναπτύσσονταν οι θέσεις της¹²⁴. Υποστήριξε μεταξύ άλλων ότι δεν υπάρχει αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να υποδειχθούν προσωρινά μέτρα καθώς και ότι από τις ενέργειες της δεν προκύπτει κίνδυνος βλάβης των ελληνικών δικαιωμάτων. Η Ελλάδα, υποστήριξε ότι η συνέχιση της τουρκικής ερευνητικής δραστηριότητας προκαλεί ανεπανόρθωτη βλάβη στα κυριαρχικά της δικαιώματα και έθετε σε κίνδυνο την εφαρμογή της απόφασης που επρόκειτο να εκδώσει το Δικαστήριο στην κυρία δίκη (Ιωάννου & Στρατή 2013, 429).

Το Διεθνές Δικαστήριο απέρριψε την **11η Σεπτεμβρίου 1976**^{125 126} την αίτηση για λήψη προσωρινών μέτρων καθώς έκρινε ότι οι σεισμικές έρευνες είχαν προσωρινό χαρακτήρα και δεν εμπειρεύσαν ιδιοποίηση ή άλλη χρήση των φυσικών πόρων στην επίδικη υφαλοκρηπίδα καθώς και κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων. Περαιτέρω, το Διεθνές Δικαστήριο διευκρίνισε ότι εάν με την απόφαση της κύριας δίκης, οι συγκεκριμένες περιοχές διαπιστώνονταν ότι ανήκουν στην ελληνική υφαλοκρηπίδα, τότε οι ερευνητικές δραστηριότητες χωρίς τη συναίνεση της Ελλάδας θα αποτελούσαν παραβίαση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων. Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υφίσταται κίνδυνος ανεπανόρθωτης βλάβης στα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα (Ιωάννου & Στρατή

¹²³ International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey) - Request for the indication of Interim Measures of Protection submitted by the Government of Greece » *I.C.J. Written Proceedings*, (10 Aug 1976) available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/10709.pdf>

¹²⁴ International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey) - Observations of the Government of Turkey on the Request by the Government of Greece for Provisional Measures of Protection » *I.C.J. Written Proceedings*, (10 Aug 1976) available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/9483.pdf>

¹²⁵ International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey), Request for the Indication of Interim Measures of Protection, Order of 11 September 1976 » *I.C.J. Reports 1976*, p. 3. (Sept. 11, 1976). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/062-19760911-ORD-01-00-EN.pdf>

¹²⁶ Η σύνοψη της απόφασης της 11ης Σεπτεμβρίου 1976, στο International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Interim Protection). Order of 11 September 1976 » *Summary 1976/1*, (Sept. 11, 1976). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/6221.pdf>

(ii) Η κύρια προσφυγή της Ελλάδας κατά της Τουρκίας

Η ελληνική προσφυγή¹²⁹ της **10ης Αυγούστου 1976** κατατέθηκε *μονομερώς* καθώς δεν υπήρχε προηγούμενη ειδική συμφωνία με την Τουρκία για την υπαγωγή της διαφοράς στο Διεθνές Δικαστήριο. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε δικονομικός δεσμός μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας με βάση το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου, η άσκηση της προσφυγής θεμελιώθηκε από την Ελλάδα σε δύο βάσεις δικαιοδοσίας, ήτοι (i) στην *Γενική Πράξη της Γενεύης περί Ειρηνικού Διακανονισμού των Διαφορών* του 1928 και (ii) το *Κοινό Ανακοινωθέν των Βρυξελλών* της 31ης Μαΐου 1975 (Ροζάκης 1991, 281-297).

Το κύριο αίτημα προς το Δικαστήριο ήταν αφενός να *αναγνωρίσει* ότι τα ελληνικά νησιά, που αποτελούν τμήμα της ελληνικής επικράτειας, δικαιούνται το μέρος της υφαλοκρηπίδας που τους ανήκει και αφετέρου να *οριοθετήσει* την υφαλοκρηπίδα μεταξύ των ανατολικών νησιών του Αιγαίου και των έναντι κείμενων ακτών της Τουρκίας, σύμφωνα με τους αρχές και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου (Συρίγος 2021, 321)¹³⁰. Η απόφαση του Δικαστηρίου εκδόθηκε την **19η Δεκεμβρίου 1978** και ήταν *απορριπτική*, παρά την ερημοδικία της Τουρκίας, καθώς απέρριψε και τις δύο βάσεις

¹²⁷ Το Δικαστήριο με τις ανωτέρω σκέψεις του ουσιαστικά διαπίστωνε ότι είναι παραδεκτές μονομερείς ενέργειες σε αμφισβητούμενες περιοχές της υφαλοκρηπίδας, αρκεί να μην υπάρχουν φυσικές μεταβολές ή να μην πρόκειται για εκμετάλλευση (Ιωάννου & Στρατή 2013, 429 - 430)

¹²⁸ Οι αιτιολογίες του Διεθνούς Δικαστηρίου για την απόρριψη της ελληνικής αίτησης είναι διπλά διδακτικές: αφενός, ως προς το ζήτημα της ταυτόχρονης προσφυγής σε δικαιοδοτικές και πολιτικές μεθόδους επίλυσης των διεθνών διαφορών και, αφετέρου, ως προς τις έννομες συνέπειες που έχουν στο διεθνές δίκαιο οι δηλώσεις των αρμοδίων για τις διεθνείς σχέσεις οργάνων μιας κυβέρνησης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 430)

¹²⁹ Βλ την Εικόνα Γ του Παραρτήματος όπου αποτυπώνεται χάρτης των περιοχών χορήγησης αδειών έρευνας στην τουρκική εταιρεία ΤΡΑΟ, όπως περιλαμβάνεται στον φάκελο της ελληνικής προσφυγής.

¹³⁰ Πλήρη αναφορά του αιτητικού μέρους της ελληνικής προσφυγής στο: Ιωάννου, Κρατερός, Αναστασία Στρατή. *Δίκαιο της θάλασσας*. 4η έκδοση, σελ. 430-431. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.

δικαιοδοσίας που είχε επικαλεστεί η Ελλάδα^{131 132}.

Η **πρώτη** βάση ήταν η *Γενική Πράξη της Γενεύης περί Ειρηνικού Διακανονισμού των Διαφορών του 1928*, στην οποία είχαν προσχωρήσει η Ελλάδα (1931) και η Τουρκία (1934) και η οποία προέβλεπε αρμοδιότητα του Δικαστηρίου για τις διαφορές μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών. Η προσχώρηση της Ελλάδας είχε ωστόσο συνοδευτεί με δήλωση εξαίρεσης από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, των διαφορών εκείνων που αφορούν το *εδαφικό καθεστώς* της χώρας¹³³.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι το επίδικο ζήτημα ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, εμπίπτει στις διαφορές που συνεχονται με το εδαφικό καθεστώς της Ελλάδας υπό την έννοια της ελληνικής επιφύλαξης, την οποία η Τουρκία αντέταξε στην ελληνική προσφυγή χωρίς το Δικαστήριο να θεωρήσει την τουρκική επίκληση ως μη ισχυρή λόγω της ερημοδικίας της¹³⁴. Η Ελλάδα επικαλέστηκε ότι ο νομικός θεσμός της υφαλοκρηπίδας ήταν άγνωστος το 1931, όταν διατυπώθηκε η επιφύλαξη και ότι συνεπώς δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι η οριοθέτηση της εμπίπτει στην έννοια των διαφορών για το εδαφικό καθεστώς, όπως αυτό ήταν νοητό την περίοδο εκείνη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο σχετικός όρος «...πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου όπως αυτοί ισχύουν σήμερα και όχι όπως ίσχυαν το 1931».

Η **δεύτερη** βάση που επικαλέστηκε η Ελλάδα ήταν το *Κοινό Ανακοινωθέν των Βρυξελλών της 31ης Μαΐου 1975* μεταξύ των πρωθυπουργών Ελλάδας και Τουρκίας και ειδικότερα η παραδοχή σε αυτό ότι η διαφορά της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου με

¹³¹ International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey), Judgment» *I.C.J. Reports 1978*, p. 3. (Dec. 19, 1978). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/062-19781219-JUD-01-00-EN.pdf>

¹³² Η σύνοψη της απόφασης της 19ης Δεκεμβρίου 1978, στο International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Jurisdiction of the Court). Judgment of 19 December 1978» *Summary 1978/1*, (Dec. 19, 1978). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/6247.pdf>

¹³³ Η προσχώρηση της Ελλάδας στην Γενική Πράξη είχε γίνει με την επιφύλαξη ότι «Εξαιρούνται από τις διαδικασίες (...) οι διαφορές που αφορούν το εδαφικό καθεστώς της Ελλάδας περιλαμβανομένων και των διαφορών που αφορούν δικαιώματα κυριαρχίας στα λιμάνια της και τις οδούς επικοινωνίας (...)» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 433).

¹³⁴ Το Δικαστήριο έκρινε ότι «η επίκληση της επιφύλαξης από την Τουρκία επί τη βάσει της αμοιβαιότητας έχει ως αποτέλεσμα να εξαιρεί την παρούσα διαφορά από την εφαρμογή του άρθρου 17 της Γενικής Πράξης» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 432 & 434).

την Τουρκία, έπρεπε να λυθεί με παραπομπή στο Διεθνές Δικαστήριο¹³⁵. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Κοινό Ανακοινωθέν, δεν είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη δέσμευση των δύο κυβερνήσεων, να δεχθούν άνευ όρων την υπαγωγή της διαφοράς στο Δικαστήριο με μονομερή προσφυγή και συνεπώς το εν λόγω ανακοινωθέν, δεν αποτελεί έγκυρη βάση για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας του, στην επίδικη διαφορά, απορρίπτοντας τον ισχυρισμό της Ελλάδας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 433-435).

Η Απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 19ης Δεκεμβρίου 1978 για την Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου επικρίθηκε στη θεωρία¹³⁶.

¹³⁵ Η Ελλάδα υποστήριξε στο σχετικό υπόμνημα της ότι το Ανακοινωθέν αποτελούσε δεσμευτική διεθνή πράξη, με την οποία υπήρχε απευθείας απονομή αρμοδιότητας στο Διεθνές Δικαστήριο.

¹³⁶ Η άποψη των Ιωάννου & Στρατή: «Η διασταλτική ερμηνεία της ελληνικής επιφύλαξης και η ουσιαστική αναδρομικότητα που προσέδιδε στο θεσμό της υφαλοκρηπίδας αποτελούν κρίσεις αμφιλεγόμενης ορθότητας. Πάντως, η νομική ανάλυση της ελληνικής επιφύλαξης στην Γενική Πράξη πρέπει μάλλον να αποδοθεί στη γνωστή επιφυλακτικότητα του Δικαστηρίου να δικάζει όταν το εγκαλούμενο κράτος ερημοδικεί και αμφισβητεί την επικαλούμενη ρήτρα αρμοδιότητας. Αντιθέτως, ως προς τη θεμελίωση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στο Κοινό Ανακοινωθέν των Βρυξελλών, η απόφαση ήταν μάλλον αναμενόμενη. Πράγματι, ο ελληνικός ισχυρισμός ότι το εν λόγω Ανακοινωθέν αποτελούσε δεσμευτική διεθνή πράξη για την υπαγωγή της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στο Διεθνές Δικαστήριο ήταν οπωσδήποτε προβληματικός. Πολύ περισσότερο που η Ελληνική Κυβέρνηση δεν συμπεριφέρθηκε αμέσως μετά το Ανακοινωθέν κατά τρόπο που να εκδηλώνει την αντίληψη της για τη δεσμευτικότητα του κειμένου, γεγονός που διαπιστώθηκε από το Δικαστήριο » «(...) Πέραν της επιλογής των παράλληλων προσφυγών, αυτή η ίδια η επιλογή αίτησης για υπόδειξη προσωρινών μέτρων δεν μπορεί να θεωρηθεί η καλύτερη δυνατή, τη στιγμή μάλιστα που ήταν σχεδόν βέβαιη η ερημοδικία της Τουρκίας. Ανάγκασε το Δικαστήριο να ενσκήψει σε ένα πολυσύνθετο πρόβλημα στο πλαίσιο μιας διαδικασίας προσωρινών μέτρων και μάλιστα με θεμέλιο δικαιοδοσίας που μπορούσε να προβλεφθεί ότι το λιγότερο θα παρουσίαζε νομικές επιπλοκές» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 435).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ.

ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ: Η ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ

3.1. Έννοια και νομικό καθεστώς της Αιγιαλίτιδας Ζώνης

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης, αιγιαλίτιδα ζώνη (ή χωρικά ύδατα) είναι η θαλάσσια ζώνη, η οποία εκτείνεται πέρα από την ξηρά και τα εσωτερικά ύδατα και επί της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί **πλήρη κυριαρχία** εξομοιούμενη με την κυριαρχία επί του χερσαίου εδάφους. Ως ξηρά νοείται τόσο το ηπειρωτικό έδαφος όσο και οποιοσδήποτε νησιωτικός σχηματισμός υπάγεται στην κυριαρχία του παράκτιου κράτους. Η αιγιαλίτιδα ζώνη περιλαμβάνει την υδάτινη στήλη, το βυθό και το υπέδαφος, καθώς και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο (Ιωάννου & Στρατή 2013, 66; Συρίγος 2021, 254)

Σύμφωνα με το άρθρο 2§1 της Σύμβασης, στην αιγιαλίτιδα ζώνη το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία¹³⁷. Η κυριαρχία είναι πλήρης υπό την έννοια ότι δεν περιορίζεται σε ορισμένες μόνο δραστηριότητες, ή δικαιώματα, αλλά περιλαμβάνει το σύνολο των αρμοδιοτήτων (*νομοθετική, δικαστική, εκτελεστική*) για το σύνολο των δυνατών δράσεων. Από την άποψη αυτή, η αιγιαλίτιδα ζώνη εξομοιώνεται με το έδαφος (Ιωάννου & Στρατή 2013, 67).

Σύμφωνα με το άρθρο 3¹³⁸, κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης του μέχρι το ανώτατο όριο που αναγνωρίζει το διεθνές δίκαιο. Το όριο αυτό είναι 12νμ και πηγάζει τόσο από το εθιμικό δίκαιο όσο και από τη Σύμβαση. Συνεπώς, κανένα κράτος, *έστω και αν δεν δεσμεύεται συμβατικά από τη Σύμβαση*, δεν έχει δικαίωμα να ορίσει μεγαλύτερο εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης ή

¹³⁷ Άρθρο 2, Νομικό καθεστώς της χωρικής θάλασσας, του εναέριου χώρου πάνω από την χωρική θάλασσα και του βυθού και του υπεδάφους του. : «1. Η κυριαρχία του παράκτιου Κράτους εκτείνεται, πέρα από την ηπειρωτική του επικράτεια και τα εσωτερικά του ύδατα και, στην περίπτωση αρχιπελαγικού Κράτους πέρα από τα αρχιπελαγικά του ύδατα, στην παρακείμενη θαλάσσια ζώνη που ορίζεται ως χωρική θάλασσα. Η κυριαρχία αυτή εκτείνεται και στον εναέριο χώρο πάνω από την χωρική θάλασσα καθώς και στο βυθό και υπέδαφός της 2. (...) 3. Η κυριαρχία επί της χωρικής θάλασσας ασκείται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση και τους άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου» (UNCLOS)

¹³⁸ Άρθρο 3, Εύρος της χωρικής θάλασσας : «Κάθε Κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της χωρικής του θάλασσας. Το εύρος αυτό δεν υπερβαίνει τα 12 ναυτικά μίλια, μετρούμενα από γραμμές βάσεως καθοριζόμενες σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση» (UNCLOS)

να αμφισβητήσει το δικαίωμα επέκτασης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 66).

Το Δίκαιο της Θάλασσας περιορίζει σύμφωνα με το άρθρο 2§3 της Σύμβασης, την κυριαρχία του παράκτιου κράτους στην αιγιαλίτιδα ζώνη με τον θεσμό της *αβλαβούς διέλευσης* των πλοίων τρίτων κρατών (Ιωάννου & Στρατή 2013, 67).

3.1.1. Το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης

Το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης, συνίσταται, στη διέλευση των πλοίων τρίτων κρατών μέσα από τα χωρικά ύδατα παράκτιου κράτους *χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του* (άρθρο 17)¹³⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 §1 της Σύμβασης, «*διέλευση*» σημαίνει ναυσιπλοΐα από την αιγιαλίτιδα ζώνη με σκοπό τον διάπλου της θάλασσας αυτής χωρίς είσοδο στα εσωτερικά ύδατα ή προσορμισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενικές εγκαταστάσεις έξω από τα εσωτερικά ύδατα, ή την πορεία προς ή την αναχώρηση, από τα εσωτερικά ύδατα ή τον προσορμισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενική εγκατάσταση. Η διέλευση πρέπει να είναι *συνεχής και ταχεία*, με συγκεκριμένες μόνο εξαιρέσεις (άρθρο 18§2), ενώ τα υποβρύχια οφείλουν να πλέουν στην επιφάνεια της θάλασσας (άρθρο 20) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 68-70).

«*Αβλαβής*» σύμφωνα με το άρθρο 19§1 της Σύμβασης, είναι η διέλευση όταν το αλλοδαπό πλοίο δεν επιχειρεί ενέργειες οι οποίες στρέφονται *κατά της ειρήνης, της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης* του παράκτιου κράτους. Η διενέργεια μιας από τις δραστηριότητες που απαριθμούνται, *κατά την επικρατούσα άποψη ενδεικτικά*, στις περιπτώσεις (α-μ) του άρθρου 19§2 εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης, αποστερεί από το αλλοδαπό πλοίο το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης και επιτρέπει στο παράκτιο κράτος τη λήψη μέτρων για να το εκδιώξει από τα χωρικά του ύδατα (Ιωάννου &

¹³⁹ Η αβλαβής διέλευση είναι ένας αναγνωρισμένος εθιμικός κανόνας του Δικαίου της Θάλασσας, ο οποίος δημιουργήθηκε ως προϊόν συμβιβασμού μεταξύ της τάσης για μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία της ναυσιπλοΐας και της τάσης να επεκτείνουν τα κράτη την κυριαρχία τους, σε όσο το δυνατόν ευρύτερες θαλάσσιες ζώνες. Ο θεσμός αυτός είναι απαραίτητος για την εύρυθμη λειτουργία της ναυσιπλοΐας και έχει αναγνωρισθεί από το 1949 ως εθιμικό δίκαιο, με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 9ης Απριλίου 1949 στην υπόθεση των «Στενών της Κέρκυρας» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 67).

Στρατή 2013, 68-70)¹⁴⁰.

Μία σημαντική διάσταση των ρυθμίσεων της αβλαβούς¹⁴¹ διέλευσης, συνίσταται στη δυνατότητα *παρεμπόδισης* της διέλευσης πλοίων όταν αυτή δεν είναι αβλαβής καθώς επίσης, υπό προϋποθέσεις, στο δικαίωμα της **προσωρινής αναστολής** της, όταν αυτή είναι απαραίτητη για την ασφάλεια του παράκτιου κράτους, συμπεριλαμβανομένων της διεξαγωγής στρατιωτικών ασκήσεων (άρθρο 25 §1,3).

Η *δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους* σε σχέση με τα πλοία που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης εντός των χωρικών του υδάτων, είναι *περιορισμένη*. Η Σύμβαση καταγράφει, με περιοριστικό τρόπο, τα αντικείμενα σε σχέση με τα οποία το παράκτιο κράτος έχει την αρμοδιότητα να υιοθετήσει *νομοθετικά* μέτρα που αναφέρονται στην αβλαβή διέλευση (άρθρο 21)¹⁴².

Επίσης, το παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα, όπου είναι απαραίτητο, λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, να ζητά από τα αλλοδαπά πλοία που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης να χρησιμοποιούν τους **συγκεκριμένους διαδρόμους** και τους **κανόνες διαχωρισμού της θαλάσσιας κυκλοφορίας** τους οποίους τούτο δύναται να καθορίσει ή υποδείξει για την ρύθμιση της διέλευσης των πλοίων (άρθρο 22). Ο βασικός περιορισμός της νομοθετικής αρμοδιότητας συνίσταται στο ότι το παράκτιο κράτος υποχρεούται να μην εμποδίζει την αβλαβή διέλευση των αλλοδαπών πλοίων από την αιγιαλίτιδα ζώνη του, παρά μόνον σύμφωνα με

¹⁴⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 19 §1, η διέλευση μπορεί να θεωρηθεί ως μη αβλαβής εάν εκτιμηθεί ότι διαταράσσεται η ειρήνη, η ασφάλεια ή η δημόσια τάξη του παράκτιου κράτους ή ότι ασκείται κατά παράβαση άλλων κανόνων του διεθνούς δικαίου. Το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 19 §2 «(μ.) σε οποιαδήποτε άλλη ενέργεια που δεν έχει άμεση σχέση με τη διέλευση» παρέχει ευρεία διακριτική ευχέρεια στο παράκτιο κράτος, προκειμένου να εκτιμήσει εάν δεδομένη δραστηριότητα του διερχόμενου πλοίου δεν έχει σχέση με τη διέλευση και συνεπώς εμπíπτει στο τεκμήριο που θεσπίζει η Σύμβαση (Ιωάννου & Στρατή 2013, 70)

¹⁴¹ Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης μέσω των χωρικών υδάτων του παράκτιου κράτους, έχουν και τα αλλοδαπά πολεμικά πλοία.

¹⁴² Πεδίο λήψης νομοθετικών μέτρων (άρθρο 21): (i) Η ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και η ρύθμιση της θαλάσσιας κυκλοφορίας (ii) Η προστασία ναυτιλιακών βοηθημάτων και εγκαταστάσεων (iii) Η προστασία υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών (iv) Η διατήρηση των ζώντων θαλάσσιων πόρων (v) Η πρόληψη παραβιάσεων των νόμων και κανονισμών περί αλιείας του παράκτιου κράτους (vi) Η διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος του παράκτιου κράτους και η πρόληψη, μείωση και έλεγχος της ρύπανσης (vii) Η θαλάσσια επιστημονική έρευνα και οι υδρογραφικές έρευνες (viii) Η πρόληψη της παραβίασης των τελωνειακών, δημοσιονομικών, μεταναστευτικών ή υγειονομικών νόμων και κανονισμών του παράκτιου κράτους

τις διατάξεις της Σύμβασης (άρθρο 24 §1). Επίσης να μην επιβάλλει όρους, οι οποίοι θα έχουν ως πρακτική συνέπεια την άρνηση ή τον περιορισμό του δικαιώματος αυτού (Ιωάννου & Στρατή 2013, 73-74)¹⁴³

Τα αλλοδαπά πλοία που ασκούν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης οφείλουν να συμμορφώνονται με όλους τους νόμους και κανονισμούς που παραδεκτά κατά το διεθνές δίκαιο υιοθετεί το παράκτιο κράτος σχετικά με την αβλαβή διέλευση και με όλες τις διεθνείς ρυθμίσεις που αφορούν την αποφυγή συγκρούσεων στη θάλασσα (άρθρο 21 §4). Η μη συμμόρφωση ενός αλλοδαπού πλοίου με τους κανόνες του παράκτιου κράτους, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η διέλευση του δεν είναι αβλαβής, εκτός αν αυτή πραγματοποιείται με τρόπο που αντίκειται σε όρους του άρθρου 19 §2. Το παράκτιο κράτος δύναται να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξαναγκάσει το αλλοδαπό πλοίο να συμμορφωθεί, επιβάλλοντας πρόστιμο ή ασκώντας αστική δικαιοδοσία επί του πλοίου. Αν το πλοίο είναι πολεμικό/ κρατικό μη εμπορικού σκοπού, απολαμβάνει ασυλία και το παράκτιο κράτος μπορεί να απαιτήσει απ' αυτό να εγκαταλείψει αμέσως τη χωρική θάλασσα (άρθρο 30). Επιπρόσθετα προβλέπεται η έγερση διεθνούς ευθύνης του κράτους σημαίας, όταν η μη συμμόρφωση του πλοίου συνδέεται με πρόκληση απώλειας ή ζημίας σε βάρος του παράκτιου κράτους (άρθρο 31) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 75-76).

Κατά την άποψη των Ιωάννου και Στρατή, η «**άσκοπη διέλευση**» ήτοι η περιπλάνηση **τουρκικών πολεμικών** πλοίων μέσω ελληνικών χωρικών υδάτων δεν αποτελεί μη σύννομη άσκηση του δικαιώματος αβλαβούς διέλευσης. Στο σκεπτικό τους σημειώνουν ότι μία τέτοια συμπεριφορά ενδεχομένως να συνιστά καταχρηστική άσκηση δικαιώματος η οποία μπορεί να διερευνηθεί μόνον *ad hoc* βάσει των συγκεκριμένων συνθηκών της κάθε περίπτωσης. Για τους ανωτέρω συγγραφείς το ζήτημα είναι : «*κατά πόσον ο «σκοπός» της διέλευσης ενός πολεμικού πλοίου μέσω των χωρικών υδάτων τρίτου κράτους έχει την ίδια βαρύτητα με τη «συμπεριφορά» του πλοίου κατά τη διέλευση προκειμένου να διαπιστωθεί ο μη αβλαβής χαρακτήρας της, δηλαδή, εάν «διαταράσσεται η ειρήνη, η δημόσια τάξη ή η ασφάλεια του παράκτιου κρά-*

¹⁴³ Στο ζήτημα αναφορικά με τη νομοθετική αρμοδιότητα του παράκτιου κράτους να εξαρτήσει τη διέλευση πολεμικών πλοίων από προηγούμενη άδεια ή γνωστοποίηση της διέλευσης, η κρατούσα άποψη είναι ότι η υιοθέτηση από το παράκτιο κράτος οποιουδήποτε μέτρου ελέγχου της αβλαβούς διέλευσης αλλοδαπού πολεμικού πλοίου δεν θα πρέπει να έχει «ως πρακτικό αποτέλεσμα την άρνηση ή περιορισμό του δικαιώματος της αβλαβούς διέλευσης» (άρθρο 24 §1) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 74)

τους» ή πρόκειται περί «ενέργειας που δεν έχει άμεση σχέση με τη διέλευση» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 76, §261)¹⁴⁴.

3.1.2. Οι Γραμμές Βάσης¹⁴⁵

Ο προσδιορισμός της έκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης αλλά και των θαλάσσιων ζωνών δικαιοδοσίας, προϋποθέτει τον καθορισμό σημείων κατά μήκος της ακτογραμμής από τα οποία θα μετρηθούν τα *εξωτερικά όρια* των ζωνών αυτών. Ο καθορισμός των σημείων προς την πλευρά του αιγιαλού αποτελεί το **εσωτερικό όριο** της αιγιαλίτιδας. Η γραμμή, **νοητή ή φυσική**, από την οποία μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης ονομάζεται **γραμμή βάσης**.

Ο τρόπος χάραξης της γραμμής βάσης για τον υπολογισμό του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης, αποτελεί την **αφετηρία** για τον υπολογισμό και των υπολοίπων θαλάσσιων ζωνών, το εσωτερικό όριο των οποίων ταυτίζεται με το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης. Ως **εξωτερικό όριο**¹⁴⁶ της αιγιαλίτιδας ζώνης ορίζεται η γραμμή εκείνη της οποίας κάθε σημείο βρίσκεται σε τόση απόσταση από το πλησιέστερο σημείο της γραμμής βάσης, όσο είναι και το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 41).

Στη Σύμβαση, ορίζονται δύο μέθοδοι υπολογισμού των γραμμών βάσης. Η πρώτη μέθοδος είναι η **κανονική ή φυσική γραμμή βάσης**, η οποία ορίζεται ως η γραμμή της κατώτατης ρηχίας, δηλαδή το σημείο της ακτής στο οποίο σταματάει η

¹⁴⁴ Στα ανωτέρω σημειώνουμε επιπλέον δύο αντίθετα επιχειρήματα, ήτοι (i) η αβλαβής διέλευση για να είναι νόμιμη πρέπει να είναι *συνεχής και ταχεία* (άρθρο 18 §2), κριτήρια τα οποία δεν συνάδουν με τον σκοπό περιπλάνησης αλλοδαπού πολεμικού πλοίου σε χωρική θάλασσα παράκτιου κράτους και (ii) το άρθρο 21 της Σύμβασης δεν περιλαμβάνει την ασφάλεια του παράκτιου κράτους, ως θεμέλιο νομοθετικής αρμοδιότητας για ζητήματα σχετικά με την αβλαβή διέλευση (ως προς (ii) και οι Ιωάννου & Στρατή 2013, 75, §256).

¹⁴⁵ Τα ΗΕ δημοσίευσαν το 1989 ένα *Σχέδιο* για την εφαρμογή των Γραμμών Βάσης. Διαθέσιμο στο UN Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea. «Baselines». New York, 1989. available at: [source link](#)

¹⁴⁶ Για την χάραξη του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης, εφαρμόζονται τρεις μέθοδοι, (i) η παράλληλη χάραξη η οποία ακολουθεί την ακτή σε όλες τις πτυχές της, (ii) η πολυγωνική με την οποία χαράσσονται ευθείες γραμμές παράλληλες προς τις γραμμές βάσης που ενώνουν ακρωτήρια και (iii) η μέθοδος του ημικυκλίου με την οποία χαράσσονται με βάση διάφορα σημεία της ακτογραμμής, συνεχόμενα ημικύκλια με ακτίνα το δεδομένο εύρος των χωρικών υδάτων, οι κορυφές των οποίων ενώνονται με μία νοητή γραμμή που αποτελεί και το εξωτερικό όριο της ζώνης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 41)

τελευταία φάση της παλίρροιας (άμπωτη). Η δεύτερη είναι η *ευθεία γραμμή*, η οποία είναι νοητή και ενώνει διάφορα σημεία της φυσικής ακτογραμμής και εφαρμόζεται όταν η φυσική ακτογραμμή παρουσιάζει γεωγραφικές ιδιομορφίες, όπως βαθιές εγκολπώσεις ή συστάδες νήσων κατά μήκος της ακτής και σε άμεση γειτνίαση με αυτή¹⁴⁷ (άρθρα 5, 7).

Ως προς το ισχύον σήμερα νομοθετικό καθεστώς στην Ελλάδα, σύμφωνα με το AN 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδος»¹⁴⁸, για τη μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης, *την οποία ορίζει στα 6 νμ*, χρησιμοποιείται η **φυσική ακτογραμμή**, η οποία εφαρμόζεται στο *Αιγαίο* (Ιωάννου & Στρατή 2013, 46)¹⁴⁹.

Κατά την προσχώρηση της στη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1982, την 6^η Νοεμβρίου 1972, η Ελλάδα κατέθεσε δήλωση, σύμφωνα με την οποία κατά τον καθορισμό των ορίων της υφαλοκρηπίδας θα εφαρμόζει το σύστημα της φυσικής γραμμής. Η ρύθμιση η οποία συναντάται στο κυρωτικό Νομοθετικό Διάταγμα 1182 της 14 Ιουνίου/ 8 Ιουλίου 1972¹⁵⁰ ¹⁵¹ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 5-6) δεν καταργήθηκε με το Ν 2123/1995 με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας.

¹⁴⁷ Σε αυτή την περίπτωση χαράσσεται μία νοητή γραμμή η οποία ενώνει διάφορα σημεία της φυσικής ακτογραμμής. Οι νοητές γραμμές δεν πρέπει να αφίστανται σημαντικά από τη γενική κατεύθυνση της ακτής και δεν πρέπει να χαράσσονται από και προς σκοπέλους, εκτός αν επ' αυτών έχουν κτισθεί φάροι ή άλλες εγκαταστάσεις ή μία τέτοια χάραξη έχει αναγνωρισθεί διεθνώς. Επιπρόσθετα, η χάραξη της ευθείας γραμμής βάσης δεν θα πρέπει να αποκόπτει την αιγιαλίτιδα ζώνη άλλου κράτους από την ανοικτή θάλασσα ή την ΑΟΖ (άρθρο 7)(Ιωάννου & Στρατή 2013, 43 - 44).

¹⁴⁸ Παρά το γεγονός ότι ο AN 230/1936 δεν προσδιορίζει τον όρο «ακτή», θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι αναφέρεται στη γραμμή της κατώτατης ρηχίας κατά μήκος της ακτής, όπως ορίζει το διεθνές δίκαιο (Ιωάννου & Στρατή 2013, 46, παρ. 147).

¹⁴⁹ Άρθρο μόνον «Η έκτασις της αιγιαλίτιδος ζώνης καθορίζεται εις εξ ναυτικά μίλια από της ακτής μη θιγομένων των εν ισχύι διατάξεων των αφορωσών εις ειδικάς περιπτώσεις, καθ' ας η αιγιαλίτις ζώνη ορίζεται μείζων ή ελάσσων των εξ (6) ναυτικών μιλίων» στον Αναγκαστικό Νόμο 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδος» (ΦΕΚ Α-450/13-10-1936), Κέρκυρα, 17 Σεπτ. 1936.

¹⁵⁰ Βλ ΝΔ 1182/ 1972 *Supra* note 7.

¹⁵¹ Στο άρθρο μόνον §2 του ΝΔ 1182/ 1972 ορίζεται « 2. Ως προς το υπό του άρθρου 6 παρ. 1 και 2 κυρουμένης συμβάσεως προβλεπόμενον καθορισμόν των ορίων της υφαλοκρηπίδος μεταξύ της Ελλάδος και των Κρατών, ων Αι ακταί κείνται έναντι των Ελληνικών, ως και μεταξύ της Ελλάδος και τον ομόρων προς αυτήν Κρατών, η Ελλάς, ελλείψει διεθνούς συμφωνίας, θέλει εφαρμόζει το σύστημα της φυσικής γραμμής βάσεως».

Με το ΠΔ 107/2020 της 27ης Δεκεμβρίου 2020¹⁵², αποφασίστηκε η χάραξη **ευθειών γραμμών βάσης** οι οποίες συνδέουν σημεία σε (10) περιοχές στο **Ιόνιο Πέλαγος**¹⁵³, στα πλαίσια της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12νμ, σύμφωνα με το Ν 4767/2021 της 21ης Ιανουαρίου 2021¹⁵⁴, από το βορειότερο σημείο της Πριφέριας Ιονίων Νήσων μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου. Σε σχέση με τις γραμμές βάσεις, ο Ν 4767/2021 σημειώνει στο άρθρο 2§2 ότι ως γραμμή βάσης για τη μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης 12νμ στο Ιόνιο, χρησιμοποιείται η **φυσική ακτογραμμή, με την επιφύλαξη των ρυθμίσεων του ΠΔ 107/2020**, το οποίο ρυθμίζει τόσο την *χάραξη ευθειών γραμμών βάσης όσο και το κλείσιμο κόλπων* στην αμέσως ανωτέρω περιοχή του Ιονίου.

Οι Ιωάννου και Στρατή, εκτιμούν ότι μία τυπική εφαρμογή του συστήματος των ευθειών γραμμών βάσης, σε συνδυασμό με το «κλείσιμο των κόλπων» θα επαυξήσει την ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη κατά 2 - 3%¹⁵⁵. Αντίστοιχα ο Συρίγος τοποθετεί την αύξηση σε ποσοστό 3,3%. Ταυτόχρονα θα μετακινηθεί προς την θάλασσα και το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, καθώς η γραμμή βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης αποτελεί την γραμμή βάσης για την μέτρηση όλων των θαλάσσιων ζωνών (Συρίγος 2021, 301; Ιωάννου & Στρατή 2013, 46 - 47).

Σε ότι αφορά τους **σκοπέλους**, σύμφωνα με το άρθρο 13, όταν μία τέτοια οντότητα βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη από το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης από το ηπειρωτικό ή το νησιωτικό έδαφος, η γραμμή βάσης του σκοπέλου μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γραμμή βάσης για τη μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας και κατ' επέκταση και όλων των άλλων ζωνών δικαιοδοσίας. Όταν αυτή η απόσταση είναι με-

¹⁵² Προεδρικό Διάταγμα 107/2020 - ΦΕΚ 258/Α/27-12-2020 «Περί κλεισίματος κόλπων και χάραξης ευθειών γραμμών βάσης στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου και των Ιονίων Νήσων μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου».

¹⁵³ Σε σχέση με τις γραμμές βάσεις, ο Ν 4767/2021 σημειώνει στο άρθρο 2 (2) ότι ως γραμμή βάσης για τη μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης 12νμ στο Ιόνιο, χρησιμοποιείται η φυσική ακτογραμμή, με την επιφύλαξη των ρυθμίσεων του ΠΔ 107 / 2020.

¹⁵⁴ Νόμος 4767/2021 - ΦΕΚ 9/Α/21-1-2021 «Καθορισμός του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου και των Ιονίων Νήσων μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου»

¹⁵⁵ Η γενικότητα της διατύπωσης των σχετικών κανόνων και της έλλειψης αυστηρών κριτηρίων για τον ακριβή προσδιορισμό των γραμμών βάσης, επιτρέπει διαφοροποιήσεις στην πράξη, καθώς δεν προβλέπεται ανώτατο όριο μήκους των ευθειών γραμμών βάσης και δεν προσδιορίζεται η μέγιστη επιτρεπτή απόσταση των νησιών που αποτελούν «συστάδα νήσων» τόσο από την ακτή όσο και μεταξύ τους (Ιωάννου & Στρατή 2013, 46).

γαλύτερη από το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, τότε δεν δικαιούται αιγιαλίτιδα¹⁵⁶ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 53-54).

Η Τουρκία, υιοθέτησε αρχικά με το Νόμο 476/1964 το σύστημα των ευθειών γραμμών βάσης. Κατά την κρατούσα άποψη, ο μεταγενέστερος Νόμος 2674/1982 κατήργησε το σύστημα των ευθειών γραμμών βάσης χωρίς να ορίσει τη νέα μέθοδο. Συνεπώς θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι σήμερα οι γραμμές βάσης της Τουρκίας ακολουθούν την φυσική ακτογραμμή (Ιωάννου & Στρατή 2013, 47)^{157 158}.

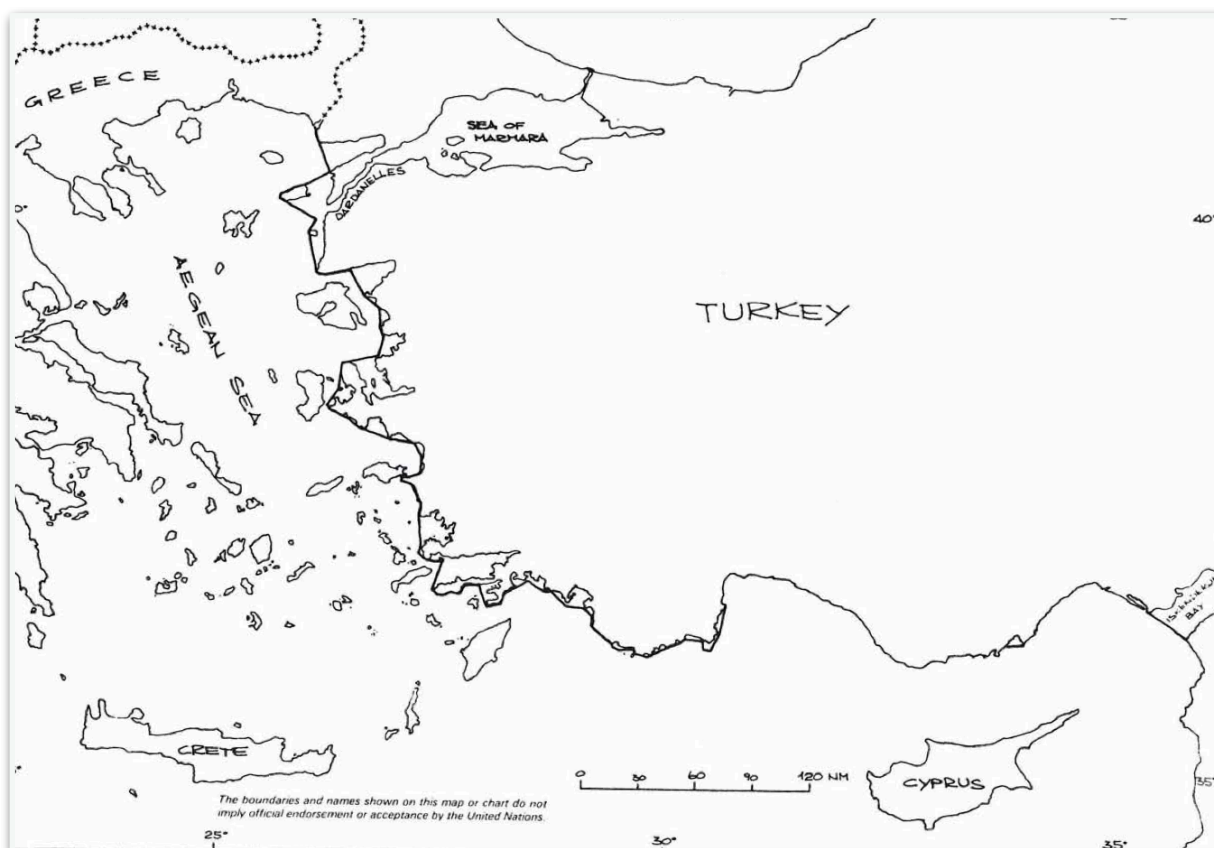
Οι ευθείες γραμμές βάσεις της Τουρκίας στο Αιγαίο σύμφωνα με τη νομοθεσία του 1964 στην **Εικόνα (2)** που ακολουθεί¹⁵⁹ :

¹⁵⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 7§4, « Ευθείες γραμμές βάσης δεν θα χαράσσονται από και προς σκοπέλους, εκτός εάν έχουν κτισθεί επ' αυτών φάροι ή άλλες εγκαταστάσεις. Εξαίρεση του εν λόγω κανόνα αποτελεί η περίπτωση όπου η χάραξη ευθειών γραμμών βάσης από και προς σκοπέλους έχει αναγνωρισθεί διεθνώς (UNCLOS)

¹⁵⁷ Ο τουρκικός Νόμος 476/ 1964 διαθέσιμος στο: The Geographer. «No 32 Straight Baselines Turkey» International Boundary Study, Series A, Limits in the Seas March 25. 1971. available at: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/10/LIS-32.pdf>

¹⁵⁸ Χάρτης με την χάραξη γραμμών βάσης της Τουρκίας στο Αιγαίο Πέλαγος περιλαμβάνεται στην έκδοση των ΗΕ, UN Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea. «Baselines: National Legislation With Illustrative Maps, Turkey». New York, 1989. p.313. available at: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/publications/E.89.V.10.pdf>

¹⁵⁹ Όπως διαπιστώνεται από δημοσιευμένους χάρτες, σχετικά με την τουρκική περίπτωση, η Ίμβρος, η Τένεδος και οι Λαγούσες νήσοι, στην είσοδο των Στενών του Ελλήσποντου, περικλείονται μέσα σε σύστημα ευθειών γραμμών βάσεως που παραβιάζει τους όρους που θέτει το διεθνές δίκαιο, καθώς τα νησιά δεν γειτνιάζουν άμεσα με τις μικρασιατικές ακτές και δεν ακολουθούν την γενική κατεύθυνση της ακτογραμμής, όπως σαφώς και περιοριστικά ορίζει η Σύμβαση (άρθρο 7) (Συρίγος 2021, 301).

Εικόνα (2): Τουρκικές γραμμές βάσης στο Αιγαίο Πέλαγος

Baselines: National Legislation With Illustrative Maps, Turkey». New York, 1989. p.313.

Η διεθνής πρακτική και δικαστική νομολογία.

Από τη διεθνή πρακτική προκύπτει ότι όταν το ένα μόνο κράτος έχει υιοθετήσει ευθείες γραμμές βάσης και το άλλο δικαιούται αλλά δεν έχει προβεί σε σχετική χάραξη, συχνά είτε δεν λαμβάνονται υπόψη οι γραμμές αυτές, είτε εξισορροπούνται με άλλο τρόπο τα πλεονεκτήματα που προέρχονται από αυτές, όπως με συνυπολογισμό «υποθετικών» ευθειών γραμμών βάσης¹⁶⁰.

¹⁶⁰ Οι Ιωάννου & Στρατή αναφέρουν ως παράδειγμα την ρύθμιση της «Συμφωνίας Ελλάδας-Αλβανίας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και των άλλων θαλασσίων ζωνών τις οποίες τα δύο κράτη δικαιούνται βάσει του διεθνούς δικαίου» της 27ης Απριλίου 2009, σύμφωνα με την οποία, για τους σκοπούς της οριοθέτησης, ως γραμμή βάσης ελήφθη υπόψη εκατέρωθεν η φυσική ακτογραμμή, υπολογίζοντας ταυτόχρονα ως «κλειστούς» όλους τους κόλπους που πληρούν τα κριτήρια του άρθρου 10 της Σύμβασης επιλύοντας το ζήτημα της επίρειας των αλβανικών γραμμών βάσης η νομιμότητα των οποίων ήταν αμφισβητήσιμη (Ιωάννου & Στρατή 2013, 48, παρ 153)

Στην υπόθεση «*Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*»¹⁶¹, το Δικαστήριο έκρινε ότι στην περίπτωση της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών δεν θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στην επιλογή των σημείων βάσης που έκανε ένα από τα μέρη. Το Δικαστήριο πρέπει να επιλέγει σημεία βάσης με αναφορά στη φυσική γεωγραφία των σχετικών ακτών.

Στην υπόθεση «*Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*», το Δικαστήριο επαναεπιβεβαίωσε τη νομολογία του, με αναφορά στην υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης στη *Μαύρη Θάλασσα*, διατυπώνοντας την θέση ότι κατά τη χάραξη της προσωρινής μέσης γραμμής θα επιλέξει το ίδιο τα σημεία βάσης που θεωρεί κατάλληλα «(...) *The Court will accordingly proceed to construct its provisional median line by reference to the base points which it considers appropriate*»¹⁶² (Ιωάννου & Στρατή 2013, 48 - 49).

3.1.3. Το κλείσιμο των κόλπων

Με την γεωγραφική έννοια, κόλπος είναι ένα τμήμα θάλασσας που διεισδύει σημαντικά στο χερσαίο έδαφος. Η γεωγραφική αυτή έννοια δεν συμπίπτει με τη νομική έννοια του κόλπου, όπως ορίζεται στο άρθρο 10§2¹⁶³.

Από την εφαρμογή της μεθόδου του άρθρου 10§2, προκύπτει ότι προκειμένου να θεωρηθεί νομικά ως κόλπος μια θαλάσσια εσοχή θα πρέπει η διείσδυση των υδάτων στο χερσαίο έδαφος να υπερβαίνει το ήμισυ του πλάτους του στομίου του κόλπου. Εφόσον μία θαλάσσια εσοχή στην ξηρά θεωρείται ότι είναι κόλπος με τη νομική

¹⁶¹ Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61. (Feb. 3, 2009) p. 108 para 137.

¹⁶² « In . . . the delimitation of the maritime areas involving two or more States, the Court should not base itself solely on the choice of base points made by one of those Parties. The Court must, when delimiting the continental shelf and exclusive economic zones, select base points by reference to the physical geography of the relevant coasts.” (Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 108, para. 137.) » όπως αναπαράγεται στο «Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)» Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 624. (November 19, 2012) p.78 para 200.

¹⁶³ Άρθρο 10 §2. «2. Για τους σκοπούς της παρούσας σύμβασης, κόλπος είναι ευδιάκριτη εσοχή ακτής της οποίας η διείσδυση στην ξηρά σε σχέση με το πλάτος του στομίου της είναι τέτοια, ώστε τα ύδατα που περικλείει να περικυκλώνονται από την ακτή αποτελώντας κάτι περισσότερο από μία απλή καμπυλότητα της ακτής. Εν τούτοις, μία τέτοια εσοχή της ακτής δεν θεωρείται κόλπος εκτός αν η επιφάνειά της είναι ίση ή μεγαλύτερη από εκείνη ενός ημικυκλίου που έχει για διάμετρο την ευθεία τη φερόμενη κατά πλάτος του στομίου της εσοχής». (UNCLOS)

έννοια, τότε είναι δυνατόν να χαραχθεί κατά μήκος του στομίου του μία (νοητή) γραμμή βάσης. Η χάραξη μιας τέτοιας γραμμής θα έχει ως αποτέλεσμα τον χαρακτηρισμό των υδάτων που βρίσκονται στο εσωτερικό τμήμα (προς την ακτή) της γραμμής ως *εσωτερικά ύδατα* (Ιωάννου & Στρατή 2013, 50).

Ένα παράκτιο κράτος δικαιούται να «κλείσει» έναν κόλπο καθιστώντας την υδάτινη επιφάνεια εσωτερικά του ύδατα, όταν συντρέχουν οι εξής όροι : (i) πρόκειται για κόλπο με τη νομική του έννοια, ήτοι, η υδάτινη επιφάνεια του κόλπου είναι ίση ή μεγαλύτερη από εκείνη του ημικυκλίου που έχει για διάμετρο το ευθύγραμμο τμήμα που ενώνει τα άκρα της φυσικής εισόδου του κόλπου και (ii) το μήκος της γραμμής αυτής δεν υπερβαίνει τα 24νμ ή χαράσσεται σε σημείο όπου η απόσταση μεταξύ των ακτών του κόλπου δεν υπερβαίνει τα 24νμ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 50 - 51).

Ο ανωτέρω κανόνας δεν εφαρμόζεται στους λεγόμενους «**ιστορικούς**» κόλπους (άρθρο 10 §6). Σύμφωνα με το εθιμικό δίκαιο « ως «ιστορικός κόλπος» νοείται εκείνος επί του οποίου το παράκτιο κράτος ασκεί με σαφήνεια, αποτελεσματικότητα και συνέχεια επί μακρό χρονικό διάστημα κυριαρχία, σε αντίθεση με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, αλλά με την ανοχή της διεθνούς κοινότητας». Σε περίπτωση που ένας κόλπος αναγνωρίζεται ως «ιστορικός», ολόκληρη η επιφάνεια του θεωρείται ότι ανήκει στα εσωτερικά ύδατα του παράκτιου κράτους και η γραμμή βάσης είναι δυνατόν να χαραχθεί κατά πλάτος του στομίου του, ανεξάρτητα από το μήκος της (Ιωάννου & Στρατή 2013, 52)¹⁶⁴.

Μεταξύ των κρατών που διεκδικούν ιστορικό τίτλο σε κόλπους οι οποίοι έχουν άνοιγμα μεγαλύτερο των 24 νμ, περιλαμβάνεται η Ιταλία (*Τάραντα*), με την οποία η Ελλάδα σύναψε το 2020 συμφωνία οριοθέτησης των ζωνών δικαιοδοσίας, στα δυτικά θαλάσσια σύνορα της και η **Λιβύη** η οποία διεκδικεί το κλείσιμο του κόλπου της **Σύρτης** με άνοιγμα 306 νμ, για το οποίο η **Ελλάδα**, ως έναντι ευρισκόμενο παράκτιο κράτος, έχει αντιταχθεί.

Η Ελλάδα ακολουθεί εθιμικά τον κανόνα των **10νμ** για το **κλείσιμο των κόλ-**

¹⁶⁴ Προκειμένου να θεωρηθεί ένας κόλπος ως «ιστορικός», να αναγνωρισθεί, δηλαδή, ότι το παράκτιο κράτος έχει ιστορικό τίτλο για την άσκηση κυριαρχίας σε ολόκληρη την επιφάνεια του, πρέπει να υπάρχει μακροχρόνια και ειρηνική πρακτική άσκησης κυριαρχίας καθώς και απουσία διαμαρτυρίας από τα άλλα κράτη (Ιωάννου & Στρατή 2013, 52).

των χωρίς σχετική νομοθετική ρύθμιση¹⁶⁵, με εξαίρεση τον χάρτη που κατατέθηκε στο Δικαστήριο κατά την προσφυγή κατά της Τουρκίας το 1976. Στο υπόμνημα του εν λόγω χάρτη αναφέρεται ότι τα όρια των χωρικών υδάτων απεικονίζονται με βάση την φυσική ακτογραμμή και «κλείσιμο» κόλπων μέχρι τα 10νμ¹⁶⁶. Επίσης, η Ελλάδα στα πλαίσια της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12νμ στο *Ιόνιο* την 21η Ιανουαρίου 2021 με το Ν 4767 / 2021, πραγματοποίησε σύμφωνα με το ΠΔ 107/2020¹⁶⁷ με ευθείες γραμμές, το κλείσιμο (39) κόλπων στην ίδια περιοχή.

3.1.3. Τα Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας

Τα Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας (ΣΔΝ) ανήκουν στην αιγιαλίτιδα ζώνη ενός κράτους και συνδέουν περιοχές της ανοικτής θάλασσας ή ΑΟΖ, με άλλο τμήμα ανοιχτής θάλασσας ή ΑΟΖ (γεωγραφικό κριτήριο) και χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα (λειτουργικό κριτήριο) (άρθρο 37).

Εντός των χωρικών υδάτων υπάρχει το δικαίωμα της «αβλαβούς διελεύσεως», το οποίο μπορεί σε περιπτώσεις πολεμικών σκαφών να θεωρηθεί ότι δεν καλύπτει τις ανάγκες των ενδιαφερομένων ναυτικών κρατών, καθώς το δικαίωμα υπόκειται σε περιορισμούς, με βασικότερο το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να αναστέλλει προσωρινά τη διέλευση ξένων πλοίων (άρθρο 25). Επιπλέον, τα υποβρύχια υποχρεούνται να πλέουν σε ανάδυση. Στη Σύμβαση (1982) δημιουργήθηκε το νέο καθεστώς του «πλού διελεύσεως»¹⁶⁸ το οποίο εφαρμόζεται αποκλειστικά στα ΣΔΝ.

¹⁶⁵ Σε περίπτωση πολέμου, ισχύει στην Ελλάδα ο Νόμος ΔΡΜΑ της 26ης Μαρτίου 1913 «Περί διάπλου και διαμονής εμπορικών πλοίων παρά τας ελληνικάς ακτάς και περί αστυνομίας όρμων εν καιρώ πολέμου» ο οποίος προβλέπει τη δυνατότητα «κλεισίματος» κόλπων μέχρι 20νμ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 50 - 51).

¹⁶⁶ Βλ την Εικόνα Ε του Παραρτήματος

¹⁶⁷ Προεδρικό Διάταγμα 107/2020 - ΦΕΚ 258/Α/27-12-2020

¹⁶⁸ Ως «πλού διελεύσεως» νοείται η άσκηση της ελευθερίας ναυσιπλοΐας και την υπέρπτησης για τον σκοπό του συνεχούς και ταχέως διάπλου των διεθνών στενών. Ο διάπλους πρέπει να είναι απρόσκοπτος, να μην παρεμποδίζεται ή διακόπτεται από το παράκτιο κράτος και δεν αναστέλλεται (άρθρο 44 / Υποχρεώσεις παράκτιων σε στενά Κρατών). Αποκλειστικός σκοπός και λειτουργία του δικαιώματος είναι η διέλευση μέσω του στενού. Οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που δεν αποτελεί άσκηση του δικαιώματος του πλού διελεύσεως, εξακολουθεί να υπόκειται στις άλλες εφαρμοστέες διατάξεις (άρθρο 38 §3/ Δικαίωμα πλου διελεύσεως). Η διενέργεια δραστηριοτήτων κατά την άσκηση του δικαιώματος του πλού διελεύσεως η οποία θα καθιστούσε την διέλευση «μη αβλαβή» (άρθρο 39 / Υποχρεώσεις πλοίων και αεροσκαφών κατά τον πλου διελεύσεως), επιφέρει τις ίδιες συνέπειες με αυτές που προβλέπονται στις διατάξεις περί αβλαβούς διελεύσεως μέσα από τα χωρικά ύδατα (Ιωάννου και Στρατή 2013, 109)

Στα ΣΔΝ η διέλευση ασκείται χωρίς κανένα κώλυμα εκ μέρους του παράκτιου κράτους, το οποίο δεν μπορεί να απαγορεύσει γενικά την διέλευση πλοίων. Οι μοναδικοί περιορισμοί αφορούν την υποχρέωση των σκαφών να μην πλέουν κατά τρόπο που μπορεί να απειλήσει την ασφάλεια του παράκτιου κράτους, να μην μολύνουν την θάλασσα, να συμμορφώνονται προς τους κανόνες ναυσιπλοΐας και να μην ασκούν αλιευτικές δραστηριότητες. *Τα υποβρύχια μπορούν να πλέουν σε κατάδυση.* Τα αεροσκάφη μπορούν να *υπερίπτανται ελεύθερα* από τα ΣΔΝ, ενώ αυτό το δικαίωμα δεν υπήρχε κατά αντιστοιχία της αβλαβούς διέλευσης από τα χωρικά ύδατα. Επιπρόσθετα δεν απαιτείται η παροχή προηγούμενης άδειας από το παράκτιο κράτος ή ειδοποίηση (Συρίγος 2021, 440).

Η αναγνώριση του δικαιώματος «πλού διέλευσης» αποτελεί τη μοναδική ίσως ρύθμιση της Σύμβασης που είναι αρνητική για την **Ελλάδα**, καθώς από τη μια πλευρά αναγνωρίζεται δικαίωμα υπέρπτησης, ενώ από την άλλη *διευρύνεται η έννοια της διέλευσης επιτρέποντας*, μεταξύ άλλων, την διέλευση υποβρυχίων εν καταδύσει. Η διαμόρφωση του **Αιγαίου**, έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη μεγάλου αριθμού στενών και υπό το ισχύον καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης των 6νμ. Ωστόσο ορισμένα μόνο υπάγονται στο καθεστώς του «πλού διέλευσης», δηλαδή συνδέουν περιοχές ανοικτής θάλασσας με άλλες περιοχές ανοικτής θάλασσας και ταυτόχρονα χρησιμοποιούνται από την διεθνή ναυσιπλοΐα (Ιωάννου και Στρατή 2013, 115).

Με την επέκταση των χωρικών υδάτων σε 12νμ τουλάχιστον δύο προσεγγίσεις του **Αιγαίου** από το Νότο, δηλαδή το στενό των Αντικυθήρων νοτιοδυτικά και το στενό της Κάσου νοτιοανατολικά, θα υπαχθούν ως ΣΔΝ στο καθεστώς του «πλού διέλευσης», ενώ άλλα τρία σημεία εισόδου (τα στενά της Ελαφονήσου, των Κυθήρων και της Ρόδου) εντάσσονται ήδη - υπό το ισχύον καθεστώς των 6νμ - στο καθεστώς αυτό (Ιωάννου και Στρατή 2013, 115)¹⁶⁹.

Η Ελλάδα προκειμένου να αντιμετωπίσει τις δυσμενείς επιπτώσεις από την εφαρμογή των διατάξεων για τα ΣΔΝ στο Αιγαίο, κατέθεσε κατά την κύρωση της Σύμ-

¹⁶⁹ Είναι αμφιλεγόμενο, αν περιπτώσεις όπως του στενού της Καρπάθου ή των στενών μεταξύ των νήσων Κω και Αστυπάλαιας, Αμοργού και Καλύμνου, Νάξου και Πάτμου, Μυκόνου και Ικαρίας, Ευβοίας και Άνδρου και Ακρωτηρίου Σουνίου και Κέας, που συνδέουν περιοχές ανοικτής θάλασσας με μία απομονωμένη ζώνη ανοικτής θάλασσας (θύλακα ανοικτής θάλασσας), υπάγονται στο καθεστώς του πλού διέλευσης (Ιωάννου και Στρατή 2013, 115).

βασης την 12η Ιουνίου 1995, ερμηνευτική δήλωση ως προς το άρθρο 41§1¹⁷⁰, το οποίο αναγνωρίζει το δικαίωμα των παράκτιων κρατών να προσδιορίζουν θαλάσσιους διαδρόμους και σχέδια διαχωρισμού κυκλοφορίας στα στενά, όπου αυτό είναι αναγκαίο για την ασφαλή διέλευση των πλοίων (Ιωάννου και Στρατή 2013, 115-116). Η Ελλάδα διεκδικούσε το δικαίωμα, στο πλαίσιο της Σύμβασης, να περιορίσει τον αριθμό των διεθνών στενών στο **Αιγαίο**, προσδιορίζοντας σε ποιά από τα πολλά εναλλακτικά στενά του Αιγαίου θα μπορούσε να ασκηθεί ο « πλούς διέλευσης » (Συρίγος 2021, 439 - 441)¹⁷¹. Την δήλωση της Ελλάδας επιχείρησε να αντικρούσει η Τουρκία. Το ζήτημα αν οι διατάξεις της Σύμβασης περί « πλού διέλευσης » ισχύουν και ως κανόνες εθιμικού δικαίου, παραμένει αμφιλεγόμενο (Ιωάννου & Στρατή 112).

3.2. Η οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης

Σύμφωνα με το άρθρο 15 της Σύμβασης «Οριοθέτηση της χωρικής θάλασσας μεταξύ Κρατών με έναντι κείμενες ή προσκείμενες ακτές»:

«Στην περίπτωση που οι ακτές δύο Κρατών κείνται έναντι αλλήλων ή συνορεύουν, κανένα από τα δύο Κράτη δεν δικαιούται, ελλείψει αντιθέτου συμφωνίας μεταξύ τους, να εκτείνει την χωρική του θάλασσα πέραν της μέσης γραμμής της οποίας όλα τα σημεία βρίσκονται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσεως από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας καθενός από τα δύο Κράτη. Η παραπάνω διάταξη δεν εφαρμόζεται όμως όπου λόγω *ιστορικού τί-*

¹⁷⁰ Άρθρο 41, *Θαλάσσιοι διάδρομοι και σχέδια διαχωρισμού κυκλοφορίας στα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας*, «1. Σύμφωνα με το παρόν Μέρος, παράκτια σε στενά Κράτη μπορούν, να προσδιορίζουν θαλάσσιους διαδρόμους και να καθορίζουν σχέδια διαχωρισμού κυκλοφορίας για τη ναυσιπλοΐα σε στενά, όπου τούτο είναι αναγκαίο για την ασφαλή διέλευση των πλοίων» (UNCLOS)

¹⁷¹ Οι Ιωάννου & Στρατή, μεταφέρουν την άποψη του Ροζάκη : «στις πραγματικές συνθήκες των ελληνικών θαλασσών και ιδιαίτερα του Αιγαίου πελάγους, όπου οι μετατοπίσεις του πλού (ή κατά μείζονα λόγο της υπέρπτησης) είναι χωρίς ιδιαίτερη σημασία για τη λειτουργική ικανοποίηση της ελευθερίας διέλευσης, ο προσδιορισμός ενός αριθμού στενών διεθνούς ναυσιπλοΐας όπου εφαρμόζεται το καθεστώς του πλού / transit διέλευσης και ο αποκλεισμός ορισμένων γειτονικών άλλων δεν φαίνεται να αντιστρατεύεται την Σύμβαση» (Ιωάννου και Στρατή 2013, 116).

τλου¹⁷² ή άλλων ειδικών περιστάσεων¹⁷³ παρίσταται ανάγκη να οριοθετηθούν οι χωρικές θάλασσες των δύο Κρατών κατά διαφορετικό τρόπο».

Η αμέσως ανωτέρω διάταξη, η οποία επαναλαμβάνει με μικρές φραστικές αλλαγές την ρύθμιση του άρθρου 12§1 της Σύμβασης της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη (1958), ενσωματώνει **εθιμικό κανόνα**, όπως έχει επιβεβαιωθεί νομολογιακά. Αυτό προκύπτει ιδίως, από την πανομοιότυπη διατύπωση των δύο διατάξεων καθώς και από το γεγονός ότι η πλειοψηφία των διμερών συμφωνιών οριοθέτησης, καθιερώνουν την αρχή της ίσης απόστασης ως τη βασική μέθοδο οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης. Οι κανόνες αυτοί έχουν το πλεονέκτημα της απλότητας και της ασφάλειας δικαίου, εφόσον πρόκειται περί γεωμετρικής χάραξης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 310; Συρίγος 2021, 261)¹⁷⁴.

Σε ότι αφορά την μέθοδο της οριοθέτησης των χωρικών υδάτων, κατά την διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης, η **Τουρκία** αντέδρασε στη διατήρηση της αρχής της ίσης απόστασης, προτείνοντας την αντικατάσταση της με την αρχή της ευθυδικίας και τη συνεκτίμηση των ειδικών συνθηκών που επικρατούν σε κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες. Δήλωσε επίσης ότι η απλή ύπαρξη νησιών συνιστά ιδιαίτερη περίπτωση. Αντίστοιχα, η **Ελλάδα** επιχείρησε να προκαλέσει απάλειψη της εξαίρεσης των «ειδικών περιστάσεων» και του «ιστορικού τίτλου». Οι προτάσεις, δεν έγιναν αποδεκτές. (Ιωάννου & Στρατή 2013, 310).

Σε ότι αφορά το ζήτημα της επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12νμ, τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα αναγνωρίζουν το δικαίωμα όλων των νησιωτικών σχηματι-

¹⁷² Ως «ιστορικός τίτλος» νοείται η μακροχρόνια πρακτική, η οποία έγινε ρητά ή σιωπηρά δεκτική από άλλα κράτη και νομιμοποιεί αξίωση σε μεγαλύτερο τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης απ ότι θα προέκυπτε από την εφαρμογή της ίσης απόστασης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 311).

¹⁷³ Ως «ειδικές περιστάσεις» νοούνται γεωμορφολογικά στοιχεία, τα οποία συνδέονται με την προς οριοθέτηση περιοχή και λειτουργούν για να αμβλυνθούν οι συνέπειες από την εφαρμογή του κανόνα της ίσης απόστασης στη συγκεκριμένη περίπτωση, χωρίς η εφαρμογή τους να συνιστά αυτοτελή μέθοδο οριοθέτησης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 295).

¹⁷⁴ Οι Ιωάννου και Στρατή, επισημαίνουν την άποψη του Ροζάκη : «Στόχος του διεθνούς νομοθέτη υπήρξε να απαλύνει την αυστηρή εφαρμογή της μέσης γραμμής και να επιτρέψει την παρέκκλιση από αυτήν στα σημεία εκείνα της οριοθέτησης όπου ισχύουν ειδικές περιστάσεις. Η οριοθετική γραμμή προσαρμόζεται απλώς στις ειδικές απαιτήσεις του χώρου. Πάντως, τόσο ο προσδιορισμός της έννοιας των ειδικών περιστάσεων, όσο και ο τρόπος εφαρμογής της στην πράξη παρουσίασαν πολλές δυσχέρειες, με αποτέλεσμα τη δημιουργία νομικών διαφορών, ιδίως σε σχέση με τα νησιά» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 294 - 295).

σμών σε αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ, καθώς και ότι το δικαίωμα στην αιγιαλίτιδα ζώνη υπερισχύει του δικαιώματος σε υφαλοκρηπίδα / ΑΟΖ, έτσι ώστε να μην τίθεται ζήτημα περιορισμού της αιγιαλίτιδας ζώνης λόγω αλληλοεπικάλυψης με την υφαλοκρηπίδα γειτονικού κράτους, όπως υποστηρίζει η **Τουρκία** (Ιωάννου & Στρατή 2013, 86 - 87) .

Κατά την άποψη των Σιούσιουρα και Αμπλιανίτη, η μονομερής οριοθέτηση αιγιαλίτιδας ζώνης είναι επιτρεπτή, με τον βασικό κανόνα, στις περιπτώσεις αλληλοεπικαλύψεων μεταξύ νησιών ενός κράτους και ηπειρωτικών ακτών ενός άλλου (όπως στο Αιγαίο). Αυτό προκύπτει από την εξομοιωτική μεταχείριση των νησιών, από την άποψη των δικαιωμάτων τους, με τις ηπειρωτικές ακτές, σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης, σαν να μην πρόκειται για «ειδικές περιστάσεις (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 68 - 70).

Στις συνθήκες του **Αιγαίου**, η οριοθέτηση της *Αιγιαλίτιδας* λαμβάνει δύο μορφές. Για το ηπειρωτικό έδαφος της Ελλάδας και για τα μη ακραία ανατολικά νησιά, ο κανόνας των 12νμ εφαρμόζεται ανεμπόδιστα. Σε ότι αφορά την οριοθέτηση στα ανοικτά τμήματα του Αιγαίου όπου δεν υπάρχει πρόβλημα απόστασης μικρότερης των 24νμ, οι ιστορικοί τίτλοι και οι ειδικές περιστάσεις δεν εφαρμόζονται καθώς αυτές οι εξαιρέσεις αφορούν αποκλειστικά περιπτώσεις αντικείμενων κρατών σε συνθήκες θαλάσσιας χωρικής στενότητας, όπου η απόσταση ανάμεσα στις ακτές είναι μικρότερη των 24νμ. Για τα **ανατολικά νησιά** που βρίσκονται απέναντι από την ηπειρωτική **Τουρκία**, δεν υφίσταται θέμα οριοθέτησης, καθώς έχει καθιερωθεί με τρόπο εθιμικό, ή με τις ιταλοτουρκικές συνθήκες. « Εκεί θα μπορούσαν να ισχύσουν καταρχήν οι αποκλίσεις από τη μέση γραμμή με την επίκληση ιστορικών τίτλων ή ειδικών περιστάσεων. Δεδομένης ωστόσο της οριοθέτησης που εθιμικά και συμβατικά ισχύει, το ζήτημα είναι θεωρητικό » (Ροζάκης 1991, 351 - 352)¹⁷⁵.

Το Διεθνές Δικαστήριο, κατά πάγια νομολογία, προσδιόρισε δύο στάδια διαδικασίας ως προς την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης. *Πρώτον*, το Δικαστήριο θα σχεδιάσει μία προσωρινή μέση γραμμή. *Δεύτερον*, θα εξετάσει εάν υπάρχουν ειδικές

¹⁷⁵ Η Ελλάδα έχει το δικαίωμα και τη δυνατότητα, εφαρμόζοντας την αρχή της αμοιβαιότητας, να τροποποιήσει τα εξωτερικά όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης της (κι αν ακόμα την διατηρήσει στα 6νμ) αναδιαμορφώνοντας την εσωτερική γραμμή βάσης. Ακολουθώντας το παράδειγμα της Τουρκίας, η Ελλάδα θα μπορούσε να εφαρμόσει τις ευθείες γραμμές βάσεις, αντί της φυσικής ακτογραμμής που εφαρμόσε στην τρέχουσα οριοθέτηση, και να διαφοροποιήσει κατά συνέπεια, το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας (Ροζάκης 1991, 352).

περιστάσεις που δικαιολογούν την αναπροσαρμογή μιας τέτοιας γραμμής (Παπασταυρίδης 2020, 27)¹⁷⁶.

Η διεθνής νομολογία στο ζήτημα της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης

Στην υπόθεση «Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)»¹⁷⁷, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη νομολογία του, υπογραμμίζοντας ότι «το Δικαστήριο ουδέποτε περιόρισε το δικαίωμα ενός κράτους να θεσπίσει αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ γύρων από ένα νησί, λόγω της αλληλοεπικάλυψης με την υφαλοκρηπίδα / ΑΟΖ γειτονικού κράτους».

Στην υπόθεση «*Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)*»¹⁷⁸, το Δικαστήριο αναγνώρισε σε όλα τα νησιά στην υπό οριοθέτηση περιοχή αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ, απορρίπτοντας το αίτημα της Νικαράγουα περί απόδοσης θύλακα αιγιαλίτιδας ζώνης 3νμ στα νησιά που επιδικάστηκαν στην Ονδούρα.

Στην υπόθεση «*Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain*», το Δικαστήριο δεν θεώρησε προβληματικό το γεγονός ότι λόγω της χάραξης της οριοθετικής γραμμής μεταξύ των νησιών Hawar του Μπαχρέιν και της

¹⁷⁶ Σύμφωνα με τον Παπασταυρίδη, «η οριοθέτηση των χωρικών υδάτων υπόκειται σε ένα σαφές και προβλέψιμο νομικό πλαίσιο βάσει του εθιμικού δικαίου. Μία ασφαλής πρόγνωση φαίνεται να είναι ότι αν δεν υπάρχει εξαιρετική γεωγραφική αστάθεια ή ιστορικά δικαιώματα στη σχετική θαλάσσια περιοχή, θα ήταν δύσκολο για ένα Δικαστήριο να απομακρυνθεί από τη μέση γραμμή σε οποιαδήποτε μελλοντική υποθετική οριοθέτηση των επικαλυπτόμενων χωρικών υδάτων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Εκτιμάται ότι ένα Δικαστήριο δεν θα απομακρυνθεί από την αρχή της μέσης γραμμής σε οποιαδήποτε μελλοντική υποθετική οριοθέτηση» (Παπασταυρίδης 2020, 29).

¹⁷⁷ «The Court has never restricted the right of a State to establish a territorial sea of 12 nautical miles around an island on the basis of an overlap with the continental shelf and exclusive economic zone entitlements of another State» στο International Court of Justice (ICJ) «Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)» *Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 624. p.690, para 178* (November 19, 2012). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf>

¹⁷⁸ « The Court notes that by virtue of Article 3 of UNCLOS Honduras has the right to establish the breadth of its territorial sea up to a limit of 12 nautical miles be that for its mainland or for islands under its sovereignty » στο International Court of Justice (ICJ) «Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)». *Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 659; p.751 para 302. 8 Oct. 2007.* available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/120/120-20071008-JUD-01-00-EN.pdf>

χερσονήσου του Κατάρ, οι θαλάσσιες ζώνες του τελευταίου, βόρεια και νότια των εν λόγω νησιών συνδέονταν μόνο με ένα στενό δίαυλο που δεν ήταν ιδιαίτερα κατάλληλος για τη ναυσιπλοΐα. Και τούτο διότι δυτικά των εν λόγω νησιών, τα ύδατα που περικλείονται μεταξύ των νησιών Hawar και των άλλων νησιών του Μπαχρέιν αποτελούν τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης του ίδιου κράτους, εντός της οποίας τα πλοία του Κατάρ, όπως και κάθε άλλου κράτους, απολαμβάνουν του δικαιώματος της αβλαβούς διέλευσης, το οποίο ισχύει και ως κανόνας εθιμικού διεθνούς δικαίου. Η κρίση του Δικαστηρίου έχει ιδιαίτερη σημασία ως προς την τουρκική επιχειρηματολογία περί δημιουργίας ελληνικής λίμνης στο **Αιγαίο** σε περίπτωση επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12νμ¹⁷⁹.

Στην υπόθεση «*Delimitation of the maritime boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*»¹⁸⁰, το ITLOS, αφού πρώτα αναγνώρισε αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ στο νησί St Martin του Μπανγκλαντές, επιβεβαιώνοντας την πάγια νομολογία περί υπεροχής της αιγιαλίτιδας ζώνης έναντι της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ γειτονικού

¹⁷⁹ « The Court notes that, because of the line thus adopted, Qatar's maritime zones situated to the south of the Hawar Islands and those situated to the north of those islands are connected only by the channel separating the Hawar Islands from the peninsula. This channel is narrow and shallow, and little suited to navigation. The Court therefore emphasizes that (...) the waters lying between the Hawar Islands and the other Bahraini islands are not internal waters of Bahrain, but the territorial sea of that State. Consequently, Qatari vessels, like those of all other States, shall enjoy in these waters the right of innocent passage accorded by customary international law. In the same way, Bahraini vessels, like those of all other States, enjoy this right of innocent passage in the territorial sea of Qatar » στο International Court of Justice (ICJ) «Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain». Judgment, I.C.J. Reports 2001, p. 40; p.109 para. 223 (March 16, 2001). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/87/087-20010316-JUD-01-00-EN.pdf>

¹⁸⁰ The Tribunal recognizes that Bangladesh has the right to a 12 nm territorial sea around St. Martin's Island in the area where such territorial sea no longer overlaps with Myanmar's territorial sea. A conclusion to the contrary would result in giving more weight to the sovereign rights and jurisdiction of Myanmar in its exclusive economic zone and continental shelf than to the sovereignty of Bangladesh over its territorial sea ».

Επίσης « In this context, the Tribunal requested the Parties to address the following question: "Given the history of discussions between them on the issue, would the Parties clarify their position regarding the right of passage of ships of Myanmar through the territorial sea of Bangladesh around St. Martin's Island? » στο International Tribunal for the Law Of the Sea (ITLOS) «*Delimitation of the maritime boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/ Myanmar)*». Judgment, ITLOS Reports 2012, p. 4, List of cases: no. 16.; p.51 para.169; p.53 para 171 (March 14, 2012). available at: https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/published/C16-J-14_mar_12.pdf

κράτους, ζήτησε από τα μέρη να αποσαφηνίσουν τις θέσεις τους ως προς το δικαίωμα διέλευσης των πλοίων της Μιανμάρ εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης του νησιού, ως ζήτημα που είχε ιδιαίτερη σημασία για αυτήν. Η «**πολιτική δέσμευση**» σεβασμού ενός νόμιμου δικαιώματος θα μπορούσε να αποτελέσει προηγούμενο για το **Αιγαίο**, ήτοι να αναγνωριστεί πλήρης επήρεια σε όλα τα νησιά με ανώτατο εύρος χωρικών υδάτων 12νμ με ταυτόχρονη δέσμευση από την ελληνική πλευρά περί σεβασμού του δικαιώματος αβλαβούς διέλευσης των τουρκικών πλοίων, εντός της Αιγιαλίτιδας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 311-312).

3.3. Η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Αιγαίο Πέλαγος

3.3.1. Οι θέσεις της Ελλάδας. Ισχύον καθεστώς.

Η θέση της Ελλάδας ως προς την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και κατά επέκταση των θαλάσσιων συνόρων στο Αιγαίο, είναι σύμφωνα με το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, η ακόλουθη (Υπουργείο Εξωτερικών 2022) :

«Τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας είναι σαφώς οριοθετημένα. Ειδικότερα: Στη θαλάσσια περιοχή στις εκβολές του Έβρου αυτά είναι οριοθετημένα βάσει του Πρωτοκόλλου των Αθηνών της 26ης Νοεμβρίου 1926. Στη θαλάσσια περιοχή που εκτείνεται νοτίως του Έβρου μέχρι τη Σάμο και την Ικαρία, ελλείπει σχετικών συμβατικών ρυθμίσεων με την Τουρκία εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής, σύμφωνα με το εθιμικό δίκαιο. Όπως αναφέρεται και στο άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΔΘ, το οποίο ενσωματώνει εθιμικό δίκαιο, σε περίπτωση που δεν υπάρχει συμφωνία οριοθέτησης, κανένα κράτος δεν δικαιούται να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα του ζώνη πέραν της μέσης γραμμής. Η διάταξη αυτή, η οποία επαναλαμβάνει, με μικρές μόνον φραστικές αλλαγές, τη ρύθμιση του άρθρου 12 (1) της Σύμβασης της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη, ενσωματώνει εθιμικό κανόνα δικαίου. Νοτίως της Σάμου, μεταξύ της Δωδεκανήσου και των τουρκικών ακτών, τα θαλάσσια σύνορα είναι οριοθετημένα βάσει της Συμφωνίας της 4ης Ιανουαρίου 1932 και του Πρωτοκόλλου της 28ης Δεκεμβρίου 1932 μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας. Η Ελλάδα υπεισήλθε ως διάδοχο κράτος στις σχετικές ρυθμίσεις των συμφωνιών αυτών, βάσει του άρθρου 14(1) της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων της 10ης Φεβρουαρίου 1947 που εκχωρεί την κυριαρχία των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα».

Οι όποιες αμφισβητήσεις της Τουρκίας αναφορικά με το ως άνω περιγραφόμενο υφιστάμενο καθεστώς, είναι αβάσιμες και αντίκεινται στο διεθνές δίκαιο. Οι συμφωνίες οριοθετήσεως είναι απολύτως ισχυρές και δεσμεύουν την Τουρκία, ενώ για τις περιοχές ως προς τις οποίες δεν υπάρχει συμφωνία για το θαλάσσιο σύνορο εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής βάσει του εθιμικού δικαίου που ισχύει έναντι όλων». (Υπουργείο Εξωτερικών 2022)

Η Ελλάδα απολαμβάνει κυριαρχία στην αιγιαλίτιδα ζώνη, η οποία θεωρείται μέρος της επικράτειας της, εντός των ορίων που έχει ορίσει η εθνική νομοθεσία. Το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας εκτείνεται στα 6νμ από τη φυσική ακτογραμμή. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το εύρος αυτό είναι μικρότερο από 6νμ σύμφωνα με την εφαρμογή του κανόνα της μέσης γραμμής. Δύο είναι τα νομοθετήματα τα οποία αναφέρονται το εύρος της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης¹⁸¹.

Το πρώτο είναι ο ΑΝ 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδας» όπου ορίζεται ότι «η έκτασις της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται εις **έξι νμ** από την ακτή, μη θιγομένων των εν ισχύι διατάξεων των αφοροσών εις ειδικάς περιπτώσεις, καθ' ας η αιγιαλίτις ζώνη *ορίζεται μείζων ή ελάσσων των έξι ναυτικών μιλίων*»¹⁸². Στο πεδίο της εξαίρεσης που αναγράφει ο εν λόγω Νόμος, εμπίπτει το ΠΔ της 6ης / 18ης Σεπτ.1931 «Περί καθορισμού πλάτους χωρικών υδάτων όσον αφορά τα ζητήματα της *Αεροπορίας* και της Αστυνομίας αυτής», με το οποίο ορίστηκε το εύρος του **ελληνικού εναέριου χώρου στα 10 νμ** από τις ακτές.

Η νομοθετική αυτή εικόνα συνιστά «ελληνικό παράδοξο» δεδομένου ότι δεν νοείται κυριαρχία επί του αέρος χωρίς αντίστοιχη κυριαρχία επί του εδάφους ή της

¹⁸¹ Το 1913 η Ελλάδα είχε ορίσει ότι σε καιρό πολέμου : «Ειδικώς δια την εφαρμογή του παρόντος νόμου, ως ελληνική θάλασσα εννοείται η από της ακτής μέχρις αποστάσεως δέκα ναυτικών μιλίων περιλαμβανόμενη θαλάσσια ζώνη». Άρθρο 1, Ν. ΔΡΜΑ (4141) «Περί διάπλου και διαμονής εμπορικών πλοίων παρά τας Ελληνικάς ακτάς και ερί αστυνομίας των λιμένων και όρμων εκ καιρώ πολέμου», ΦΕΚ 68. 11-4-1913 (Συρίγος 2021, 254)

¹⁸² Το άρθρο 139 του ΚΔΝΔ (ΝΔ 187/1973) ορίζει ότι «Τα χωρικά ύδατα περιλαμβάνουν θαλασσίαν ζώνη, της οποίας το πλάτος ορίζεται εις *έξ ναυτικά μίλια*, δυνάμενον να ορισθή και διαφόρως δια Προεδρικών Διαταγμάτων εκδιδομένων προτάσσει του Υπουργικού συμβουλίου » (Ιωάννου & Στρατή 2013, 80).

θάλασσας (Συρίγος 2021, 281)¹⁸³. Η Ελλάδα εφαρμόζει αδιάλειπτα από το 1931 το καθεστώς των 10νμ (ΕΕΧ), χωρίς οποιαδήποτε διαμαρτυρία από τη τουρκική πλευρά, έως το 1974. Έκτοτε, η Τουρκία επιδιώκει την έμπρακτη αμφισβήτηση του ελληνικού εθνικού εναέριου χώρου στο Αιγαίο, μεταξύ 6νμ και 10νμ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 80).

Σύμφωνα με το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών : «Βάσει εθιμικού κανόνα του Δικαίου της Θάλασσας, που ενσωματώνεται και στη Σύμβαση των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, η Ελλάδα δικαιούται να επεκτείνει μέχρι τα 12 νμ την αιγιαλίτιδα ζώνη της. Το δικαίωμα επέκτασης του ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης μέχρι τα 12 νμ είναι κυριαρχικό και ασκείται μονομερώς και κατά συνέπεια δεν υπόκειται σε κανενός είδους περιορισμό ή εξαίρεση και δεν επιδέχεται αμφισβήτησής από τρίτα κράτη (το άρθρο 3 της Σύμβασης, που ενσωματώνει κανόνα εθιμικού δικαίου, ουδένα περιορισμό ή εξαίρεση ως προς το δικαίωμα αυτό θέτει). Η συντριπτική πλειοψηφία των παράκτιων κρατών, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, έχει προσδιορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 νμ. Η Τουρκία έχει επεκτείνει, ήδη από το 1964, την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 νμ στον Εύξεινο Πόντο και τη Μεσόγειο».

Κατά την επικύρωση της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας την **12η Ιουλίου 1995** ¹⁸⁴ η Ελλάδα υπέβαλλε ερμηνευτική δήλωση με την οποία όριζε ότι : «1. Η Ελλάδα, επικυρώνοντας τη Σύμβαση των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, διασφαλίζει όλα τα δικαιώματα της και αναλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση. Η Ελλάδα θα αποφασίσει τότε και πως θα ασκήσει τα εν λόγω δι-

¹⁸³ Καταγράφεται η και αντίθετη άποψη, η οποία δεν είναι κρατούσα, ότι εναέριος χώρος υπεράνω της θάλασσας διατηρεί την ιδιαιτερότητα του και δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως παράρτημα της υποκείμενης έκτασης. Εναλλακτικά έχει υποστηριχτεί η άποψη ότι το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι 10νμ, αλλά ότι η άσκηση της κυριαρχίας ως προς τη θάλασσα σε μια ζώνη μεταξύ 6 και 10νμ δεν είναι ενεργός. Τέλος καταγράφεται η άποψη ότι «η νομιμότητα των 10νμ στηρίζεται στη λογική αρχή, σύμφωνα με την οποία ο δυνάμενος το μείζον δύναται το έλασσον (Ιωάννου & Στρατή 2013, 80 - 81)

¹⁸⁴ Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και τη Συμφωνία της Νέας Υόρκης με το Ν 2321/1995 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 136/23 Ιουνίου 1995) «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους ΧΙ της Σύμβασης». Στις 12 Ιουλίου 1995, η Ελλάδα κατέθεσε στον Γενικό Γραμματέα των Η.Ε. τα έγγραφα επικύρωσης της Σύμβασης και της Συμφωνίας και συνεπώς, Σύμφωνα με το άρθρο 308(2) Σύμβασης ΔΘ σε συνδυασμό με το άρθρο 3 του κυρωτικού Νόμου, η Σύμβαση αποτελεί από την 21η Αυγούστου 1995 ισχύον δίκαιο στη χώρα μας (βλ Κεφάλαιο Ι §1.2.3)

καιώματα σύμφωνα με την εθνική της στρατηγική. Τούτο δεν σημαίνει ούτε κατ' ελάχιστον απεμπόληση εκ μέρους της Ελλάδας των δικαιωμάτων αυτών » (ΥΠΕΞ 2022)¹⁸⁵.

Με βάση το γεγονός ότι το ανώτατο επιτρεπτό εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται τόσο από το εθνικό δίκαιο όσο και από το άρθρο 3 της Σύμβασης στα 12νμ, η Ελλάδα δικαιούται να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι το ανώτατο αυτό όριο. Η επέκταση μπορεί να γίνει με μονομερή εσωτερική πράξη και να καλύπτει όλες τις θαλάσσιες περιοχές της χώρας.

3.3.2. Οι θέσεις της Τουρκίας. Ισχυρισμοί και αντίκρουση.

Η Τουρκία σύμφωνα με το Ν 2674/1982¹⁸⁶, ρύθμισε το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 6 νμ το οποίο εφαρμόζεται στο **Αιγαίο**. Επιπρόσθετα, με την υπ' αριθμ 8/5742 Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου του 1982, διατήρησε το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 νμ στη **Μαύρη Θάλασσα** και την **Ανατολική Μεσόγειο**, ήδη εφαρμοστέο από το 1964 (Σιούσιουρας & Χρυσόχου 2017, 412)¹⁸⁷.

Όταν η Ελλάδα εκδήλωσε την δεκαετία του 1970, την πρόθεση της να υλοποιήσει τη δυνατότητα που της παρέχει το διεθνές δίκαιο για επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12νμ, η Τουρκία χαρακτήρισε μία τέτοια ενέργεια στο Αιγαίο, ως «αιτία πολέμου/ casus belli». Χαρακτηριστική είναι η απόφαση της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης την 8η Ιουνίου 1995 (*σημ ότι η Σύμβαση κυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο την 23η Ιουνίου 1995*), με την οποία μεταβιβάζει στην Τουρκική κυβέρνηση τις αρμοδιότητες για τη λήψη μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών, σε περίπτωση εφαρμογής από την Ελλάδα των διατάξεων της Σύμβασης για την επέκταση των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο. Το τουρκικό «*Casus Belli*», συνιστά παραβίαση του άρθρου

¹⁸⁵ Η δήλωση δεν ήταν υπό αυστηρούς όρους απαραίτητη δεδομένου ότι το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών υδάτων σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης, δεν υπόκειται σε προθεσμία ή αίρεση. Ωστόσο, έχει πολιτική σημασία σε ότι αφορά την πρόληψη τυχόν ισχυρισμών σχετικά με την παραίτηση από δικαιώματα ή την σιωπηρή αποδοχή των τουρκικών θέσεων στο Αιγαίο Πέλαγος.

¹⁸⁶ UN. Act No. 2674 of 20 May 1982, on the Territorial Sea of the Republic of Türkiye. available at: https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TUR_1982_Act.pdf

¹⁸⁷ Για να δικαιολογήσει την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στη Μαύρη Θάλασσα, η Τουρκία ισχυρίζεται ότι αυτό συνέβη βάσει της αρχής της αμοιβαιότητας σε σχέση με τα εκεί όμορα κράτη, τα οποία είχαν ήδη κηρύξει χωρικά ύδατα 12 νμ (Παπασταυρίδης 2020, 15-16).

2 §4 του Χάρτη των ΗΕ που απαγορεύει στα κράτη μέλη την απειλή χρήση βίας στις διεθνείς σχέσεις (Ιωάννου & Στρατή 2013, 83). Οι **θέσεις της Τουρκίας** επί του ζητήματος είναι :

(Α) Η Τουρκία δεν δεσμεύεται από τον κανόνα των 12 νμ δεδομένου ότι, αφενός αυτό δεν αντανακλά κανόνα **εθιμικού δικαίου**, αφετέρου η Τουρκία έχει αντιπαχθεί επίμονα σε αυτόν ως **επίμονος αντιρρησίας**.

Αντίκρουση. Σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας, το κράτος δύναται να ορίσει και να επεκτείνει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης με μονομερή πράξη εντός του ορίου των 12νμ. Το δικαίωμα των παράκτιων κρατών να επεκτείνουν την αιγιαλίτιδα ζώνη θεωρείται μέρος του εθιμικού δικαίου και, ως εκ τούτου, ισχύει έναντι της Τουρκίας. Επιπρόσθετα, τα κράτη μπορούν να επεκτείνουν την αιγιαλίτιδα ζώνη σταδιακά ή να χρησιμοποιήσουν διαφορετικά όρια σε διαφορετικά μέρη των ακτών, χωρίς να υφίσταται χρονικό πλαίσιο, προθεσμία ή άλλες εξαιρέσεις για την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος. Η Τουρκία δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι είναι «επίμονος αντιρρησίας», καθώς έχει ήδη εκφρασθεί υπέρ της επεκτάσεως¹⁸⁸ του εύρους των χωρικών υδάτων στη Μαύρη Θάλασσα και την Ανατολική Μεσόγειο, όπως αναφέρθηκε αμέσως ανωτέρω¹⁸⁹.

(Β) Οποιαδήποτε επέκταση χωρικών υδάτων κρατών σε **ημίκλειστες θάλασσες** όπως στο Αιγαίο, πρέπει να βασίζεται σε αμοιβαία συμφωνία.

Αντίκρουση. Το **Αιγαίο** θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «ημίκλειστη» θάλασσα σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 122 της Σύμβασης. Ωστόσο, όπως έχει ήδη σημειωθεί, στο πλαίσιο της Σύμβασης, ουδεμία διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ των «ημίκλειστων θαλασσών» και των άλλων θαλάσσιων περιοχών, ως προς τους κανόνες που διέπουν τη θέσπιση και την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών (Ιωάννου & Στρατή 2013, 84; Συρίγος 2021, 260)¹⁹⁰

(Γ) Στην τελική Σύνοδο της Τρίτης Συνδιασκέψεως για το Δίκαιο της Θάλασσας την 8η Δεκεμβρίου 1982, ο επικεφαλής της τουρκικής αντιπροσωπείας προέβη σε

¹⁸⁸ Επωφελούμενο από τον ίδιο τον κανόνα, στον οποίο κατ' ισχυρισμόν αντιτίθεται, ένα κράτος χάνει το δικαίωμα του να θεωρηθεί ως επίμονος αντιρρησίας (Παπασταυρίδης 2020, 18)

¹⁸⁹ Βλ. Κεφάλαιο I §1.3.2.

¹⁹⁰ Βλ. Κεφάλαιο II §2.1.2.

δήλωση όπου καταγράφονται οι καταληκτικές αιτιάσεις της Τουρκίας σχετικά με τις ρυθμίσεις της Σύμβασης που είναι αντίθετες από τα συμφέροντα της. Στην Δήλωση μεταξύ άλλων, σημειώνεται :

«Στις στενές θάλασσες, όπως οι κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες, με τις οποίες συνορεύει η Τουρκία, η επέκταση των χωρικών υδάτων χωρίς τη λήψη υπόψη των ειδικών συνθηκών των θαλασσών αυτών και με τρόπο που θα στερούσε ένα άλλο παράκτιο κράτος από τα υφιστάμενα δικαιώματα και συμφέροντα του δημιουργεί άνισα αποτελέσματα που απαιτούν σίγουρα την εφαρμογή του δόγματος της κατάχρησης δικαιώματος »¹⁹¹

«Η Τουρκία είναι της γνώμης ότι το όριο των 12 νμ για τα χωρικά ύδατα δεν έχει αποκτήσει τον χαρακτήρα κανόνα του εθιμικού δικαίου. Επιπλέον, δεν μπορεί γίνει λόγος για κανόνα εθιμικού διεθνούς δικαίου σε περιπτώσεις όπου η εφαρμογή ενός τέτοιου κανόνα συνιστά κατάχρηση δικαιώματος»¹⁹²

«Η Τουρκία από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Διάσκεψης υπήρξε επίμονος αντιρρησίας στο όριο των 12 μιλίων. Σε ότι αφορά τις ημίκλειστες θάλασσες, οι τροπολογίες που υποβλήθηκαν και οι δηλώσεις των τουρκικών αντιπροσωπειών καταδεικνύουν τη συνεπή και κατηγορηματική άρνηση της Τουρκίας να αποδεχθεί το όριο των 12 μιλίων σε τέτοιες θάλασσες. Εκ τούτου, το όριο των 12 μιλίων δεν

¹⁹¹ «In the narrow seas, such as enclosed and semi-enclosed seas, on which Turkey is bordered, the extension of the territorial sea in disregard of the special characteristics of these seas and in a manner which would deprive another littoral State of its existing rights and interests creates inequitable results which certainly call for the application of the doctrine of abuse of right » βλ. A/CONF.62/SR.189. 8 Dec. 1982. p. 76, para 147

¹⁹² «Turkey is of the opinion that the 12-mile limit for territorial waters has not acquired the character of the rule of customary international law. Moreover, it is not possible to speak of a rule of customary international law in cases where the application of such a rule constitutes an abuse of right » *Ibid*, para 148.

μπορεί να διεκδικηθεί σε βάρος της Τουρκίας»^{193 194}

Λόγω των ιδιαίτερων γεωγραφικών συνθηκών του Αιγαίου, η μονομερής επέκταση των χωρικών υδάτων της Ελλάδας πέραν των 6νμ, θα αποτελούσε **κατάχρηση δικαιώματος**. Τυχόν άσκηση του δικαιώματος αυτού, θα έχει ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της Τουρκίας από την άσκηση των δικαιωμάτων, επί της υφαλοκρηπίδας (Συρίγος 2021, 258).

Αντίκρουση. Η έννοια της «κατάχρησης δικαιώματος», που κατοχυρώνεται στο άρθρο 300 της Σύμβασης, θεωρείται μια γενική αρχή του δικαίου, η οποία ελέγχει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται ένα δικαίωμα και όχι την αρμοδιότητα ενός κράτους να ασκήσει το συγκεκριμένο δικαίωμα. Η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα έχει αναμφίβολα δυσμενείς συνέπειες για την Τουρκία. Αφορά ωστόσο την εφαρμογή σχετικού εθιμικού και συμβατικού κανόνα (Συρίγος 2021, 262)¹⁹⁵.

(Δ) Οποιαδήποτε επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα μετέτρεπε το Αιγαίο σε **ελληνική λίμνη** και θα περιόριζε την πρόσβαση της Τουρκίας στο καθεστώς της ανοικτής θάλασσας.

Αντίκρουση. Η πρόσβαση της Τουρκίας στην ανοικτή θάλασσα του **Αιγαίου** και της Μεσογείου, μέσω των ελληνικών χωρικών υδάτων και των στενών διεθνούς νασιπλοίας, θα διασφαλιστεί από τα δικαιώματα της αβλαβούς διέλευσης και του πλού

¹⁹³ « Turkey, in the course of the preparatory stages of the Conference as well as during the Conference, has been a persistent objector to the 12-mile limit. As far as the semi-enclosed seas are concerned, the amendments submitted and the statements made by the Turkish delegations manifest Turkey's consistent and unequivocal refusal to accept the 12-mile limit on such seas. In view of the foregoing considerations, the 12-mile limit cannot be claimed vis-a-vis Turkey » *Ibid*, para 150

¹⁹⁴ « Οι ευνοϊκές για την Ελλάδα ρυθμίσεις της Σύμβασης σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης και το καθεστώς των νησιών, σε συνδυασμό με τη συμβατική απαγόρευση διατύπωσης επιφυλάξεων, οδήγησαν την Τουρκία στη μη υπογραφή της Σύμβασης. Αυτό δεν μεταβάλλει το αντιτάξιμο του διεθνούς δικαιώματος της Ελλάδας σε αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ έναντι της Τουρκίας, δεδομένου ότι το δικαίωμα αυτό θεμελιώνεται και στο εθιμικό δίκαιο. Η Τουρκία είχε δηλώσει στα ΗΕ το 1956, ότι το όριο των 12νμ αποτελεί κανόνα του εθιμικού δικαίου. Η αντίδραση της Τουρκίας δεν εναρμονίζεται με την προηγούμενη αποδοχή των 12νμ ως ανώτατο εύρος χωρικών υδάτων, αλλά και την μετέπειτα εφαρμογή του κανόνα στις τουρκικές ακτές στη Μαύρη Θάλασσα και την Ανατολική Μεσόγειο » (Ιωάννου & Στρατή 2013, 86)

¹⁹⁵ Βλ. Κεφάλαιο I §1.2.2.

διέλευσης που προβλέπει η Σύμβαση¹⁹⁶. Η Τουρκία θα συνεχίσει να απολαμβάνει τις ελευθερίες της Ανοιχτής Θάλασσας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 87 οι οποίες αντανakλούν διεθνές εθιμικό δίκαιο. Συνεπώς, ο ισχυρισμός ότι η επέκταση των χωρικών υδάτων θα στερήσει την Τουρκία από τα θεμελιώδη δικαιώματά της, όπως την πρόσβαση στην ανοικτή θάλασσα είναι αβάσιμος. Ακόμα και αν θεωρηθεί ότι το νομικό πλαίσιο του πλού διέλευσης στα ΣΔΝ, δεν έχει ακόμα αποκρυσταλλωθεί ως εθιμικό δίκαιο, το έτερο δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας χωρίς να ζητήσει άδεια, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει η Σύμβαση, είναι αδιαμφισβήτητο βάσει του εθιμικού διεθνούς δικαίου (Παπασταυρίδης 2020, 21 - 22).

3.3.3. Η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Ιόνιο Πέλαγος

Την **21η Ιανουαρίου 2021**, λίγες ημέρες πριν την επανεκκίνηση των διερευνητικών επαφών μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας οι οποίες είχαν διακοπεί το 2016, κατ επιλογή της Τουρκίας, η Ελλάδα με το Ν 4767/2021¹⁹⁷ καθόρισε το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, μετά του υπερκείμενου εναερίου χώρου στα **12νμ**, στην θαλάσσια περιοχή από το βορειότερο σημείο της Περιφέρειας **Ιονίων Νήσων** μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου.

Η επέκταση περιλαμβάνει τις ηπειρωτικές ακτές, καθώς επίσης τα νησιά και τους βράχους, σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης. Για τον καθορισμό της αιγιαλίτιδας των 12νμ στο Ιόνιο, πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το ΠΔ 107/2020¹⁹⁸, το κλείσιμο (39) κόλπων με ευθείες γραμμές, καθώς επίσης η χάραξη ευθειών γραμμών βάσης οι οποίες συνδέουν σημεία σε (10) περιοχές¹⁹⁹.

¹⁹⁶ Τα δικαιώματα της αβλαβούς διέλευσης και του πλού διέλευσης, ασκούνται υπό τους όρους και της προϋποθέσεις των άρθρων 17 «Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης», 18 «Έννοια Διέλευσης», 19 «Έννοια της αβλαβούς διέλευσης», 38 «Δικαίωμα πλού διέλευσης» (UNCLOS)

¹⁹⁷ Νόμος 4767/2021 - ΦΕΚ 9/Α/21-1-2021 «Καθορισμός του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου και των Ιονίων Νήσων μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου»

¹⁹⁸ Προεδρικό Διάταγμα 107/2020 - ΦΕΚ 258/Α/27-12-2020 «Περί κλεισίματος κόλπων και χάραξης ευθειών γραμμών βάσης στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου και των Ιονίων Νήσων μέχρι το Ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου»

¹⁹⁹ Σε σχέση με τις γραμμές βάσεις, ο Ν 4767/2021 σημειώνει στο άρθρο 2§2 ότι ως γραμμή βάσης για τη μέτρηση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης 12νμ στο Ιόνιο, χρησιμοποιείται η φυσική ακτογραμμή, με την επιφύλαξη των ρυθμίσεων του ΠΔ 107/2020.

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 1§2 του Ν 4767/2021 : «Η Ελληνική Δημοκρατία επιφυλάσσεται για την άσκηση και στις λοιπές περιοχές της Επικράτειάς της των αντίστοιχων δικαιωμάτων της, όπως αυτά απορρέουν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών της 10ης Δεκεμβρίου 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία αποτυπώνει διεθνές εθιμικό δίκαιο»²⁰⁰.

3.3.4. Η εφαρμογή της Αιγιαλίτιδας Ζώνης στο Αιγαίο Πέλαγος

Η επέκταση των ελληνικών υδάτων στα 12νμ θα καθιστούσε περιορισμένης σημασίας το θέμα της οριοθέτησεως της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Ο λόγος είναι ο μεγάλος αριθμός ελληνικών νησιών που βρίσκονται διεσπαρμένα στο Αρχιπέλαγος. Στο Αιγαίο υπάρχουν, περισσότερα από 9.000 ελληνικά νησιά. Επομένως η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων θα είχε αυτομάτως συνέπειες σε ολόκληρη την επιφάνεια του Αιγαίου, καθώς το 71,2% της συνολικής επιφάνειας θα αποτελούσε ελληνική αιγιαλίτιδα ζώνη.

Μετά την αύξηση των χωρικών υδάτων στα 12νμ, οι περιοχές της ανοικτής θάλασσας θα περιορίζονταν στο 20,1% της συνολικής επιφάνειας, ενώ οι περιοχές προς οριοθέτηση με την Τουρκία στο Αιγαίο, στο 5%. Η αύξηση των χωρικών υδάτων, εκτός από την μείωση των προς οριοθέτηση περιοχών της υφαλοκρηπίδας, θα επέφερε περιορισμό των τμημάτων ανοικτής θάλασσας για στρατιωτικές ασκήσεις στο Αιγαίο, όπως επίσης των περιοχών στις οποίες έχουν σήμερα πρόσβαση οι Τούρκοι αλιείς (Συρίγος 2021, 256 - 257).

Το δικαίωμα επεκτάσεως των ελληνικών χωρικών υδάτων υλοποιείται με μονομερή εσωτερική πράξη της Ελληνικής Δημοκρατίας και δεν αποτελεί αντικείμενο συμφωνίας με οποιαδήποτε άλλη χώρα. Η επέκταση στα 12νμ θα επηρεάσει τις όμορες χώρες μόνο στα σημεία εκείνα όπου η απόσταση μεταξύ των εκατέρωθεν ακτών είναι μικρότερη των 24νμ. Με την Τουρκία, θα υπάρξει ανάγκη οριοθέτησης των εκατέρωθεν χωρικών υδάτων, από τον Έβρο έως τη Σάμο και την Ικαρία, όπου σήμερα

²⁰⁰ Με την ρύθμιση του άρθρου 4 του Ν 4767/2021, στην οριοθετημένη περιοχή του Ιονίου, επιτρέπεται στα ύδατα της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ 6 και 12νμ, σε προσωρινή βάση, η αλιεία στα αλιευτικά σκάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ρύθμιση σκοπεί στην εξυπηρέτηση της δραστηριότητας των Ιταλών αλιέων στην εν θέματι περιοχή και σχετίζεται άμεσα με την επιτυχή συνολική διευθέτηση του καθεστώτος θαλασσιών ζωνών, υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, στην περιοχή του Ιονίου, μεταξύ Ελλάδας - Ιταλίας (Ν 4767/2021)

ισχύει εθιμικό καθεστώς εφαρμογής της μέσης γραμμής, καθώς για το τμήμα των Δωδεκανήσων ισχύουν οι οριοθετήσεις του 1932, μεταξύ Ιταλίας - Τουρκίας, στις οποίες υπεισήλθε ως διάδοχο κράτος η Ελλάδα (Συρίγος 2021, 262).

Η επέκταση στα 12νμ, δεν θα επηρεάσει τους πλόες των εμπορικών πλοίων, τα οποία ακολουθούν πάντα τη συντομότερη οδό ανεξάρτητα από το αν πλέουν σε χωρικά ύδατα ή ανοικτές θάλασσες, ενώ κάποια στενά θα προσδιορισθούν ως ΣΔΝ, όπου θα ασκείται το δικαίωμα του «πλού διέλευσης» τόσο από τα εμπορικά όσο και από τα πολεμικά πλοία. Η επέκταση θα επιφέρει σημαντική μείωση των διεθνών υδάτων στο Αιγαίο όπου θα μπορούν να διεξάγουν στρατιωτικές ασκήσεις (Συρίγος 2021, 788)²⁰¹.

Ο Συρίγος παρουσιάζει τα σχετικά στοιχεία από την μεταβολή του εύρους των χωρικών υδάτων στον **Πίνακα (1)**²⁰² που ακολουθεί:

Διεθνή, ελληνικά και τουρκικά χωρικά ύδατα στο Αιγαίο στα 6, 10 & 12νμ			
σύνολο Αιγαίου 188.934 τ.χλμ	ελληνικά χωρικά ύδατα	τουρκικά χωρικά ύδατα	διεθνή ύδατα
6νμ	43,3% (82.599 τ.χλμ)	7,5% (14.136 τ.χλμ)	49,2% (92.198 τ.χλμ)
10νμ (Ε.Ε.Χ.)	63,9% (120.803 τ.χλμ)	8,5% (16.206 τ.χλμ)	27,6% (51.924 τ.χλμ)
12νμ	71,2% (134.528 τ.χλμ)	8,7% (16.598 τ.χλμ)	20,1% (37.807 τ.χλμ)

Καταληκτικά, η εξέλιξη του εθιμικού και συμβατικού διεθνούς δικαίου στο θέμα της αιγιαλίτιδας ζώνης, είναι απόλυτα ευνοϊκή για τις ελληνικές θέσεις στο Αιγαίο, καθώς ουσιαστικά ακυρώνει τις περισσότερες των διεκδικήσεων της Τουρκίας. Συνεπώς, η επέκταση των χωρικών υδάτων συνιστά το πιο ισχυρό, διπλωματικό πλεονέκτημα της Ελλάδας (Συρίγος 2021, 789 - 791 ; Συρίγος 2020, 17).

²⁰¹ Σε περίπτωση επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης σε 12νμ στο Αιγαίο, θα κλείσουν : (i) τα θαλάσσια περάσματα που βρίσκονται ανατολικά και δυτικά της Κρήτης και (ii) το θαλάσσιο πέρασμα μεταξύ Κυκλάδων και Δωδεκανήσων. Επιπρόσθετα, (iii) τα χωρικά ύδατα της νησί-δας Καλόγηρος, στο κέντρο του Αιγαίου, ΒΑ της Άνδρου και ΝΔ της Χίου, θα ενωθούν με τα χωρικά ύδατα των Ψαρών και των Κυκλάδων και θα κλείσουν το θαλάσσιο πέρασμα στο Κεντρικό Αιγαίο (Συρίγος 2021, 263).

²⁰² Πίνακας στοιχείων από σχετική Βιβλιογραφία (Συρίγος 2021, 257).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV.

ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ: ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ & ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ

Οι διατάξεις της Σύμβασης εναρμονίζουν το καθεστώς οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με αυτό της ΑΟΖ. Εκ τούτου, κρίθηκε σκόπιμη, η ανάπτυξη της συζήτησης σε κοινό Κεφάλαιο.

4.1 Έννοια και νομικό καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας

Ο νομικός ορισμός για την υφαλοκρηπίδα δεν ταυτίζεται με την γεωλογική έννοια της καθώς οι διακρίσεις του βυθού δεν συμπίπτουν αναγκαία με τη νομική ορολογία. Αν και ο γεωλογικός ορισμός περιλαμβάνει περιοχές του βυθού όπως αυτόν της αιγιαλίτιδας ζώνης, οι περιοχές αυτές δεν αποτελούν υφαλοκρηπίδα από νομική άποψη ²⁰³ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 129).

Το νομικό καθεστώς της Υφαλοκρηπίδας στη Σύμβαση της Γενεύης του 1958

Η Πρώτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, υιοθέτησε τη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα (1958) όπου η υφαλοκρηπίδα ορίζεται ως ο βυθός και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών που γειτνιάζουν με την ακτή, αλλά βρίσκονται πέρα από το όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης, ως το βάθος των 200 μέτρων ή πέρα από αυτό το όριο ως το σημείο που το βάθος των υπερκείμενων υδάτων επιτρέπει την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των εν λόγω περιοχών. Η Σύμβαση

²⁰³ Η Γεωλογική έννοια της υφαλοκρηπίδας και οι διακρίσεις του βυθού : Ο Βυθός είναι η φυσική προέκταση της ξηράς κάτω από την θάλασσα. Όλη η περιοχή του βυθού από τις ακτές μέχρι το σημείο της κλίσης προς την ωκεάνια άβυσσο ονομάζεται *υφαλοπλαίσιο* (continental margin). Το υφαλοπλαίσιο διαιρείται σε *τρία τμήματα*. Το πρώτο τμήμα που αρχίζει από την ακτή και συνεχίζεται μέχρι το σημείο όπου σημειώνεται μία σημαντική κλίση του πυθμένα, ονομάζεται στη γεωλογία *υφαλοκρηπίδα* (κατά κανόνα σε απόσταση 40-45 μιλίων και μέγιστο βάθος 150-200 μέτρων). Στο σημείο που τελειώνει η γεωλογική υφαλοκρηπίδα (εκεί όπου σημειώνεται σημαντική κλίση του πυθμένα), αρχίζει το δεύτερο γεωλογικό τμήμα του υφαλοπλαισίου που ορίζεται από τη γωνία κλίσης του βυθού σε σχέση με το βάθος. Το τμήμα αυτό ονομάζεται *υφαλοπρανές* και εκτείνεται 10-12 μίλια από το σημείο όπου τελειώνει η γεωλογική υφαλοκρηπίδα, με βάθος 3.000-4.000 μέτρων. Η τελική κλίση του βυθού είναι περισσότερο ομαλή και εκτείνεται σε απόσταση 620 μιλίων από το τέλος του υφαλοπρανούς. Αυτό το τμήμα ονομάζεται *ηπειρωτικό ανύψωμα* και από το τέλος αυτού αρχίζει η *ωκεάνια άβυσσος*, μία επίπεδη περιοχή με μέγιστο βάθος 11.034 μέτρα στον Ειρηνικό Ωκεανό (Ιωάννου & Στρατή 2013, 128)

της Γενεύης χρησιμοποιεί δύο κριτήρια προκειμένου να προσδιορίσει την υφαλοκρηπίδα ως αντικείμενο κυριαρχικών δικαιωμάτων : (i) το κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μέτρων και (ii) το κριτήριο της εκμετάλλευσης. Η Σύμβαση της Γενεύης καθιέρωσε την έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους ως αποκλειστικών δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 133 - 134)²⁰⁴.

Η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969) αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη του θεσμού της υφαλοκρηπίδας. Οι κύριες σκέψεις του Δικαστηρίου ήταν : (i) η αντίληψη του γεωλογικού δεσμού μεταξύ του εδάφους του παράκτιου κράτους και της υφαλοκρηπίδας, η οποία κατ' ουσίαν αποτελεί προέκταση ή συνέχεια του χερσαίου εδάφους κάτω από τη θάλασσα, (ii) η θεωρία ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας θεμελιώνονται στη διάχυση της κυριαρχίας επί του χερσαίου εδάφους στις παρακείμενες υποθαλάσσιες περιοχές και (iii) η διαπίστωση ότι ο νομικός τίτλος του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας υφίσταται *ipso jure & ab initio* (αυτοδίκαια και εξ' υπαρχής) και ότι είναι αποκλειστικός και ανεξάρτητος από οποιαδήποτε πράξη κατάληψης ή κατοχής²⁰⁵.

Τα αδιευκρίνιστα σημεία της Σύμβασης της Γενεύης σχετικά με τον ορισμό της υφαλοκρηπίδας και τους κανόνες οριοθέτησης της ήταν κάποιοι από τους λόγους που οδήγησαν στη σύγκληση της Τρίτης Συνδιάσκεψης, με σκοπό την μεταρρύθμιση του Δικαίου της Θάλασσας.

²⁰⁴ Η ιστορική αφετηρία της νομικής ρύθμισης της υφαλοκρηπίδας εντοπίζεται στην Διακήρυξη της 28ης Σεπτεμβρίου 1945 του Προέδρου των ΗΠΑ Χ. Τρούμαν «*Πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με τους φυσικούς πόρους του υπεδάφους και του θαλάσσιου βυθού της υφαλοκρηπίδας*». Η διακήρυξη έθεσε την βάση για τη διαμόρφωση των δικαιωμάτων δικαιοδοσίας και ελέγχου, του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας, διακρίνοντας αυτά από την κυριαρχία. Χαρακτήρισε τα υπερκείμενα ύδατα ως ανοιχτή θάλασσα και επιβεβαίωσε το δικαίωμα της ελεύθερης και ανεμπόδιστης ναυσιπλοίας. Θεμελίωσε το νομικό τίτλο των διεκδικήσεων του παράκτιου κράτους, στο γεγονός ότι η υφαλοκρηπίδα αποτελεί την φυσική προέκταση του ηπειρωτικού εδάφους. Εισήγαγε την έννοια των «αρχών της ευθυδικίας» στην οριοθέτηση και αντιμετώπισε την υφαλοκρηπίδα ως νέο νομικό θεσμό (Ιωάννου & Στρατή 2013, 131).

²⁰⁵ Στην απόφαση του Δικαστηρίου της για την υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου (1978), το Δικαστήριο έκρινε ότι «τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας είναι από νομική άποψη τόσο απόρροια όσο και αυτόματο παρεπόμενο της εδαφικής κυριαρχίας του παράκτιου κράτους. Συνεπώς το εδαφικό καθεστώς ενός παράκτιου κράτους συμπεριλαμβάνει *ipso jure* τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης της υφαλοκρηπίδας την οποία δικαιούται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο».

Σύμφωνα με το άρθρο 76§1 της Σύμβασης: «1. Η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου Κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος του που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ'όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου του εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου ή σε μια απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτή την απόσταση».

Από την διάταξη προκύπτει ότι ο καθορισμός της υφαλοκρηπίδας από το παράκτιο κράτος μπορεί να γίνει με επιλογή μεταξύ δύο κριτηρίων : α) του κριτηρίου της **απόστασης** και β) του **γεωμορφολογικού** κριτηρίου, εφόσον συντρέχουν οι γεωλογικές προϋποθέσεις (Ιωάννου & Στρατή 2013, 137).

Το **εσωτερικό όριο** της υφαλοκρηπίδας ως νομικός θεσμός, αρχίζει από το σημείο του βυθού που αντιστοιχεί στο εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης, ο βυθός της οποίας εμπίπτει στην πλήρη κυριαρχία του παράκτιου κράτους. Το **εξωτερικό όριο** της υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με το κριτήριο της απόστασης, εκτείνεται σε απόσταση 200nm από τις γραμμές βάσεις, σε απόσταση η οποία συμπίπτει απόλυτα με το μέγιστο εύρος της ΑΟΖ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 138-143)²⁰⁶.

Σύμφωνα με το άρθρο 77§1 της Σύμβασης το παράκτιο κράτος ασκεί **κυριαρχικά**²⁰⁷ **δικαιώματα** επί της υφαλοκρηπίδας προς το σκοπό της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων αυτής²⁰⁸. Σύμφωνα με τις §§2, 3 του ίδιου άρθρου,

²⁰⁶ Το γεωμορφολογικό κριτήριο ωστόσο, επιτρέπει στο παράκτιο κράτος να καθορίσει την υφαλοκρηπίδα του μέχρι το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου, όταν αυτό υπερβαίνει τα 200nm από τις γραμμές βάσεις, έως το ανώτατο όριο των 350nm από τις γραμμές βάσεις της αιγιαλίτιδας ζώνης. Το εξωτερικό όριο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 100nm από το ισοβαθές των 2.500 μέτρων.

²⁰⁷ Άρθρο 77. «Τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας έχουν περιορισμένο λειτουργικό σκοπό. Περιλαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που είναι απαραίτητα και συνδέονται με την έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας όπως οι γεωτρήσεις. Η έννοια της εξερεύνησης της υφαλοκρηπίδας αναφέρεται στην αναζήτηση και έρευνα υδρογονανθράκων και των άλλων φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας » (UNCLOS)

²⁰⁸ Επιπρόσθετα το παράκτιο κράτος ασκεί ορισμένα συναφή δικαιώματα, όπως αυτά των γεωτρήσεων, της τοποθέτησης τεχνητών νήσων και άλλων κατασκευών / εγκαταστάσεων όπως σήραγγες, στην υφαλοκρηπίδα.

τα κυριαρχικά δικαιώματα είναι **αποκλειστικά**²⁰⁹ και δεν εξαρτώνται από την πραγματική ή ιδεατή κατοχή ή από οποιαδήποτε ρητή διακήρυξη²¹⁰ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 149). Τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας δεν θίγουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων και του εναερίου χώρου²¹¹.

Η άσκηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους δεν πρέπει να παραβιάζει ή να παρενοχλεί αδικαιολόγητα τη ναυσιπλοία ή άλλα δικαιώματα και ελευθερίες που προβλέπονται από τη Σύμβαση, όπως το δικαίωμα τρίτων κρατών να ποντίζουν υποβρύχια καλώδια και αγωγούς ή να διενεργούν θαλάσσια επιστημονική έρευνα (Ιωάννου & Στρατή 2013, 150)²¹². Επίσης, η θαλάσσια επιστημονική έρευνα που διενεργείται στα υπερκείμενα ύδατα, εφόσον δεν έχει υιοθετηθεί ΑΟΖ και εφόσον δεν αφορά την υφαλοκρηπίδα, θα ασκείται ως μία ελευθερία της ανοικτής θάλασσας, για την οποία δεν απαιτείται η συναίνεση του παράκτιου κράτους (άρθρο 87)²¹³.

4.2 Έννοια και νομικό καθεστώς της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης

Ως ΑΟΖ ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης θαλάσσια περιοχή, το εύρος της οποίας δεν δύναται να υπερβαίνει τα 200nm από τις γραμμές βάσης, από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί συγκεκριμένες αρμοδιότητες, κυρίως για οικονομικούς σκοπούς.

²⁰⁹ Η αποκλειστικότητα των κυριαρχικών δικαιωμάτων επεξηγείται στο άρθρο 77§2 της Σύμβασης ως εξής : «...αν το παράκτιο Κράτος δεν εξερευνά την υφαλοκρηπίδα ή δεν εκμεταλλεύεται τους φυσικούς της πόρους, κανείς δεν μπορεί να αναλάβει αυτές τις δραστηριότητες χωρίς ρητή συναίνεση του παράκτιου Κράτους».

²¹⁰ Η ρύθμιση αυτή που περιέχεται στο άρθρο 77§3 είναι απότοκος της φύσης των κυριαρχικών δικαιωμάτων ως δικαιωμάτων που υπάρχουν **ab initio** (εξ υπαρχής) και **ipso facto** (αυτοδικαίως) και ως δικαιωμάτων που είναι συμφυή με την κυριαρχία του παράκτιου κράτους επί του ηπειρωτικού εδάφους

²¹¹ Ο περιορισμός αυτός εξισορροπεί την επέκταση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα με την ανάγκη εξασφάλισης της ελευθερίας της ναυσιπλοίας.

²¹² Από τις διατάξεις του άρθρου 79 «Υποβρύχια καλώδια και αγωγοί στην υφαλοκρηπίδα» προκύπτει ότι ο σεβασμός των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους αποτελεί κατ'ουσίαν όρο, για την άσκηση της ελευθερίας τοποθέτησης υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών επί της υφαλοκρηπίδας από τρίτα κράτη.

²¹³ Η επιστημονική έρευνα που θα πραγματοποιηθεί επί της υφαλοκρηπίδας (όπως και επί της ΑΟΖ) απαιτεί την συναίνεση του παράκτιου κράτους, το οποίο οφείλει υπό κανονικές συνθήκες να την διαθέσει, εκτός και αν συντρέχουν οι περιπτώσεις του άρθρου 246 §5 (Ιωάννου & Στρατή 2013, 157 - 159).

Σύμφωνα με το άρθρο 56 «Δικαιώματα, δικαιοδοσίες και υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην αποκλειστική οικονομική ζώνη», εντός της ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος ασκεί **κυριαρχικά** δικαιώματα, για την έρευνα και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, ζώντων ή μη, του βυθού, των υπερκείμενων υδάτων και του υπεδάφους αυτού, καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και οικονομική εκμετάλλευση των ρευμάτων και των υπερκείμενων της θάλασσας ανέμων. Επιπρόσθετα ασκεί δικαιοδοσία σχετικά με την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την εγκατάσταση τεχνητών νήσων ή άλλων κατασκευών²¹⁴.

Σε **αντίθεση** με την υφαλοκρηπίδα, όπου τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους υπάρχουν *ab initio* (εξ υπαρχής) και *ipso facto* (αυτοδικαίως), τα ομώνυμα δικαιώματα στην ΑΟΖ αποκτώνται μόνον εφόσον υπάρξει **υιοθέτηση** της, με ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος. Ο χαρακτηρισμός της ΑΟΖ ως **αποκλειστικής** οφείλεται στο γεγονός ότι μόνο το παράκτιο κράτος έχει την εξουσία να υιοθετήσει μέσα στην ΑΟΖ τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του σχετικά με τη ζώνη αυτή. Επίσης, στην περίπτωση άσκησης των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στο βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ, το άρθρο 56 §3 παραπέμπει στις διατάξεις για την υφαλοκρηπίδα (Ιωάννου & Στρατή 2013, 169).

Ο τρόπος θέσπισης της ΑΟΖ, εξαρτάται αποκλειστικά από την εσωτερική έννομη τάξη του παράκτιου κράτους. Σε ότι αφορά την Ελλάδα, όπως έχουμε ήδη σημειώσει, ο Ν 2321/1995 με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση, απαιτεί για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης, την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος. Με το Ν 4001/2011, η εθνική νομοθεσία εναρμονίστηκε με τις διατάξεις της Σύμβασης, αποσαφηνίζοντας ότι όταν αποφασισθεί η κήρυξη ΑΟΖ στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο, τα εξωτερικά της όρια θα είναι τα ίδια με τα όρια της υφαλοκρηπίδας (*κοινό θαλάσσιο όριο*).

Η διαμόρφωση των κανόνων του Δικαίου της Θάλασσας σχετικά με την ΑΟΖ

²¹⁴ Η ΑΟΖ δεν αποτελεί τμήμα της ανοικτής θάλασσας, αλλά ζώνη *sui generis*. Το καθεστώς από το οποίο διέπεται, δεν ταυτίζεται ούτε με το καθεστώς κυριαρχίας της αιγιαλίτιδας ζώνης αλλά ούτε και με το καθεστώς της ανοικτής θάλασσας. Πρόκειται για μία θαλάσσια ζώνη με καθεστώς αμιγώς λειτουργικό, το οποίο συνίσταται αφενός σε δικαιώματα του παράκτιου κράτους και αφετέρου σε δικαιώματα και ελευθερίες των υπολοίπων κρατών.

είναι ευνοϊκή για την **Ελλάδα**, καθώς αφενός επιτρέπει την επέκταση της δικαιοδοσίας της, σχεδόν ως προς το σύνολο των δραστηριοτήτων και χρήσεων της θάλασσας, *ακόμα και ως προς την εκμετάλλευση της αιολικής και της κυματικής ενέργειας*, σε μία ευρεία θαλάσσια περιοχή και αφετέρου αναγνωρίζει δικαίωμα ΑΟΖ σε όλα τα νησιά, με την εξαίρεση των βράχων που δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη ζωή ή δεν έχουν δική τους οικονομική ζωή. Η υιοθέτηση ΑΟΖ στο Αιγαίο θα εμπεδώσει την παρουσία της Ελλάδας στον ευαίσθητο θαλάσσιο χώρο, διασφαλίζοντας την πολιτική και οικονομική ενότητα του νησιωτικού χώρου και ταυτόχρονα θα αντιμετωπίσει ουσιαστικά το πρόβλημα της παράνομης αλιείας και της προστασίας των αλιευτικών πόρων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 181).

Στο πλαίσιο της ελληνοτουρκικής διένεξης, η θέσπιση ΑΟΖ στο *Αιγαίο* δεν θα επιλύσει το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας καθώς, αφενός οι δύο ζώνες αλληλοεπικαλύπτονται μέχρι το εξωτερικό όριο των 200νμ, αφετέρου η μέθοδος οριοθέτησης της ΑΟΖ ταυτίζεται με αυτή της υφαλοκρηπίδας. Στο Αιγαίο, για την οριστική επίλυση της νομικής διαφοράς, προκρίνεται η χάραξη ενιαίου θαλάσσιου ορίου.

4.3 Η οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας & ΑΟΖ

Οι διατάξεις του άρθρου 74 §§1-4 της Σύμβασης περί οριοθέτησης της ΑΟΖ, είναι πανομοιότυπες με τις διατάξεις του άρθρου 83 §§1-4 περί οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Εκ τούτου, η ανάλυση των ζητημάτων οριοθέτησης για τις δύο θαλάσσιες ζώνες είναι κοινή.

4.3.1 Οι κανόνες οριοθέτησης

Σύμφωνα με τα άρθρο 83 §1 και 74 §1 της Σύμβασης, τα οποία αντανακλούν διεθνές *εθιμικό δίκαιο*: «Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές πραγματοποιείται κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 (Κατ'ΧάρτηΔΔ), προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση». Τα *τρία θεμελιώδη στοιχεία* που συνθέτουν τον κανόνα των οριοθετήσεων της υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντικείμενες / παρακείμενες ακτές είναι : (i) η οριοθέτηση με **συμφωνία**, (ii) η οριοθέτηση με βάση το **διεθνές δίκαιο** και (iii) η οριοθέτηση η οποία θα αποτελεί μία **δίκαιη** (ευθύδικη) λύση.

Η υποχρέωση οριοθέτησης με **συμφωνία** υπογραμμίζει το γεγονός ότι, όπου

οι αξιώσεις στην υφαλοκρηπίδα / ΑΟΖ, μεταξύ γειτονικών κρατών αλληλοεπικαλύπτονται, η οριοθέτηση *δεν μπορεί να γίνει με μονομερή πράξη* από τα παράκτια κράτη. Η υποχρέωση διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συμφωνίας οριοθέτησης δεν σημαίνει και υποχρέωση σύναψης συμφωνίας²¹⁵.

Η παραπομπή στο **διεθνές δίκαιο** ²¹⁶ νομιμοποιεί την εφαρμογή του εθιμικού δικαίου των οριοθετήσεων, όπως αυτό διαμορφώθηκε από τη διεθνή νομολογία. Η διάταξη εισάγει στις οριοθετήσεις τη συζήτηση για το περιεχόμενο των σχετικών περιστάσεων και των αρχών ευθυδικίας. Επίσης, «διασώζει» μέσω του εθιμικού δικαίου, την μεθοδολογική προτεραιότητα της αρχής της **ίσης απόστασης**. Η επίτευξη «**δικαικής λύσης**», υπογραμμίζει το αποτέλεσμα στο οποίο πρέπει να καταλήξουν οι προσπάθειες οριοθέτησης. Σε αυτό το πλαίσιο ωστόσο, δεν θα συνεκτιμηθούν εξωνομικοί παράγοντες και δεν θα παρακαμφθούν βασικοί κανόνες του διεθνούς δικαίου, όπως στην περίπτωση του *Αιγαίου*, ο κανόνας ότι τα νησιά έχουν δικαιώματα στις θαλάσσιες ζώνες (Ιωάννου & Στρατή 2013, 316 - 317).

4.3.2 Οι βασικές αρχές οριοθέτησης

(i) Η αρχή της ίσης απόστασης.

Η αρχή της ίσης απόστασης θεσπίστηκε ως η βασική μέθοδος οριοθέτησης, με την ρήτρα διαφυγής των «ειδικών περιστάσεων», στην Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα και στην Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη το 1958. Η αρχή της ίσης απόστασης δεν αποτελεί μόνο τη βασική μέθοδο οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών, αλλά και μία ασφαλή **γεωμετρική μέθοδο**, η οποία διασώθηκε στη νέα Σύμβαση, ως μέθοδος οριοθέτησης, αποκλειστικά της αιγιαλίτιδας ζώνης.

²¹⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 83 §2, εάν η συμφωνία οριοθέτησης δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα σε εύλογο χρονικό πλαίσιο, τα ενδιαφερόμενα κράτη θα προσφύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο Μέρος XV της Σύμβασης, σχετικά με την ειρηνική επίλυση διαφορών (UNCLOS)

²¹⁶ Το άρθρο 38 Κατ'ΑΔ, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 83 §1 & 74 §1, ως προσδιοριστικό των κανόνων του διεθνούς δικαίου περιλαμβάνει στην §1 τις πηγές του διεθνούς δικαίου. Η §2 αναφέρεται στη δυνατότητα των διαδίκων να συμφωνήσουν ότι το διεθνές δικαστήριο θα δικάσει « *ex aequo et* » bono (κατά το ορθό και το ίσο) και κατά μία άποψη εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω άρθρων της Σύμβασης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 316 137).

Η πρόσφατη διεθνής νομολογία²¹⁷, αναγνωρίζει αφενός την ιδιαίτερη αξία της «ίσης απόστασης» ως μιας **αντικειμενικής μεθόδου** στις οριοθετήσεις, αφετέρου την μεθοδολογική της *προτεραιότητα* σε κάθε περίπτωση οριοθέτησης, κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας. Η θέση της Ελλάδας ταυτίζεται με αυτή την άποψη (Ιωάννου & Στρατή 2013, 291).

Καταληκτικά, παρά το γεγονός ότι η αρχή της ίσης απόστασης παρέμεινε ως κανόνας μόνο ως προς την οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας, με βάση τη διεθνή νομολογία αλλά και την ακολουθούμενη κρατική πρακτική, θα πρέπει να θεωρηθεί ως τμήμα του εθιμικού δικαίου που εφαρμόζεται όχι μόνο συμπληρωματικά στο συμβατικό Δίκαιο της Θάλασσας, αλλά και κατ' επιταγή των άρθρων 74§1 και 83§1 στην οριοθέτηση της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας αντίστοιχα.

(ii) Η αρχή της ευθυδικίας.

Οι όροι *equity* (άρθρο 59)²¹⁸ και *equitable solution* (άρθρα 74 §1 & 83 §1) της Σύμβασης, έχουν αποδοθεί στο ελληνικό κείμενο ως «**ευθυδικία**» και «**δίκαιη λύση**» αντίστοιχα. Η διεθνής νομολογία έχει αναγάγει την έννοια της «δίκαιης λύσης» σε πεμπτούσια της διαδικασίας οριοθέτησης, ενώ χρησιμοποιεί ευρέως και τον όρο «*equitable principles*» ήτοι «**αρχές ευθυδικίας**». Η αρχή της ευθυδικίας την οποία επικαλείται συχνά η Τουρκία, είναι μία από τις γενικές αρχές του δικαίου, αντίστοιχη με την καλή πίστη.

Στα άρθρα 74 §1 & 83 §1 της Σύμβασης, η «δίκαιη λύση» θεμελιώθηκε συμβα-

²¹⁷ Το (ICJ) στην υπόθεση για την Υφαλοκρηπίδα στην Βόρεια Θάλασσα (1969) έκρινε ότι ο κανόνας της ίσης απόστασης δεν αποτελεί εθιμικό κανόνα μολονότι διευκρίνισε ότι : « ...είναι αληθές ότι καμία άλλη μέθοδος οριοθέτησης δεν διαθέτει τον ίδιο συνδυασμό πρακτικής διευκόλυνσης και βεβαιότητας εφαρμογής». Με την απόφαση του το Δικαστήριο αποκαθάρωσε την αρχή της ίσης απόστασης από το κανονιστικό της βάθρο ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Στην ίδια απόφαση το Δικαστήριο υπερτόνισε τον γεωλογικό δεσμό μεταξύ του χερσαίου εδάφους και της υποθαλάσσιας περιοχής, απορρίπτοντας το κριτήριο εγγύτητας του χερσαίου εδάφους προς αυτή (Ιωάννου & Στρατή 2013, 290; Συρίγος 2021, 243).

²¹⁸ Άρθρο 59 : «Στις περιπτώσεις που η παρούσα Σύμβαση δεν παρέχει συγκεκριμένα δικαιώματα ή δικαιοδοσίες στο παράκτιο Κράτος ή σε άλλα Κράτη μέσα στην αποκλειστική οικονομική ζώνη, και προκύπτει σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στο παράκτιο Κράτος και άλλο Κράτος ή Κράτη, η διαφορά αυτή θα πρέπει να διευθετείται με βάση την *αρχή της ευθυδικίας* και το υπό το φως όλων των σχετικών πραγματικών περιστατικών, λαμβάνοντας υπόψη την αντίστοιχη σπουδαιότητα των συμφερόντων των μερών καθώς και τη διεθνή κοινότητα στο σύνολο της» (UNCLOS)

τικά ως **στόχος** και **βασικός κανόνας** των οριοθετήσεων, *εν απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στην αρχή της ίσης απόστασης*. Η Τουρκία από τα επιχειρήματα που έχει παρουσιάσει, προκύπτει ότι δεν αντιμετωπίζει την ευθυδικία ως αρχή εντός των κανόνων δικαίου, « *infra legem* ». Η στάση της προσεγγίζει την ιδέα της κρίσης κατά «το ορθόν και το ίσον»²¹⁹, δηλαδή αυτό που μπορεί γενικώς να θεωρηθεί ως δίκαιο ή άδικο (Συρίγος 2021, 252).

Καταληκτικά, σε σχέση με τη *θέση του κριτηρίου της ευθυδικίας* στην διαδικασία της οριοθέτησης, σημειώνεται ότι : Τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα αναγνώρισαν την αξία της αρχής της ίσης απόστασης ως μιας ασφαλούς και αντικειμενικής μεθόδου οριοθέτησης, η οποία υιοθετείται πλέον ανεπιφύλακτα ως αφετηρία της οριοθέτησης. Στο πλαίσιο αυτό, *το κριτήριο ευθυδικίας διατηρείται μόνο ως προς το τελικό αποτέλεσμα* (Ιωάννου & Στρατή 2013, 309)²²⁰. Σύμφωνα με ορισμένες περιπτώσεις της διεθνούς νομολογίας, δύο κριτήρια αρχών ευθυδικίας είναι η αρχή της μη αποκοπής και το κριτήριο της αναλογικότητας.

(iii) Η αρχή της μη αποκοπής / καταπάτησης.

Η έννοια της «μη καταπάτησης» παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον δεδομένου ότι ένας βαθμός αποκοπής (cut off effect), του παράκτιου κράτους από μέρος της υφαλοκρηπίδας του, είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως εγγενής σε κάθε οριοθέτηση, όταν μικρά νησιά που ανήκουν σε ένα κράτος βρίσκονται μπροστά σε ηπειρωτική ακτή του άλλου κράτους.

Στην θέση της **Τουρκίας** ότι τα ανατολικά ελληνικά νησιά αποκόπτουν την παράκτια προβολή της στο *Αιγαίο* και την Ανατολική Μεσόγειο, η **Ελλάδα** δύναται να αντιτείνει, μεταξύ άλλων, ότι οποιαδήποτε προσαρμογή της προσωρινής μέσης

²¹⁹ Στο άρθρο 38 (3) (ΚατΔΔ) προβλέπεται η δυνατότητα εκδόσεως αποφάσεων «κατά το ορθό και το ίσο» (ex aequo et bono).

²²⁰ Ως προς τη νομική φύση της ευθυδικίας που εφαρμόζεται στις οριοθετήσεις των θαλάσσιων ζωνών, οι Ιωάννου & Στρατή, μεταφέρουν την ατομική γνώμη του Δικαστή *J. de Arechaga*, στην κρίση της υπόθεσης Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας / Λιβύης : «Η έννοια της δικαιοσύνης δεν είναι χωριστή ή αντιτιθέμενη στην έννοια της ευθυδικίας. Έχοντας την εξουσία να εφαρμόσει αρχές ευθυδικίας, ένα δικαστήριο δεν δικαιούται να υιοθετήσει μία αυθαίρετη απόφαση σε δεδομένη υπόθεση, αλλά να καταλήξει σε μία απόφαση, η οποία υπό το φως των συγκεκριμένων περιστάσεων θα είναι δίκαιη και ορθή για την υπόθεση. Η ευθυδικία δεν επιτυγχάνεται μόνο με μία συγκεκριμένη δίκαιη απόφαση, αλλά με τη δικαιοσύνη της συγκεκριμένης απόφασης» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 302).

γραμμής, δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την αποκοπή της Ελλάδας από τα δικαιώματα που δημιουργούνται από τα νησιά της, στο Αιγαίο. Σε αντίθετη περίπτωση, ο εγκλωβισμός των ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, σε θύλακες ζωνών δικαιοδοσίας, θα είχε δυσμενείς συνέπειες, σε ζητήματα γεωστρατηγικής σημασίας και στην διαχείριση των θαλάσσιων πόρων.

Σημειώνεται σχετικά ότι το Δικαστήριο στην υπόθεση «*Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*»²²¹, υπογράμμισε ότι η έννοια της μη καταπάτησης ή της μη αποκοπής δεν αφορά μόνο τα ηπειρωτικά εδάφη αλλά και τα νησιωτικά. Συνεπώς η χάραξη της οριοθετικής γραμμής δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την αποκοπή των νήσων από τις θαλάσσιες ζώνες, τις οποίες δικαιούνται (Ιωάννου & Στρατή 2013, 306).

(iv) Το κριτήριο της αναλογικότητας.

Το κριτήριο της αναλογικότητας αναφέρεται στη συνεκτίμηση της έκτασης των ακτών των παράκτιων κρατών στην προς οριοθέτηση περιοχή. Η κύρια χρήση του κριτηρίου γίνεται προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσο το προσωρινό αποτέλεσμα στο οποίο έχει καταλήξει ένα δικαιοδοτικό όργανο είναι δίκαιο, με την έννοια της συγκρισιμότητας του μήκους των ακτών. Η χρήση του κριτηρίου λαμβάνει χώρα κατά τρίτο στάδιο της διαδικασίας οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών²²².

Στην απόφαση του στην υπόθεση «*Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*» το 2012, το Διεθνές Δικαστήριο ερμήνευσε το κριτήριο της αναλογικότητας συντηρητικά υπογραμμίζοντας ότι ο ρόλος του δεν είναι να επιτύχει μια κατά προσέγγιση αντιστοιχία μεταξύ του λόγου του μήκους των σχετικών ακτών των κρα-

²²¹ Στην ίδια υπόθεση το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οποιαδήποτε προσαρμογή ή μετατόπιση μίας προσωρινής γραμμής η οποία πραγματοποιείται ώστε να διορθωθεί μία περίπτωση αποκοπής της ηπειρωτικής ακτής παράκτιου κράτους από μικρά νησιά που βρίσκονται μπροστά σε αυτήν, δεν πρέπει να προκαλεί την αποκοπή του έτερου κράτους από τα δικαιώματα που δημιουργούνται από τα νησιά του. Σε μία τέτοια περίπτωση το αποτέλεσμα θα ήταν να διορθωθεί μία περίπτωση αποκοπής δημιουργώντας μία άλλη (Παπασταυρίδης 2020, 35). Η ανωτέρω κρίση έχει σπουδαία σημασία στο πλαίσιο της ελληνοτουρκικής διένεξης στον χώρο του Αιγαίου τον οποίο χαρακτηρίζει η ύπαρξη συμπλεγμάτων νησιών σε μικρή απόσταση από τις ακτές της Μικράς Ασίας.

²²² Στη διεθνή νομολογία προκρίνεται ο «έλεγχος του εύλογου βαθμού αναλογικότητας», στον οποίο υποβάλλεται κάθε λύση οριοθέτησης προκειμένου να διαπιστωθεί, ο δίκαιος χαρακτήρας της (Ιωάννου & Στρατή 2013, 306)

τών και του λόγου της περιοχής που τους αναλογεί βάσει της οριοθέτησης, αλλά να διασφαλίσει ότι η *δυσαναλογία δεν είναι τόσο μεγάλη ώστε να αλλοιώσει το αποτέλεσμα καθιστώντας το «άδικο»*²²³.

Επίσης το Δικαστήριο στην αμέσως ανωτέρω υπόθεση, σημείωσε ότι η χάραξη της οριοθετικής γραμμής την οποία πραγματοποίησε διασφαλίζει (i) ότι κανένα από τα δύο κράτη δεν θα αποκοπεί από την ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδα που δικαιούται, (ii) ότι τα κύρια νησιά της Κολομβίας δεν θα διασπαστούν με εμβόλιμες ζώνες ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας της Νικαράγουα (βλ θύλακες), και (iii) ότι η οριοθέτηση θα συμβάλλει στην εγκαθίδρυση της δημόσιας τάξης στους ωκεανούς (Ιωάννου & Στρατή 2013, 308).

(v) Οι ειδικές / σχετικές περιστάσεις.

Στα πλαίσια της Σύμβασης ο όρος **ειδικές** περιστάσεις χρησιμοποιείται στον κανόνα του άρθρου 15 σχετικά με την οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας ζώνης²²⁴, ενώ ο όρος **σχετικές** περιστάσεις αναφέρεται στον κανόνα του άρθρου 59, σχετικά με την επίλυση των διαφορών ως προς τα δικαιώματα και τις δικαιοδοσίες στην ΑΟΖ.

Σε ότι αφορά τις «**ειδικές περιστάσεις**»²²⁵, το πεδίο εφαρμογής τους περιορί-

²²³ Το Δικαστήριο θεώρησε ότι το αποτέλεσμα της οριοθέτησης ήταν δίκαιο και ότι δεν χρειαζόταν περαιτέρω μετατόπιση της μέσης γραμμής, αν και ο λόγος του μήκους των σχετικών ακτών της Κολομβίας και της Νικαράγουα ήταν 1:8.2 ενώ ο λόγος της περιοχής υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, που τους αντιστοιχούσε βάσει της οριοθέτησης 1:3.44 (Ιωάννου & Στρατή 2013, 308)

²²⁴ Η ένταξη των περιστάσεων στο συμβατικό δίκαιο : Όταν κατά τις εργασίες Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου/ ΗΕ το 1954 κατέστη φανερό ότι η αρχή της ίσης απόστασης / μέσης γραμμής στις οριοθετήσεις θα αποτελέσει τον κανόνα, συζητήθηκε το ενδεχόμενο σε ορισμένες περιπτώσεις το γεωγραφικό περιβάλλον να καθιστά πιο πρόσφορη μίαν άλλη γραμμή οριοθέτησης. Ο Έλληνας διεθνολόγος Ι Σπυρόπουλος - προφανώς για να διασώσει την αρχή της ίσης απόστασης - πρότεινε μία τροποποίηση στο σχέδιο της διάταξης για τη μέση γραμμή με την φράση «unless special circumstances justify another delimitation» (Ιωάννου & Στρατή 2013, 294)

²²⁵ Σύμφωνα με την διεθνή νομολογία, φαίνεται να γίνεται δεκτό ότι η παράμετρος της άμυνας και της ασφάλειας αποτελεί ειδική περίπτωση που θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη κατά την οριοθέτηση (υπόθεση Οριοθέτησης Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης). Επίσης, ζητήματα ασφαλείας δεν μπορεί να θεωρηθούν ως άσχετα με τον θεσμό της υφαλοκρηπίδας, εφόσον έχουν άμεση σχέση με τη γεωγραφία της περιοχής όπως όταν η οριοθετική γραμμή χαράσσεται πολύ κοντά στις ακτές (με αναφορά στις υποθέσεις Υφαλοκρηπίδας Λιβύης / Μάλτας & Εδαφικής και Θαλάσσιας Οριοθέτησης Νικαράγουα / Κολομβίας) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 297-300)

ζεται σε γεωγραφικές κυρίως συνθήκες, η ύπαρξη των οποίων επιβάλλει απομάκρυνση από μια αυστηρή εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 300) Η έννοια των «**σχετικών περιστάσεων**» καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα παραμέτρων που αρχικά λαμβάνονταν υπόψη προκειμένου από την μία πλευρά να προσδιορισθούν οι εφαρμοστέες αρχές ευθυδικίας και από την άλλη να εκτιμηθεί το αποτέλεσμα της οριοθέτησης ως δίκαιο²²⁶.

Αν και δεν υπάρχει σταθερός κατάλογος σχετικών περιστάσεων, η θεωρία συνήθως διακρίνει μεταξύ **γεωγραφικών**²²⁷ και **μη γεωγραφικών**, με την πρακτική των κρατών και τη σχετική νομολογία να αποδίδουν προτεραιότητα στις πρώτες (Παπασταυρίδης 2020, 31).

Σχετικές περιστάσεις μπορεί να αποτελούν : Ως **γεωγραφικές**, η γενική διαμόρφωση των ακτών, η σημαντική διαφορά στην έκταση των αντίστοιχων ακτών, η γεωγραφική θέση ορισμένων νησιών στην υπό οριοθέτηση περιοχή ιδίως η θέση τους σε μια ημίκλειστη θάλασσα, η ύπαρξη νησίδων, βράχων και ελαφρών προεξοχών, η καμπυλότητα των ακτογραμμών σε συνδυασμό με την ανάγκη αποφυγής της αποκοπής της υφαλοκρηπίδας των μερών (*no cut-off effect*). Ως **μη γεωγραφικές**, η ύπαρξη γεωτρήσεων στην υπό οριοθέτηση περιοχή, ο πλούτος των φυσικών πόρων σε δεδομένα τμήματα της υπό οριοθέτησης περιοχής, η διασφάλιση αλιευτικών συμφερόντων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 298).

Η σχετική περίπτωση η οποία θα διαδραμάτιζε καθοριστικό ρόλο στην οριοθέτηση μεταξύ **Ελλάδας - Τουρκίας**, σύμφωνα και με τις γνωστές θέσεις της Τουρκίας είναι *τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου*. Οι θαλάσσιοι σχηματισμοί (maritime features), με πλήρη δικαιώματα όπως επίσης και οι βράχοι, λαμβάνονται υπόψη διπλώς στην διαδικασία οριοθέτησης. **Πρώτον**, ως σημεία βάσης για την χάραξη της προσωρινής γραμμής ίσης απόστασης στο πρώτο στάδιο της οριοθετικής διαδικασίας. **Δεύτερον**,

²²⁶ Με βάση την διεθνή νομολογία, δεν θεωρούνται συν - εκτιμητέες περιστάσεις : ο βαθμός κοινωνικής - οικονομικής ανάπτυξης των παράκτιων κρατών, η διαφορά στην χερσαία έκταση των παράκτιων κρατών, η γεωμορφολογία του βυθού. Αντίθετα η παράμετρος της άμυνας και της ασφάλειας αποτελεί ειδική περίπτωση που θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη κατά την οριοθέτηση (Ιωάννου & Στρατή 2013, 298 - 300).

²²⁷ «Η «γεωγραφική» αυτή προσέγγιση είναι πιστή στην άποψη ότι η γη κυριαρχεί στη θάλασσα και το γεγονός ότι τα δικαιώματα του κράτους για θαλάσσιο χώρο προέρχονται από την ακτή και επομένως υπαγορεύονται από την παράκτια γεωγραφία» (Παπασταυρίδης 2020, 31)

ως σχετική περίπτωση που ενδεχομένως να απαιτεί αναπροσαρμογή της προσωρινής μέσης γραμμής (Παπασταυρίδης 2020, 32)²²⁸.

4.3.3 Η διαδικασία οριοθέτησης των τριών σταδίων.

Σήμερα, τα διεθνή δικαστήρια και τα διαιτητικά όργανα εφαρμόζουν μία διαδικασία οριοθέτησης τριών σταδίων, η οποία συμπληρώνεται από δύο προκαταρκτικές εκτιμήσεις: (α) τον προσδιορισμό των «**σχετικών ακτογραμμών**» (relevant coasts)²²⁹, ήτοι εκείνων που δημιουργούν προβολές που αλληλοεπικαλύπτονται με προβολές από την ακτή του άλλου μέρους και (β) τον προσδιορισμό της «**σχετικής θαλάσσιας περιοχής**» (relevant maritime area)²³⁰ ήτοι η περιοχή η οποία θα οριοθετηθεί από το δικαστήριο. Εν συνεχεία εφαρμόζεται η διαδικασία των **τριών σταδίων** (Παπασταυρίδης 2020, 30; Παπασταυρίδης 2021, 192-197; Ροζάκης 2013, 21-26; Ροζάκης 1991, 320):

(i) Το **πρώτο** στάδιο, περιλαμβάνει την *χάραξη της προσωρινής γραμμής / ίσης απόστασης*. Σε αυτό το στάδιο πραγματοποιείται η **επιλογή των σημείων βάσης** από τις οποίες θα χαραχτεί η προσωρινή γραμμή, η οποία δύναται να καθορίσει και το τελικό αποτέλεσμα της οριοθέτησης. Το Δικαστήριο θα επιλέξει τα κατάλληλα σημεία βάσης στις **σχετικές ακτές** των μερών καθώς επίσης, ποια **νησιά** θα ληφθούν υπόψη ως σημεία βάσης²³¹.

²²⁸ Τα νησιά ή άλλα νησιωτικά μορφώματα θα συνιστούν σχετικές περιστάσεις μόνο όταν έχουν στρεβλωτική επίδραση στη γεωγραφία της περιοχής της οριοθέτησης και συνεπώς στην πορεία της γραμμής ίσης απόστασης ή μέσης γραμμής.

²²⁹ Ο προσδιορισμός των *σχετικών ακτών* είναι εξαιρετικά χρήσιμος, καθώς η διαφορά στο μήκος της ακτογραμμής δύναται να θεωρηθεί και ως «σχετική περίπτωση», η οποία λαμβάνεται υπόψη και κατά το τρίτο στάδιο της εξέτασης της δυσαναλογίας ακτών-περιοχών υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ.

²³⁰ Σε αυτή την προκαταρκτική εκτίμηση, λαμβάνονται υπόψη κυρίως οι συμφωνίες οριοθέτησης με άλλα κράτη και αποκλείονται περιοχές στις οποίες ενδεχομένως έχουν αξιώσεις άλλα κράτη.

²³¹ Σε ορισμένες υποθέσεις, τα δικαστήρια προκειμένου να μην προβούν σε αυτό που ονόμασαν «judicial refashioning of geography», *αγνόησαν νησιωτικούς σχηματισμούς* που ενδεχομένως είχαν δικαίωμα σε υφαλοκρηπίδα / ΑΟΖ. Στην υπόθεση οριοθέτησης του *Κόλπου της Βεγγάλης μεταξύ Myanmar/ Bangladesh*, το (ITLOS) αν και έλαβε υπόψη του το νησί St Martin στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, το αγνόησε τελείως ως σημείο βάσης για τη χάραξη της προσωρινής γραμμής ίσης απόστασης κατά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, παρά το γεγονός ότι είχε έκταση 8 τ.χλμ. και πληθυσμό 7.000 (Παπασταυρίδης 2021, 193)

(ii) Το **δεύτερο** στάδιο, περιλαμβάνει την *προσαρμογή της προσωρινής γραμμής*, εφόσον συντρέχουν **σχετικές περιστάσεις** που δικαιολογούν την προσαρμογή αυτή για να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα της δίκαιης λύσης. Τα μέρη σε κάθε υπόθεση προβαίνουν στην επίκληση μιας σειράς σχετικών περιστάσεων, οι οποίες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε «γεωγραφικές» και «μη γεωγραφικές».

(iii) Το **τρίτο** στάδιο, περιλαμβάνει την *εξέταση της σχέσης μεταξύ μήκους ακτής και περιοχής* υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ που έχει αποδοθεί στα μέρη μετά το δεύτερο στάδιο και ενδεχομένως μία νέα προσαρμογή εφόσον διαπιστωθεί μια σημαντική δυσαναλογία μεταξύ τους.

Καταληκτικά, η μέθοδος των «τριών σταδίων» θα εφαρμοζόταν και στην οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ενώπιον ενός δικαιοδοτικού μηχανισμού.

4.4 Η εφαρμογή της Υφαλοκρηπίδας & ΑΟΖ στο Αιγαίο πέλαγος

4.4.1 Οι θέσεις της Ελλάδας ²³²

Στο θέμα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας (& ΑΟΖ), η θέση της Ελλάδας συνοψίζεται ως ακολούθως : Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (& ΑΟΖ) μεταξύ κρατών με αντικείμενες ακτές (τόσο ηπειρωτικές όσο και νησιωτικές) θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους συμβατικούς και εθιμικούς κανόνες του Δικαίου της Θάλασσας, βάσει της αρχής της ίσης απόστασης / μέσης γραμμής. Ειδικότερα, η Ελλάδα αναφέρεται στα άρθρα 74 §1 & 83 §1 της Σύμβασης, σύμφωνα με τα οποία η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (& ΑΟΖ) μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές θα πραγματοποιηθεί με **συμφωνία** κατά το **διεθνές δίκαιο**, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 (ΚατΔΔ), προκειμένου να επιτευχθεί μια **ευθύδικη** λύση. Κατά την άποψη της Ελλάδας, η νομολογία των διεθνών δικαστηρίων επιβεβαιώνει την κεντρική σημασία τη μέσης γραμμής στην θαλάσσια οριοθέτηση, σύμφωνα με τα άρθρα 74 και 83 της Σύμβασης και τους αντίστοιχους κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου (Παπασταυρίδης 2020, 24).

²³² Βλ επιπλέον καταγραφή των ελληνικών θέσεων και την αντίκρουση των τουρκικών στον τίτλο 4.5 « Οι θέσεις Ελλάδας και Τουρκίας στο ζήτημα οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών μέσα από τις επιστολές προς τα ΗΕ » της παρούσας εργασίας.

Τα νησιά ανεξάρτητα από το μέγεθος τους, έχουν πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες, όπως το ηπειρωτικό έδαφος, σύμφωνα με το άρθρο 121§1 της Σύμβασης, που επίσης αντανακλά εθνικό δίκαιο. Επιπρόσθετα τα **νησιά** δύνανται να αποτελούν τις **σχετικές ακτές**, με βάση τις οποίες σχεδιάζεται η μέση γραμμή, στο πρώτο στάδιο της οριοθέτησης (Παπασταυρίδης 2020, 23 - 24).

Η εφαρμογή του Ν 4001 / 2011 ²³³

Η Ελλάδα κύρωσε την Σύμβαση των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας με το Ν 2321/1995, χωρίς να προβεί άμεσα στην αντίστοιχη εναρμόνιση της εθνικής της νομοθεσίας. Μέχρι τότε, η ελληνική νομοθεσία εξακολουθούσε να αναφέρεται στα προηγούμενα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα (1958), δηλαδή στο κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μέτρων και στο κριτήριο της εκμετάλλευσης, για τον προσδιορισμό του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας²³⁴.

Με τις διατάξεις του Ν 4001/2011²³⁵ καθορίστηκαν : (i) ως «υποθαλάσσιες περιοχές» νοούνται ο βυθός και το υπέδαφος των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ (αφού κηρυχθεί), (ii) το «κριτήριο της απόστασης» ως νομικός τίτλος επί της υφαλοκρηπίδας, μέχρι την απόσταση των 200νμ από τις γραμμές βάσεις από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης και (iii) ελλείπει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ (αφ'ής κηρυχθεί) είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης

²³³ Νόμος 4001/2011 « Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις » (ΦΕΚ Α 179/22.8.2011), (Άρθρο 156 §1), 22 Αυγούστου 2011.

²³⁴ Το άρθρο 2 του Ν 2289/1995 «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις», παρέπεμπε ρητώς στο άρθρο 148 (1) του Μεταλλευτικού Κώδικα (Ν.Δ. 210 / 1973) το οποίο προσδιόριζε το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας με αναφορά στα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα (1958), ενώ το άρθρο 148 (2) του ίδιου Κώδικα, ως προς το ζήτημα της οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, παρέπεμπε απλώς στους κανόνες του διεθνούς δικαίου, χωρίς ουδεμία αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης (Ιωάννου & Στρατή 2013, 159).

²³⁵ Ν 4001/2011 «Για τη λειτουργία των αγορών ενέργειας ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, για δίκτυα εξερεύνησης, παραγωγής και μεταφοράς υδρογονανθράκων και άλλων διατάξεων»

(Ιωάννου & Στρατή 2013, 161)²³⁶. Η σχηματική αποτύπωση εφαρμογής του Ν 4001/2011 στον θαλάσσιο χώρο αποτυπώνεται στην **Εικόνα (3)**²³⁷ που ακολουθεί.

Εικόνα (3): Η εφαρμογή της μέσης γραμμής σύμφωνα με το Ν 4001/2011

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2011/C 353/09

Διαφωτιστικές ως προς το ζήτημα της δυνάμενης ή μη, μονομερούς οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών από την Ελλάδα «*ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη*» σύμφωνα με το Ν 4001/2011, είναι η άποψη του Χ. Ροζάκη ο οποίος σημειώνει ότι : «Η ορθή ερμηνεία της σχετικής αυτής διάταξης καλύπτει τις περιπτώσεις εκείνες όπου προηγούμενες προσπάθειες για μια συμφωνημένη οριοθέτηση έχουν οδηγηθεί σε αδιέξοδο, και η Ελλάδα προχωράει μονομερώς πια στην πρωτο-

²³⁶ Η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο και τη διεθνή πρακτική όπου η μεγάλη πλειοψηφία των διμερών συμφωνιών οριοθέτησης υιοθετεί την αρχή της ίσης απόστασης - μέσης γραμμής ως μέθοδο οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών, συμπεριλαμβανομένης της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ.

²³⁷ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-Lex) « Διεθνής δημόσια πρόσκληση υπ' αριθ. Δ1/20472/5.9.2011 για συμμετοχή σε σεισμικές ερευνητικές εργασίες απόκτησης δεδομένων μη αποκλειστικής χρήσης εντός της θαλάσσιας ζώνης στη Δυτική και Νότια Ελλάδα (2011/C 353/09) » *EU-Lex C2011/353/09*, 3/12/2011, (10-14). available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2011.353.01.0010.01.ELL&toc=OJ:C:2011:353:TOC

βουλία καθιέρωσης της μέσης γραμμής. Η νομιμότητα πάντως και η εγκυρότητα αυτής της γραμμής υπόκειται σε πιθανές αμφισβητήσεις από τα ενδιαφερόμενα κράτη κάτι που αναμφίβολα, δημιουργεί εκκρεμότητα, την οποία πια μόνο η παρέμβαση ενός τρίτου, αντικειμενικού κριτή, μπορεί να επιλύσει. Η τελευταία εκδοχή ισχύει και στην περίπτωση εκείνη που ασπαστούμε την ερμηνεία ότι η αναφορά στις λέξεις «*ελλείπει συμφωνίας*» αφορά και περιπτώσεις όπου απλά δεν υπάρχει συμφωνία, και η Ελλάδα κηρύσσει ΑΟΖ και τη διεκδικεί μονομερώς με βάση τη μέση γραμμή, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν 4001 / 2011» (Ροζάκης 2013, 53)²³⁸.

4.4.2 Οι θέσεις της Τουρκίας

Η θέση της Τουρκίας ως προς το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ, συνοψίζεται στα κάτωθι:

Ως προς την μέθοδο της οριοθέτησης η Τουρκία απορρίπτει την μέση γραμμή και υποστηρίζει ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (και της ΑΟΖ), θα πρέπει να πραγματοποιείται με βάση την αρχή της *ευθυδικίας*, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές περιστάσεις με σκοπό την επίτευξη δίκαιης λύσης. Οι περιστάσεις αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν, την γεωγραφία της περιοχής, ιδίως τον ημίκλειστο χαρακτήρα της, τον σχηματισμό και μήκος των ακτών, την παρουσία νησιών, καθώς επίσης μη γεωγραφικές συνθήκες, όπως ιστορικά δικαιώματα και η παρουσία τρίτων κρατών, σε συνδυασμό με την αρχή της μη αποκοπής και το κριτήριο της αναλογικότητας (Erciyes 2020; Παπασταυρίδης 2020, 25 -26).

²³⁸ Σύμφωνα με την άποψη των Ιωάννου και Στρατή, η διατύπωση του Ν 4001/ 2011 «καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μη οριοθετημένων θαλασσιών ζωνών της Ελλάδας με γειτονικά κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, και όχι μόνο τις περιπτώσεις που παρουσιάζεται αντικειμενική αδυναμία συνομολόγησης συμφωνίας με αντικείμενο ή παρακείμενο κράτος, όπου ως αντικειμενική αδυναμία νοείται η άρνηση του άλλου κράτους να διαπραγματευθεί μία συμφωνία, αδιέξοδο στις διαπραγματεύσεις, κωλυσιεργία στην εφαρμογή των συμφωνηθέντων κλπ. Ούτε μία τέτοια ερμηνεία (*παρουσία αντικειμενικής αδυναμίας*) ανταποκρίνεται στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη Σύμβαση - η οποία απαιτεί συμφωνία - και το Ν 4001/2011. Και τούτο διότι ο Ν 4001/2011 αναφέρεται στον προσδιορισμό των εξωτερικών ορίων των θαλάσσιων ζωνών ενώ η σύναψη συμφωνίας και η υποχρέωση διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της Σύμβασης, αφορά αυτή καθαυτή την διαδικασία οριοθέτησης. Η θέσπιση μιας θαλάσσιας ζώνης προηγείται της οριοθέτησης της και σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται ο καθορισμός των εξωτερικών της ορίων. Είναι δε αυτονόητο ότι τα *εξωτερικά όρια* δύναται να τροποποιηθούν στη συνέχεια με δεσμευτική συμφωνία οριοθέτησης, καθώς επίσης ότι σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ενυπάρχει το στοιχείο της προσωρινότητας » (Ιωάννου & Στρατή 2013, 161 - 162).

Η θέση της Τουρκίας είναι ότι τα νησιά αποτελούν «ειδικές περιστάσεις» και ενδέχεται να έχουν **μειωμένη ή μηδενική** επήρεια στην οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών, ειδικά όταν βρίσκονται «σε λάθος πλευρά της γραμμής οριοθέτησης» (Παπασταυρίδης 2020, 25).

4.4.3 Τα δικαιώματα των νησιών σε θαλάσσιες ζώνες σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης ²³⁹

Οι ρυθμίσεις του άρθρου 121, κατοχυρώνουν την πάγια ελληνική θέση ότι τα **νησιά** δικαιούνται θαλάσσιες ζώνες, ενώ επιπρόσθετα αντανακλούν διεθνές εθιμικό δίκαιο, όπως έχει βεβαιωθεί και νομολογιακά²⁴⁰. Συνεπώς η διάταξη δεσμεύει και κράτη τα οποία δεν έχουν υπογράψει/ επικυρώσει την Σύμβαση, όπως η Τουρκία.

Το άρθρο 121 ορίζει: (1) «Νήσος είναι μια φυσικά διαμορφωμένη περιοχή ξηράς που περιβρέχεται από ύδατα και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια των υδάτων κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα», (2) «Εκτός όπως προβλέπεται στην παράγραφο 3, η χωρική θάλασσα, η συνορεύουσα ζώνη, η ΑΟΖ και η υφαλοκρηπίδα μιας νήσου καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας σύμβασης που εφαρμόζονται στις άλλες ηπειρωτικές περιοχές», (3) «Οι βράχοι οι οποίοι δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή, δεν θα έχουν αποκλειστική οικονομική ζώνη ή υφαλοκρηπίδα».

Καταληκτικά, όλα τα ελληνικά νησιά²⁴¹, συμπεριλαμβανομένων των βράχων, που πληρούν τους όρους του 121§3, έχουν πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες, όπως ακριβώς και το ηπειρωτικό έδαφος.

Σύμφωνα με το άρθρο 121 §2, όλα τα νησιά με την εξαίρεση ορισμένης κατη-

²³⁹ Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αφιερώνει στο νομικό καθεστώς των νήσων το Τμήμα VIII, το οποίο αποτελείται από μια μόνον διάταξη, το άρθρο 121.

²⁴⁰ Στην υπόθεση της *Θαλάσσιας Οριοθέτησης Κατάρ-Μπαχρέιν*, το Διεθνές Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 121 §2 της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο όλα τα νησιά, *ανεξαρτήτως μεγέθους*, απολαμβάνουν το ίδιο καθεστώς με τα ηπειρωτικά εδάφη και συνεπώς δικαιούνται των ιδίων θαλάσσιων ζωνών, αντανακλά εθιμικό δίκαιο. Βλ Judgment, I.C.J. Reports 2001, p. 40; para 185

²⁴¹ Νήσο, κατά τον ορισμό του 121 §1 δεν αποτελούν οι φυσικοί σχηματισμοί οι οποίοι υπερκαλύπτονται από τη μέγιστη πλημμυρίδα, όπως οι σκόπελοι ακόμα και εάν έχουν κτισθεί επ' αυτών φάροι, που βρίσκονται συνεχώς πάνω από την επιφάνεια του νερού. Επίσης δεν υπάγονται στο καθεστώς των νησιών οι τεχνητές νήσοι, οι οποίες δεν αποτελούν «φυσικούς» σχηματισμούς (Ιωάννου & Στρατή 2013, 194).

γορίας βράχων, διαθέτουν όλες τις θαλάσσιες ζώνες (αιγιαλίτιδας ζώνης, συνορεύουσας ζώνης, αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και υφαλοκρηπίδας) όπως ακριβώς τα ηπειρωτικά εδάφη²⁴². Όλοι οι **βράχοι** μπορούν να δημιουργήσουν χωρικά ύδατα 12 νμ από τις γραμμές βάσεις τους, ενώ κάθε νησιωτικό μόρφωμα που δύναται επιπλέον να συντηρήσει ανθρώπινη διαβίωση ή οικονομική ζωή από μόνο του, δημιουργεί πλήρη δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ.

Η εξαίρεση του άρθρου 121§3 παρά το γεγονός ότι αποκλείει ορισμένες βραχονησίδες από την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ, ενισχύει τον κανόνα ότι τα νησιά έχουν κατ' αρχήν πλήρη δικαιώματα. Όπου ο διεθνής νομοθέτης ήθελε να υποδείξει μία εξαίρεση από το καθεστώς των νήσων, προχώρησε σε ειδική διάταξη. Άλλες εξαιρέσεις, πέραν αυτών του άρθρου 121 §3 δεν εντοπίζονται στο πλαίσιο της Σύμβασης, όπως επί παραδείγματι ότι τα νησιά που βρίσκονται σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες, όπως το Αιγαίο, υπόκεινται σε ειδικό νομικό καθεστώς, κατά την τουρκική άποψη (Ιωάννου & Στρατή 2013, 200).

Η απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου, στην υπόθεση της *Νότιας Σινικής Θάλασσας*^{243 244} έκρινε μεταξύ άλλων, το ερώτημα αν νησιωτικοί σχηματισμοί παρά-

²⁴² Η οριοθέτηση όλων των θαλάσσιων ζωνών των νησιών γίνεται όπως στην περίπτωση των ηπειρωτικών εδαφών. Τα νησιά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημεία βάσης για την χάραξη ευθειών γραμμών βάσης και την χάραξη της οριοθετικής γραμμής. Επίσης, μπορούν να συνιστούν ειδική περίπτωση στα πλαίσια οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ (βλ τον σχολιασμό υποθέσεων που ακολουθεί). Επιπρόσθετα, όταν ένα νησί βρίσκεται μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη ενός παράκτιου κράτους, η ακτογραμμή του νησιού προς την ανοιχτή θάλασσα χρησιμοποιείται ως εσωτερικό όριο της ζώνης. Στην περίπτωση που το νησί βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη του εύρους της αιγιαλίτιδας, αλλά μικρότερη του διπλάσιου αυτής, τότε το νησί διατηρεί την δική του γραμμή βάσης. Όταν αντίθετα, ένα νησί βρίσκεται σε απόσταση που είναι διπλάσια από την αιγιαλίτιδα ζώνη, τότε έχει αποκλειστικά δική του ζώνη χωρικών υδάτων. Αν το νησί βρίσκεται σε απόσταση που υπερβαίνει το διπλάσιο της αιγιαλίτιδας ζώνης τότε ανάμεσα σε αυτό και την ηπειρωτική ακτή θα μεσολαβεί ανοικτή θάλασσα (Κλάδη-Ευσταθοπούλου 2021, 301).

²⁴³ Η απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου, στην υπόθεση της *Νότιας Σινικής Θάλασσας* μεταξύ των Φιλιππίνων και της Κίνας (2016) συνιστά την πρώτη ερμηνεία του τι συνιστά βράχο, ή αν ένας βράχος είναι δυνατόν να εκληφθεί ως νησί, εφόσον πληρούνται κριτήρια του άρθρου 121 §3 (Λιάκουρας 2012, 163).

²⁴⁴ PCA. «The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China)». *Permanent Court of Arbitration*. 12 Ιουλίου 2016. available at: <https://pcacases.com/web/sendAttach/2086>

γουν δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες²⁴⁵. Η απόφαση συνιστά την πρώτη νομολογιακή θεώρηση και ερμηνεία του τι συνιστά βράχο, ή αν ένας βράχος είναι δυνατόν να εκληφθεί ως νησί, με πλήρη δικαιώματα, εφόσον πληρούνται τα σχετικά κριτήρια. Η απόφαση ενδιαφέρει την **Ελλάδα**, λόγω του εκτεταμένου αριθμού ανάλογων σχηματισμών και της ανάγκης χαρακτηρισμού κάθε ενός σύμφωνα με τα κριτήρια της πρόσφατης αυτής νομολογίας.

Η έννοια του «**βράχου**»²⁴⁶ αναφέρεται σε κατηγορία νησιού, ενός φυσικά διαμορφωμένου τμήματος ξηράς σταθερά άνω της επιφάνειας της θάλασσας κατά την μέγιστη πλήμμη. Τόσο το **μέγεθος** όσο και η γεωλογική ή γεωμορφολογική **σύνθεση** του, δεν είναι προσδιοριστικά στοιχεία του τι συνιστά βράχο. Το καθεστώς ενός σχηματισμού θα καθορίζεται από την **φυσική** του **ικανότητα**, χωρίς ανθρώπινες επεμβάσεις μετατροπής σε τεχνητό νησί²⁴⁷ (Λιάκουρας 2021, 163-169).

Οι μικροί νησιωτικοί σχηματισμοί δεν χαρακτηρίζονται συλλήβδην ως *βράχοι*, είτε είναι μικρής έκτασης ή βραχώδους μορφής, που δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, κατά το 121 §3. Λαμβάνουν το χαρακτηρισμό τους ανάλογα με τις **αντικειμενικές δυνατότητες** τους, δηλαδή ως προς το τι είδος νησιωτικού σχηματισμού συνιστούν και το αν έχουν ικανότητα κατοίκησης / διαβίωσης μόνιμου πληθυσμού, καθώς και οικονομική δραστηριότητα, εξ ιδίων. Ο όρος «...δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση» σημαίνει ότι ο βράχος **αντικειμενικά** δεν είναι κατάλληλος για να **συντηρήσει ανθρώπινη διαβίωση**. Για να ικανοποιεί το κριτήριο ο σχηματισμός

²⁴⁵ Το (προκριματικό) ζήτημα του εάν ένας νησιωτικός σχηματισμός δικαιούται θαλασσίων ζωνών κρίθηκε ότι διακρίνεται από το ζήτημα της οριοθέτησης, επιτρέποντας στο Δικαστήριο να εδραιώσει την αρμοδιότητα του, έναντι της δήλωσης επιφύλαξης της Κίνας η οποία είχε εξαιρέσει σύμφωνα με το 298 §1, από την αρμοδιότητα των δικαιοδοτικών μηχανισμών της Σύμβασης, τις διαφορές σχετικά με οριοθετήσεις. Η Ελλάδα η οποία έχει επίσης επιφυλαχθεί για τον ίδιο λόγο εκδίκασης προσφυγών περί οριοθέτησης, ενδέχεται να είναι έκθετη σε μια προσφυγή κράτους μέρους της Σύμβασης, το οποίο θα αιτείτο της διαπιστώσεως απλώς, αν ένας νησιωτικός σχηματισμός σε κρίσιμη περιοχή οριοθέτησης δικαιούται υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ. Σημειώνεται εν προκειμένω ότι η Τουρκία δεν έχει καταστεί μέχρι σήμερα συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης.

²⁴⁶ Σύμφωνα με την Διαιτητική απόφαση, «βράχος» είναι κατηγορία νησιού, ενός φυσικά διαμορφωμένου τμήματος ξηράς σταθερά άνω της επιφάνειας της θάλασσας κατά την μέγιστη πλήμμη. Τόσο το μέγεθος όσο και η γεωλογική ή γεωμορφολογική σύνθεση του, δεν είναι προσδιοριστικά στοιχεία του τι συνιστά βράχο (Λιάκουρας 163-169).

²⁴⁷ Η μετατροπή του φυσικών συνθηκών βράχου με τεχνητά μέσα, με σκοπό ο βράχος να γίνει κατοικήσιμος και να διεκδικεί υφαλοκρηπίδα / ΑΟΖ συγκρούεται με τη διάταξη του άρθρου 121 §3 (Λιάκουρας 2021, 163-169).

θα πρέπει να έχει εκ προοίμιου *φυσική ικανότητα κατοίκησης*, δηλαδή να διαθέτει όλα τα απαιτούμενα μέσα για την **διαβίωση**. Ο όρος «*ανθρώπινη διαβίωση*» σημαίνει ότι η κατοίκηση απαιτείται να είναι **μόνιμη** και να συγκροτείται από μια σταθερή κοινότητα ανθρώπων²⁴⁸

Ο όρος «*οικονομική ζωή εξ ιδίων*» αναφέρεται στην προϋπόθεση της **οικονομικής αυτάρκειας**, συνδεδεμένη με την προϋπόθεση της ανθρώπινης διαβίωσης. Η οικονομική δραστηριότητα πρέπει να είναι διαρκής με στόχο την συντήρηση του νησιωτικού σχηματισμού και δεν πρέπει να είναι ουδέτερη ως προς την επιβίωση του τοπικού πληθυσμού²⁴⁹

4.4.4 Η μεταχείριση των νησιών στη διεθνή νομολογία

Ένα μεγάλο μέρος από τις διαφορές οριοθετήσεων που κατέληξαν σε δικαιοδοτικό διακανονισμό ενέπλεκαν νησιά ή νησιωτικούς σχηματισμούς, πολλές φορές στη «*λάθος πλευρά*» της οριοθετικής γραμμής. Το ζήτημα έχει ιδιαίτερη σημασία για τα νησιά του *Αιγαίου*, στο πλαίσιο της τουρκικής επιχειρηματολογίας²⁵⁰

Από την διεθνή νομολογία προκύπτει ότι με κριτήριο την γεωγραφική τους θέση, τα νησιά ενδέχεται να έχουν περιορισμένη επήρεια²⁵¹ στην διαδικασία οριοθέτησης. Οι ακραίοι ωστόσο ισχυρισμοί που υπονοούνται στο Μνημόνιο Τουρκίας - Λιβύης, ότι τα ελληνικά νησιά στο Αιγαίο έχουν μηδενική επήρεια στην δημιουργία υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ, παρά μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη 6nm, στερούνται παντελώς νομικής

²⁴⁸ Η ύπαρξη μόνον στρατιωτικού ή άλλου προσωπικού εντεταλμένο σε υπηρεσία, δεν εκπληρώνει την προϋπόθεση της ανθρώπινης κατοίκησης. Η κατασκευή φάρων και η εγκατάσταση υπαλλήλων με τις οικογένειες τους, δεν εκπληρώνει τις προϋποθέσεις. Η απλή παρουσία μικρού αριθμού προσώπων δεν συνιστά μόνιμη και συνήθη κατοικία και δεν ισοδυναμεί με διαβίωση, όπως ορίζεται στο άρθρο 121 §3 (Λιάκουρας 2021, 166).

²⁴⁹ Το Δικαστήριο δέχθηκε ως εξαίρεση, την περίπτωση εκείνη πληθυσμών που υποστηρίζονται από ένα δίκτυο νησιωτικών σχηματισμών. Σε μία τέτοια περίπτωση, είναι δυνατόν η οικονομική ζωή να διενεργείται σε διαφορετικό νησιωτικό σχηματισμό και να υποστηρίζεται η ανθρώπινη διαβίωση σε άλλο πλησίον νησιωτικό σχηματισμό (Λιάκουρας 2021, 163-169).

²⁵⁰ Λόγω των διακυμάνσεων της νομολογίας αλλά και της αντίληψης των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων ότι κάθε υπόθεση αποτελεί ένα *unicum*, δεν είναι δυνατόν με βεβαιότητα να προβλεφθεί η επήρεια των νησιών στις οριοθετήσεις ιδιαίτερα της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ.

²⁵¹ Με τον όρο «επήρεια» αποδίδεται η έννοια της επίδρασης των νησιών στον συνυπολογισμό του μετώπου του παράκτιου κράτους στο οποίο ανήκουν στην προς οριοθέτηση περιοχή (Ιωάννου & Στρατή 2013, 324)

βάσης. Ορισμένα νομολογιακά παραδείγματα :

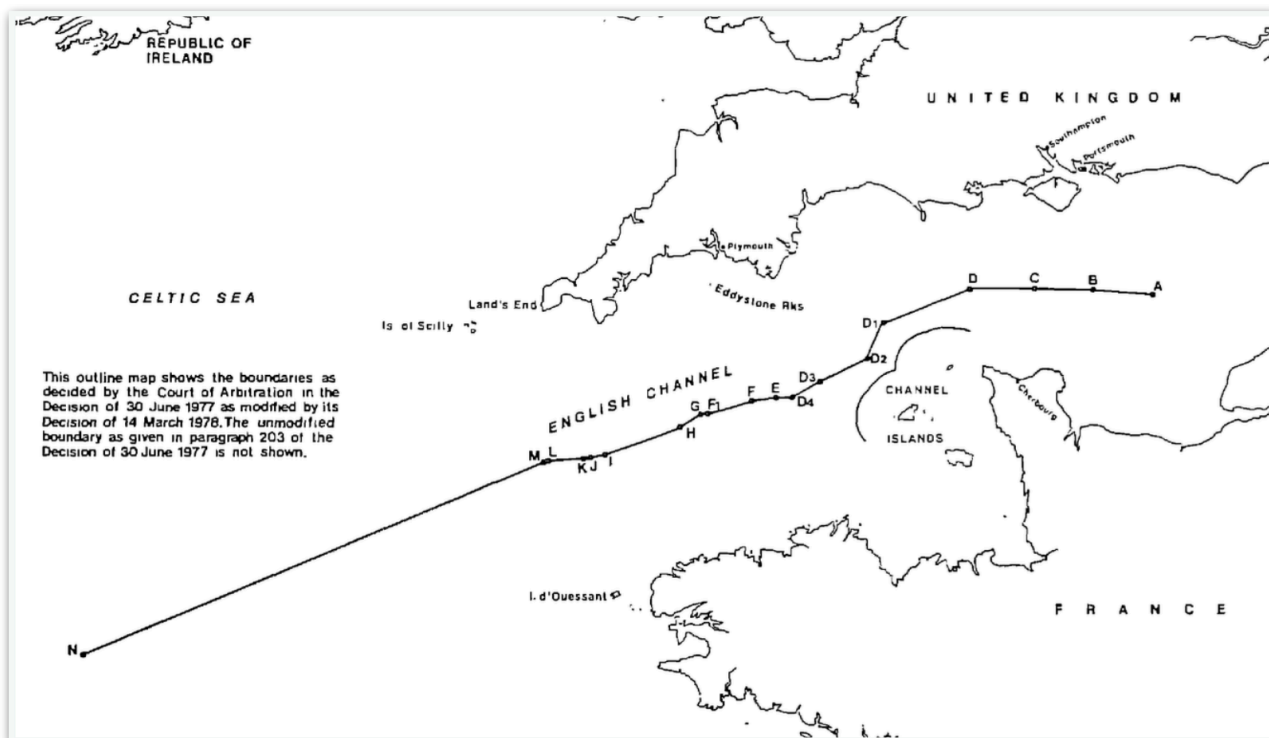
(i) Η υπόθεση θαλάσσιας οριοθέτησης των Στενών της Μάγχης (1977)²⁵²

Στην υπόθεση «*Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France)*» το 1977, το Διαιτητικό Δικαστήριο αναγνώρισε «μειωμένη» επήρεια στα επίδικα αγγλονορμανδικά νησιά (Channel Islands) στα οποία απέδωσε **θύλακα** υφαλοκρηπίδας 12 μιλίων. Το Δικαστήριο κατέληξε στη **μειωμένη επήρεια**, επειδή τα επίδικα νησιά ήταν **απομονωμένα** από το ΗΒ και δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως μία προέκταση της αγγλικής ακτής.

Το Δικαστήριο προέβη στη χάραξη μιας μέσης γραμμής μεταξύ των «ηπειρωτικών» γαλλικών και βρετανικών ακτών εκτιμώντας ότι η παρουσία των αγγλονορμανδικών νησιών διατάρασσε την γεωγραφική αναλογία της περιοχής. Το ίδιο Δικαστήριο επεσήμανε ότι: «*Η περίπτωση αυτή είναι πολύ διαφορετική...από την περίπτωση όπου πολυάριθμα νησιά εκτείνονται το ένα μετά το άλλο σε μεγάλη απόσταση από την ηπειρωτική χώρα...*». Η περίπτωση αντανακλά το σύμπλεγμα των νησιών του **Αιγαίου**, τα οποία συγκροτούν ένα συμπαγές σύνολο που συνεχεται με το ηπειρωτικό έδαφος με αδιάσπαστο τρόπο (Ιωάννου & Στρατή 2013, 326; Κλάδη-Ευσταθοπούλου 2012, 302; Ροζάκης 1991, 322).

Σχετική η **Εικόνα (4)** που ακολουθεί :

²⁵² Reports of International Arbitral Awards «*Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France)*» Decision of 30 June 1977. at: https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XVIII/3-413.pdf

Εικόνα (4): Delimitation of the Continental Shelf (UK, France) Decision of 30 June 1977

Πηγή: Reports of International Arbitral Awards

(ii) Η υπόθεση οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ της Λιβύης και της Μάλτας (1985) ²⁵³

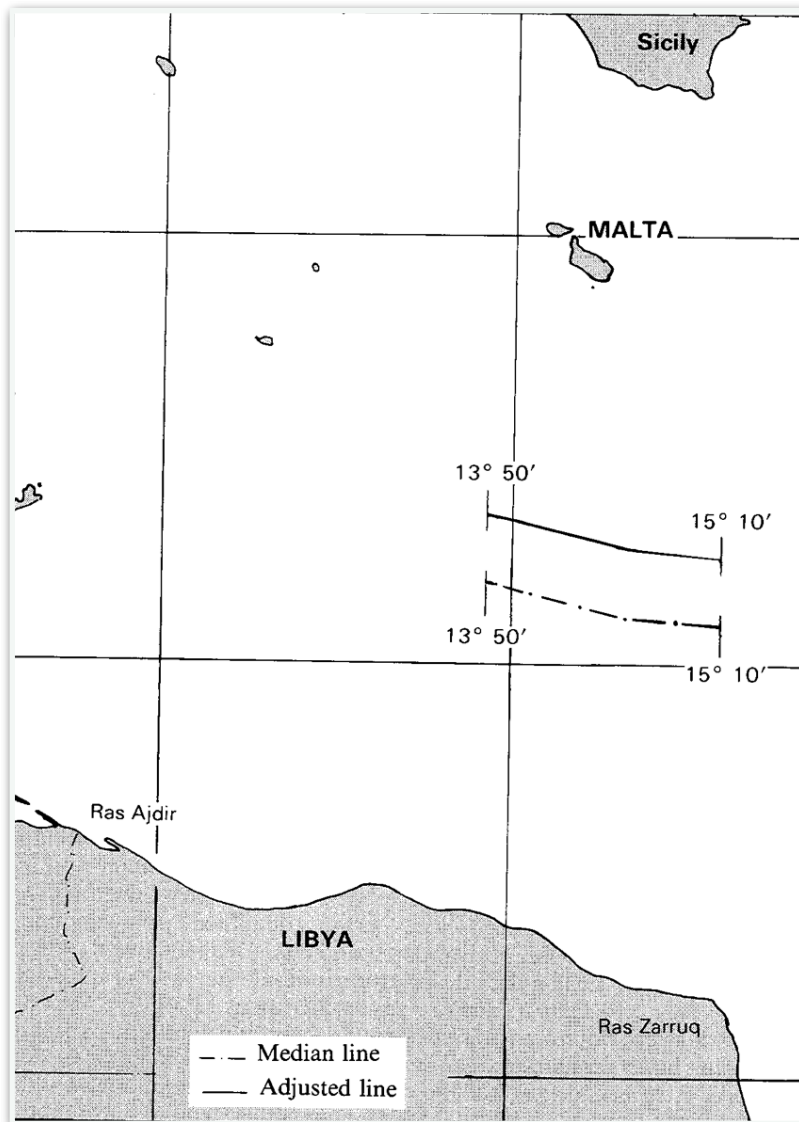
Στην υπόθεση «*Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta)*», εφαρμοστέο δίκαιο αποτέλεσαν οι εθιμικοί κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς η Λιβύη δεν είχε επικυρώσει την ισχύουσα τότε Σύμβαση της Γενεύης (1958) για την Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα²⁵⁴. Η αμφισβητούμενη περιοχή της υφαλοκρηπίδας βρισκόταν στην περιοχή κεντρικής Μεσογείου ανάμεσα στις λιβυκές ακτές και τις ακτές της Μάλτας (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 200).

Το Δικαστήριο απέρριψε την θέση της Λίβυης ότι η διαφορά θα έπρεπε να επιλυθεί με την μέθοδο της φυσικής προέκτασης της ξηράς στον βυθό της υπό οριοθέτησης περιοχής και αναγνώρισε προτεραιότητα στο κριτήριο της απόστασης, τόσο ως

²⁵³ International Court of Justice (ICJ) «*Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta)*». *Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 13.* (June 3, 1985). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/68/068-19850603-JUD-01-00-EN.pdf>

²⁵⁴ Το Δικαστήριο (ICJ) στην απόφαση του το 1985 έλαβε υπόψη του στην αναζήτηση του δικαίου οριοθέτησης, τη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας η οποία συνιστούσε δίκαιο εν αναμονή ελλείψει συμπλήρωσης του τιθέμενου ορίου των 60 επικυρώσεων, ιδίως τις διατάξεις των άρθρων 74 & 83

θεμέλιο του δικαιώματος σε υφαλοκρηπίδα όσο και ως κριτήριο της διαδικασίας οριοθέτησης επικαλυπτόμενων ζωνών. Στην ίδια απόφαση το Δικαστήριο σημειώνει ότι «Η δίκαιη φύση της μεθόδου της **μέσης γραμμής** προβάλλει έντονα σε περιπτώσεις όπου η οριοθέτηση πρέπει να πραγματοποιηθεί μεταξύ κρατών με αντικείμενες ακτές»²⁵⁵ (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 201). Σχετική η **Εικόνα (5)** που ακολουθεί :

Εικόνα (5) : Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), 1985

« Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta) ». Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 13. (June 3, 1985) p.103

²⁵⁵ «The Court has itself noted that the equitable nature of the equidistance method is particularly pronounced in cases where delimitation has to be effected between States with opposite coasts.» Βλ. «Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta)». Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 13. (June 3, 1985). para 62.

Το Δικαστήριο αποφάσισε σε σχέση με έξι προτάσεις σχετικών/ ειδικών περιστάσεων που τα διάδικα μέρη είχαν υποβάλει, ως ακολούθως.

Απέρριψε το επιχείρημα της Λιβύης ότι ένα κράτος με μεγαλύτερη εδαφική έκταση έχει ευρύτερη φυσική προέκταση και εκ τούτου δικαιούται μεγαλύτερη υφαλοκρηπίδα. Η ικανότητα δημιουργίας δικαιωμάτων στην υφαλοκρηπίδα δεν προέρχεται από την εδαφική έκταση, αλλά από την εδαφική κυριαρχία σε εκείνο το γεωγραφικό χαρακτηριστικό που έχει νομική βαρύτητα για τον θεσμό ήτοι την ακτή, η οποία παράγει δικαιώματα στο βυθό της θάλασσας, *ipso facto & ab initio*.

Η σκέψη του δικαστηρίου επιβεβαιώνει την αντίληψη ότι στο δίκαιο των οριοθετήσεων θαλάσσιων ζωνών, ευθυδικία σημαίνει εφαρμογή του θετικού δικαίου, συμβατικού και εθιμικού και όχι του φυσικού. Το γεγονός αυτό κατά την άποψη των Σιούσιουρα και Αμπλιανίτη, εξηγεί την άρνηση της Τουρκίας να δεσμευτεί από τους κανόνες της Σύμβασης (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 202-203).

Η Λιβύη υποστήριξε ότι η οριοθέτηση πρέπει να λάβει υπόψη τη σημαντική διαφορά στο μήκος των αντίστοιχων ακτών της Λιβύης και της Μάλτας οι οποίες αντικρύζουν την περιοχή προς οριοθέτηση. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η **αναλογικότητα** δεν είναι μία αρχή ή κανόνας που παρέχει αυτόματη δυνατότητα ευθύδικης οριοθέτησης. Η αναλογικότητα ως σύγκριση της σχέσης ανάμεσα στο μήκος των σχετικών ακτών και στις περιοχές της υφαλοκρηπίδας που αποδίδονται στη βάση αυτών των ακτών συνιστά, λειτουργεί ως επαλήθευση του δίκαιου αποτελέσματος που έχει επιτευχθεί με άλλα μέσα και άλλες μεθόδους οριοθέτησης (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 208).

Το Δικαστήριο στο πρώτο στάδιο επίλυσης της διαφοράς προσδιόρισε την περιοχή οριοθέτησης. Από το σύνολο της λιβυκής ακτογραμμής προσδιορίστηκε ότι 192 νμ απασχολούν την οριοθέτηση και είναι συγκρίσιμα με τις σχετικές ακτές της Μάλτας οι οποίες προσέγγιζαν τα 24 νμ (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 200).

Το Δικαστήριο προχώρησε σε μία διαδικασία **χάραξης** μέσης γραμμής αγνώστου μαλτέζικη βραχονησίδα από την επιλογή σημείων βάσης της προσωρινής μέσης γραμμής. Έπειτα εκτίμησε ως σχετική περίπτωση, τον ευρύτερο τον θαλάσσιο χώρο μεταξύ **Ευρώπης** και **Αφρικής** στον οποίο βρίσκονται τα νησιά της Μάλτας, με αποτέλεσμα να προσαρμόσει την μέση γραμμή για να αποδώσει στη Μάλτα ένα μερικό

αποτέλεσμα υφαλοκρηπίδας.

Το Δικαστήριο αξιολόγησε τα νησιά της Μάλτας ως ένα περιορισμένο τμήμα των ακτών της νότιας Ευρώπης οι οποίες ως σύνολο πρέπει να συγκριθούν με τις αντικείμενες αφρικανικές ακτές. Η αναγνώριση περιορισμένου ρόλου στα νησιά της Μάλτας οδήγησε ως σχετική περίπτωση στη δικαστική μείωση της έκτασης της υφαλοκρηπίδας της Μάλτας σε σχέση με αυτήν που της απέδιδε η προσωρινή μέση γραμμή. Η επιλογή του Δικαστηρίου ενδεχομένως αντανάκλα τον έλεγχο της επίδρασης της απόφασης του στις σχέσεις μεταξύ πολλών κρατών, περιμετρικά μιας ημί-κλειστης θάλασσας (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 208-209).

(iii) Η υπόθεση Οριοθέτησης Θαλάσσιου Συνόρου μεταξύ Μπανγκλαντές και Μυανμάρ (2012) ²⁵⁶

Στην υπόθεση «*Delimitation of the maritime boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*», το ITLOS ενώ αναγνώρισε πλήρη δικαιώματα και επήρεια στα νησιά στο πλαίσιο της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης, εξαίρεσε το νησί St.Martin εκ των προτέρων κατά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, μη συυπολογίζοντας αυτό κατά την προσωρινή χάραξη της μέσης γραμμής.

Στο πλαίσιο αυτό, για να ληφθεί υπόψη ένα νησί θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί «σχετική περίπτωση» που επιβάλλει τη μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής. Κατ' ουσίαν, αναιρείται το δικαίωμα των νήσων σε θαλάσσιες ζώνες, οι οποίες σύμφωνα με την ρητή διάταξη του άρθρου 121 §2 αλλά και το εθιμικό δίκαιο, καθορίζονται όπως αυτές εφαρμόζονται στα ηπειρωτικά εδάφη (Ιωάννου & Στρατή 2013, 201).

(iv) Η υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης στη Μαύρη Θάλασσα (2009) ²⁵⁷

Το Διεθνές Δικαστήριο, στην υπόθεση «*Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*», θεώρησε ότι οι θαλάσσιες ζώνες της Ουκρανικής νήσου των

²⁵⁶ International Tribunal for the Law Of the Sea (ITLOS) «*Delimitation of the maritime boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)*». *Judgment, ITLOS Reports 2012, p. 4, List of cases: no. 16.* (March 14, 2012). available at: https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/published/C16-J-14_mar_12.pdf

²⁵⁷ International Court of Justice (ICJ) «*Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*». *Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61.* (Feb. 3, 2009). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>

Όφρων (Serpents' Islands) δεν μπορούν να υπερβούν τις θαλάσσιες ζώνες του ηπειρωτικού εδάφους της Ουκρανίας και τα όρια της υπό οριοθέτηση περιοχής, όπως το ίδιο εκ των προτέρων είχε προσδιορίσει, χωρίς να λάβει υπόψη τις ακτές του νησιού. Παρά το γεγονός ότι επρόκειτο για ένα μεμονωμένο νησί στο πλαίσιο οριοθέτησης κρατών με παρακείμενες ακτές, η έμμεση αναφορά σε ανώτερο δικαίωμα των ηπειρωτικών εδαφών έναντι των νησιωτικών θα μπορούσε να θέσει σε αμφισβήτηση ακόμη και το δικαίωμα των νήσων σε θαλάσσιες ζώνες.

Στην απόφαση του το Δικαστήριο απέφυγε να αποφανθεί κατά πόσον η νήσος των Όφρων εμπίπτει στις διατάξεις του άρθρου 121 §3 εφόσον, δεν την έλαβε υπόψη κατά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ περιορίζοντας τις θαλάσσιες ζώνες που δικαιούτο εντός των θαλασσίων ζωνών του ηπειρωτικού εδάφους της Ουκρανίας στην οποία και ανήκει (Ιωάννου & Στρατή 2013, 199 - 201).

(ν) Η υπόθεση Εδαφικής διαφοράς και Θαλάσσιας Οριοθέτησης μεταξύ Νικαράγουα και Κολομβίας (2012) ²⁵⁸

Το Δικαστήριο με την απόφαση του²⁵⁹ στην υπόθεση «*Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*», (i) επιβεβαίωσε ότι τα νησιά έχουν καταρχήν τα ίδια δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες με τα ηπειρωτικά εδάφη, (ii) αναγνώρισε ανεπιφύλακτα το δικαίωμα όλων των νησιών, νησίδων και βράχων σε αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ, (iii) επιβεβαίωσε την πάγια νομολογία περί υπεροχής της αιγιαλίτιδας ζώνης έναντι της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ γειτονικού κράτους, αρνούμενο να δεχθεί το επιχείρημα της Νικαράγουα ότι τα νησιά δικαιούνται μόνον θύλακα υφαλοκρηπίδας, (iv) αναγνώρισε ότι η έννοια της «μη-αποκοπής» δεν αφορά μόνον τα ηπειρωτικά εδάφη, αλλά και τα νησιά, έτσι ώστε η χάραξη της οριοθετικής γραμμής να μην τα αποκόπτει από

²⁵⁸ International Court of Justice (ICJ) «*Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*» *Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 624*. (November 19, 2012). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf>

²⁵⁹ Με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 19ης Νοεμβρίου 2012 στην υπόθεση της Εδαφικής Διαφοράς και Θαλάσσιας Οριοθέτησης (Νικαράγουα-Κολομβία), πραγματοποιήθηκε μία στροφή της διεθνούς νομολογίας προς την ασφάλεια δικαίου σε μια προσπάθεια άμβλυσης των αρνητικών συνεπειών από τις αποφάσεις του ίδιου Δικαστηρίου στην υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης στη Μαύρη Θάλασσα και του (ITLOS) στην υπόθεση Οριοθέτησης του Θαλασσίου Συνόρου μεταξύ Μπανγκλαντές και Μιανμάρ, όπου η έμμεση αναφορά σε «ανώτερο» δικαίωμα των ηπειρωτικών εδαφών έναντι των νησιωτικών έθεσε σε αμφισβήτηση το δικαίωμα των νήσων σε θαλάσσιες ζώνες.

τις θαλάσσιες ζώνες που δικαιούνται και (ν) ερμήνευσε συντηρητικά το κριτήριο της αναλογικότητας²⁶⁰ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 332).

Το Δικαστήριο εφάρμοσε την μεθοδολογία οριοθέτησης των τριών σταδίων. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο συνυπολόγισε όλα τα κύρια νησιά της Κολομβίας πλην τριών σχηματισμών που κατά περίπτωση ενέπιπταν στην εξαίρεση του άρθρου 121 §3, και ο ενδεχόμενος συνυπολογισμός τους θα απέδιδε σε αυτούς δυσανάλογη σημασία, διαστρεβλώνοντας το θαλάσσιο όριο (Ιωάννου & Στρατή 2013, 333)²⁶¹.

Το Δικαστήριο επιδίωξε λύση που δεν θα απέκοπτε κανένα από τα δύο κράτη από τη έκταση της θαλάσσιας περιοχής στην οποία προβάλλονται οι ακτές τους. Σε αυτό το πλαίσιο συνυπολόγισε ως «σχετικές ακτές» της Κολομβίας εκτός από τις δυτικό (έναντι των ακτών της Νικαράγουα) και το ανατολικό τμήμα των νησιών της, καθώς η περιοχή των εν δυνάμει αλληλοεπικαλυπτόμενων διεκδικήσεων των δύο κρατών εκτείνεται και ανατολικά των νησιών της Κολομβίας²⁶². Το στοιχείο αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία σε ότι αφορά τον συνυπολογισμό των σχετικών ακτών των ελληνικών νησιών στο **Αιγαίο** (Ιωάννου & Στρατή 2013, 334). Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η δημιουργία διαδοχικών «**θυλάκων**» υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ θα είχε αρνητικές συνέπειες στην ορθολογική διαχείριση των θαλάσσιων πόρων, την αστυνόμευση και δημόσια τάξη στους ωκεανούς.

Ως παράδειγμα αναφέρθηκε εκτενώς στην *Διαιτητική* απόφαση για την υπόθεση των Στενών της Μάγχης όπου ενώ τα αγγλονορμανδικά νησιά «ήταν κυριολεκτικά εγκλωβισμένα εντός της ακτής της Γαλλίας σε απόσταση 7νμ, τα νησιά της Κολομβίας βρίσκονταν ακριβώς απέναντι από τις ακτές της Νικαράγουα και σε πολύ μεγαλύ-

²⁶⁰ Η γεωγραφική θέση των νήσων της Κολομβίας είναι ακριβώς αντίστροφη από τη θέση των ελληνικών νησιών στο Αιγαίο. Τα νησιά της Κολομβίας βρίσκονται ανατολικά των ακτών της Νικαράγουα (σε απόσταση μεγαλύτερη των 100 νμ και των 380 νμ από το ηπειρωτικό έδαφος της Κολομβίας αντιστοίχως), ενώ τα ελληνικά νησιά δυτικά των ακτών της Τουρκίας (*με αδιάκοπη συνέχεια ηπειρωτικού-νησιωτικού εδάφους*).

²⁶¹ «When placing base points on very small maritime features would distort the relevant geography, it is appropriate to disregard them in the construction of a provisional median line» στο Βλ. *Judgment, I.C.J. Reports 2012, p.79 para 202*.

²⁶² Η σκέψη του Δικαστηρίου: «Since the area of overlapping potential entitlements extends well to the east of the Colombian islands, the Court considers that it is the entire coastline of these islands, not merely the west-facing coasts, which has to be taken into account» Βλ. *Ibid* p.60 para 151.

τερη απόσταση»²⁶³. Σημείωσε επίσης ότι η χάραξη της προσωρινής μέσης γραμμής πρέπει να γίνει με μεθόδους που είναι γεωμετρικά αντικειμενικοί και κατάλληλοι για την γεωγραφία της περιοχής, επιλέγοντας το ίδιο τα σημεία βάσης.

Στο δεύτερο στάδιο, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ως σχετικές περιστάσεις (i) τη «σημαντική διαφορά στην έκταση των ακτών»²⁶⁴ και την (ii) «γεωγραφία της ευρύτερης περιοχής», οι οποίες επέβαλαν τη μετατόπιση της προσωρινής μέσης γραμμής, ώστε να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση (Ιωάννου & Στρατή 2013, 333).

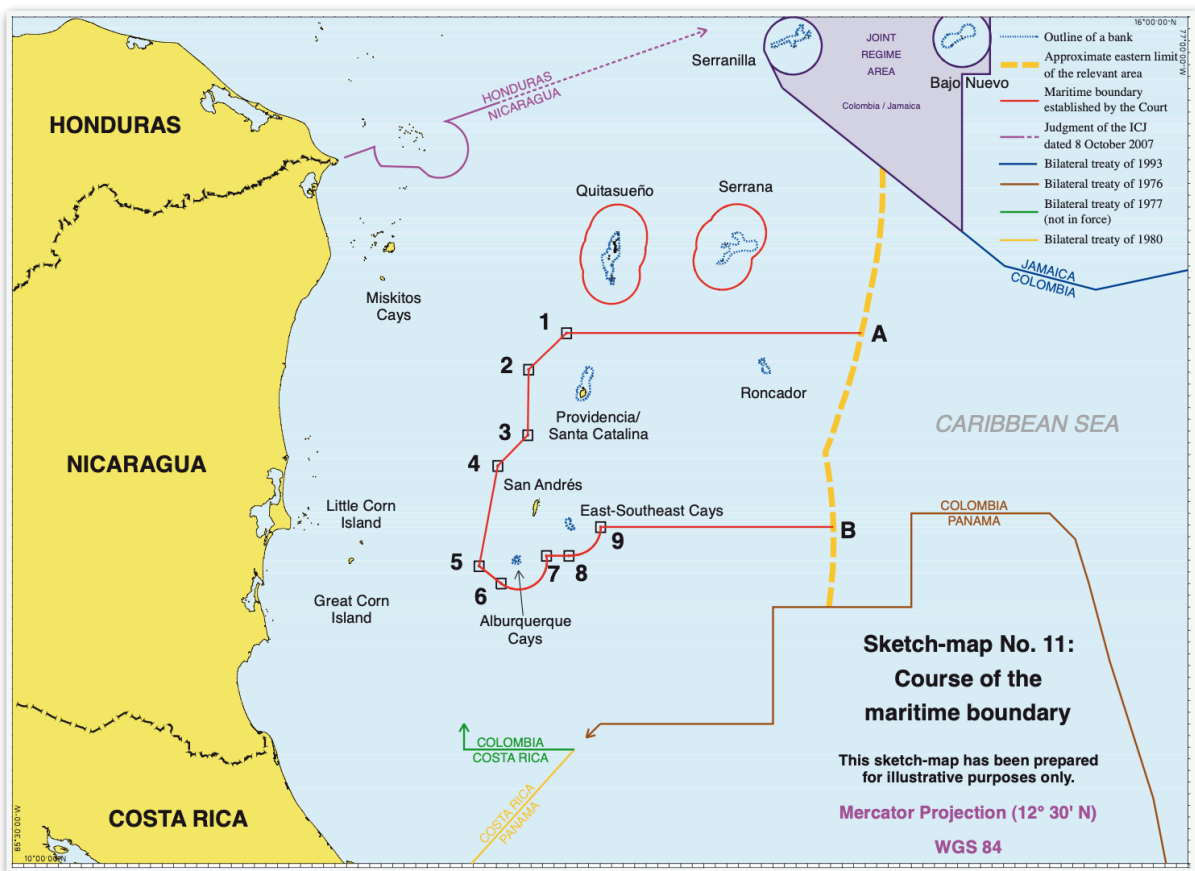
Η οριοθετική γραμμή στην σχετική θαλάσσια περιοχή έγινε με καινοφανή τρόπο, προκειμένου να αποφευχθεί το αποτέλεσμα της αποκοπής και για τις δύο χώρες. Σε ότι αφορά τα νησιά της Κολομβίας που συμμετείχαν ως σχετικές ακτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι λόγω της μεγάλης διαφοράς στο μήκος των σχετικών ακτών των δύο κρατών, η μέση γραμμή έπρεπε να μετατοπισθεί σημαντικά προς ανατολικά, χωρίς, όμως, να θίξει στην αιγιαλίτιδα ζώνη των 12νμ των νησιών της Κολομβίας. Γι αυτό το λόγο έκρινε ότι έπρεπε να δοθεί διαφορετική βαρύτητα στα σημεία βάσης επί των νησιών της Νικαράγουα και της Κολομβίας αντιστοίχως. Εν συνεχεία χαράχθηκε

²⁶³ «231. Moreover, the jurisprudence on which Nicaragua relies does not support its argument that each Colombian island should be confined to an enclave. As the Court has already remarked (paragraph 198 above), the decision of the Court of Arbitration in the *Anglo-French Continental Shelf* case to enclave the Channel Islands took place in the context of a delimitation between mainland coasts. As the Court of Arbitration remarked. “The Channel Islands . . . are situated not only on the French side of a median line drawn between the two mainlands but practically within the arms of a gulf on the French coast. Inevitably, the presence of these islands in the English Channel in that particular situation disturbs the balance of the geographical circumstances which would otherwise exist between the Parties in this region as a result of the broad equality of the coastlines of their mainlands.” (.....) By contrast, in the present case the Colombian islands face Nicaragua in only one direction and from a far greater distance than the Channel Islands face France. Whereas the distance between the nearest point in the Channel Islands and the French coast was less than 7 nautical miles, the most westerly point on the Colombian islands, Alburquerque Cays, is more than 65 nautical miles from the nearest point on the Nicaraguan islands and, most of the San Andrés Archipelago is much farther away from Nicaragua than that. Nor did the approach taken by the Court of Arbitration in the *Anglo-French Continental Shelf* case divide the Channel Islands into a series of separate enclaves. None of the other instances in which enclaving was employed involved a situation comparable with that in the present case. Βλ. Ibid p.88 para 231.

²⁶⁴ Σύμφωνα με το Δικαστήριο, η μεγάλη διαφορά στο μήκος των σχετικών ακτών (ο λόγος των σχετικών ακτών της Κολομβίας (65 χλμ.) έναντι των σχετικών ακτών της Νικαράγουα (532 χλμ.) είναι 1:8.2) θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη έτσι ώστε να μην αποδοθεί στην Κολομβία πολύ μεγαλύτερο τμήμα της θαλάσσιας περιοχής από αυτό που της αντιστοιχεί.

μία απλοποιημένη σταθμισμένη γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει από κάθε σημείο βάσης της Νικαράγουα τρεις φορές περισσότερο απ' όσο απέχει από κάθε σημείο βάσης της Κολομβίας (3 προς 1) (Ιωάννου & Στρατή 2013, 334).

Το Δικαστήριο εφάρμοσε στο τρίτο στάδιο τον έλεγχο αναλογικότητας, αλλά υπογράμμισε ότι δεν αποτελεί αυτοτελή μέθοδο οριοθέτησης, κρίνοντας παράλληλα ότι το αποτέλεσμα της οριοθέτησης ήταν δίκαιο και ότι δεν χρειαζόταν περαιτέρω μετατόπιση της μέσης γραμμής²⁶⁵ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 334-335). Σχετική η **Εικόνα (6)** που ακολουθεί:

Εικόνα (6) : Sketch-map No. 11 Course of the Maritime boundary

«Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)» Judgment, I.C.J. Reports 2012

²⁶⁵ Παρά το γεγονός ότι ο λόγος του μήκους των σχετικών ακτών της Κολομβίας και της Νικαράγουα ήταν 1:8.2, ενώ ο λόγος της περιοχής υφαλοκρηπίδας-AOZ που τους δόθηκε βάσει της οριοθέτησης, ήταν μόλις 1:3.44.

4.4.5 Η σημασία του νησιωτικού συμπλέγματος Μεγίστης

Βασικό σημείο αναφοράς στην διένεξη Ελλάδας Τουρκίας, αποτελεί το νησιωτικό σύμπλεγμα της *Μεγίστης*²⁶⁶, η πρωτεύουσα του οποίου (*Καστελλόριζο*) απέχει 75νμ από τη Ρόδο. Η γεωγραφία και το ΔΔΘ, προσδιορίζουν την κρίσιμη στρατηγική αξία του συμπλέγματος, που αποτελείται από 19 νησιά, νησίδες και βράχους. Το Καστελλόριζο υπάγεται διοικητικά στα Δωδεκάνησα και μεταβιβάσθηκε στην Ελλάδα από την Ιταλία, το 1947.

Η πάγια ελληνική θέση είναι να μην βρεθεί το **Καστελλόριζο**, ως το ανατολικότερο τμήμα της ελληνικής επικράτειας, εγκλωβισμένο σε περιοχές τουρκικής υφαλοκρηπίδας. Η Τουρκική θέση προτάσσει την διάκριση μεταξύ του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου και επιδιώκει να απομονώσει το Σύμπλεγμα από τα υπόλοιπα νησιά. Υποστηρίζει ότι το Καστελλόριζο και τα παρακείμενα νησιά, βρίσκονται «στην λάθος πλευρά της μέσης γραμμής» και εκ τούτου πρέπει να έχουν μηδενική επήρεια κατά την χάραξη της μέσης γραμμής, λαμβάνοντας υπόψη και τη δυσαναλογία στο μήκος των σχετικών ακτών (Συρίγος 2021, 726)²⁶⁷.

Αν το Σύμπλεγμα απομονωθεί από το Αιγαίο, θα εμφανίζεται ως μικρή συστάδα νήσων με περιορισμένο μήκος ακτών, σε σχέση με το εύρος των τουρκικών ακτών, από τις οποίες απέχουν μικρή απόσταση. Το μικρό μήκος των ακτών του Συμπλέγματος, θα προκαλέσει δυσανάλογο αποτέλεσμα σε σχέση με τις θαλάσσιες πε-

²⁶⁶ Σύμφωνα με τον ΙΗΟ το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης βρίσκεται εκτός Αιγαίου. Ο προσδιορισμός ωστόσο είναι αποδεκτό νομολογιακά ότι δεν έχει νομική σημασία και δεν αποτελεί την βάση για οριοθέτηση ή αναγνώριση κάποιου δικαιώματος.

²⁶⁷ Η Τουρκία στην επιστολή (A/75/598-S/2020/1116) της 13ης Νοεμβρίου 2020 προς τα ΗΕ, σημειώνει ότι αντιρρήσεις της Ελλάδας για την άσκηση από την Τουρκία των κυριαρχικών δικαιωμάτων της εντός της δικής της υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο βασίζονται στον ισχυρισμό ότι το *Καστελλόριζο* παράγει πλήρη ισχύ στην οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων. Λαμβάνοντας υπόψη τις κυρίαρχες γεωγραφικές συνθήκες στη σχετική περιοχή, ήτοι το μήκος της τουρκικής ακτογραμμής και την προβολή αυτής προς τη θάλασσα, το Καστελλόριζο δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει ζώνες θαλάσσιας δικαιοδοσίας, εκτός των χωρικών υδάτων, σύμφωνα με τη νομολογία των διεθνών δικαστηρίων καθώς και την πρακτική των κρατών. Στην επιστολή (A/75/929) της 15ης Ιουνίου 2021 σημειώνει δεικτικά ότι « η Ελλάδα επιχειρεί επίμονα να επιβάλλει αυτόματα και πλήρη επήρεια σε όλα τα νησιά, για την δημιουργία υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, συμπεριλαμβανομένου του Καστελλόριζου. Σύμφωνα με την ελληνική θέση ένα νησί 10 km², το οποίο απέχει 2 km από την τουρκική ηπειρωτική χώρα και 580 km από την ηπειρωτική Ελλάδα, υποτίθεται ότι δημιουργεί μια υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ έκτασης 40.000 km² » (A/75/598-S/2020/1116 2020; A/75/929 2021)

ριοχές που θα του αποδοθούν, εφαρμόζοντας πιστά την μέση γραμμή, σε σύγκριση με το αντίστοιχο αποτέλεσμα των τουρκικών ακτών. Εκ τούτου η Τουρκία, αποδέχεται την απόδοση μόνο αιγιαλίτιδας ζώνης στο Σύμπλεγμα, το οποίο ισχυρίζεται ότι βρίσκεται στην ανατολική Μεσόγειο, όπου η ίδια εφαρμόζει αιγιαλίτιδα ζώνη 12νμ (Συρίγος 2021, 728 - 729). Ωστόσο το Σύμπλεγμα συνιστά από μόνο του την αντικείμενη ακτή των μικρασιατικών ακτών της Τουρκίας. Στην συγκεκριμένη περιοχή δεν υπάρχουν αντικριστές ακτές Ελλάδας - Τουρκίας ώστε να θεωρηθεί ότι το Σύμπλεγμα βρίσκεται στην λάθος πλευρά.

Νομολογιακό παράδειγμα: Η υπόθεση Οριοθέτησης Θαλάσσιων Ζωνών μεταξύ Καναδά και Γαλλίας (Saint Pierre & Miquelon) (1992)²⁶⁸

Η θεωρία της μειωμένης επήρειας των νησιών υποχώρησε με αρχή την Διαιτητική απόφαση στην υπόθεση «*Delimitation of maritime areas between Canada and France*», το 1992. Σύμφωνα με τα γεωγραφικά δεδομένα, τα γαλλικά νησιά Saint Pierre & Miquelon συνιστούν σύμπλεγμα νήσων πολύ κοντά στις ακτές του Καναδά, χωρίς οποιαδήποτε συνάφεια με το γαλλικό έδαφος.

Το Δικαστήριο²⁶⁹ απέρριψε την αντίληψη περί μειωμένης επήρειας και απέδωσε στα νησιά προς δυσμάς (δηλ προς τον Καναδά) θύλακα υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ εύρους 24νμ και προς το Νότο, διάδρομο υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ εύρους 200 νμ με πλάτος 10,5νμ ο οποίος κάλυπτε το ανατολικότερο / δυτικότερο άκρο των νήσων (Ιωάννου & Στρατή 2013, 326).

Η απόφαση του Δικαστηρίου είναι σημαντική για την **Ελλάδα**, καθώς γεωγραφικά αποτελεί την πλέον συναφή περίπτωση με το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης. Υφίσταται ωστόσο η εξής διαφοράς που οδηγεί σε ευνοϊκό συμπέρασμα για την Ελλάδα. Τα γαλλικά νησιά απέχουν 2200 νμ από την Γαλλία, ενώ το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης και ειδικότερα η νησίδα Ρω, απέχει μόλις 62 νμ από το εγγύτερο ελληνικό νησί (Ρόδος), του νησιωτικού συμπλέγματος της Δωδεκανήσου, στο

²⁶⁸ United Nations Office of Legal Affairs (UN OLA) «*Delimitation of maritime areas between Canada and France*». *Reports of International Arbitral Awards, Volume XXI, pp. 265-341*. (June 10, 1992). available at: https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXI/265-341.pdf

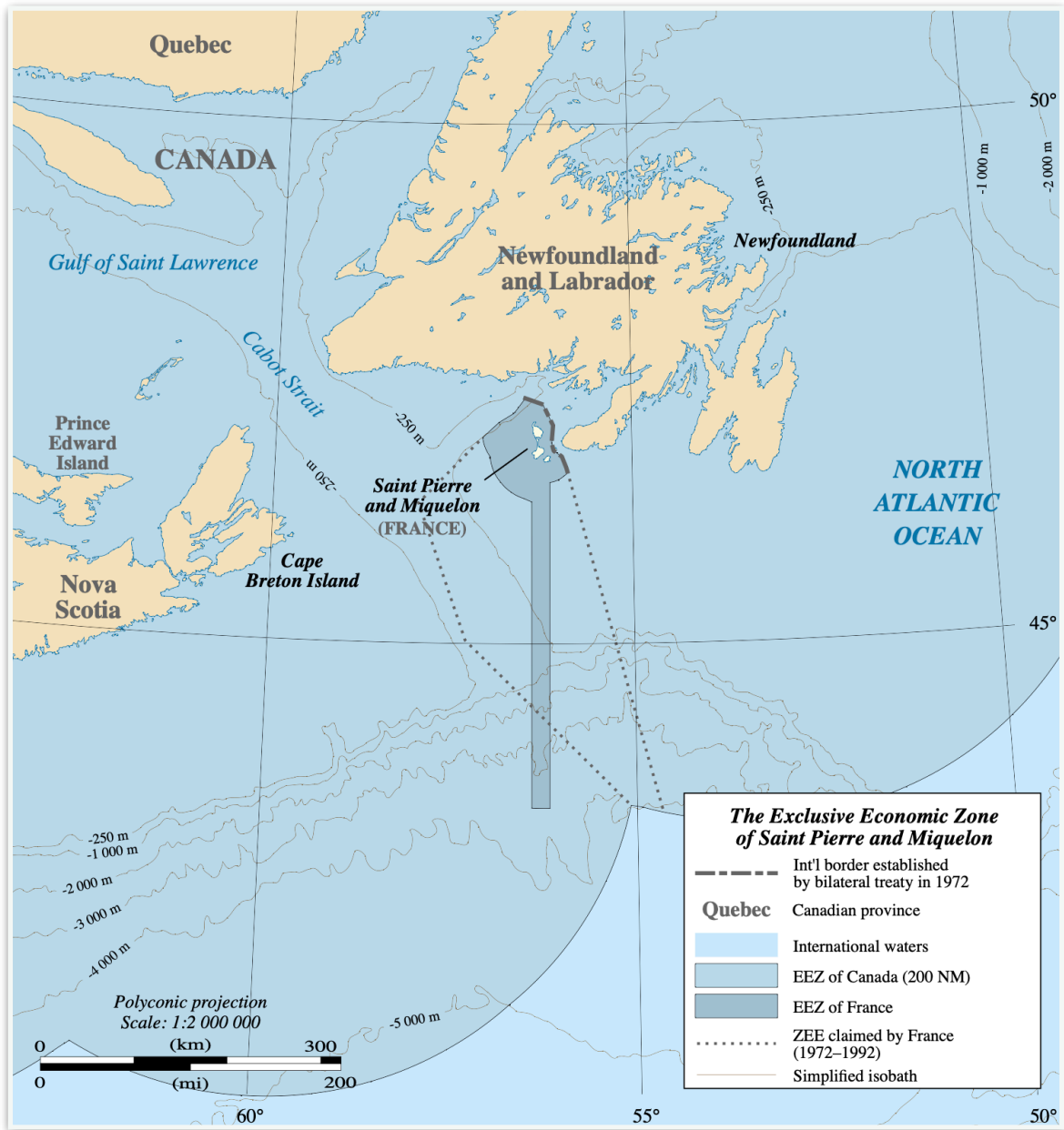
²⁶⁹ Το Διαιτητικό Δικαστήριο απέρριψε αρχικά τον ισχυρισμό του Καναδά ότι τα επίδικα νησιά δεν διαθέτουν δική τους υφαλοκρηπίδα, καθώς από γεωλογική άποψη επικάθονται στην υφαλοκρηπίδα του.

οποίο και ανήκει γεωγραφικά και διοικητικά. Συνεπώς το σύμπλεγμα της Μεγίστης δεν είναι ένας απομονωμένος νησιωτικός σχηματισμός (Ιωάννου & Στρατή 2013, 326; Συρίγος 2021, 729).

Καταληκτικά, η υφαλοκρηπίδα / ΑΟΖ του Συμπλέγματος πρέπει να αντιμετωπιστεί ενιαία με την αντίστοιχη οριοθέτηση των νησιών του **Αιγαίου**, ώστε με βάση το κριτήριο της *αναλογικότητας του μήκους των ακτών της Ανατολικής Κρήτης, της Κάσου, της Καρπάθου, της Ρόδου και του Συμπλέγματος*, να αποτελέσουν τις γραμμές βάσης για την οριοθέτηση με τις αντικείμενες τουρκικές ακτές. Επιπρόσθετα, η διαπραγμάτευση για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ, θα πρέπει να αφορά όλο το μήκος των ελληνικών θαλάσσιων συνόρων, από τον Έβρο έως και την Στρογγύλη, ανατολικά του Καστελόριζου (Καρακωστανόγλου 2021, 313-325)²⁷⁰.

Η οριοθέτηση της θαλάσσιας περιοχής, κατόπιν της Διαιτητικής απόφασης, αποτυπώνεται στην **Εικόνα (7)** που ακολουθεί:

²⁷⁰ Το Σύμπλεγμα, με βάση το άρθρο 121, δικαιούται όλες τις θαλάσσιες ζώνες, ως νησιά που «μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή». Οι βράχοι του συμπλέγματος θα δικαιούνται μόνο Αιγιαλίτιδα και Συνορεύουσα ζώνη. Εφόσον αναγνωρισθεί ως κατοικήσιμο νησί η Στρογγύλη, τότε η Ελλάδα και η Κύπρος θα έχουν κοινό θαλάσσιο σύνορο, με εφαρμογή της μέσης γραμμής στον θαλάσσιο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Εικόνα (7). The boundaries of the 1992 EEZ arbitral decision between Canada and France following Canada's 1996 EEZ extension

https://en.wikipedia.org/wiki/Canada-France_Maritime_Boundary_Case#/media/File:Saint-Pierre_and_Miquelon_EEZ_map-en.svg

4.4.6 Η Συμφωνία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών Ελλάδας Ιταλίας

Έχουμε ήδη αναφερθεί στην χάραξη ευθειών γραμμών βάσης, στο κλείσιμο των κόλπων και την συνακόλουθη επέκταση της Ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 νμ στην περιοχή του Ιονίου, σύμφωνα με το Ν 4767/2021 και το ΠΔ 107/2020. Είχε ωστόσο προηγηθεί την 9η Ιουνίου 2020 στην Αθήνα, η υπογραφή Συμφωνίας²⁷¹ μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών, υφαλοκρηπίδας & ΑΟΖ, στη βάση της Συμφωνίας οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας που είχαν υπογράψει οι δύο χώρες την 24η Μαΐου 1977. Σχετική η **Εικόνα (8)** που ακολουθεί:

Εικόνα (8): Οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών Ελλάδας - Ιταλίας 1977, 2020

60 χάρτες που εξηγούν τις διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας». Η Καθημερινή. 28/7/2020.

²⁷¹ Νόμος 4716/2020 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας για την οριοθέτηση των αντίστοιχων Θαλασσιών Ζωνών τους», (ΦΕΚ 163 Α'/28.08.2020), Αθήνα, 28 Αυγ. 2020.

Η οριοθετική γραμμή ακολούθησε τη μέση γραμμή, με προσδιορισμό (16) σημείων και έλαβε υπόψη όλα τα ελληνικά νησιά, στα οποία αναγνωρίστηκε επήρεια επί του ορίου. Σε δύο νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας (Στροφάδες και Οθωνοί) και σε μία ηπειρωτική της Ιταλίας (Καλαβρία) αποδόθηκε μειωμένη επήρεια, μικρής έκτασης²⁷². Επιπρόσθετα, οι συντεταγμένες της οριοθετικής γραμμής, επιτρέπουν την μελλοντική διευθέτηση θαλάσσιων ζωνών, μεταξύ Ιταλίας, Ελλάδας, Αλβανίας στο Βορρά και Ιταλίας, Λιβύης, Ελλάδας, Νότια (Συρίγος & Ντόκος 2020, 55).

4.7 Η Συμφωνία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών Ελλάδας Αιγύπτου ^{273 274}

Την 6η Αυγούστου 2020, η Ελλάδα και η Αίγυπτος καθόρισαν με διμερή Συμφωνία, την μερική οριοθετική γραμμή της ΑΟΖ, μεταξύ σημείων (Α) ανατολικά και (Ε) δυτικά ²⁷⁵. Οι συντεταγμένες των απώτατων ορίων της οριοθετικής γραμμής, ορίστηκε ότι μπορεί να αναθεωρηθούν στην περίπτωση μελλοντικής οριοθέτησης της ΑΟΖ με τρίτα κράτη, περιοριζόμενη αποκλειστικά στο σημείο (Α) προεκτεινόμενο ανατολικά και στο σημείο (Ε) προεκτεινόμενο δυτικά. Ωστόσο το τμήμα της οριοθετικής γραμμής της ΑΟΖ των δύο μερών μεταξύ των σημείων (Α) - (Ε) είναι δεσμευτικό και οριστικό. Η Συμφωνία Ελλάδας - Αιγύπτου :

(i) οριοθετεί τμηματικά, την ΑΟΖ των δύο χωρών η οποία τέμνει την περιοχή που «καταλαμβάνεται» από το Μνημόνιο Τουρκίας - Λιβύης, (ii) η Ελλάδα μπορεί να απαιτήσει την διακοπή όποιας παραβίασης εκ μέρους της Τουρκίας στην οριοθετημέ-

²⁷² Συμφωνώντας να περιορίσουν -αλλά όχι να ακυρώσουν- την επίδραση των Στροφάδων και των Διαποντίων Νήσων και να ανταλλάξουν κάποια οικόπεδα, η Ιταλία και η Ελλάδα έδειξαν διπλωματική ευελιξία εφαρμόζοντας την αρχή της ίσης απόστασης με «δημιουργικό» τρόπο (Grigoriadis & Belke 2020).

²⁷³ Νόμος 4717/2020 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ των δύο Κρατών», (ΦΕΚ 164 Α/28.08.2020), Αθήνα, 28 Αυγ. 2020.

²⁷⁴ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Συμφωνία μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ των δύο κρατών. List of geographical coordinates of points - Illustrative map. (6 Aug. 2020) », *Maritime Zones and Maritime Delimitation*, (29 Jan. 2021). available at: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/DEPOSIT/GreeceEgyptEezTreaty.pdf> ; <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/MAPS/GreeceEgyptMap.pdf>

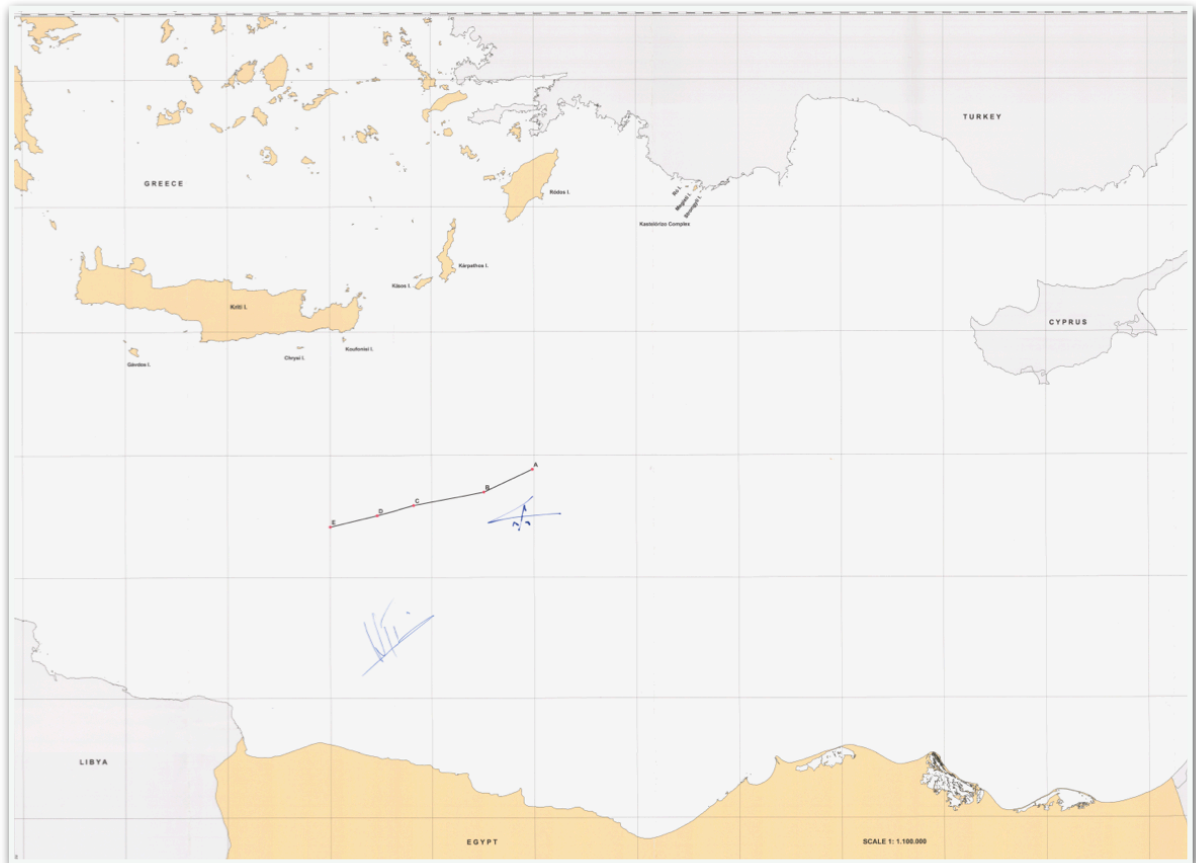
²⁷⁵ Σε δήλωση του ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών σημείωσε ότι : «Η σημερινή μας συμφωνία επιβεβαιώνει και κατοχυρώνει το δικαίωμα και την επήρεια των νησιών μας σε υφαλοκρηπίδα και σε Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη» (Καθημερινή 2020).

νη περιοχή, με έγερση διεθνούς ευθύνης, (iii) κατοχυρώνει τα δικαιώματα των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου σε θαλάσσιες ζώνες, και προσδίδει σε αυτά διεθνή διάσταση, (iv) συνιστά την πρώτη φάση ολοκλήρωσης μίας συνολικής συμφωνίας καθορισμού θαλασσίων ζωνών Ελλάδας - Αιγύπτου, (v) επιβεβαιώνει ότι η τήρηση του δικαίου της θάλασσας αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών των χωρών στην περιοχή, (vi) ρυθμίζει την συνεργασία για την επίτευξη συμφωνίας ως προς τους τρόπους εκμετάλλευσης πόρων που ενδεχομένως εκτείνονται από την ΑΟΖ ενός Μέρους στην ΑΟΖ του άλλου Μέρους και (vii) σε συνδυασμό με την Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ στο Ιόνιο, ενισχύει την διεθνή θέση της Ελλάδας και δημιουργεί συνθήκες διπλωματικής προσέγγισης τόσο με την Τουρκία όσο και με την Λιβύη.

Η Συμφωνία οριοθέτησης «αποφεύγει» τις περιοχές που επηρεάζονται από το Καστελόριζο²⁷⁶ και την Κύπρο, ενώ το συμφωνηθέν όριο δεν φαίνεται να συμπίπτει με τη μέση γραμμή μεταξύ Αιγύπτου, Κρήτης, Καρπάθου και Ρόδου, καταλήγοντας σε ένα ποσοστό 56% έναντι 44% υπέρ της Αιγύπτου (Ellinas 2020).

Η οριοθετημένη περιοχή αποτυπώνεται στο χάρτη της **Εικόνας (9)** που ακολουθεί :

²⁷⁶ Η Τουρκία, στην επιστολή (A/74/997-S/2020/826) της 21ης Αυγούστου 2020 προς τον γγ των ΗΕ, αποδίδει αποδίδει μομφή στην Ελλάδα για την υπογραφή της Συμφωνίας με την Αίγυπτο, κατά παράβαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και συμφερόντων της Τουρκίας, μία ημέρα πριν από τη συμφωνημένη ταυτόχρονη δημόσια ανακοίνωση για την αναβίωση των διερευνητικών συνομιλιών μεταξύ των δυο χωρών. Επίσης σημειώνει ότι στις πρόσφατες συμφωνίες με την Ιταλία και την Αίγυπτο, η Ελλάδα έχει αναγνωρίσει ότι τα νησιά δεν δικαιούνται αυτόματα υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Ανακαλεί σχετικά το παράδειγμα της νήσου Κρήτης, ως το πέμπτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου έκτασης 8.300 km², στο οποίο η *αποκαλούμενη* συμφωνία Ελλάδας - Αιγύπτου, αποδίδει μειωμένη επήρεια. Η Τουρκία καταλήγει ότι στο νησί Καστελλόριζο παρά την επίμονη ελληνική αξίωση για πλήρη ισχύ δικαιωμάτων, θα μπορούσε να αναγνωρισθεί μόνο χωρική θάλασσα και όχι υφαλοκρηπίδα/ ΑΟΖ. (A/74/997-S/2020/826 2020).

Εικόνα (9) : Τμηματική Οριοθέτηση ΑΟΖ Ελλάδας - Αιγύπτου 2020

Agreement between the Government of the Arab Republic of Egypt and the Government of the Hellenic Republic on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone between the two countries (6 Aug. 2020)

4.5 Οι θέσεις Ελλάδας και Τουρκίας στο ζήτημα οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών μέσα από τις επιστολές προς τα ΗΕ

Οι επιστολές με τις οποίες η Ελλάδα²⁷⁷ κοινοποιεί τις θέσεις της προς τον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ, όπως επίσης οι αντίστοιχες διακοινώσεις της Τουρκίας, οι οποίες δημοσιοποιούνται στην ιστοσελίδα Ωκεάνιων Υποθέσεων και Δικαίου της Θά-

²⁷⁷ Οι επιστολές αποτελούν πρωτογενή πηγή άντλησης πληροφοριών για τις θέσεις των δύο χωρών και σκιαγραφούν εκτός από την ύπαρξη νομικής διαφοράς στο ζήτημα της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών, την πολιτική στάση της Τουρκίας. Στο σχήμα Ελλάδας - Τουρκίας, η κοινοποίηση μίας επιστολής προς τον γενικό γραμματέα των ΗΕ από τη μία χώρα, συχνά ακολουθείται από επιστολή της έτερης με περιεχόμενο την αντίκρουση των θέσεων της πρώτης.

λασσας των ΗΕ²⁷⁸, περιλαμβάνουν τα νομικά επιχειρήματα, καταγράφουν και προωθούν τις πολιτικές απόψεις των δύο χωρών σε ζητήματα που σχετίζονται με την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο²⁷⁹.

4.5.1 Τα εξωτερικά όρια της διεκδικούμενης Τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η εφαρμογή της Συμφωνίας Τουρκίας και Λιβύης.

Η θέση της Τουρκίας προβάλλεται μέσα από την κατάθεση επιστολών του Μόνιμου Αντιπροσώπου της προς τα ΗΕ. Οι επιστολές αν και επικεντρώνονται στην Ανατολική Μεσόγειο, θίγουν το ζήτημα της επήρειας των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου (*Κρήτη, Κάσος, Κάρπαθος, Ρόδος, Σύμπλεγμα Μεγίστης*).

(i) Η επιστολή (A/74/550) της 13ης Νοεμβρίου 2019

Με την επιστολή (A/74/550)²⁸⁰, η Τουρκία ανακοίνωσε τα όρια της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο μέχρι τον 28ο Μεσημβρινό (*τέμνει τη νήσο Ρόδο*)²⁸¹.

Ειδικότερα, η Τουρκία δήλωσε ότι ως η χώρα με τη *μεγαλύτερη ηπειρωτική ακτή* στην Ανατολική Μεσόγειο έχει, *ipso facto & ab initio* νόμιμα κυριαρχικά δικαιώματα στις θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται δυτικά του μεσημβρινού 32°16'18"Ε (βλ. *δυτικό όριο της Κύπρου*). Τα εξωτερικά όρια ακολουθούν τη *μέση γραμμή* μεταξύ των τουρκικών και αιγυπτιακών ακτών σε σημείο που θα καθοριστεί δυτικά του ση-

²⁷⁸ UN The Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS). Maritime Space: Maritime Zones and Maritime Delimitation. GREECE. 1/12/2022. available at: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/GRC.htm>

²⁷⁹ Η Τουρκία αν και δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση του 1982, χρησιμοποιεί επιλεκτικά αρχές και θεσμούς του Δικαίου της Θάλασσας, με σκοπό παρουσιάσει τις διεκδικήσεις της στον θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου και του Ανατολικού Αιγαίου, τις οποίες συχνά συνοδεύει με ερμηνείες διεθνούς νομολογίας ή όταν πρόκειται για το νομικό καθεστώς των ελληνικών νησιών στο Αιγαίο, με ερμηνείες Συνθηκών όπως της Λωζάνης (1923), του Μοντρέ (1936) και των Παρισίων (1947).

²⁸⁰ UN General Assembly «Letter dated 13 November 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/74/550» Oceans and the law of the sea, Seventy-third session. 22 March 2019. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/370/20/PDF/N1937020.pdf?OpenElement>

²⁸¹ Βλ. τον Χάρτη 9 του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και τον εκεί σχολιασμό, στην Πηγή : Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών «Χάρτες». *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικότερα Κείμενα*. 2022. available at: <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/el/map9.pdf>

μείου 28°00'00" Ε (τέμνει τη νήσο Ρόδο), σύμφωνα με το αποτέλεσμα μελλοντικών συμφωνιών οριοθέτησης στο **Αιγαίο** πέλαγος και τη **Μεσόγειο** μεταξύ των σχετικών κρατών, σύμφωνα με τις αρχές της ευθυδικίας, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ειδικές και σχετικές περιστάσεις, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, *με στόχο την επίτευξη δίκαιης οριοθέτησης.*

Στην επιστολή της (A/74/550) η Τουρκία απορρίπτει τον κατάλογο και επεξηγηματικό χάρτη, των συντεταγμένων που κατέθεσε η «Ελληνοκυπριακή Διοίκηση», σχετικά με τα βόρεια και βορειοδυτικά **εξωτερικά όρια της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας της Κύπρου**, την 7η Μαΐου 2019²⁸² ²⁸³. Η Τουρκία, απορρίπτει επίσης, την θέση της **Ελλάδας** ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή της ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντικείμενες ακτές (τόσο ηπειρωτικές όσο και νησιωτικές) πρέπει να γίνουν βάση της αρχής της *ίσης απόστασης/μέσης γραμμής*.

Σημειώνει επιπρόσθετα ότι σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των άρθρων 74§1 και 83§1 της Σύμβασης, που αντικατοπτρίζουν το διεθνές **εθιμικό** δίκαιο, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή της ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές, θα πραγματοποιείται με **συμφωνία** βάσει του διεθνούς δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 (ΚατΔΔ), προκειμένου να επιτευχθεί μια *δίκαιη λύση*. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής των κρατών, του εθιμικού διεθνούς δικαίου και της νομολογίας, η μέθοδος της *ίσης απόστασης/μέσης γραμμής* εφαρμόζεται **μόνο** όταν η εφαρμογή της

²⁸² Στις 4 Μαΐου 2019, η Κυπριακή Δημοκρατία κατέθεσε στον Γενικό Γραμματέα, σύμφωνα με το άρθρο 75 §2, και το άρθρο 84 §2, της Σύμβασης, κατάλογο γεωγραφικών συντεταγμένων σημείων, συνοδευόμενο από έναν επεξηγηματικό χάρτη, σχετικά με τα βόρεια και βορειοδυτικά εξωτερικά όρια της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και της υφαλοκρηπίδας, (σύμφωνα με τους Νόμους 64/2004, 97/2014) που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (5158 της 6ης Μαΐου 2019).

Η πράξη δημοσιεύτηκε στην έκδοση Law of the Sea, Bulletin No. 100 p. 18-19 και αναρτήθηκε στον ιστότοπο Maritime Zone Notifications των ΗΕ. Διαθέσιμα στις πηγές https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/mzn_s/MZN.144.2019.LOS-Cyprus.pdf και https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/LOS_100_WEB.pdf

²⁸³ Ο κατάλογος των γεωγραφικών συντεταγμένων των σημείων « List of geographical coordinates of points » είναι διαθέσιμος στην πηγή https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/DEPOSIT/Cyprus_Deposit.pdf

δεν στρεβλώνει τη δίκαιη οριοθέτηση²⁸⁴. Η επιστολή της Τουρκίας επισυνάπτει Παράρτημα το οποίο περιλαμβάνει τέσσερα Τμήματα συντεταγμένων των εξωτερικών ορίων της Τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Το **πρώτο** Τμήμα περιλαμβάνει συντεταγμένες (23) σημείων μεταξύ γεωγραφικών μηκών 32-16-18.000E και 34-48-51.634E, όπως καθορίστηκαν από τη Συμφωνία Οριοθέτησης Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Τουρκίας και "Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου", την 21η Σεπτεμβρίου 2011, στη Νέα Υόρκη.

Το **δεύτερο** Τμήμα περιλαμβάνει συντεταγμένες των εξωτερικών ορίων σε (14) σημεία (Α) έως (Ν) μεταξύ γεωγραφικού μήκους 32-16-18.000E και 28-00-00.000E, με επεξηγηματική σημείωση ότι αφορούν την **μέση γραμμή μεταξύ της σχετικής τουρκικής και αιγυπτιακής ακτογραμμής** στη Μεσόγειο, με την επιφύλαξη διμερούς συμφωνίας μεταξύ Τουρκίας και Αιγύπτου²⁸⁵.

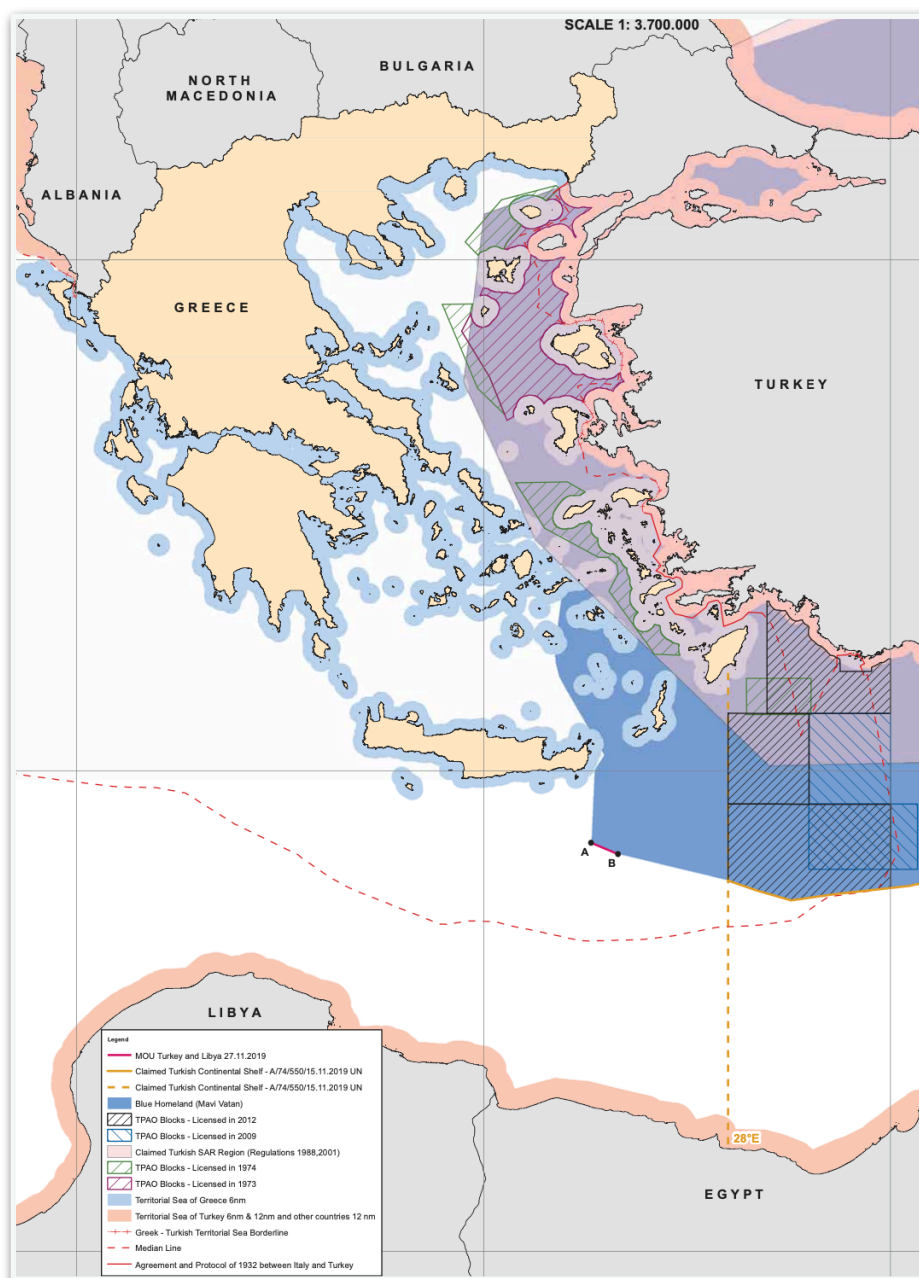
Στο **τρίτο** Τμήμα, η Τουρκία καθορίζει εξωτερικά όρια σε ευθεία γραμμή σύνδεσης των συντεταγμένων 35-33-09.584N 32°-16'-18".000E και 33°47'04".112N 32°16'18".000E, « *εκτός των ξένων χωρικών υδάτων* ».

Στο **τέταρτο** Τμήμα, η Τουρκία δηλώνει ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματος της να υποβάλλει (όπως και πραγματοποίησε 12 ημέρες αργότερα) γεωγραφικές συντεταγμένες της τουρκικής «υφαλοκρηπίδας», **δυτικότερα** του γεωγραφικού μήκους 28-00-00.000E (τέμνει τη νήσο Ρόδο), η οποία εκτείνεται μέχρι τα εξωτερικά όρια των χωρικών υδάτων των νησιών που αντικρίζουν την σχετική περιοχή στη Μεσόγειο, δεδομένου ότι οι νησιωτικοί σχηματισμοί στην περιοχή δεν μπορούν να παραβιάσουν ή (-και) να αποκόψουν την παράκτια προβολή και την υφαλοκρηπίδα της Τουρκίας.

²⁸⁴ Η Τουρκία επαναλαμβάνει στην επιστολή της ότι είναι έτοιμη να παράσχει την πλήρη υποστήριξή της για να διασφαλίσει μια δίκαιη και ειρηνική επίλυση όλων των εκκρεμοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της ευθύδικης οριοθέτησης των περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας με όλα τα συνδεδεμένα παράκτια κράτη, *τα οποία αναγνωρίζει και με τα οποία έχει διπλωματικές σχέσεις*, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, προκειμένου να συμβάλει περαιτέρω στη σταθερότητα και την ευημερία ολόκληρης της λεκάνης της Μεσογείου. Όσον αφορά το δυτικό τμήμα του νησιού της Κύπρου, αυτό θα ήταν δυνατό μόνο μετά από μια συνολική πολιτική διευθέτηση.

²⁸⁵ Σημειώνει επιπρόσθετα ότι οι συντεταγμένες στις ενότητες (B) & (C) θα μπορούσαν να αναθεωρηθούν ή τροποποιηθούν κατόπιν μελλοντικών συμφωνιών οριοθέτησης με τα σχετικά παράκτια κράτη της περιοχής, καθώς επίσης μετά από την εφαρμογή του συστήματος ευθειών γραμμών βάσης ή (-και) την άσκηση του δικαιώματος των ιστορικών κόλπων από την Τουρκία, όπως προβλέπεται στο διεθνές δίκαιο.

Το απώτατο δυτικό όριο της Τουρκικής υφαλοκρηπίδας που υλοποιεί τις ανωτέρω θέσεις, σύμφωνα με την επιστολή A/74/550, αποτυπώνεται στο **Χάρτη (9)** του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, στην **Εικόνα (10)** που ακολουθεί²⁸⁶.

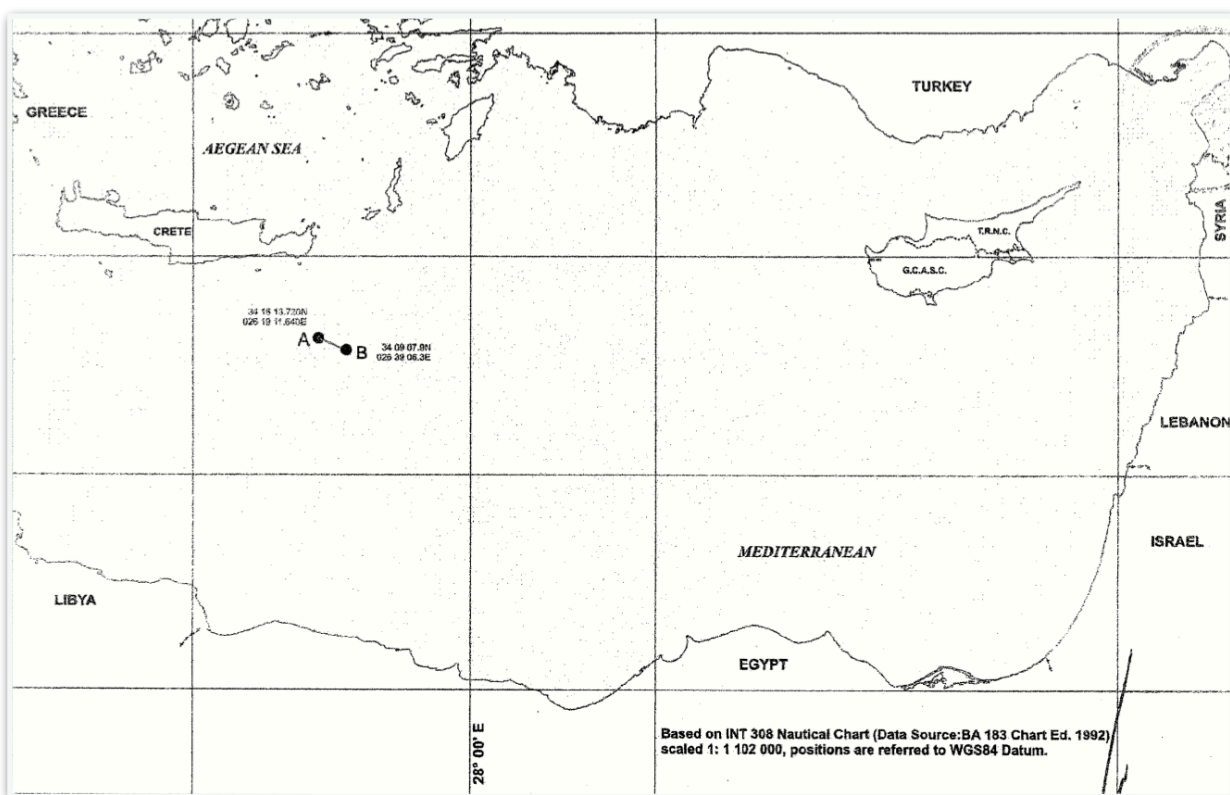
Εικόνα (10) : Χάρτης 9. Ανακοίνωση στον ΟΗΕ της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας ως τον 28ο μεσημβρινό A/74/550/15.11.2019 UN

Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών «Χάρτες». Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικότερα Κείμενα. 2022

²⁸⁶ Στον Χάρτη (9) του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών αποτυπώνονται τα δυτικότερα εξωτερικά όρια της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τις συντεταγμένες σημείων της επιστολής A/74/550. Το δυτικότερο όριο, τέμνει τη νήσο Ρόδο (28°00'00" E). Στον Χάρτη (9) ενσωματώνονται τα σημεία A & B της γραμμής σύνδεσης που προκύπτει από την συμφωνία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών Τουρκίας - Λιβύης (βλ επίσης A/74/727 & A/74/757 που ακολουθούν)

(ii) Η επιστολή (A/74/727) της 27ης Φεβρουαρίου 2020

Σε συνέχεια της επιστολής της (A/74/550), η Τουρκία με την επιστολή (A/74/727)²⁸⁷, κοινοποίησε τις συντεταγμένες μεταξύ του σημείου A (34°16'13.720"N – 26°19'11.640"E) και σημείου B (34°09'07.9"N – 026°39'06.3"E) στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως προσδιορίζεται στη συμφωνία οριοθέτησης περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης που υπογράφηκε την **27η Νοεμβρίου 2019**, ήτοι 12 μόλις ημέρες μετά από την κυκλοφορία της προηγούμενης δήλωσης (A/74/550). Η γραμμή σύνδεσης των σημείων οριοθέτησης A & B αποτυπώνεται στην **Εικόνα (11)** του τουρκικού χάρτη που ακολουθεί :

Εικόνα (11): Σημεία A & B της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών σύμφωνα με το ΜΟU Τουρκίας - Λιβύης (27 Nov. 2019)

«Memorandum of Understanding between the government of the republic of Turkey and the government of national accord - state of Libya on delimitation of the maritime jurisdiction areas in the mediterranean (27 Nov. 2019) ».

²⁸⁷ UN General Assembly « Letter dated 27 February 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/74/727 » *Maritime Zone Notifications*. 2 March 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/055/48/PDF/N2005548.pdf?OpenElement>

Η συμφωνία με τίτλο « **Μνημόνιο Κατανόησης** μεταξύ της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας-Κράτους της Λιβύης σχετικά με την οριοθέτηση των περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας στη Μεσόγειο » δημοσιεύτηκε στην Τουρκική Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και τέθηκε σε ισχύ την 8η Δεκεμβρίου 2019²⁸⁸. Στο Παράρτημα (1) της Συμφωνίας ενσωματώνεται Χάρτης όπου αποτυπώνεται η γραμμή σύνδεσης των σημείων οριοθέτησης A & B ενώ στο Παράρτημα (2) περιλαμβάνεται Λίστα με τις συντεταγμένες (18) σημείων βάσης στις τουρκικές και λιβυκές ακτές.

(iii) Η επιστολή (A/74/757) της 18ης Μαρτίου 2020

Με την επιστολή (A/74/757)²⁸⁹ υποβλήθηκαν από την Τουρκία τα ολοκληρωμένα εξωτερικά όρια της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο, τμήμα των οποίων οριοθετήθηκε μέσω του ΜΟΥ²⁹⁰ της 27ης Νοεμβρίου 2019. Η επιστολή περιλαμβάνει Χάρτη, όπου γίνεται αντιληπτό ότι η Τουρκία αποδίδει στα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Κρήτη, Κάσο, Κάρπαθο, Ρόδο, Σύμπλεγμα Καστελόριζου) μηδενική επήρεια στην διεκδίκηση θαλάσσιων ζωνών²⁹¹.

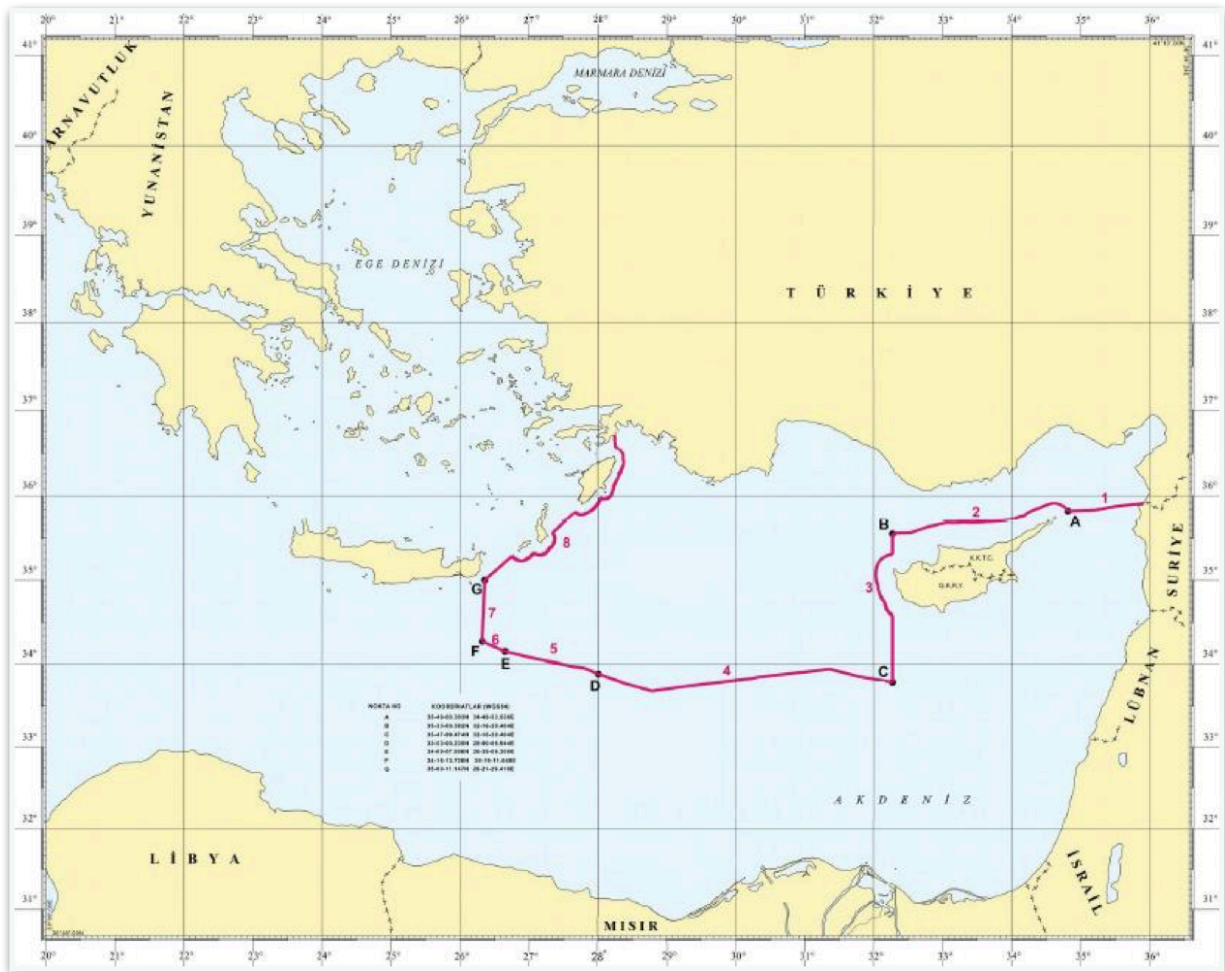
Σχετική η **Εικόνα (12)** του τουρκικού χάρτη που ακολουθεί :

²⁸⁸ UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Memorandum of Understanding Between the Government of the Republic of Turkey and the Government of National Accord-State of Libya on Delimitation of the Maritime Jurisdiction Areas in the Mediterranean (27 Nov. 2019) ». *Maritime Zones and Maritime Delimitation*. available at: [https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/Turkey_11122019_\(HC\)_MoU_Libya-Delimitation-areas-Mediterranean.pdf](https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/Turkey_11122019_(HC)_MoU_Libya-Delimitation-areas-Mediterranean.pdf)

²⁸⁹ United Nations General Assembly « Letter dated 18 March 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General A/74/757 » *Maritime Zone Notifications*. 18 March 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/071/59/PDF/N2007159.pdf?OpenElement>

²⁹⁰ τον επεξηγηματικό χάρτη της δήλωσης (A/74/727), τα σημεία A & B της οριοθετικής γραμμής μεταξύ των ζωνών Τουρκίας - Λιβύης είναι τα ίδια με το σημείο F (34° 16' 13.72"N – 026° 19' 11.64"E) και το σημείο E (34° 09' 07.90' N – 026° 39' 06.30"E) της δήλωσης (A/ 74/757).

²⁹¹ Ειδικότερα, η Τουρκία γνωστοποίησε τις συντεταγμένες των εξωτερικών ορίων της τουρκικής υφαλοκρηπίδας μεταξύ του σημείου F (34° 16' 13.72"N – 026° 19' 11.64"E) και του σημείου E (34° 09' 07.90' N – 026° 39' 06.30"E), όπως συμφωνήθηκαν από το ΜΟΥ.

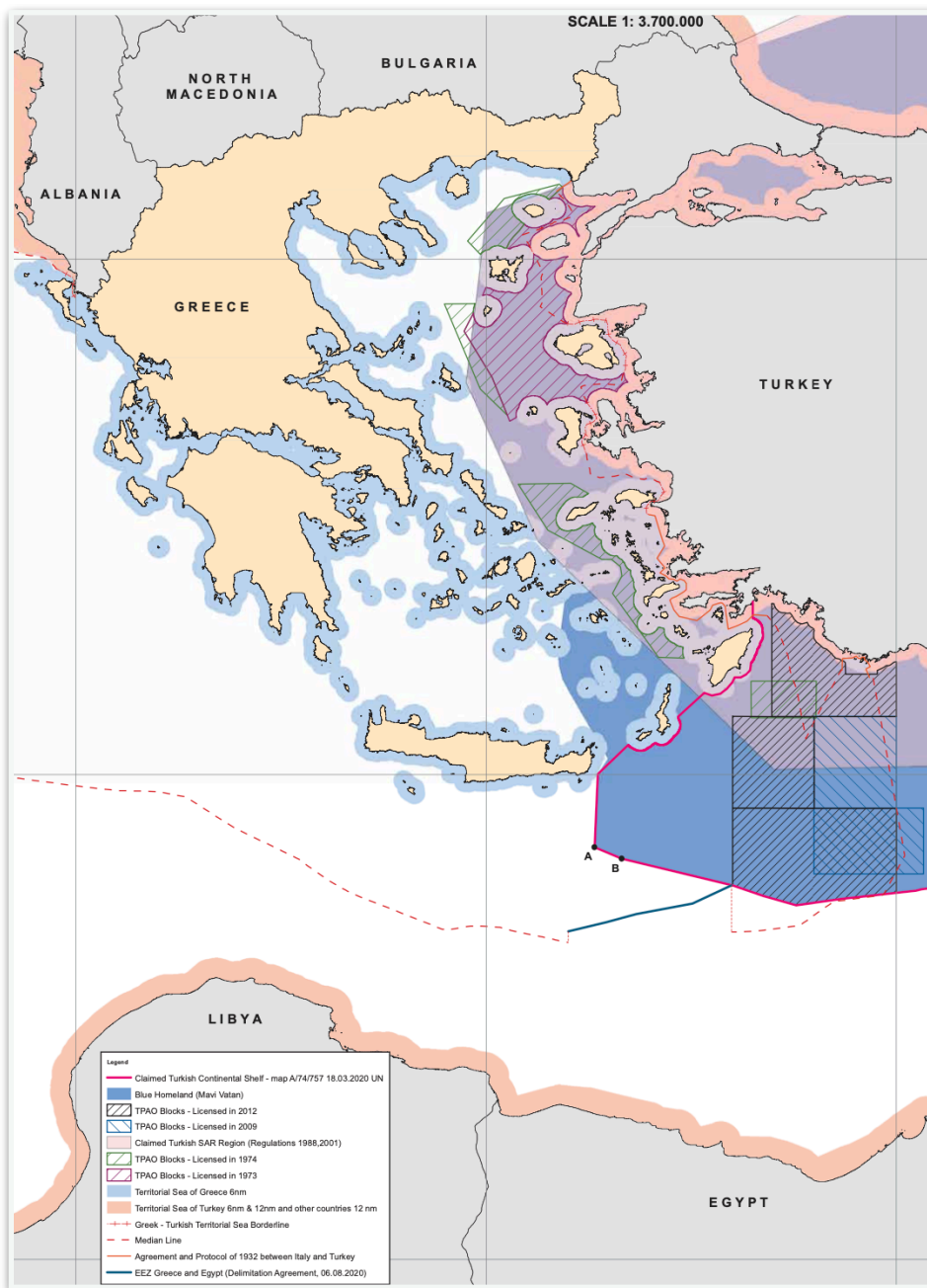
Εικόνα (12): Geographical coordinates of the outer limits of the Turkish continental shelf (A/74/757)

Letter dated 18 March 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General A/74/757

Η Τουρκία δήλωσε ότι το *MOU* βασίζεται στις αρχές ότι: (i) τα **νησιά** δεν μπορούν να έχουν αποτέλεσμα **αποκοπής** στην παράκτια προβολή της Τουρκίας, της χώρας με τη μεγαλύτερη ηπειρωτική ακτογραμμή στην Αν. Μεσόγειο, (ii) τα **νησιά** που βρίσκονται στην **λάθος πλευρά** της μέσης γραμμής, μεταξύ δύο ηπειρωτικών ακτών, δεν μπορούν να δημιουργήσουν περιοχές θαλάσσιας δικαιοδοσίας πέρα από τα χωρικά τους ύδατα και (iii) το **μήκος** και η **κατεύθυνση** των **ακτών** θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την οριοθέτηση των περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας.

Στον σχετικό Χάρτη (10) του Ελληνικού *ΥΠΕΞ.*, σωρεύονται τα δεδομένα των

τουρκικών επιστολών A/74/550, A/74/727 & A/74/757²⁹². Σχετική η **Εικόνα (13)** που ακολουθεί :

Εικόνα (13): Χάρτης 10- 2020: Κατάθεση στον ΟΗΕ χάρτη με τα διεκδικούμενα όρια τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο. A/74/757 18.03.2020 UN

Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών «Χάρτες». Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικότερα Κείμενα. 2022

²⁹² Στο επεξηγηματικό υπόμνημα του Χάρτη (10) το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών σημειώνει «Τα εξωτερικά όρια της διεκδικούμενης περιοχής αγγίζουν τα εξωτερικά όρια των χωρικών υδάτων της Κρήτης, εφάπτονται με τα εξωτερικά όρια των χωρικών υδάτων των νησιών Κάσσου και Καρπάθου και εισέρχονται σε ελληνικά χωρικά ύδατα στην περιοχή της Ρόδου (βραχονησίδες Χίνα & Παξιμάδα) ».

4.5.2 Η θέση της Ελλάδας στις επιστολές της Μόνιμης Αντιπροσωπείας προς τα ΗΕ. Αντίκρουση τουρκικών θέσεων

Οι ελληνικές θέσεις στο ζήτημα της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών, προκύπτουν από τις επιστολές της Μόνιμης Αντιπροσώπου της Ελλάδας στα ΗΕ, με τις οποίες η Ελλάδα απορρίπτει το Μνημόνιο Συναντίληψης Τουρκίας - Λιβύης της 27ης Νοεμβρίου 2019 και αντικρούει τον καθορισμό εξωτερικών ορίων τουρκικής υφαλοκρηπίδας σε διεκδικούμενες από την Ελλάδα περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου. Παράλληλα, αποσαφηνίζει τους κανόνες διεθνούς συμβατικού και εθιμικού δικαίου που διέπουν την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών, και αναγνωρίζουν πλήρη δικαιώματα στα νησιά, εν προκειμένω του Ανατολικού Αιγαίου, στην διαδικασία της οριοθέτησης.

(i) Η επιστολή (A/73/850–S/2019/344) της 25ης Απριλίου 2019

Με την επιστολή (A/73/850–S/2019/344)²⁹³ η Ελλάδα αντικρούει την τουρκική επιστολή (A/73/804) της 18ης Μαρτίου 2019²⁹⁴ και διατυπώνει τις κάτωθι θέσεις.

Οι τουρκικοί ισχυρισμοί και οι γεωγραφικές συντεταγμένες που προσδιορίζουν τα εξωτερικά όρια της *διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας* στην Ανατολική Μεσόγειο είναι αβάσιμοι και αυθαίρετοι στο βαθμό που *παραβλέπουν τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας και ειδικότερα τις νόμιμες θαλάσσιες ζώνες των Δωδεκανήσων*. Πάγια θέση της Ελλάδας είναι ότι σύμφωνα με καθιερωμένη αρχή του δικαίου της θάλασσας, τα *νησιά, ανεξάρτητα από το μέγεθος τους, έχουν πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες (υφαλοκρηπίδα/ ΑΟΖ)*, όπως τα *χερσαία εδάφη*. Η **οριοθέτηση**

²⁹³ UN General Assembly «Letter dated 25 April 2019 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General A/73/850–S/2019/344» *Maritime Zone Notifications*. 30 April 2019. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/125/09/PDF/N1912509.pdf?OpenElement>

²⁹⁴ *Περιεχόμενο τουρκικής επιστολής (A/73/804)*. Στην τουρκική επιστολή (A/73/804) σημειώνεται ότι η Τουρκία ως η χώρα με τη μεγαλύτερη ηπειρωτική ακτή στην Αν Μεσόγειο έχει ipso facto και ab initio νομικά και κυριαρχικά δικαιώματα, στις θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται δυτικά του μεσημβρινού 32°16'18"E. Με βάση το διεθνές δίκαιο, τα εξωτερικά όρια της τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Αν Μεσόγειο ακολουθούν τη μέση γραμμή μεταξύ των τουρκικών και αιγυπτιακών ακτών σε σημείο που θα καθοριστεί δυτικά των 28°00'00"E, σύμφωνα με το αποτέλεσμα μελλοντικών συμφωνιών οριοθέτησης στο Αιγαίο Πέλαγος, καθώς και στη Μεσόγειο, μεταξύ όλων των σχετικών κρατών, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις επικρατούσες παραμέτρους και τις ειδικές περιστάσεις.

της υφαλοκρηπίδας ή της ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντίθετες ακτές (ηπειρωτικές και νησιωτικές) θα πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου στη βάση της αρχής της ίσης απόστασης/ μέσης γραμμής.

Επιπλέον, η αναφορά της Τουρκίας «στο αποτέλεσμα μελλοντικών συμφωνιών οριοθέτησης στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο, μεταξύ όλων των σχετικών κρατών» συνιστά παρέμβαση στο δικαίωμα της Ελλάδας να συνάπτει συμφωνίες οριοθέτησης με τρίτα κράτη βάσει του διεθνούς δικαίου και με την επιφύλαξη των κυριαρχικών δικαιωμάτων αυτών των κρατών. Η Ελλάδα υπογραμμίζει επίσης ότι έχει ipso facto & ab initio κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου με βάση τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης, η οποία κωδικοποιεί το διεθνές εθιμικό δίκαιο, καθώς και της εθνικής της νομοθεσίας.

(ii) Η επιστολή (A/74/706) της 9ης Δεκεμβρίου 2019. Η απόρριψη του Τουρκολιβικού Μνημονίου

Με την επιστολή (A/74/706)²⁹⁵, η Ελλάδα κοινοποίησε την θέση της έναντι του ΜΟΥ²⁹⁶. Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι το ΜΟΥ παραβιάζει κατάφωρα τους κανόνες του Δικαίου της Θάλασσας για τη θαλάσσια οριοθέτηση, καθώς η **Τουρκία** και η **Λιβύη** δεν έχουν ούτε επικαλυπτόμενες θαλάσσιες ζώνες, ούτε κοινά σύνορα και εκ τούτου δεν υπάρχει νομική βάση για τη σύναψη νόμιμης συμφωνίας θαλάσσιας οριοθέτησης. Επιπρόσθετα, αγνοεί την παρουσία των ελληνικών νησιών στη θαλάσσια περιοχή, συμπεριλαμβανομένης της νήσου **Κρήτης**, και παραβιάζει το δικαίωμα τους να δημιουργούν θαλάσσιες ζώνες, όπως κάθε χερσαίο έδαφος, σύμφωνα με το άρθρο

²⁹⁵ UN General Assembly «Letter dated 9 December 2019 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General, Annex to the letter dated 14 February 2020 A/74/706 » *Maritime Zone Notifications*. 19 Febr 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/044/13/PDF/N2004413.pdf?OpenElement>

²⁹⁶ Η Ελλάδα αιτήθηκε προς τον ΓΓ των ΗΕ, όπως το Μνημόνιο να μην καταχωρηθεί σύμφωνα με το άρθρο 102 του Χάρτη των ΗΕ και να μην δημοσιευθεί από το Τμήμα Ωκεάνιων Υποθέσεων και του Δικαίου της Θάλασσας. Για τον σκοπό αυτό προέβαλλε την ακυρότητα της Συμφωνίας καθώς δεν εγκρίθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων της Λιβύης, όπως απαιτείται από το άρθρο 8 §2 (f) της Λιβυκής Πολιτικής Συμφωνίας του 2015, που εγκρίθηκε με το ψήφισμα 2259 (2015) του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ. Επιπλέον, η χώρα μας επικαλέστηκε την απόρριψη της Συμφωνίας από τον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων της Λιβύης, Aguila Saleh Issa, σε επιστολή που απέστειλε στον ΓΓ των ΗΕ.

Επιπρόσθετα, παρά τη διακηρυγμένη θέση της Τουρκίας ότι τα ελληνικά νησιά της Ανατολικής Μεσογείου δεν ασκούν επιρροή στον καθορισμό θαλάσσιων συνόρων στην περιοχή αυτή, οι συντάκτες της συμφωνίας *χρησιμοποίησαν τουρκικά νησιά και βράχους, ως σημεία βάσης για την κατασκευή της υποτιθέμενης «γραμμής ίσης απόστασης».*

(iii) Η επιστολή (A/74/710–S/2020/129) της 19ης Φεβρουαρίου 2020

Με την επιστολή (A/74/710–S/2020/129)²⁹⁸, η Ελλάδα αντίκρουσε τον προσδιορισμό των εξωτερικών ορίων της τουρκικής ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως παρουσιάστηκαν στην επιστολή (A/74/550)²⁹⁹ της 13ης Νοεμβρίου 2019³⁰⁰. *Η επιστολή έχει μεγάλη σημασία στην προβολή των ελληνικών θέσεων και νομικών επιχειρημάτων ως προς τα ζητήματα εφαρμογής του Δικαίου της Θάλασσας.*

Η Ελλάδα απορρίπτει τις τουρκικές αξιώσεις, καθώς και τις αυθαίρετες συντεταγμένες, οι οποίες ορίζουν τα όρια της *διεκδικούμενης υφαλοκρηπίδας* της Τουρκίας, κατά παραβίαση του Δικαίου της Θάλασσας ενώ αγνοούν τα νόμιμα τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στην ίδια θαλάσσια περιοχή, δυτικά του γεωγραφικού μή-

²⁹⁷ Η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών όπως ορίζεται στο MOU είναι αυθαίρετη και παράνομη, καθώς επικαλύπτεται με ζώνες νόμιμων και αποκλειστικών ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στην Αν. Μεσόγειο. Επιπλέον θέτει σε κίνδυνο την περιφερειακή ειρήνη και σταθερότητα. Η Ελλάδα απορρίπτει την οριοθέτηση που ορίζεται στο MOU στο σύνολο της ως άκυρη και χωρίς καμία επίπτωση στα κυριαρχικά της δικαιώματα.

²⁹⁸ UN General Assembly «Letter dated 19 February 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General A/74/710–S/2020/129» *Maritime Zone Notifications*. 19 Febr 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/044/44/PDF/N2004444.pdf?OpenElement>

²⁹⁹ United Nations General Assembly « Letter dated 13 November 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/74/550 » *Oceans and the law of the sea, Seventy-third session*. 22 March 2019. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/370/20/PDF/N1937020.pdf?OpenElement>

³⁰⁰ Επιπλέον των λοιπών ζητημάτων, η ελληνική επιστολή αναδεικνύει τον άκυρο χαρακτήρα της συμφωνίας οριοθέτησης μεταξύ της Τουρκίας και της αποκαλούμενης ΤΔΒΚ, σύμφωνα με τα ψηφίσματα 541 (1983) και 550 (1984) του Συμβουλίου Ασφαλείας.

κους 32ο16'18"Ε (δυτικό θαλάσσιο άκρο Κύπρου)³⁰¹.

Η χώρα μας επαναλαμβάνει ότι σύμφωνα με πάγια αρχή του δικαίου της θάλασσας, τα **νησιά**, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, έχουν πλήρες δικαίωμα σε θαλάσσιες ζώνες (υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ), όπως και η χερσαία επικράτεια, κανόνας που ορίζεται σαφώς στο άρθρο 121 §2, ενώ αντανακλά διεθνές εθιμικό δίκαιο όπως επιβεβαιώνεται από τη διεθνή νομολογία και τη διεθνή πρακτική, συμπεριλαμβανομένων των υφιστάμενων συμφωνιών οριοθέτησης στην Ανατολική Μεσόγειο.

Οι τουρκικοί ισχυρισμοί σχετικά με την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών δυτικά του 28^{ου} μεσημβρινού (*τέμνει τη νήσο Ρόδο*) και η θέση ότι *τα ελληνικά νησιά στη θάλασσα περιοχή δεν δημιουργούν θαλάσσιες ζώνες πέρα από τη χωρική τους θάλασσα*, παραβιάζουν την αρχή ότι τα **νησιά** έχουν πλήρη δικαιώματα και προσβάλλουν το αδιαίρετο της **εδαφικής ακεραιότητας** και κυριαρχίας της Ελλάδας. Στόχος των τουρκικών αξιώσεων είναι να στρεβλώσουν την οριοθέτηση με την *αναμόρφωση της γεωγραφίας* στην περιοχή, αντίθετα με τους κανόνες του διεθνούς θαλάσσιου δικαίου, τόσο του συμβατικού όσο και του εθιμικού³⁰².

Οι ισχυρισμοί της **Τουρκίας**, αγνοούν το γεγονός ότι οι ακτές των ελληνικών νησιών δημιουργούν προβολές προς τα νότια, οι οποίες επικαλύπτονται με τις προβολές των ακτών της **Αιγύπτου** και της **Λιβύης**. Το ίδιο ισχύει για την περιοχή μεταξύ των γεωγραφικών μήκων 28ο00'00"Ε και 32ο16'18"Ε, όπου οι τουρκικές αξιώσεις αγνοούν τα δικαιώματα των ελληνικών νησιών (βλ Ανατολικό **Αιγαίο**) καθώς και εκείνων των ακτών της Κύπρου και της Αιγύπτου. Σύμφωνα με την πάγια θέση της Ελλάδας, όπως αντικατοπτρίζεται στην ελληνική νομοθεσία και δημοσιοποιήθηκε στην έκδοση των ΗΕ, Law of the Sea Bulletin no 79³⁰³, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή

³⁰¹ Οι ισχυρισμοί και οι συντεταγμένες είναι άκυρες και δεν επιφέρουν νομικές συνέπειες. Επιπρόσθετα δεν μπορούν να αποτελέσουν το θεμέλιο κανενός νόμιμου δικαιώματος και δεν μπορούν να προβληθούν εναντίον της Ελλάδας. Οι τουρκικές αξιώσεις παραβλέπουν κατάφωρα τα ipso facto και ab initio κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας σε αυτήν τη θαλάσσια περιοχή.

³⁰² Στο πρωτότυπο, « It is obvious that the aim of such claims is to distort delimitation by refashioning geography in that region contrary to the rules of the international law of the sea, both conventional and customary »

³⁰³ United Nations Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Greece: Law No. 2289/1995 "On Prospecting, Exploration and Exploitation of Hydrocarbons and Other Provisions", as amended by Law No. 4001/2011 ». *Law of the sea bulletin. no. 79, 2013, (14).* available at: <https://digitallibrary.un.org/record/3890566?ln=en>

της ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντικείμενες ακτές, ηπειρωτικές ή νησιωτικές, θα πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου με βάση την αρχή της ίσης απόστασης - μέσης γραμμής»

Σύμφωνα με το άρθρο 83 §1 (74 §1) της Σύμβασης, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές πραγματοποιείται κατόπιν **συμφωνίας** βάσει του διεθνούς δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 (ΚατΔΔ), προκειμένου να επιτευχθεί δίκαιη λύση. Η διεθνής νομολογία επιβεβαιώνει την κεντρική σημασία της **γραμμής ίσης απόστασης** στη θαλάσσια οριοθέτηση, κατά την εφαρμογή των ανωτέρω άρθρων και των αντίστοιχων κανόνων του εθιμικού διεθνούς δικαίου. *Η νομολογία έχει αναπτύξει μια συνεπή μεθοδολογία που βασίζεται στην αρχή της ίσης απόστασης*³⁰⁴.

(iv) Η επιστολή (A/74/758) της 19ης Μαρτίου 2020

Η επιστολή (A/74/758)³⁰⁵ αντικρούει το περιεχόμενο της τουρκικής (A/74/727) της 27ης Φεβρουαρίου 2020, με την οποία καταγράφονται οι γεωγραφικές συντεταγμένες δύο σημείων³⁰⁶ της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας, όπως αυτές καθιερώνονται από το ΜΟΥ της 27ης Νοεμβρίου 2019. Η ελληνική επιστολή, με αναφορά στις επιστολές (A/74/706) της 14ης Φεβρουαρίου 2020 και την (A/74/710-S/2020/129) της 19ης Φεβρουαρίου 2020, αντικρούει το ΜΟΥ το οποίο παραβιάζει τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και αγνοεί τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας. Η Ελλάδα απορρίπτει ως άκυρες τις συντεταγμένες της διεκδικούμενης υφαλοκρηπίδας, οι οποίες παραβιάζουν το δικαίωμα των ελληνικών νησιών στη θαλάσσια αυτή περιοχή, να δημιουργούν θαλάσσιες ζώνες όπως κάθε χερσαία επικράτεια, σύμφωνα με τον κανόνα του άρθρου 121 §2 ο οποίος αντανακλά διεθνές εθιμικό δίκαιο.

³⁰⁴ Η ελληνική επιστολή αποδίδει στην τουρκική (A/74/550), παραπλανητική ανάγνωση της διεθνούς νομολογίας, καθώς χρησιμοποιεί λανθασμένα την αρχή της ευθυδικίας ως κανόνα που διέπει την θαλάσσια οριοθέτηση χωρίς αυτό να ανταποκρίνεται στην παρούσα κατάσταση.

³⁰⁵ UN General Assembly «Letter dated 19 March 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General A/74/758 » *Maritime Zone Notifications*. 19 March 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/071/86/PDF/N2007186.pdf?OpenElement>

³⁰⁶ Βλ. στην τουρκική επιστολή (A/74/727) το Point A, 34°16'13.720"N – 26°19'11.640"E & το Point B, 34°09'07,9"N – 26°39'06,3"E. Αντίστοιχα στην επιστολή (A/74/757) και τον συνημμένο Χάρτη αυτής, το Point F (34° 16' 13.72"N – 026° 19' 11.64"E) and Point E (34° 09' 07.90' N – 026° 39' 06.30"E)

(ν) Η επιστολή (A/74/819) της 20ης Απριλίου 2020

Η ελληνική επιστολή (A/74/819)³⁰⁷, αντικρούει την επιστολή (A/74/757) της 18ης Μαρτίου 2020 με την οποία η Τουρκία εισάγει τις συντεταγμένες των σημείων Point F (34° 16' 13.72"N – 026° 19' 11.64"E) and Point E (34° 09' 07.90"N – 026° 39' 06.30"E), με συνημμένο *Χάρτη*, όπως προκύπτουν από το ΜΟΥ επεκτείνοντας τα εξωτερικά όρια της διεκδικούμενης τουρκικής υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο³⁰⁸.

Σύμφωνα με την ελληνική θέση, το ΜΟΥ³⁰⁹ συνήφθη κατά παράβαση των κανόνων του Δικαίου της Θάλασσας καθώς η Τουρκία και η Λιβύη *δεν έχουν γειτονικές ή απέναντι ακτές* και επομένως *δεν έχουν κοινά θαλάσσια σύνορα*. Κατά συνέπεια, *δεν υπάρχει γεωγραφική και επομένως νομική βάση για τη σύναψη συμφωνίας θαλάσσιας οριοθέτησης*³¹⁰.

Η αναφορά της Τουρκίας στη «*λάθος πλευρά της μέσης γραμμής*» είναι λανθασμένη, καθώς τα νησιωτικά εδάφη των Δωδεκανήσων και της Κρήτης, που βρίσκο-

³⁰⁷ United Nations General Assembly «Letter dated 20 April 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General A/74/819 » *Maritime Zone Notifications*. 21 April 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/101/98/PDF/N2010198.pdf?OpenElement>

³⁰⁸ Η Ελλάδα, χαρακτηρίζει νομικά αβάσιμους τους ισχυρισμούς της Τουρκίας σχετικά με τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας της στην Ανατολική Μεσόγειο. Επαναλαμβάνει ότι οι τουρκικές θέσεις και οι συντεταγμένες που παρουσιάζονται παραβλέπουν τα δικαιώματα των ελληνικών νησιών σε θαλάσσιες ζώνες πέραν της χωρικής θάλασσας και παραβιάζουν τα νόμιμα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στην ίδια περιοχή. Επιπρόσθετα, παραβιάζουν το αδιαίρετο της εδαφικής ακεραιότητας και κυριαρχίας της Ελλάδας και δημιουργούν ένα άδικο αποτέλεσμα κατά παράβαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου της θάλασσας, συμπεριλαμβανομένων των άρθρων 74 και 83 της Σύμβασης, καθώς και της διεθνούς νομολογίας σχετικά με την θαλάσσια οριοθέτηση.

³⁰⁹ Στην επιστολή (A/74/819) επαναλαμβάνεται η θέση της Ελλάδας ότι το αποκαλούμενο « Μνημόνιο Συνεννόησης » συνήφθη κατά σαφή παραβίαση της Λιβυκής Πολιτικής Συμφωνίας που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 23 Δεκεμβρίου 2015 μέσω της απόφασης 2259 (2015), είναι άκυρο και δεν παράγει κανένα αποτέλεσμα ούτε για τα υποτιθέμενα μέρη της ούτε για οποιοδήποτε άλλο κράτος

³¹⁰ Η Ελλάδα επαναλαμβάνει ότι οι συντεταγμένες και η προκύπτουσα γραμμή οριοθέτησης, που περιλαμβάνονται στο παράρτημα της τουρκικής επιστολής (A/74/757), είναι παράνομες και αυθαίρετες, καθώς *παραβιάζουν το δικαίωμα των ελληνικών νησιών να καθορίζουν θαλάσσιες ζώνες με τον ίδιο τρόπο όπως κάθε χερσαίο έδαφος*. Η Ελλάδα επαναλαμβάνει τον κανόνα του άρθρου 121 §2 της Σύμβασης για τα δικαιώματα των νησιών, ο οποίος αντανάκλα διεθνές εθιμικό δίκαιο και ως εκ τούτου, δεσμεύει ακόμη και τα μη συμβαλλόμενα κράτη, ενώ επιβεβαιώνεται από τη διεθνή νομολογία.

νται μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης, δεν ανήκουν στην Τουρκία ούτε ή την Λιβύη, αλλά στην Ελλάδα.

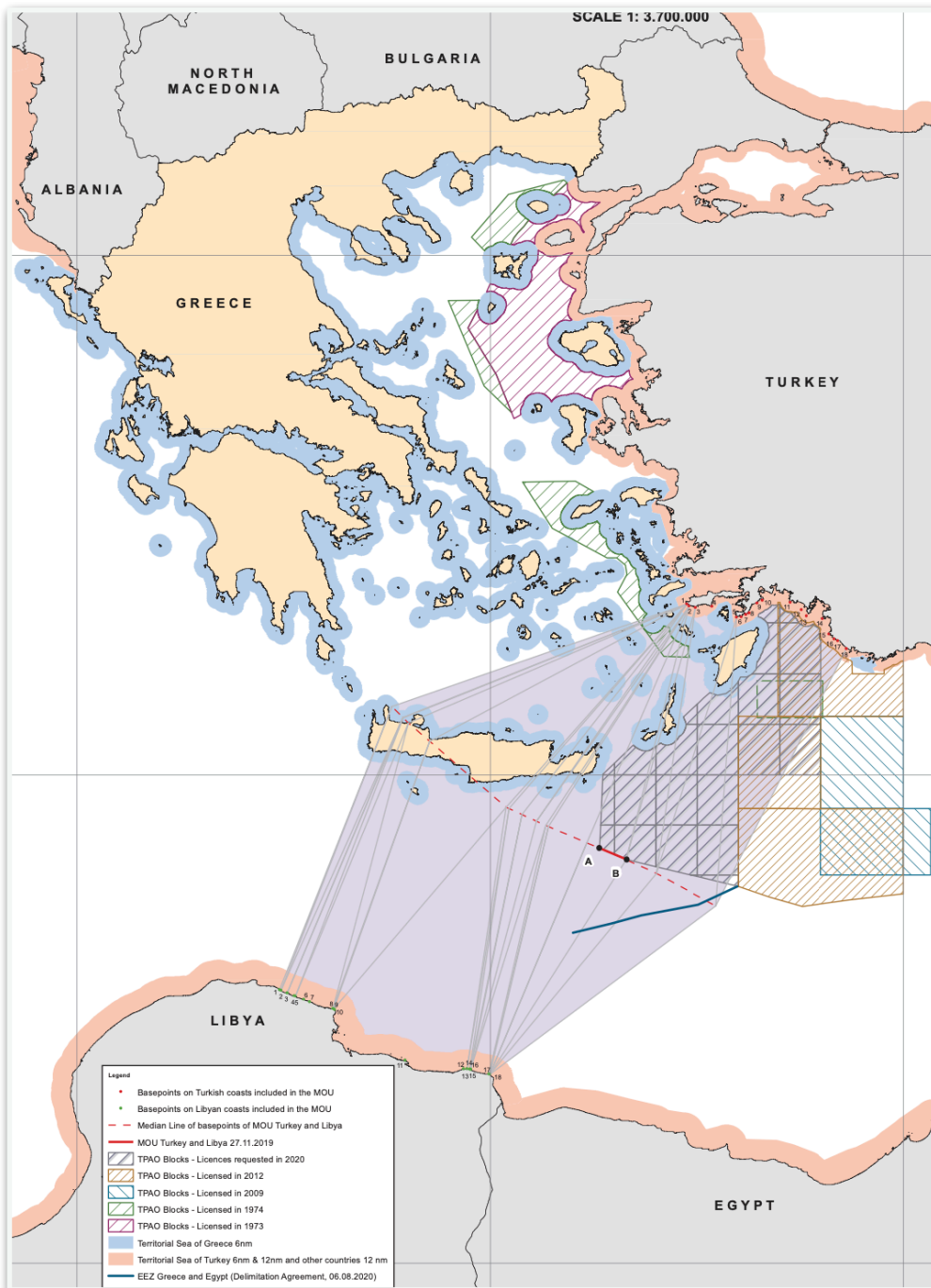
Στην **ελληνική** επιστολή σημειώνεται ότι το ΜΟΥ αποσκοπεί στην *αποκοπή αυτών των νησιωτικών εδαφών της Ελλάδας από τις θαλάσσιες περιοχές στις οποίες εκτείνονται οι ακτές τους*, κατά παράβαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου και της διεθνούς νομολογίας περί θαλάσσιας οριοθέτησης. Η αναφορά της Τουρκίας στο «*μήκος ή την κατεύθυνση των ακτών*», δεν εφαρμόζεται στο παρόν πλαίσιο, καθώς, όπως ήδη σημειώθηκε, οι ακτές των υποτιθέμενων μερών του εν λόγω μνημονίου δεν είναι απέναντι ή γειτονικές.

Η Ελλάδα θίγει επίσης το κρίσιμο ζήτημα της ένταξης **σημείων βάσης** στο Παράρτημα του ΜΟΥ η οποία έγινε με σκοπό να δημιουργηθεί *επίφαση νομιμότητας στην υποτιθέμενη «οριοθέτηση»*. Ωστόσο, η επιλογή των σημείων δεν παράγει έννομα αποτελέσματα καθώς η προβολή των ακτών της Τουρκίας³¹¹ στις οποίες τοποθετήθηκαν τα σημεία βάσης επικαλύπτονται με την προβολή των ακτών των ελληνικών νησιών. Κατά συνέπεια τα σημεία βάσης δεν έχουν επιρροή στην χάραξη «*υποτιθέμενης*» γραμμής οριοθέτησης και αποσκοπούν στην δημιουργία *πλασματικού μήκους ακτογραμμής*.

Ο Χάρτης (13) του Ελληνικού ΥΠΕΞ., που ακολουθεί, έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς σε αυτόν αποτυπώνονται οι προβολές των (18) σημείων βάσης στις τουρκικές και λιβυκές ακτές, η μέση γραμμή των οποίων διατρέχει το τμήμα σύνδεσης των συντεταγμένων στα σημεία (Point A & B) του Μνημονίου Τουρκίας - Λιβύης, όπως επίσης τη νήσο Κρήτη. Ο Χάρτης (13) αποτυπώνεται στη **Εικόνα (14)** που ακολουθεί³¹².

³¹¹Ο Χάρτης που επισυνάπτεται στην τουρκική επιστολή ([A/74/757](#)) στοχεύει στην αναμόρφωση της γεωγραφίας της περιοχής, αγνοώντας παντελώς την ελληνική επικράτεια και παραβλέποντας τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών στην περιοχή.

³¹² Στο επεξηγηματικό υπόμνημα του Χάρτη (13) : « Στο Παράρτημα II του Μνημονίου αυτού, ορίζονται 18 σημεία βάσης στις τουρκικές ακτές και άλλα 18 σημεία βάσης στις λιβυκές ακτές. Στο δε, άρθρο I παρ. 3 του Μνημονίου ορίζεται ότι οι συντεταγμένες των σημείων βάσης που εμφανίζονται στο Παράρτημα χρησιμοποιούνται για να καθορίσουν την μέση γραμμή ίσης απόστασης (*Base points coordinates that are used to determine the equidistance line are shown in Annex*). Εάν αποτυπωθεί αυτή η μέση γραμμή που ορίζεται στο άρθρο I παρ. 3, η οποία διέρχεται πάνω από το έδαφος της Κρήτης, και ενωθούν με γραμμή τα άκρα της με τα σημεία βάσης 1 και 18 τόσο των τουρκικών όσο και των λιβυκών ακτών, εμφανίζεται μία ευρύτερη περιοχή η οποία προφανώς περιγράφει τις τουρκικές βλέψεις στην περιοχή ».

Εικόνα (14): Χάρτης 13 – Μέση γραμμή σημείων βάσης που ορίζονται στο τουρκολιβικό Μνημόνιο

Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών «Χάρτες». Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικό- τερα Κείμενα. 2022.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V.

Η ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ. ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κεντρικό στοιχείο της ελληνοτουρκικής διένεξης ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, εκτός από την κατ' ουσίαν νομική διαφορά, είναι η σταθερή διάσταση των θέσεων ως προς το μέσο επίλυσης, μεταξύ της προσφυγής σε διεθνή δικαιοδοτικό μηχανισμό και της πολιτικής διαπραγμάτευσης³¹³. Σε αυτό Κεφάλαιο εξετάζονται, **οι επιφυλάξεις που έχει διατυπώσει η Ελλάδα** ως προς την δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας.

5.1. Το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας (ITLOS)

Στην Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, προβλέπεται ότι σε περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας μέσα σε εύλογο χρόνο, ή διαφωνίας ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (άρθρο 83) ή της ΑΟΖ (άρθρο 74), η διαφορά παραπέμπεται προς επίλυση στις διαδικασίες του Μέρους (XV) « Επίλυση Διαφορών », της Σύμβασης³¹⁴.

Στο δικαιοδοτικό σύστημα της Σύμβασης προβλέπεται η επιλογή ενός ή περισσότερων μέσων επίλυσης διαφορών κατά την υπογραφή, επικύρωση ή προσχώρηση από τα κράτη μέρη ή οποτεδήποτε αυτά το θελήσουν, με γραπτή δήλωση που κατατίθεται στο Γενικό Γραμματέα των ΗΕ. Οι διαφορές που εξετάζουν τα δικαιοδοτι-

³¹³ Το άρθρο 2 §3,4 (Κατ'Αρτη ΗΕ), εισάγει ως θεμελιώδη αρχή του διεθνούς δικαίου την ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των κρατών και την αποχή από την απειλή και χρήση βίας στις διεθνείς τους σχέσεις. Η ίδια αρχή αντανάκλαται στην διάταξη του άρθρου 33 §1 (Κατ'Αρτης ΗΕ), το οποίο παρέχει τις δυνατές επιλογές μηχανισμών επίλυσης διαφορών, οι οποίες μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, καθώς επίσης την ελευθερία επιλογής του μέσου. Οι μηχανισμοί επίλυσης διαφορών σύμφωνα με το άρθρο 33 §1 είναι : οι διαπραγματεύσεις, η έρευνα, η μεσολάβηση, η συνδιαλλαγή, η διαιτησία, ο δικαστικός διακανονισμός, η προσφυγή σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες ή με άλλα ειρηνικά μέσα της εκλογής των μερών.

³¹⁴ Κοινή διάταξη της παραγράφου (2) στα άρθρα 74 (Οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης μεταξύ Κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές) και 83 (Οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές) : «Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, τα ενδιαφερόμενα Κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο Μέρος XV» (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, άρθρα 74 & 83 παρ. 2)

κά μέσα, περιορίζονται σε εκείνες που αφορούν στην ερμηνεία και εφαρμογή της Σύμβασης.

Ειδικότερα, στο άρθρο 287 §1 της Σύμβασης ΔΔΘ προβλέπεται : (i) η επιλογή του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας (International Tribunal of the Law of the Sea/ ITLOS) με έδρα το Αμβούργο, (ii) η επιλογή του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (International Court of Justice/ ICJ), (iii) η επιλογή της Διεθνούς Διαιτησίας του Παραρτήματος VII της Σύμβασης, (iv) η επιλογή της ειδικής διαιτητικής διαδικασίας του Παραρτήματος VIII, η οποία ωστόσο δεν αφορά τα ζητήματα οριοθετήσεων.

Η εμπλοκή του δικαιοδοτικού συστήματος του άρθρου 287, προϋποθέτει ότι αμφότερα τα αντίδικα κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση. Επιπλέον, το (ITLOS) επιλαμβάνεται της διαφοράς εφόσον και τα δύο κράτη το έχουν επιλέξει ως μέσο επίλυσης.

5.1.1.Οι επιφυλάξεις στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας

Η Ελλάδα κατά την διαδικασία επικύρωσης της Σύμβασης την 21 Ιουλίου 1995, επέλεξε το ITLOS, ως όργανο επίλυσης των διαφορών που αφορούν την ερμηνεία ή εφαρμογή της Σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 287³¹⁵.

Η επιλογή του ITLOS από την Ελλάδα την 21 Ιουλίου 1995, χαρακτηρίζεται στην σχετική βιβλιογραφία, ως έναν βαθμό αντιφατική σε σχέση με την προγενέστερη δήλωση περί αναγνώρισης της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του έτερου Διεθνούς Δικαστηρίου ICJ, την 10η Ιανουαρίου 1994. Η επιλογή αυτή, εξέφραζε την έμμεση αποδοκιμασία της ελληνικής πλευράς έναντι του ICJ, για μία σειρά αποφάσεων επί υποθέσεων οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας με τις οποίες απέδιδε περιορισμένα δικαιώματα σε νησιά (Συρίγος 2021, 438).

Η Ελλάδα, αν και είχε επιλέξει το ITLOS ως το δικαιοδοτικό μέσο επίλυσης διαφορών, κατέθεσε την **16η Ιανουαρίου 2015**, δήλωση επιφύλαξης σύμφωνα με το

³¹⁵ United Nations Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Greece: Declaration under Article 298, 16 January 2015». *Law of the sea bulletin. no. 87, 2017, (15)*. available at: <https://digitallibrary.un.org/record/3890815?ln=en>

άρθρο 298 «Προαιρετικές Εξαιρέσεις» της Σύμβασης. Η συγκεκριμένη επιφύλαξη εξαιρεί υποχρεωτικά από την αρμοδιότητα των δικαιοδοτικών μέσων που προβλέπονται από την Σύμβαση : (i) την εκδίκαση προσφυγών που αφορούν την ερμηνεία ή εφαρμογή του άρθρου (15) ως προς την οριοθέτηση της **αιγιαλίτιδας ζώνης**, (ii) του άρθρου (74) ως προς την οριοθέτηση της **Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης** και (iii) του άρθρου (84) ως προς την οριοθέτηση της **υφαλοκρηπίδας**. Εξαιρούνται επίσης (iv) υποθέσεις σχετικές με την ερμηνεία περί ιστορικών κόλπων ή τίτλων.

Διαπιστώνεται ότι σε σχέση με την διαφορά οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, το δικαιοδοτικό σύστημα της Σύμβασης δεν είναι πρόσφορο, καθώς η **Τουρκία** δεν έχει προσχωρήσει στην Σύμβαση. Αυτονόητα, η επιφύλαξη της **Ελλάδας** σύμφωνα με το άρθρο 298, εξαιρεί τις υποθέσεις διαφορών οριοθέτησης και με τα λοιπά γειτονικά κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη στην Σύμβαση.

Η εξαίρεση των ζητημάτων οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών από την ύλη του δικαιοδοτικού συστήματος της Σύμβασης, διατηρεί την δυνατότητα προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, όπως και την *ad hoc* διαιτησία³¹⁶, εκτός του δικαιοδοτικού συστήματος της Σύμβασης (Λιάκουρας 2017, 41). Όπως θα εξεταστεί στην συνέχεια και η αρμοδιότητα του ICJ έχει υποβληθεί σε αντίστοιχες εξαιρέσεις από την Ελλάδα.

5.2. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ICJ)

Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης είναι ένα μόνιμο όργανο με καθορισμένη δικονομία και έκδοση δεσμευτικών αποφάσεων, το οποίο προτιμάται διαχρονικά έναντι άλλων δικαιοδοτικών μέσων ακόμα και όταν με την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας συστάθηκε το ITLOS. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίλυση της διαφοράς αποτελεί η συγκατάθεση των αντίδικων μερών στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

³¹⁶ Η διαιτησία συνιστά μέσο νομικής επίλυσης διαφορών, το οποίο δεν έχει περιορισθεί παρά την ανάπτυξη των διεθνών δικαστηρίων. Αντίθετα έχει εξελιχθεί και συνεισφέρει εκ παραλλήλου στη διεθνή νομολογία, στην οποία αναφέρονται και τα διεθνή δικαστήρια καθιερώνοντας μία ενότητα νομολογίας. Η επιλογή είτε του ICJ είτε της διαιτησίας είναι διαζευκτική. Και τα δύο μέσα οδηγούν στην οριστική επίλυση των διαφορών με την έκδοση δεσμευτικών αποφάσεων. Το διαιτητικό όργανο διακρίνεται από το Διεθνές Δικαστήριο λόγω της ευελιξίας του, καθώς εκτός από την σύσταση και την σύνθεση της έδρας, τα μέρη μπορούν να καθορίσουν το εφαρμοστέο δίκαιο και την διαδικασία. Η διαιτησία δεν διαφοροποιείται σημαντικά από το ICJ σε ότι αφορά την δικονομία και την δεσμευτικότητα της απόφασης του διαιτητικού οργάνου, η κρίση του οποίου εδράζεται στο Διεθνές Δίκαιο (Λιάκουρας 2017, 43).

Η αρμοδιότητα του ICJ θεμελιώνεται στο άρθρο 36 §§1,2 (ΚατΔΔ).

Προϋπόθεση προσφυγής στο ICJ είναι : (i) η εκ μέρους και των δύο αντίδικων κρατών αποδοχή της ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του άρθρου 36 §2 (ΚατΔΔ) η οποία πραγματοποιείται με μονομερείς δηλώσεις προς τον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ, (ii) η δυνάμει, προγενέστερης διεθνούς συμφωνίας των κρατών, θεμελίωση της δέσμευσης περί υπαγωγής της διαφοράς σε δικαιοδοτική επίλυση, (iii) η συναίνεση με ειδική συμφωνία με την μορφή ενός *συνυποσχετικού* (Λιάκουρας 2017, 44).

Η συναίνεση μπορεί να αναζητηθεί σε δηλώσεις, κοινά ανακοινωθέντα ή πρακτικά συναντήσεων μεταξύ των μερών, όπως έχει δεχθεί νομολογιακά το ICJ, με την προϋπόθεση ότι από τους όρους των ως άνω πράξεων προκύπτει αναμφισβήτητα η πρόθεση δέσμευσης και η βούληση για την υποβολή της διαφοράς στο ICJ. Την **10η Ιανουαρίου 1994**, η Ελλάδα αναγνώρισε ως υποχρεωτική την δικαιοδοσία του ICJ, υπό την αίρεση της αμοιβαιότητας, έναντι όποιου άλλου κράτους αποδέχεται την ίδια υποχρέωση. Η δικαιοδοσία περιλαμβάνει όλες τις νομικές διαφορές, όπως αυτές προσδιορίζονται στο άρθρο 36 §2 (ΚατΔΔ)

5.2.1. Οι επιφυλάξεις στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης

Η ελληνική κυβέρνηση, κατά την δήλωση αναγνώρισης της αρμοδιότητας του ICJ την **10η Ιανουαρίου 1994**, εξαίρεσε ρητά από την αρμοδιότητα του, οποιαδήποτε διαφορά συνδέεται με στρατιωτικά μέτρα αμυντικού χαρακτήρα που έχουν ληφθεί από την Ελλάδα για λόγους εθνικής άμυνας, προκειμένου να αποφευχθεί η υπαγωγή στην υποχρεωτική δικαιοδοσία του δικαστηρίου, του θέματος στρατιωτικοποίησης των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου (Συρίγος 2021, 437).

Η Ελλάδα, με πρόσθετη δήλωση της, την **13η Ιανουαρίου 2015**, ανανέωσε την αποδοχή της ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του ICJ, στην οποία είχε προσχωρήσει την 10η Ιανουαρίου 1994, υποβάλλοντας επιπλέον, τρεις κρίσιμες επιφυλάξεις σε σχέση με διαφορές που εξαιρούνται υποχρεωτικά από την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου³¹⁷.

³¹⁷ International Court of Justice (ICJ) «Declarations recognizing the jurisdiction of the Court as compulsory. Greece, 13 Jan 2015». 14 January 2015. available at: <https://www.icj-cij.org/en/declarations/gr>

Με την **πρώτη επιφύλαξη** εξαιρούνται όσες διαφορές αφορούν σε στρατιωτικές δραστηριότητες και στη λήψη μέτρων από την Ελλάδα : (i) για την προστασία της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της, (ii) για την εκπλήρωση των εθνικών αμυντικών σκοπών της και (iii) για την εθνική της ασφάλεια. Η επιφύλαξη, κατευθύνεται στον αποκλεισμό προσφυγών με θέμα την **στρατιωτικοποίηση** των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και είναι πληρέστερη σε σχέση με την αρχική επιφύλαξη της 10ης Ιανουαρίου 1994.

Η **δεύτερη επιφύλαξη** καλύπτει ζητήματα σχετικά με τα όρια της επικράτειας ή την κυριαρχία επί της επικράτειας της χώρας, περιλαμβανομένης κάθε διαφοράς ως προς την έκταση και τα όρια της **αιγιαλίτιδας ζώνης** και του **εθνικού εναέριου χώρου**.

Η **τρίτη επιφύλαξη** αφορά στην (i) εξαίρεση εκδίκασης προσφυγών που κατατίθενται στο Δικαστήριο αν δεν έχει παρέλθει το χρονικό διάστημα ενός έτους από την ημερομηνία προσχώρησης του αντίδικου κράτους στη ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας και (ii) στην εξαίρεση προσφυγών που στηρίζονται σε αποδοχή της ρήτρας περιορισμένης αρμοδιότητας για την εκδίκαση μεμονωμένης διαφοράς και μόνο.

Η επιφύλαξη στοχεύει συνολικά, στο να αποκλεισθεί μια **καταχρηστική υποβολή προσφυγής**, μειώνοντας ταυτόχρονα τις πιθανότητες αιφνιδιασμού της Ελλάδας. Με την ίδια δήλωση, στο προτελευταίο εδάφιο της, η Ελλάδα αποδέχεται να εκδικασθούν διαφορές για τις οποίες έχουν υποβληθεί εκ μέρους της επιφυλάξεις, με την κατάρτιση **συνυποσχετικού**, κατόπιν διαπραγμάτευσης.

Στο πλαίσιο της δυνατότητας επίλυσης της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας από το ICJ, η Τουρκία δεν έχει αποδεχθεί την ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρθρο 36 §2 (ΚατΔΔ). Σε περίπτωση προσχώρησης της Τουρκίας στην ανωτέρω ρήτρα δικαιοδοσίας, η δυνατότητα προσφυγής είτε από κοινού, είτε μονομερώς, τίθεται αυτόματα υπό την αίρεση των «*προστατευτικών*» όρων των ελλη-

νικών επιφυλάξεων επί της δικαιοδοσίας ³¹⁸.

Κατόπιν, των ανωτέρω η σύνταξη συνυποσχετικού με ειδική συμφωνία μεταξύ των μερών, αποτελεί για την Ελλάδα την μόνη πρόσφορη δικαιοδοτική βάση για την παραπομπή της διαφοράς στο ICJ. Αυτό προκύπτει με σαφήνεια από την προτελευταία παράγραφο της δήλωσης της 13ης Ιανουαρίου 2015 προς το ICJ.

5.2.2. Η σύνταξη συνυποσχετικού.

Με το συνυποσχετικό καταρτίζεται το ερώτημα προς το Διεθνές Δικαστήριο καθώς και η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου και αναλαμβάνεται η υποχρέωση τήρησης της εκδοθείσας απόφασης. Από αυτά τα στοιχεία θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό η έκβαση της δικαστικής απόφασης. Η κατάρτιση του συνυποσχετικού, απαιτεί διαπραγμάτευση και έγκριση από τα κοινοβουλευτικά σώματα των κρατών και ως εκ τούτου συνεπάγεται μία εκτεταμένη και χρόνια διαδικασία (Λιάκουρας 2017, 49). Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου θα περιοριστεί στις θαλάσσιες διαφορές που η Ελλάδα και η **Τουρκία** θα συμφωνήσουν να υποβάλλουν σε αυτό, με την ειδική συμφωνία (Παπασταυρίδης 2020, 45).

Πάγια θέση της Ελλάδας είναι ότι η *οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας* είναι η μόνη αποδεκτή διαφορά μεταξύ των δύο χωρών, καθώς και ότι αυτή μπορεί να επιλυθεί μόνο με προσφυγή στο ICJ ή άλλο διεθνή μηχανισμό δικαιοδοτικής επίλυσης. Η **Τουρκία** αντίστοιχα προκρίνει τις διμερείς διαπραγματεύσεις οι οποίες θα οδηγήσουν σε μία συνολική συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών, για όλες τις αμφισβητήσεις που θέτει στο Αιγαίο.

Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο είναι μία αμιγώς νομική διαφορά η επίλυση της οποίας διασφαλίζει την μελλοντική άσκηση δικαιωμάτων χωρίς αμφισβητήσεις. Αν με την ειδική συμφωνία ζητηθεί η οριοθέτηση μόνο της υφαλοκρηπίδας, το όριο που θα καθορίσει το Δικαστήριο θα είναι μόνο για την υφαλοκρηπίδα και

³¹⁸ Σύμφωνα με το περιεχόμενο της ελληνικής επιφύλαξης, όταν η Τουρκία προσχωρήσει στη ρήτρα δικαιοδοσίας του άρθρου 36 (2) η εκδίκαση της προσφυγής της θα είναι δυνατή μετά την παρέλευση ενός έτους. Με την ίδια επιφύλαξη, αποκλείεται επίσης, η δυνατότητα εκδίκασης προσφυγής επί τη βάσει δήλωσης της Τουρκίας, η οποία θα περιόριζε τη ρήτρα σε εκδίκαση μεμονωμένης διαφοράς. Επίσης, το ΔΔΧ δεν θα έχει δικαιοδοσία για την αντιμετώπιση ζητημάτων που αφορούν την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων και το εύρος τους ή οποιαδήποτε αίτηση σχετικά με την κυριαρχία και την άμυνα των ελληνικών νησιών (Λιάκουρας 2017, 48).

όχι για μια μελλοντική ΑΟΖ. Σε αυτό το πλαίσιο η συμφωνία παραπομπής, κρίνεται σκόπιμο να συμπεριλάβει την οριοθέτηση και της ΑΟΖ, προσδιορίζοντας κοινό όριο για τις δύο ζώνες, στο Αιγαίο³¹⁹. Επιπλέον ζήτημα, αφορά η επέκταση της οριοθέτησης και στην περιοχή της Μεσογείου όπου κρίσιμη επιρροή ασκεί η - εν είδει τόξου - ακτογραμμή των νήσων Κρήτης, Κάσου, Καρπάθου και Ρόδου, σε συνδυασμό με τον υπολογισμό των ακτών του συμπλέγματος Μεγίστης.

Επίσης ιδιαίτερα κρίσιμο ζήτημα αποτελεί η αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας νησιών από τα οποία θα εκκινούν οι γραμμές βάσεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ στο Αιγαίο. Η Τουρκία, μετά την κρίση των Ιμίων, αμφισβητεί την ελληνική κυριαρχία σε απροσδιόριστο αριθμό νησίδων οι οποίες κατά τον ισχυρισμό της, δεν αναφέρονται ρητώς στις Συνθήκες Ειρήνης της Λωζάνης (1923) και των Παρισίων (1947). Η έγερση της αμφισβήτησης, καθιστά την διαπίστωση της κυριαρχίας στα συγκεκριμένα νησιά, ως *προκαταρκτικό* και *παρεμπύπτον* ζήτημα το οποίο θα κληθεί να αντιμετωπίσει το Δικαστήριο κατά την επιλογή των σημείων βάσης, για την εν συνεχεία οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, ακόμα και αν αυτό δεν έχει συμπεριληφθεί στην συμφωνία περί παραπομπής. Από τη διεθνή νομολογία προκύπτει ωστόσο ότι ένα δικαιοδοτικό όργανο δύναται να επιλέξει σημεία βάσης κατά την κρίση του.

³¹⁹ Η Τουρκία αν και εμφανίζεται ότι συμφωνεί στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, εν τούτοις φέρεται ότι δεν θα συναινούσε ως προς την οριοθέτηση και της ΑΟΖ (Λιάκουρας 2017, 35).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η προβληματική της οριοθέτησης της **υφαλοκρηπίδας** και της **ΑΟΖ** στο Αιγαίο, συνάπτεται με την ιδιαιτερότητα του Αιγαίου ως χώρου με γεωγραφική στενότητα και πληθώρα νησιωτικών σχηματισμών, η οποία δημιουργεί αλληλοεπικαλυπτόμενες περιοχές οριοθέτησης. Το Αιγαίο, ως υπαγόμενο στην έννοια του αρχιπελάγους κατά το άρθρο 46 (β) της Σύμβασης, αν και δεν αρκεί για να προσδώσει στην Ελλάδα τον χαρακτηρισμό του αρχιπελαγικού κράτους, εν τούτοις επιβεβαιώνει την γεωγραφική, οικονομική και πολιτική ενότητα του χώρου. Η ιδιαιτερότητα αυτή, θα ληφθεί ευνοϊκά υπόψη, κατά το προκαταρκτικό στάδιο της οριοθέτησης για τον προσδιορισμό των «σχετικών ακτογραμμών», όπως επίσης και κατά το τρίτο στάδιο της διαδικασίας, σε ότι αφορά την κρίση του εύλογου βαθμού αναλογικότητας μεταξύ μήκους των σχετικών ακτών και της θαλάσσιας περιοχής που θα αποδοθεί.

Οι δυτικές ακτές των ελληνικών νησιών θα συνεισφέρουν επίσης στον υπολογισμό του μήκους των σχετικών ακτογραμμών, λόγω ύπαρξης επικαλυπτόμενων περιοχών οριοθέτησης, όπως το Διεθνές Δικαστήριο κατέδειξε στην υπόθεση «*Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*» το 2012. Τα νησιά του Αιγαίου δεν βρίσκονται στην λάθος πλευρά της μέσης γραμμής του Αρχιπελάγους, διαθέτουν πλήρη δικαιώματα θαλάσσιων ζωνών και οι ανατολικές ακτές τους, συνεισφέρουν αυτοτελώς, σε σημεία βάσης για την μέτρηση των ζωνών δικαιοδοσίας. Τα δικαιώματα των νησιωτικών σχηματισμών στο Αιγαίο δεν είναι εξαρτημένα και ούτε απομειώνονται από τα χαρακτηριστικά της ημίκλειστης θάλασσας ή της γειτνίασης αυτών με την Μικρασιατική ακτή.

Στο ζήτημα του ανώτατου εύρους της **αιγιαλίτιδας ζώνης** στα 12νμ, ο κανόνας της ίσης απόστασης και της μονομερούς επέκτασης, καθώς και της υπεροχής της αιγιαλίτιδας ζώνης έναντι της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ γειτονικού κράτους, προσφέρουν στην Ελλάδα την δυνατότητα διεύρυνσης του θαλάσσιου χώρου κυριαρχίας στο Αιγαίο, οποτεδήποτε το αποφασίσει. Μία τέτοια επιλογή θα περιόριζε σημαντικά το εύρος της υφαλοκρηπίδας προς διανομή, μεταξύ των δύο χωρών. Επιπλέον θα καθιστούσε τις περισσότερες Τουρκικές διεκδικήσεις, απρόσφορες και θα ακύρωνε την αναθεωρητική στρατηγική της, χωρίς ταυτόχρονα να αποκλείει την ίδια και τρίτα κράτη από τη ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο, σύμφωνα με τα δικαιώματα του πλού διέλευσης και της αβλαβούς διέλευσης, τα οποία κατοχυρώνονται σε κανόνες που αντανακλούν, κα-

τά την επικρατούσα άποψη, εθιμικό δίκαιο. Η Ελλάδα διεκδικεί βάσιμα, *σύμφωνα και με την ερμηνευτική της δήλωση κατά την κύρωση της Σύμβασης την 12η Ιουνίου 1995*, το δικαίωμα του άρθρου 41§1 να καθορίσει σε ποιά εναλλακτικά Στενά του Αιγαίου θα μπορούσε να ασκηθεί ο «πλούς διέλευσης».

Επίσης, η θέσπιση **Συνορεύουσας** και αρχαιολογικής ζώνης από την Ελλάδα, θα αποτελούσαν επιπρόσθετη βάση για την άσκηση δικαιωμάτων ελέγχου και δικαιοδοσίας αντιστοίχως, στο Αιγαίο, εκτός του πλαισίου εκμετάλλευσης φυσικών πόρων.

Σε ότι αφορά την **οριοθέτηση** της αιγιαλίτιδας ζώνης, πάγια θέση της Ελλάδας είναι ότι το καθεστώς της χωρικής θάλασσας στο Αιγαίο ρυθμίζεται από διεθνείς συμφωνίες, ενώ στην περιοχή που εκτείνεται νοτίως του Έβρου μέχρι τη Σάμο και την Ικαρία, ελλείπει σχετικών συμβατικών ρυθμίσεων με την Τουρκία, εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής, σύμφωνα με το εθιμικό δίκαιο. Στο ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ, η θέση της Ελλάδας είναι ότι η διεθνής νομολογία επιβεβαιώνει την κεντρική σημασία της γραμμής ίσης απόστασης στη θαλάσσια οριοθέτηση, σύμφωνα με κανόνες της Σύμβασης οι οποίες αποκρυσταλλώνουν εθιμικό δίκαιο. Σε αυτό το πλαίσιο η Ελλάδα απολαμβάνει, *ipso facto* και *ab initio* αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα της, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και αυτή των νησιών της. Ελλείπει δε συμφωνιών θαλάσσιας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, τα εξωτερικά όρια της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ (αφού δηλωθεί) είναι η μέση γραμμή, όπως ο Ν 4001/2011 προβλέπει.

Στο ζήτημα της επιλογής μηχανισμών **δικαιοδοτικής επίλυσης** της διαφοράς στο Αιγαίο, η Ελλάδα έχει αποδεχτεί το δικαιοδοτικό σύστημα της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, επιλέγοντας την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου του Αμβούργου, καθώς επίσης του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η Ελλάδα με δηλώσεις που κατέθεσε τον Ιανουάριο 2015, επέκτεινε τις εξαιρέσεις δικαιοδοσίας των Δικαστηρίων, αποκτώντας τον πλήρη δικονομικό έλεγχο των διαδικασιών επίλυσης διαφορών. Και στις δύο περιπτώσεις, η Τουρκία δεν αποδέχεται την δικαιοδοσία των οργάνων, καθώς στην πρώτη περίπτωση δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στην Σύμβαση, ενώ στην δεύτερη δεν έχει αποδεχθεί την ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του ICJ. Ελλείπει αποδοχής της ρήτρας, δεν μπορεί να προσφύγει μονομερώς κατά της Ελλάδας, ούτε η Ελλάδα μπορεί να προσφύγει μονομερώς κατά της Τουρκίας. Η δήλωση της Ελλάδας, περί αποδοχής εκδίκασης διαφορών για τις

οποίες έχουν υποβληθεί εκ μέρους της επιφυλάξεις, με την κατάρτιση **συνυποσχετικού** μετά από διαπραγμάτευση, αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα συνεργασίας και συναίνεσης για την από κοινού παραπομπή νομικών διαφορών σε δικαιοδοτική επίλυση. Η σύνταξη συνυποσχετικού αποτελεί την μόνη διαθέσιμη δικαιοδοτική βάση για την παραπομπή της διαφοράς στο ICJ, η οποία ωστόσο συνεπάγεται την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων, προς καθορισμό της επίδικης ύλης. Σε αυτό το πλαίσιο οι διερευνητικές επαφές των δύο χωρών συνεισφέρουν στον καθορισμό του πλαισίου για την διαπραγμάτευση σύνταξης του συνυποσχετικού.

Η σώρευση ωστόσο, περισσότερων διεκδικήσεων από την Τουρκία συγκροτεί πλαίσιο δευτερευόντων ζητημάτων, ιδίως αυτό της αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας σε νήσους το οποίο δύναται να εκληφθεί ως προκαταρκτικό ζήτημα, ενόψει της κύριας διαφοράς της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας, προκειμένου να προσδιοριστούν τα σημεία βάσης για την μέτρηση της ζώνης. Η διαδικασία διαπραγμάτευσης του συνυποσχετικού, παρέχει την δυνατότητα στην Ελλάδα να αποκλείσει αυτό το ενδεχόμενο, ήδη από το στάδιο των διερευνητικών επαφών.

Η παραμονή της Ελλάδας στη ρήτρα υποχρεωτικής δικαιοδοσίας, με τις πρόσθετες επιφυλάξεις που έχει καταθέσει, επιβεβαιώνει την επιλογή του διεθνούς δικαιοδοτικού συστήματος ως λυσιτελούς μέσου επίλυσης των διαφορών διεθνούς δικαίου, το οποίο συνιστά σταθερό δόγμα της εξωτερικής πολιτικής της. Σε αυτό το πλαίσιο η ειδική συμφωνία για την παραπομπή της διαφοράς σε διεθνή δικαιοδοτικό μηχανισμό και η ενεργοποίηση του Διεθνούς Δικαστηρίου, συνιστά καίριο βήμα για την εξομάλυνση των σχέσεων, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της δικανικής κρίσης, το οποίο θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να γίνει σεβαστό από τα δύο κράτη.

Η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει Συμφωνίες, οι οποίες ενισχύουν την διπλωματική θέση της χώρας στην Μεσόγειο, εφαρμόζοντας το Διεθνές Δίκαιο. Ειδικότερα, οριοθέτησε θαλάσσιες ζώνες με την Ιταλία και τμηματικώς με την Αίγυπτο, αντικρούοντας εμπράκτως και μέσω διεθνούς συνεργασίας το Μνημόνιο Τουρκίας - Λιβύης για την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών. Επιπλέον, προέβη στην επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στο Ιόνιο, καθώς επίσης στο κλείσιμο κόλπων και την υιοθέτηση ευθειών γραμμών βάσης στην ίδια περιοχή.

Τέλος, αντί προτάσεων σημειώνουμε ότι, στο Αιγαίο πέλαγος η θέσπιση ευ-

θειών γραμμών βάσης και το κλείσιμο των κόλπων θα αποβούν προς όφελος των ελληνικών συμφερόντων σε ότι αφορά την μετακίνηση των ορίων της αιγιαλίτιδας ζώνης, ακόμα και αν αυτή παραμείνει στα 6νμ. Η αύξηση του εύρους της αιγιαλίτιδας, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί πριν την σύνταξη συνυποσχετικού για την προσφυγή σε δικαιοδοτικό μηχανισμό και δεν θα πρέπει αυτό να είναι μικρότερο των 10νμ, με σκοπό την ταύτιση με τα υφιστάμενα καθεστώτα στο Αιγαίο. Η στόχευση της χώρας πρέπει να επιδιώξει το μέγιστο κατά το διεθνές δίκαιο εύρος των 12νμ και να μην καταστήσει αυτό ανταλλάξιμο με δευτερεύουσες αμφισβητήσεις της Τουρκίας. Τυχόν προσφυγή σε δικαιοδοτικό μηχανισμό, πριν την επέκταση της αιγιαλίτιδας, θα πρέπει να συνοδεύεται με ρήτρα επιφύλαξης ότι η Ελλάδα διατηρεί το δικαίωμα να ασκήσει στο μέλλον το συγκεκριμένο δικαίωμα. Η συμφωνία σύναψης συνυποσχετικού θα πρέπει να περιλαμβάνει την οριοθέτηση ΑΟΖ σε κοινό θαλάσσιο όριο με την υφαλοκρηπίδα, νοτίως του Έβρου έως το Σύμπλεγμα Μεγίστης. Η σύνδεση του Συμπλέγματος με τους νησιωτικούς σχηματισμούς των Δωδεκανήσων και την Κρήτη πρέπει να αναδειχθεί περαιτέρω. Επίσης, η διαρκής αναπτυξιακή προοπτική του Αιγαιακού χώρου, θα πρέπει να αποτελεί διαχρονικά υψηλή εθνική στρατηγική της χώρας.

Κατόπιν των ανωτέρω, καταλήγουμε ότι η τήρηση του Δικαίου της Θάλασσας αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη για την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα στο Αιγαίο Πέλαγος και τις συνδεδεμένες με αυτό περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έντυπη Ελληνική

- Βερέμης, Θάνος. «Οι ελληνοτουρκικές αμυντικές σχέσεις, 1945 - 1987» στο Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923 - 1987. 2η έκδοση. Αθήνα : Εκδόσεις Γνώση, 1991.
- Ιωάννου, Κρατερός. «Η κύρωση και επικύρωση από την Ελλάδα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας». *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Πρακτικά Συμποσίου (Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994)* (επιμέλεια Στέλιος Περράκης). Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, 1996.
- Ιωάννου, Κρατερός, Αναστασία Στρατή. *Δίκαιο της θάλασσας*. 4η έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.
- Καρακωστανόγλου, Βενιαμίν. Η αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο νέο Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002.
- Καρακωστανόγλου, Βενιαμίν. «Θέσεις του Βενιαμίν Καρακωστανόγλου, (...), για τις Θαλάσσιες Ζώνες της Ελλάδας». *Μεσογείου Παλίμψηστον*, του Ιωάννη Μάζη. 313-325. Αθήναι : Εκδόσεις Λειμών, 2021.
- Κουσκουβέλης, Ηλίας. *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2007
- Κλάδη Ευσταθοπούλου, Μαριάνθη. «Διεθνές καθεστώς νησιωτικών εδαφών και εφαρμογή τους στον ευρύτερο Μεσογειακό χώρο» στο Διεθνές δίκαιο και διεθνής πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο (επιμέλεια Στέλιος Περράκης). 299-317. Αθήνα : Εκδόσεις Ι Σιδέρης, 2021.
- Λιάκουρας, Πέτρος. «Δυνατότητες Επίλυσης των διμερών διαφορών Ελλάδας - Τουρκίας σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή και ΑΟΖ μέσω των διεθνών δικαιοδοτικών μηχανισμών» *Δίκαιο της Θάλασσας και Μεσογειακός Χώρος. Γεωπολιτική διάσταση και επιμέρους Νομικές πτυχές. Mediterranean Agenda volume 2*, Επιμέλεια των Αντώνη Μπρεδήμα, Φωτεινής Παζαρτζή & Χαράλαμπου Τσιλιώτη, 13-51. Αθήνα: European Public Law Organization (EPLO), 2017.
- Λιάκουρας, Πέτρος. «Νότια Σινική Θάλασσα: Χρήσιμες αντανakλαστικές διδαχές μιας Διεθνούς Διαιτητικής Απόφασης» στο *Διεθνές δίκαιο και διεθνής πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο του Στέλιου Περράκη* (επιμέλεια). 151 - 172. Αθήνα: Εκδόσεις Ι Σιδέρης, 2021.

Οικονομίδης, Κωνσταντίνος. Το νομικό καθεστώς των ελληνικών νησιών του Αιγαίου. Από- νηση σε τουρκική μελέτη. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση, 1989.

Παπασταυρίδης, Ευθύμιος. «Η επίλυση των διαφορών οριοθετήσεων θαλασσίων ζωνών μέσα από τη σύγχρονη νομολογία» στο *Διεθνές δίκαιο και διεθνής πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο του* Στέλιου Περράκη (επιμέλεια). 175 - 199. Αθήνα: Εκ- δόσεις Ι Σιδέρης, 2021.

Παπαφλωράτος, Ιωάννης. *Το νομικό καθεστώς των νήσων του Αιγαίου*. Αθήνα - Θεσσαλονί- κη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2017.

Ροζάκης, Χρήστος. Η αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2013.

Ρούκουνας, Εμμανουήλ. *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Αναθεωρημένη 1η έκδοση. Αθήνα: Εκδό- σεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2010.

Σβολόπουλος, Κωνσταντίνος. Το καθεστώς των νησίδων στο Νοτιοανατολικό Αιγαίο. Η μαρ- τυρία των πηγών. Αθήνα: Εκδόσεις Εστία, 2002 .

Σιούσιουρας, Πέτρος, Κωνσταντίνος Αμπλιανίτης. Οριοθετήσεις Θαλάσσιων ζωνών. Η περι- πτωση της ελληνοτουρκικής διαφοράς στο Αιγαίο πέλαγος και στην ανατολική Μεσό- γειο. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2020.

Στρατή, Αναστασία. Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες & οριοθέτηση με γειτονικά κράτη. Αθήνα: Νο- μική Βιβλιοθήκη, 2012.

Συρίγος, Άγγελος. *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*. 5η έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2021.

Τελιαλιάν, Μαρία. «Οι εδαφικές διατάξεις των Συνθηκών Ειρήνης και Διεθνών Συμφωνιών που αφορούν την Κυριαρχία της Ελλάδας σε νησιά, νησίδες και βραχονησίδες της ανα- τολικής Μεσογείου» στο *Διεθνές δίκαιο και διεθνής πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατο- λική Μεσόγειο του* Στέλιου Περράκη (επιμέλεια). 105 - 120. Αθήνα: Εκδόσεις Ι Σιδέρης, 2021.

Τσάλτας, Γρηγόρης. «Αιγαίο: Το πρώτο par Excellence Αρχιπέλαγος» στο Διεθνές δίκαιο και διεθνής πολιτική στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο (επιμέλεια Στέλιος Περράκης). 37-43. Αθήνα : Εκδόσεις Ι Σιδέρης, 2021.

Ηλεκτρονική

Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ). «Ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών για τον τουρκικό αναθεωρητισμό την περίοδο 1973-2022 - Απεικόνιση σε 16 χάρτες

(09.06.2022)». *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*. 9 Ιουνίου 2022. available at: <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/maps.html>

Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ) «Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων». available at: <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>

Καθημερινή. «Ν. Δένδιας: Στον «κάλαθο των αχρήστων» το τουρκολιβικό μνημόνιο μετά τη συμφωνία με την Αίγυπτο». *Καθημερινή*. 6 Αυγούστου 2020. available at: <https://www.kathimerini.gr/politics/1091078/n-dendias-ston-kalathon-ton-achriston-to-toyrkolivyko-mnimonio-meta-ti-symfonia-me-tin-aigypto/>

Παπασταυρίδης, Ευθύμιος. «Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου». *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής*. Ιούλιος 2020. available at: https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/07/Policy-paper-36-Papastavridis-9.7_Greek-v2.pdf

Συρίγος, Άγγελος, Θάνος Ντόκος. «Τουρκικές διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. 60 χάρτες που εξηγούν τις διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας». *Η Καθημερινή*. 28/7/2020. available at: https://www.syrigos.gr/books/60_maps_gr.pdf

Σπιλάνης, Ιωάννης, Ιουλία Ακριβοπούλου, Κώστας Γάκης, Γεώργιος Μιχαηλίδης, Αθανάσιος Νιάρχος (ΕΕΤΑΑ). «Η νησιωτικότητα και ο στρατηγικός σχεδιασμός στο νησιωτικό επίπεδο». *Ο Καλλικράτης στα Νησιά*. σελ. 8-27. Εκδ. ΕΕΤΑΑ: 2011. available at: <https://www.eetaa.gr/ekdoseis/pdf/148.pdf>

International Hydrographic Organization (IHO). «Aegean Sea (The Archipelago)». *Limits of Oceans and Seas. Special Edition N 23 1953*. p. 18. available at: <https://epic.awi.de/id/eprint/29772/1/IHO1953a.pdf>

Erciyas, Cagatay. «Outstanding Issues in the Eastern Mediterranean and the Aegean Sea - Türkiye's Views and Policies». *Republic of Turkiye, Ministry of Foreign Affairs, Strategy and Security Talks*. 13 Feb. 2020. available at: https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Outstanding-Issues-in-the-Eastern-Mediterranean-and-the-Aegean-Sea-Turkey-s-Views-and-Policies.pdf

Ellinas, Charles.«Διευθετώντας τις διαφορές επί των ΑΟΖ της Ανατολική Μεσογείου». *ELIAMEP*. Οκτώβριος 2020. available at: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/10/Policy-brief-134-EL-translation.pdf>

Grigoriadis, Ioannis, Belke Lennart. «UNCLOS and the Delimitation of Maritime Zones in the Eastern Mediterranean». *ELIAMEP*. 17 Σεπτεμβρίου 2020. available at: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/09/Policy-Brief-131-FINAL.pdf>

Νομοθετικά κείμενα & εκδόσεις ΗΕ

Αναγκαστικός Νόμος 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδος» (ΦΕΚ Α-450/13-10-1936), Κέρκυρα, 17 Σεπτ. 1936.

Βουλή των Ελλήνων. «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης». *Αιτιολογική Έκθεση Ν 2321/1995*. 26 Ιαν. 1995. available at: https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/NOM_NOM_EE_2321_HB07.doc

Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ). *Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών*. available at: <https://unric.org/el/χαρτησ-οηε/>

Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ). *Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου*. available at: <https://unric.org/el/καταστατικο-του-διεθνους-δικαστηριο-2/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. «Διεθνής δημόσια πρόσκληση (...) για συμμετοχή σε σεισμικές ερευνητικές εργασίες απόκτησης δεδομένων μη αποκλειστικής χρήσης εντός της θαλάσσιας ζώνης στη Δυτική και Νότια Ελλάδα. Ν 4001/2011». Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2011/C 353/09. available at: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:353:0010:0014:EL:PDF>

Νόμος 2321/ 1995 «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης », (ΦΕΚ 136/Α/23.6.1995), Αθήνα, 23 Ιουν. 1995.

Νομοθετικό Διάταγμα 1182/ 1972 «Περί κυρώσεως της υπογραφείσης εν Γενεύη την 29ην Απριλίου 1958 υπό την αιγίδα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών Συμβάσεως περί της υφαλοκρηπίδος », ΦΕΚ 111/Α/8.7.1972, Αθήνα, 8 Ιουλ. 1972.

International Law Commission «Definition of reservations» *A/CN.4/L.779. Reservations to treaties*. 19 May 2011. para 1.1 available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G11/612/81/PDF/G1161281.pdf?OpenElement>

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Συμφωνία μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ των δύο κρατών. List of geographical coordinates of points - Illustrative map. (6 Aug. 2020) », *Maritime Zones and Maritime Delimitation*, (29 Jan. 2021). available at: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/DEPOSIT/Greece->

[EgyptEezTreaty.pdf](#) ; <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/MAPS/GreeceEgyptMap.pdf>

UNCLOS «Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας». *EUR-Lex*, Montego Bay, Jamaica, 10 Dec.1982. (Στην Ελληνική γλώσσα) available at: [https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21998A0623\(01\):EL:HTML](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21998A0623(01):EL:HTML)

UN «Convention on the Continental Shelf». *United Nations, Treaty Series*. Geneva 29 April 1958. available at: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_continental_shelf.pdf

UN Treaty Collection «United Nations Convention on the Law of the Sea». *Status of Treaties*. 4 Dec 2022. available at: https://treaties.un.org/doc/publication/CTC/Ch_XXI_6_english_p.pdf

UN Treaty Collection «United Nations Convention on the Law of the Sea». *Certified true Copy*. 10 Dec 1982. available at: https://treaties.un.org/doc/publication/CTC/Ch_XXI_6_english_p.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Greece. Declaration made upon ratification. 21 July 1995». *Law of the sea bulletin. no. 29*, 1995, (6-7). available at: <https://digitallibrary.un.org/record/208335?ln=en>

Third United Nations Conference on the Law of the Sea «Statement by the delegation of Greece dated 30 April 1982». *A/CONF.62/WS/26*. 4 May. 1982. p.266. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_16/a_conf62_ws_26.pdf

Third United Nations Conference on the Law of the Sea «Statement by the delegation of Turkey dated 15 November 1982». *A/CONF.62/WS/34*. 15 Nov. 1982. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_17/a_conf62_ws_34.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey. Objection to the declaration made by Greece upon signature and ratification of the Convention. 19 Dec 1995 ». *Law of the sea bulletin. no. 30*, 1996, (9-10). available at: <https://digitallibrary.un.org/record/213305?ln=en>

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Texts of Declarations. 15. Greece ; Declarations Classified according to subject matter. 3. Regime of straits. Greece ». *Law of the sea bulletin. no. 5, July 1985*, (13; 41). available at: https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulE5.pdf

- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Third United Nations Conference on the Law of the Sea. Volume XVII» *A/CONF.62/SR.189*. 8 Dec. 1982. p. 76-78, par. 138-175. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_17/a_conf62_sr189.pdf
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Third United Nations Conference on the Law of the Sea. Volume XVII» *189th Plenary meeting A/CONF.62/WS/37 and Add.1-2*, p. 242-243. 24 Febr. 1983. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_17/a_conf62_ws_37_and_add1_2.pdf
- UN General Assembly. « Report of the International Law Commission. Chapter V, Identification of customary international law, Part Six, Persistent objector». *Official Records, Seventieth session (A/73/10)*. p. 152; note 779. 30 April–1 June and 2 July–10 August 2018. available at: https://legal.un.org/ilc/reports/2018/english/a_73_10_advance.pdf
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Summary records of meetings of the Second Committee 39th meeting. Regime of islands» Document *A/CONF.62/C.2/SR.39*. 14 Aug. 1974. p. 285-286 (par. 74-79 & 80) available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_2/a_conf62_c2_sr39.pdf
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Turkey: draft articles on the regime of islands» *Document A/CONF.62/C.2/L.55*. 01 Aug. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l55.pdf
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Greece: draft articles» Document *A/CONF.62/C.2/L.22*. 25 Jul. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l22.pdf
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Summary Records of Plenary Meetings 39th plenary meeting» *Document A/CONF.62/ SR.39*. 12 July 1974. p.168-170 (par 28-45 Turkey). available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_1/a_conf62_sr39.pdf
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Third United Nations **Conference** on the Law of the Sea. Official Records. Volume 17: Plenary Meetings, Summary Records and Verbatim Records, as well as Documents of the Conference, Resumed Eleventh Session and Final Part Eleventh Session and Conclusion, Montego Bay, 6 to 10 December 1982 » *UN Conference on the Law of the Sea (3rd: 1973-1982 :*

New York). New York : UN, 1984. available at: <https://digitallibrary.un.org/record/81862?ln=en>

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey: draft article on the breadth of the territorial sea; global or regional criteria; open seas and oceans, semi-enclosed seas and enclosed seas» *Document A/CONF.62/C.2/L.8*. 15 July 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l8.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey: draft article on enclosed and semi-enclosed seas» *Document A/CONF.62/C.2/L.56* 13 Aug. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l56.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) «Turkey: draft article on the territorial sea: breadth of the territorial sea, global or regional criteria, open seas and oceans, semi-enclosed seas and enclosed seas» *Document A/CONF.62/C.2/L.90*. 18 March 1976. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_5/a_conf62_c2_l90.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Turkey: draft article on delimitation between States; various aspects involved » Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions) Document A/CONF.62/C.2/L.23. 26 July 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l23.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Turkey: draft article on delimitation between adjacent and opposite States » Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions) Document A/CONF.62/C.2/L.34. 01 Aug. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/dtSearch_vol4/Search_Forms/dtSearch.html

UN Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea. « Baselines: An Examination of the Relevant Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea». New York, 1989. available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiG07qCgcr7AhU-QfEDHXQ0B_oQFnoECAkQAQ&url=https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/publicationtexts/The%20Law%20of%20the%20Sea_Baselines.pdf&usg=AOv-Vaw0CmNkAevYB840-TRLKnoi5

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Greece: draft articles on the **exclusive economic zone** beyond the territorial sea » Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions) Document A/CONF.62/C.2/L.32. 31 Jul. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l32.pdf

UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Greece: draft articles on the continental shelf » Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions) Document A/CONF.62/C.2/L.25. 26 Jul. 1974. available at: https://legal.un.org/diplomaticconferences/1973_los/docs/english/vol_3/a_conf62_c2_l25.pdf

UN Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea. « Baselines: National Legislation With Illustrative Maps, Turkey». New York, 1989. p.313. available at: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/publications/E.89.V.10.pdf>

UN. *Act No. 2674 of 20 May 1982, on the Territorial Sea of the Republic of Türkiye*. available at: https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TUR_1982_Act.pdf

Νομολογία Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων

Reports of International Arbitral Awards «Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France)» 30 June 1977 - 14 March 1978, VOLUME XVIII pp. 3-413. available at: https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XVIII/3-413.pdf

International Court of Justice (ICJ) «Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)» *Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 624*. (November 19, 2012). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) «North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/ Denmark Federal Republic of Germany/ Netherlands)». *Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 3*. (Feb. 20, 1969). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/52/052-19690220-JUD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway) ». *Judgment, I.C.J. Reports 1993, p. 38*. (June 14, 1993). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/78/078-19930614-JUD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) «Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta)». *Judgment, I.C.J. Reports 1985, p. 13.* (June 3, 1985). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/68/068-19850603-JUD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) «Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) ». *Judgment, I.C.J. Reports 2009, p. 61.* (Feb. 3, 2009). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) «Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain». *Merits, Judgment, I.C.J. Reports 2001, p. 40.* (March 16, 2001). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/87/087-20010316-JUD-01-00-EN.pdf>

International Tribunal for the Law Of the Sea (ITLOS) «Delimitation of the maritime boundary in the Bay of Bengal (Bangladesh/Myanmar)». *Judgment, ITLOS Reports 2012, p. 4, List of cases: no. 16.* (March 14, 2012). available at: https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/published/C16-J-14_mar_12.pdf

Permanent Court of Arbitration (PCA) «The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China)». *Award, PCA Case No 2013-19.* (July 12, 2016). available at: <https://pcacases.com/web/sendAttach/2086>

International Court of Justice (ICJ) «Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)». *Judgment, I.C.J. Reports 2007, p. 659.* 8 October 2007. available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/120/120-20071008-JUD-01-00-EN.pdf>

Αποφάσεις Συμβουλίου Ασφαλείας & Νομολογία Διεθνούς Δικαστηρίου στην υπόθεση Aegean Sea Continental Shelf

UN Security Council « Security Council Resolution 395 (1976) of 25 August 1976 [on disputes between Greece and Turkey in relation to the Aegean Sea] (S/12187) » *Resolutions and decisions of the Security Council, 1976 - S/INF/32. - 1977. - p. 15-16.* available at: <https://digitallibrary.un.org/record/93723?ln=en>

International Court of Justice (ICJ) «Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey) - Request for the indication of Interim Measures of Protection submitted by the Government of Greece » *I.C.J. Written Proceedings, (10 Aug 1976)* available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/10709.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey) - Observations of the Government of Turkey on the Request by the Government of Greece for Provisional Measures of Protection » *I.C.J. Written Proceedings*, (10 Aug 1976) available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/9483.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey), Request for the Indication of Interim Measures of Protection, Order of 11 September 1976 » *I.C.J. Reports 1976*, p. 3. (Sept. 11, 1976). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/062-19760911-ORD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Interim Protection). Order of 11 September 1976 » *Summary 1976/1*, (Sept. 11, 1976). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/6221.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey)» *Pleadings, Oral Arguments, Documents*. (Aug. 10, 1976). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/9481.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey), Judgment » *I.C.J. Reports 1978*, p. 3. (Dec. 19, 1978). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/062-19781219-JUD-01-00-EN.pdf>

International Court of Justice (ICJ) « Aegean Sea Continental Shelf (Jurisdiction of the Court). Judgment of 19 December 1978 » *Summary 1978/1*, (Dec. 19, 1978). available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/62/6247.pdf>

Επιστολές προς τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών

UN General Assembly « Letter dated 15 February 2021 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/75/753** » *Maritime Zone Notifications*. 16 February 2021. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/043/42/PDF/N2104342.pdf?OpenElement>

UN General Assembly « Letter dated 19 November 2021 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/76/559** » *General debate, Oceans and the law of the sea: oceans and the law of the sea*. 19 November 2021. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/352/73/PDF/N2135273.pdf?OpenElement>

UN General Assembly « Letter dated 27 July 2021 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/75/976-S/2021/684** » *Maritime Zone Notifications*. 28 July 2021. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/209/60/PDF/N2120960.pdf?OpenElement>

- UN General Assembly «Letter dated 15 June 2021 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/75/929**» *Maritime Zone Notifications*. 21 June 2021. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N21/162/10/PDF/N2116210.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 13 November 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/75/598–S/2020/1116**» *Maritime Zone Notifications*. 19 November 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/322/48/PDF/N2032248.pdf?OpenElement>
- UN The Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS). «GREECE» *Maritime Space: Maritime Zones and Maritime Delimitation*. 1/12/2022. available at: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/GRC.htm>
- UN General Assembly «Letter dated 13 November 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General. **A/74/550** » Oceans and the law of the sea, Seventy-third session. 22 March 2019. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/370/20/PDF/N1937020.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly « Letter dated 27 February 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General. **A/74/727** » *Maritime Zone Notifications*. 2 March 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/055/48/PDF/N2005548.pdf?OpenElement>
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Memorandum of Understanding Between the Government of the Republic of Turkey and the Government of National Accord-State of Libya on Delimitation of the Maritime Jurisdiction Areas in the Mediterranean (27 Nov. 2019) ». *Maritime Zones and Maritime Delimitation*. available at: [https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/Turkey_11122019_\(HC\)_MoU_Libya-Delimitation-areas-Mediterranean.pdf](https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/Turkey_11122019_(HC)_MoU_Libya-Delimitation-areas-Mediterranean.pdf)
- UN General Assembly « Letter dated 18 March 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/74/757** » *Maritime Zone Notifications*. 18 March 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/071/59/PDF/N2007159.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 25 April 2019 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/73/850–S/2019/344** » *Maritime Zone Notifications*. 30 April 2019. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/125/09/PDF/N1912509.pdf?OpenElement>

- UN General Assembly « Letter dated 9 December 2019 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General, *Annex to the letter dated 14 February 2020 A/74/706* » *Maritime Zone Notifications*. 19 Febr 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/044/13/PDF/N2004413.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 19 February 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/74/710–S/2020/129** » *Maritime Zone Notifications*. 19 Febr 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/044/44/PDF/N2004444.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 13 November 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General. **A/74/550**» *Oceans and the law of the sea, Seventy-third session*. 22 March 2019. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/370/20/PDF/N1937020.pdf?OpenElement>
- UN Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea (DOALOS) « Greece: Law No. 2289/1995 "On Prospecting, Exploration and Exploitation of Hydrocarbons and Other Provisions", as amended by Law No. 4001/2011 ». *Law of the sea bulletin. no. 79*, 2013, (14). available at: <https://digitallibrary.un.org/record/3890566?ln=en>
- UN General Assembly «Letter dated 19 March 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/74/758** » *Maritime Zone Notifications*. 19 March 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/071/86/PDF/N2007186.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 20 April 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/74/819** » *Maritime Zone Notifications*. 21 April 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/101/98/PDF/N2010198.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 21 August 2020 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General **A/74/997–S/2020/826**» *Maritime Zone Notifications*. 14 August 2020. available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/219/16/PDF/N2021916.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly «Letter dated 17 November 2022 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General. **A/77/604**» *Maritime Zone Notifications*. 23 November 2022 available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/709/33/PDF/N2270933.pdf?OpenElement>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ Η «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΝΗ»

Το νομικό καθεστώς της Συνορεύουσας Ζώνης

Στη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, η Συνορεύουσα ζώνη³²⁰ ορίζεται στο άρθρο 33, ως μία θαλάσσια ζώνη, παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία *δεν δύναται να εκτείνεται πέραν των 24 νμ* από τις γραμμές από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης³²¹. Αν το παράκτιο κράτος έχει υιοθετήσει ΑΟΖ, τότε η Συνορεύουσα ζώνη αποτελεί τμήμα αυτής, χωρίς ωστόσο να επηρεάζεται η φύση των δικαιωμάτων που ασκεί το κράτος σε κάθε μία από τις ζώνες αυτές. Τα κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους στην ΑΟΖ διατηρούνται και εντός της Συνορεύουσας ζώνης (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 114).

Στη Συνορεύουσα ζώνη, το παράκτιο κράτος ασκεί *δικαιώματα ελέγχου* για την πρόληψη και καταστολή παραβιάσεων της *τελωνειακής, μεταναστευτικής, υγειονομικής και δημοσιονομικής* νομοθεσίας του, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο έδαφος του ή στην αιγιαλίτιδα ζώνη του. Η Συνορεύουσα ζώνη, *καθορίζεται με εσωτερική πράξη του παράκτιου κράτους* και δεν συντρέχει υποχρέωση απεικόνισης αυτής σε χάρτες ή κατάθεση πίνακα συντεταγμένων στον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 91; Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 115).

Η μοναδική αρμοδιότητα που αναγνωρίζεται στο παράκτιο κράτος εντός της Συνορεύουσας ζώνης, είναι η *περιορισμένη λειτουργική αρμοδιότητα της άσκησης ελέγχου*, χωρίς οποιοδήποτε στοιχείο κυριαρχίας ή κυριαρχικού δικαιώματος. Η αρμοδιότητα κατευθύνεται, στον έλεγχο και την καταστολή παραβιάσεων της νομοθεσίας που έλαβαν χώρα στο έδαφος ή την αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους, όχι

³²⁰ Η Συνορεύουσα ζώνη, αναγνωρίστηκε συμβατικά, κατά την Πρώτη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας όπου συμφωνήθηκε η υιοθέτηση της στο άρθρο 24 της Σύμβασης της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα ζώνη και τη Συνορεύουσα ζώνη (1958), ως μία περιοχή μέγιστου εύρους 12 νμ εντός της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί περιορισμένα δικαιώματα ελέγχου και καταστολής. Στην ίδια Σύμβαση οριζόταν ότι η Συνορεύουσα ζώνη αποτελεί τμήμα της Ανοικτής Θάλασσας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 91).

³²¹ Εάν ένα κράτος έχει Αιγιαλίτιδα ζώνη 12 νμ η μέγιστη συνορεύουσα ζώνη μπορεί να είναι 12 νμ, ενώ αν η αιγιαλίτιδα του παράκτιου κράτους είναι 6 νμ, η συνορεύουσα ζώνη μπορεί να είναι 18 νμ ώστε το εξωτερικό της όριο να εξαντλείται στα 24 νμ σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 33.

όμως και για παραβάσεις που σημειώθηκαν εντός της Συνορεύουσας ζώνης. Τα δικαιώματα αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη άσκηση της δικαιοδοσίας στην Αιγιαλίτιδα ζώνη του και δεν μπορούν να επεκταθούν πέραν των σκοπών που καθορίζει το άρθρο 33, όπως επί παραδείγματι για λόγους εθνικής ασφάλειας ή προστασίας της αλιείας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 92; Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 115). Σε ότι αφορά το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης, αυτή είναι δυνατόν να αρχίσει στη Συνορεύουσα ζώνη μόνο στην περίπτωση που έχει ήδη λάβει χώρα παραβίαση της παράκτιας νομοθεσίας για την προστασία της οποίας θεσπίστηκε η ζώνη. Συνεπώς το δικαίωμα αυτό μπορεί να ασκηθεί έναντι πλοίων που εξέρχονται από την αιγιαλίτιδα ζώνη και έχουν ήδη παραβιάσει την παράκτια νομοθεσία (Ιωάννου & Στρατή 2013, 93).

Η οριοθέτηση της Συνορεύουσας Ζώνης

Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα ζώνη και τη Συνορεύουσα ζώνη η οποία υιοθετεί στο άρθρο 24 §3 τον κανόνα της ίσης απόστασης/ειδικών περιστάσεων, η Σύμβαση (1982), δεν ρυθμίζει την οριοθέτηση της Συνορεύουσας ζώνης³²². Ιδίως στην μορφή της *αρχαιολογικής* ζώνης, όπου το παράκτιο κράτος ασκεί δικαιοδοσία και όχι απλώς περιορισμένα δικαιώματα ελέγχου και καταστολής, η οριοθέτηση κρίνεται αναγκαία (Ιωάννου & Στρατή 2013, 312).

Κατά την άποψη των Ιωάννου και Στρατή, η μέθοδος που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την οριοθέτηση της Συνορεύουσας ζώνης είναι αυτή της *ίσης απόστασης/ μέσης γραμμής*, είτε κατ' αναλογία του άρθρου 15 της Σύμβασης σχετικά με την οριοθέτηση της Αιγιαλίτιδας, είτε στα πλαίσια εφαρμογής κανόνα εθιμικού δικαίου. Η

³²² Κατά την κρατούσα άποψη που εκφράζουν οι Ιωάννου και Στρατή, η παράλειψη θέσπισης διατάξεων για την οριοθέτηση της Συνορεύουσας ζώνης οφείλεται στον μη αποκλειστικό χαρακτήρα των δικαιωμάτων ελέγχου και καταστολής του παράκτιου κράτους, τα οποία δεν μπορούν από την φύση τους να δημιουργήσουν καθεστώς κυριαρχίας ή δικαιοδοσίας επί της ζώνης ή των φυσικών πόρων και εκ τούτου είναι δυνατόν δύο κράτη να συνασκούν έλεγχο στην περιοχή όπου οι Συνορεύουσες ζώνες επικαλύπτονται, για τις παραβιάσεις της νομοθεσίας τους. Οι ίδιοι συγγραφείς σημειώνουν ωστόσο ότι οι κανόνες οριοθέτησης είναι απαραίτητοι εφόσον η επικάλυψη ζωνών είναι δυνατό να δημιουργήσει προβλήματα σε σχέση ιδίως με την αρχαιολογική ζώνη όπου το παράκτιο κράτος ασκεί δικαιοδοσία. (Ιωάννου & Στρατή 2013, 93). Η σχετική άποψη των Σιούσιουρα & Αμπλιανίτη βασίζεται στο επιχείρημα ότι εφόσον ο έλεγχος που ασκείται στη Συνορεύουσα ζώνη δεν δημιουργεί από την φύση του οποιοδήποτε καθεστώς κυριαρχίας, είναι δυνατόν δύο κράτη να συνασκούν έλεγχο στην ίδια περιοχή αν οι συνορεύουσες ζώνες τους αλληλοεπικαλύπτονται. (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 116)

λύση αυτή συνάδει με τον χαρακτήρα της ζώνης ως παρακολούθημα της Αιγιαλίτιδας. Η Κύπρος στη νομοθεσία της « περί της Συνορεύουσας ζώνης », υιοθετεί την αρχή της ίσης απόστασης ως μέθοδο οριοθέτησης της ζώνης αυτής. Η Τουρκία έχει υποστηρίξει ότι θα πρέπει να εφαρμοστούν κατ αναλογία οι διατάξεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 313).

Η Αρχαιολογική Ζώνη

Το άρθρο 303 της Σύμβασης προσδιορίζει την δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους σχετικά με τα αρχαιολογικά και ιστορικά αντικείμενα στη θάλασσα, κάνοντας ρητή αναφορά στο άρθρο 33 για τη Συνορεύουσα ζώνη³²³ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 94; Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 116). Ο γενικός κανόνας που εισάγει το άρθρο 303 §1 είναι η γενική υποχρέωση των παράκτιων κρατών να προστατεύουν τα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται στη θάλασσα και να συνεργάζονται για τον σκοπό αυτό (Ιωάννου & Στρατή 2013, 96).

Η αρχαιολογική ζώνη δεν είναι όρος που συναντάνται στη Σύμβαση. Κατά μία άποψη, το άρθρο 303 §2 δημιουργεί εν τοις πράγμασι μία τέτοια ζώνη η οποία διακρίνεται από την Συνορεύουσα από την οποία το άρθρο 303 §2 « δανείζεται » απλώς το εύρος, με αναφορά στο άρθρο 33. Εκ τούτου, θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι η εφαρμογή του άρθρου 303 δεν προϋποθέτει την προηγούμενη υιοθέτηση Συνορεύουσας ζώνης και ότι εισάγει τεκμήριο με βάση το οποίο, το παράκτιο κράτος ασκεί στην αρχαιολογική ζώνη των 24 νμ, δικαιοδοσία και όχι απλώς περιορισμένα δικαιώματα ελέγχου. (Ιωάννου & Στρατή 2013, 97). Το άρθρο 303 §2, με σκοπό τον έλεγχο της εμπορίας πολιτιστικών αντικειμένων, εισάγει ένα τεκμήριο ή αλλιώς ένα πλάσμα δικαίου, υπέρ του παράκτιου κράτους, σύμφωνα με το οποίο η ανέλκυση τέτοιων αντικειμένων από το βυθό της αρχαιολογικής ζώνης θεωρούνται ως ανευρεθέντα

³²³ Άρθρο 303 Αρχαιολογικά και ιστορικά αντικείμενα που βρίσκονται στη θάλασσα «1. Τα κράτη έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν αντικείμενα αρχαιολογικού και ιστορικού χαρακτήρα που βρίσκονται στη θάλασσα και συνεργάζονται για το σκοπό αυτό. 2. Με σκοπό τον έλεγχο της εμπορίας τέτοιων αντικειμένων, το παράκτιο κράτος μπορεί, εφαρμόζοντας το άρθρο 33, να θεωρήσει ότι η ανέλκυσή τους από το βυθό της θάλασσας μέσα στη ζώνη που αναφέρεται στο άρθρο αυτό χωρίς την έγκριση του αποτελεί παραβίαση μέσα στο έδαφος του ή τη χωρική του θάλασσα των νόμων και κανονισμών που προβλέπονται στο ίδιο άρθρο » (UNCLOS).

εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης³²⁴ (Ιωάννου & Στρατή 2013, 97; Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 117).

Πως προστατεύονται τα αρχαιολογικά και ιστορικά αντικείμενα

Τα αρχαιολογικά και ιστορικά αντικείμενα, όταν βρίσκονται στα εσωτερικά ύδατα και την αιγιαλίτιδα ζώνη υπάγονται στο καθεστώς της εδαφικής κυριαρχίας του παράκτιου κράτους και εκ τούτου στην παράκτια εθνική νομοθεσία. Όταν βρίσκονται πέραν του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης και εντός των 24 νμ από τις γραμμές βάσης τότε εφαρμόζεται το άρθρο 303 §2³²⁵. Όταν βρίσκονται πέραν του ορίου των 24 νμ το παράκτιο κράτος δεν έχει σχετική αρμοδιότητα καθώς τα κυριαρχικά του δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ δεν περιλαμβάνουν τα πολιτιστικά αγαθά. Συνεπώς το καθεστώς των αγαθών αυτών διέπεται από το καθεστώς της Ανοικτής Θάλασσας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 96).

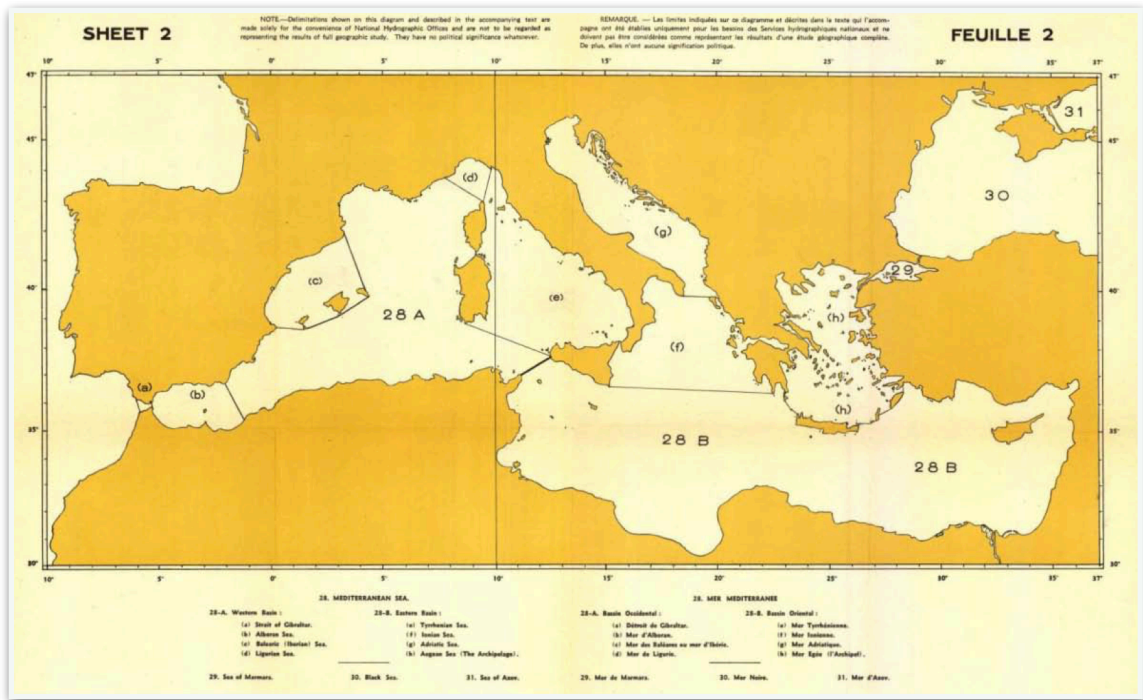
Υιοθέτηση συνορεύουσας/ αρχαιολογικής ζώνης από την Ελλάδα

Με την θέσπιση Συνορεύουσας ζώνης στο **Αιγαίο** η **Ελλάδα** θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα μορφές διεθνικής εγκληματικής δραστηριότητας όπως το εμπόριο ναρκωτικών, όπλων και την λαθρομετανάστευση. Ο χώρος της Μεσογείου και του **Αιγαίου** πελάγους, βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων. Αντίστοιχα με την εν τοις πράγμασι καθιέρωση αρχαιολογικής ζώνης, η **Ελλάδα** θα επεκτείνει τη δικαιοδοσία της σε θέματα προστασίας της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς εντός ζώνης 24 νμ. Η θέσπιση Συνορεύουσας και αρχαιολογικής ζώνης θα αποτελούσαν επιπρόσθετη βάση για την άσκηση δικαιοδοσίας της Ελλάδας στο **Αιγαίο**, εκτός του πλαισίου εκμετάλλευσης φυσικών πόρων, γεγονός στο οποίο αντιτίθεται η **Τουρκία**.

³²⁴ Το τεκμήριο του άρθρου 303 §2 και η γενική υποχρέωση προστασίας της §1 επιτρέπουν κατά μία άποψη την εφαρμογή της παράκτιας νομοθεσίας και στο ζήτημα της ενάλιας αρχαιολογικής έρευνας, η οποία ασκείται στα ύδατα της εν τοις πράγμασι αρχαιολογικής ζώνης. Η αρχαιολογική έρευνα δεν αποτελεί θαλάσσια επιστημονική έρευνα και εκ τούτου δεν υπάγεται στο καθεστώς συναίνεσης. Στην περίπτωση, κατά την οποία το παράκτιο κράτος δεν έχει υιοθετήσει ΑΟΖ, η αρχαιολογική έρευνα θα διέπεται από το καθεστώς της Ανοικτής θάλασσας (Ιωάννου & Στρατή 2013, 99)

³²⁵ Βλ την άποψη των Σιούσιουρα & Αμπλιανίτη, ότι «(...) ειδικά για τα αντικείμενα αρχαιολογικού και ιστορικού χαρακτήρα η ζώνη των 24 νμ αποκτά, κατά διάνοια, τα προσόντα της αιγιαλίτιδας» (Σιούσιουρας & Αμπλιανίτης 2020, 117)

EΙΚΟΝΕΣ & ΧΑΡΤΕΣ

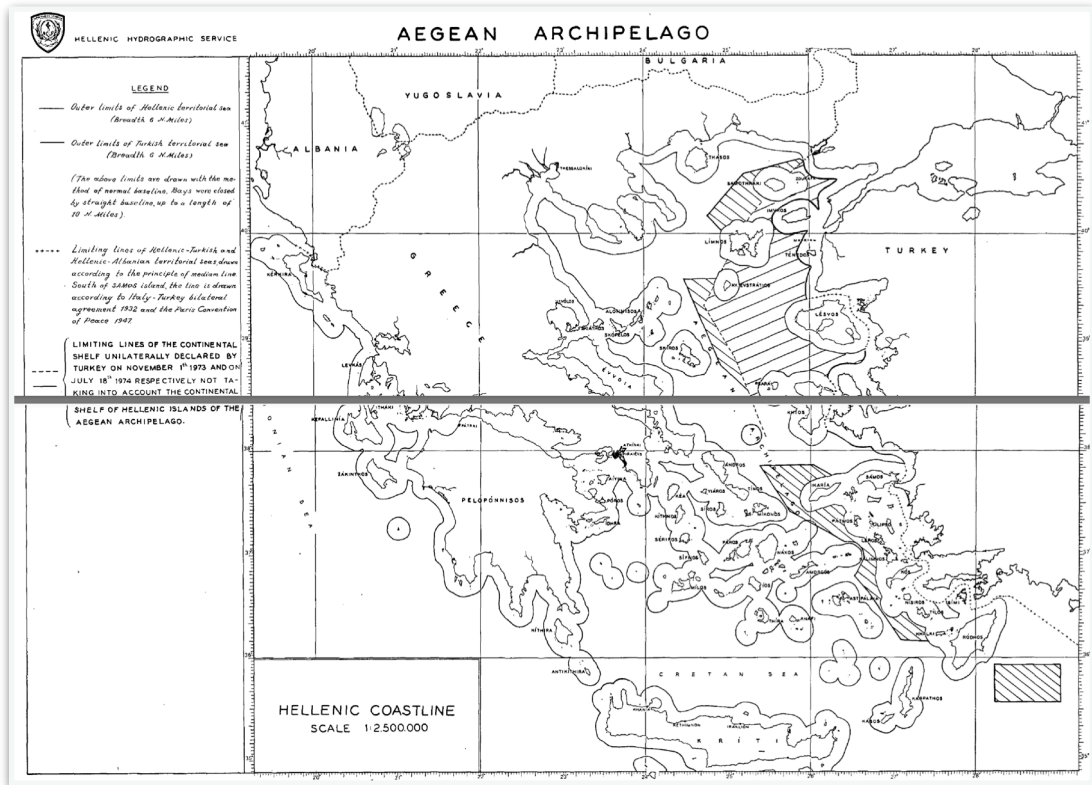
Εικόνα A: International Hydrographic Organization (IHO). «Aegean Sea»

International Hydrographic Organization (IHO), Limits of Oceans and Seas. Special Edition N 23
1953

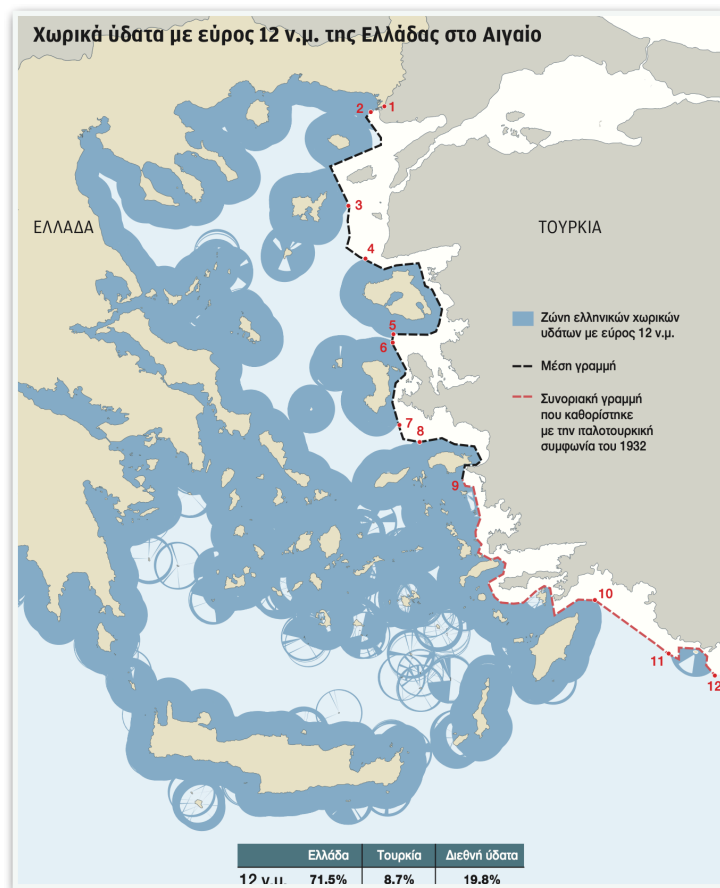
Εικόνα B: Η οριοθέτηση του Αιγαίου Πελάγους

60 χάρτες που εξηγούν τις διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας». Η Καθημερινή. 28/7/2020.

Εικόνα Γ: Περιοχές αδειών έρευνας τουρκικής εταιρείας ΤΡΑΟ στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου 1973 & 1974

International Court of Justice (ICJ) Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey) case, p. 20-21 (Aug. 10, 1976)

Εικόνα Δ: Χωρικά ύδατα με εύρος 12 νμ της Ελλάδας στο Αιγαίο

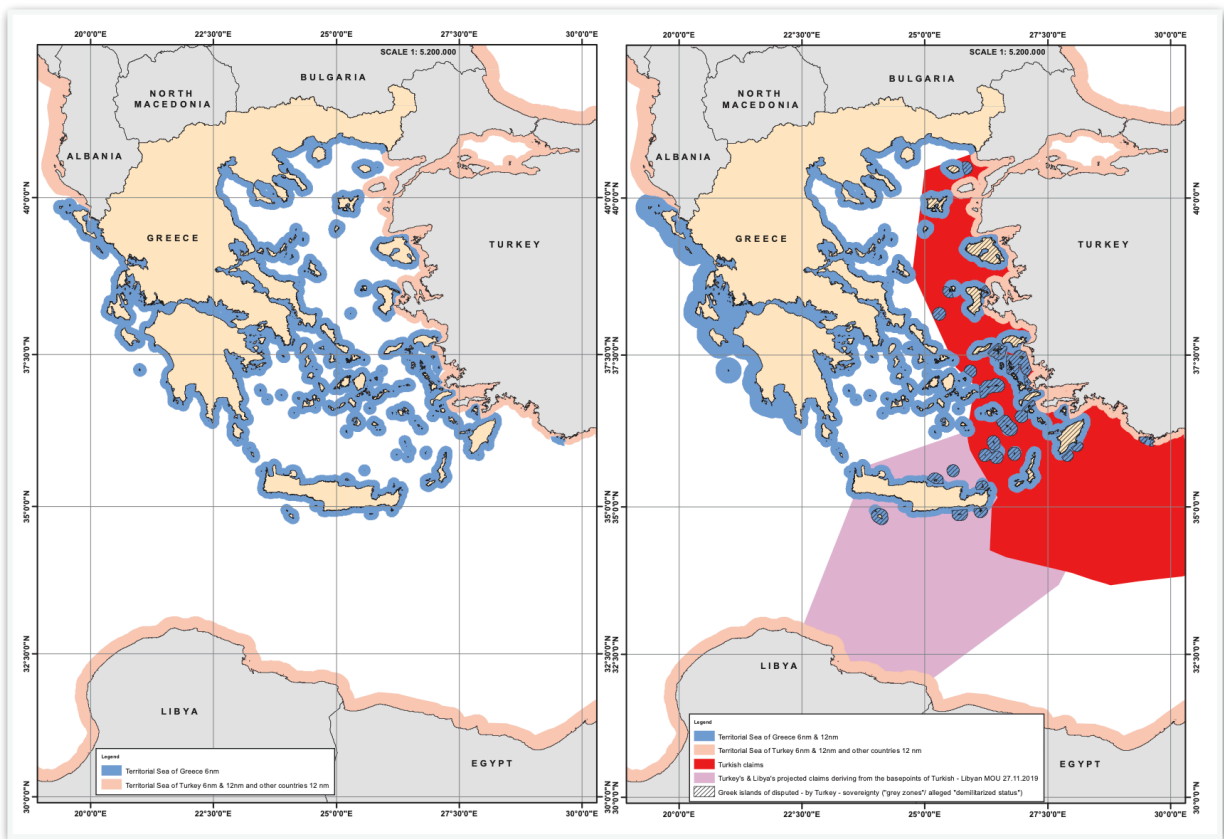
60 χάρτες που εξηγούν τις διαφορές Ελλάδα - Τουρκία». Η Καθημερινή, 28/7/2020.

Εικόνα Ε: Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοίας στο Αιγαίο (χ.υ. 6 νμ)
60 χάρτες που εξηγούν τις διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας». Η Καθημερινή. 28/7/2020.

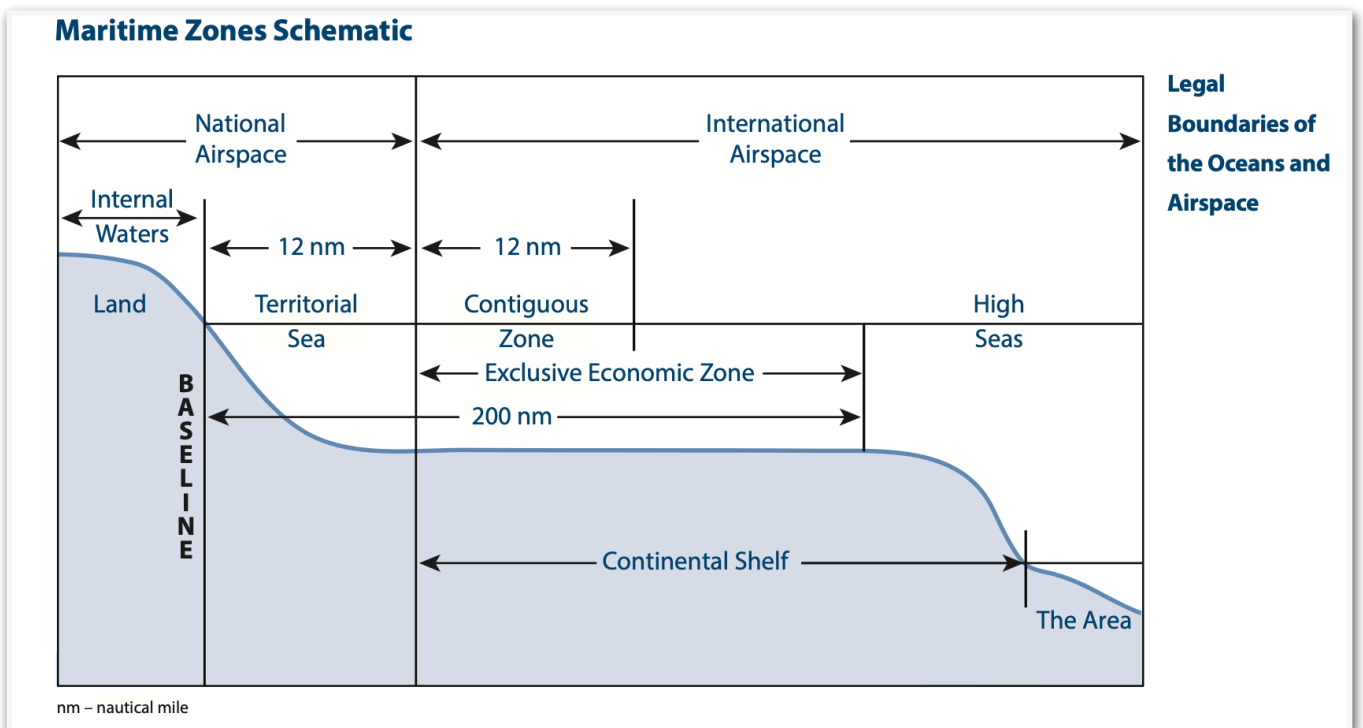

Εικόνα ΣΤ: Ελληνική Υφαλοκρηπίδα σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο
60 χάρτες που εξηγούν τις διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας». Η Καθημερινή. 28/7/2020.

Εικόνα Ζ: ΧΑΡΤΗΣ 16 – Συγκριτική αποτύπωση των τουρκικών διεκδικήσεων/βλέψεων 1972-2022

Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών «Χάρτες». Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικότερα Κείμενα. 2022.

Εικόνα Η. Maritime Zones Schematic

The Fletcher School of Law and Diplomacy (Tufts University) «Maritime Zones Schematic». *Law of the Sea. A Policy Primer*. 2017, pg 11. available at: <https://sites.tufts.edu/lawofthesea/files/2017/07/LawoftheSeaPrimer.pdf>